

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARLIK PROGRAMI

MEKAN-KİMLİK-KİMLİKLENDİRME

TRABZON SOKAKLARI ÖRNEĞİ

Y.Mim.Sonay ÇEVİK

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünce
"Doktor"
Ünvanının Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir

Enstitüye Verildiği Tarih : 29.03.1991

Sözlü Sınav Tarihi : 18.06.1991

14664

Danışmanı : Y.Doç.Dr.Zerrin ENÖN (K.T.Ü.)

Üyesi : Prof.Dr.Zafer ERTÜRK (K.T.Ü.)

Üyesi : Doç.Dr.Emre AYSU (Y.Ü.)

Müdürü : Doç.Dr.Temel Savaşkan

MART 1991

TRABZON

ÖNSÖZ

Öğrenim hayatımda ve çalışmalarım da emeği olan tüm hocalarıma, bu çalışmamın önemli bir bölümünü Almanya'da yapmamı sağlayan DAAD'ye, Almanca Kurs hocam Richard Göbel'e, Almanya'da Berlin Teknik Üniversitesi'nde çalışmalarım sırasında kritik ve destekleri için danışman hocam Prof.Dr.-İng. Dieter Frick'e (Şehir ve Bölge Planlama Enstitüsü), Dr.Cihan Arın'a (Mimar- Şehir ve Bölge Planlama Enstitüsü), Rüdiger Preiser'e (Sosyoloji Enstitüsü), tez özetini İngilizceye çeviren Doç.Dr.Saliha Aydemir'e ve çalışma süresince büyük desteğini gördüğüm danışman hocam Y.Doç.Dr.Zerrin Enön'e, arkadaşım Ayşe Veliöğü'na, aileme, daktilo eden Türkün Sümerkan'a, arkadaşlarıma ve görüşmeyi kabul eden, konuya samimiyetle yaklaşan tüm görüşmecilere teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
SUMMARY	VI
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE KONUYA YAKLAŞIM	1
1.1. PROBLEMİN TANITILMASI	1
1.2. KONUYA YAKLAŞIM	9
BÖLÜM 2. YAPILANMIŞ ÇEVRE İLE SOSYAL ÇEVRE ARASINDAKİ ETKİLEŞİM KONUSUNDA KURAMSAL VE AÇIKLAYICI YAKLAŞIMLAR, MODELLER	12
2.1. MEKAN PSİKOLOJİSİNİ İNSAN DÜZEYİNDE ALGILAMA VE ÖĞRENME ÜZERİNDEN ELE ALAN YAKLAŞIMLAR	13
2.2. SOSYAL ÇEVRE DÜZEYİNDE DAVRANIŞLARI-İLİŞKİLERİ KONU ALAN YAKLAŞIMLAR	15
2.3. MEKANSAL-YAPILANMIŞ ÇEVRE DÜZENİNDE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR, MODELLER.....	17
2.4. KÜLTÜREL ANTROPOLOJİ VE MEKANSAL ÇEVRE	22
2.5. KENT YERLEŞİMİ-KONUMU (URBAN SETTING) YAKLAŞIMI....	23
2.6. OLGUSAL PSİKOLOJİ 'DE ÇEVRE VE MEKANA YAKLAŞIMLAR..	24
BÖLÜM 3. KİMLİK-YEREL (LOKAL) KİMLİK VE KİMLİKLENDİRME	30
3.1. ALGILAMA-SOSYAL ALGILAMA-ALGILAMA SÜRECİ.....	30
3.1.1. Algılamayı Etkileyen Faktörler	30
3.1.2. Sosyal Algılama	32
3.1.3. Algılama ve Öğrenme	33
3.2. ALGILAMA BOYUTLARI İÇİNDE KİMLİK VE KİMLİKLENDİRME.	34
3.2.1. Bilgi-Haber (İnformasyon) Kabulü	34
3.2.2. Düzenleme-İlişkilendirme	35
3.2.3. Sembolleştirme	37
3.2.4. Kimliklendirme	38

3.3. MEKANA BAĞLI GEREKSİNİMLER İÇİNDE KİMLİK VE KİMLİKLENDİRME	48
3.4. KONUNUN NİTELİĞİ VE KAPSAMI	52
BÖLÜM 4. ARAŞTIRMA	54
4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, ARAŞTIRMA SORULARI, ARAŞTIRMA BASAMAKLARI VE ARAŞTIRMA MODELİ	54
4.2. FİZİKSEL ÖLÇÜTLERİN SAPTANMASI, TİPOLOJİ VE FİZİKSEL MEKAN-ÖGELER ANALİZİ	55
4.2.1. Fiziksel Ölçütler ve Tipoloji	57
4.2.2. Tiplerin Genel Strüktürleri	57
4.2.3. Fiziksel Mekan Ögeleri-Özellikleri	63
4.3. YAPILANMIŞ ÇEVRE İLE SOSYAL ÇEVRE ARASINDAKİ İLİŞKİLER	75
4.3.1. Fiziksel-Yapısal Mekansal Çevrenin Sunduğu Olanaklar, Olasılı İlişkiler	76
4.3.2. Sokak Mekanının Yaşantısı	84
4.3.2.1. Araştırmanın Amacı, Soruları, Yöntem ve Teknikler, Araştırmanın Yürütülmesi	84
4.3.2.2. Gözlemlerin Değerlendirilmesi	86
4.3.3. Fiziksel-Yapısal Mekansal, Sosyal Çevrenin, Yaşantısının Yaşayanları Tarafından Algılanması ve Öznel Değerlendirmesi	133
4.3.3.1. Araştırmanın Amacı, Soruları, Yöntem ve Teknikler, Araştırmanın Yürütülmesi	133
4.3.3.2. Görüşmeler ve Değerlendirmeler.....	137
4.3.3.2.1. Görüşme-Soru, İlgi Alanları	148
4.3.3.2.2. Bütünde Değerlendirmeler....	219
BÖLÜM 5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	238
KAYNAKLAR	245
EKLER	256
ÖZGEÇMİŞ	297

ÖZET

Bu çalışmada, yapılanmış çevre ve onunla sürekli etkileşim içinde, birlikte varolan, fiziksel-sosyal çevre kalitesi ve onların bir - likte oluşturdukları yaşama mekanı-yaşam kalitesi ana konu olarak ele alınmakta ve bu ana sorun alanı içinde önemli bir yer tutan "Kimlik ve Kimliklendirme" konusu işlenmektedir. Konuya öznel-nesnel, fiziksel-sosyal bakış açılarından açıklık getirilmeye, ölçütler belirlenmeye çalışılmaktadır. Konu, yaşayanlarına ve yaşantılarına inerek "Sokak Mekanı"nda incelenmektedir.

Birinci bölümde, problem tanıtılmakta ve konuya yaklaşım açıklanmaktadır.

İkinci bölümde, yapılanmış çevre ile sosyal çevre arasındaki etkileşim konusunda kuramsal ve açıklayıcı yaklaşımlar, modeller ele alınmaktadır.

Üçüncü bölümde, kimlik-yerel (lokal) kimlik ve kimliklendirme konusu, algılama süreci, algılama basamakları, mekana bağlı gereksinimler içinde incelenmekte ve konunun niteliği ve konuya yaklaşım açıklanmaktadır.

Dördüncü bölümde, araştırma yer almaktadır. Araştırma genelde üç basamaktan oluşmakta ve her bölüm de kendi içinde alt bölümlere ayrılmaktadır;

1. Basamakta, Tipoloji-Analiz: Tipoloji, tiplerin genel yapıları, tiplerdeki fiziksel mekan öğelerinin analizleri ve çevreye katkıları (fiziksel kimlik),

2. Basamakta, Öznel Algılama, Değerlendirme: Yaşayanları tarafından çevrenin-yakın çevrenin kullanılması, algılanması, ağırlıklı etkilerin ve kriterlerin belirlenmesi (fiziksel kimlik, sosyal kimlik) yani yaşam kimliği ve öznel değerlendirilmesi,

3. Basamakta, Değerlendirme ve Sonuçlar: Konut-Bahçe-Sokak/Meydan bağlamı içinde mekan oluşumunun kimlik ve kimliklendirme üzerinden açıklanması ve varolan fiziksel ve sosyal çevre-yaşayan ve yaşanan mekan kaliteleri ve uygulama potansiyeli

konuları çalışılmış; bilgiler saptama, gözlem ve görüşmelerle (anket/sohbet-Intensiv Interview) elde edilmiştir.

Beşinci bölümde, sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

SUMMARY

SPACE-IDENTITY-IDENTIFICATION

- Examples from Trabzon Streets-

In Turkey, the urban environments are changing rapidly in an undesirable way that creates multidimensional problems are structural, spatial, esthetics, cultural, psychological, social, economic and transportation, all of which impose further problems on people who live in urban areas, such as psycho-social, cultural and biologic deprivations, maladjustment, alienation, unsatisfaction, weak social relations etc.

The main theme of this study, is the physical environment and the living quality which exist together and mutually influence to each other. In other words, this study will deal with the living space and living quality which together are formed by the physical and social environmental quality. The subjects of space-identity-identification, are examined on a small scale space (perceivable space), which can be called "street space", evaluating physical space, social space, socio-psychological and psycho-analytical aspects in terms of space requirements and dimensions of perception and from view points of people who are perceptionist and who live in the street.

In the first chapter, the problem and the methodology of the study are introduced.

In second chapter, the theoretical and explanatory models and approaches are given in relation to the mutual influence between the physical and social environment.

In third chapter, the subject of identity, local identity and identification the process of perception and the steps of perception are examined in relation to space bound requirements.

The fourth chapter, covers the field survey, which consists of three main steps. These steps and their contents are:

1. Typological analysis: Typology, the general structure of types, the analysis of physical space elements and their contribution to environment.
2. The subjective perception and evaluation: The way in which an environment is used and perceived by the people who live in, to determine the most influential factors and criteria, physical and social identity and their subjective evaluation.

3. Evaluation and conclusion: The explanation of space formation in relation to identity and identification of residence-garden open space, the in relation to residence-garden-street/public open space, view point of identity and identification, the quality of physical and social environment-living space and space to be lived in-and their applicabilities under present day conditions.

The information about these subjects are gathered by observation, intensive interview and determining the present state of spaces by measuring, photographing etc.

The fifth chapter covers the general conclusion and proposals.

BÖLÜM 1

GİRİŞ VE KONUYA YAKLAŞIM

1.1. PROBLEMİN TANITILMASI

Çevremizin olumsuz yönde hızla değiştiği açıkça gözlenen bir olgudur. Çevre kimliğini ve karakterini kaybetmekte; bu durum bir yandan varolan dokuda-çevrede olumsuz ve bilinçsiz yapılan tahribatlarla (ki bu yapıların yıkılması veya yeni yapıların ilavesi ile) diğer bir yandan da yeni yerleşmelerde yanlış veya eksik oluşturulan karakteriyle gözlenmektedir.

Bu konu, pek çok nedenlere bağlı olarak ortaya çıktığı gibi insan yaşamı için-insancıl bir yaşam için de pek çok önemli sorun ortaya çıkmaktadır. Sorunlar; nedenler, sonuçlar ve çözümler üçlüsü içinde karmaşık bir kompleksin çalışılmasını, bir başka deyişle, disiplinlerarası bir çalışmayı, yönetim ve uygulama gruplarını da ilgilendiren detaylı birbirinden haberdar ve destekleyen çalışmalar içinde çözümlerini beklemektedir.

Olumsuz, hızlı gelişmeler, değişmeler sonuçta olumsuz kentsel mekanlar ve kentler; bu olgunun sonucu olarak da pek çok sorunlar ortaya çıkmaktadır ki bunlar: Yapısal-mekansal, estetik, kültürel, psikolojik, sosyal, ekonomik sorunlar, yerleşim ve ulaşım sorunları olarak sayılabilir. İnsanlar da bu olayı gerek yakın çevrelerinde, konutları, konutları çevrelerinde (özel ve yarı özel, yarı kamusal mekanlarda) gerekse diğer kent mekanlarında (kamusal ve yarı kamusal mekanlarda) ağırlıklı olarak yaşamakta, hissetmekte (bilinçli veya bilinçsiz olarak) ve olumsuz etkilerini almakta, sonuçları; çevrelerinden ve yaşamlarından hoşnutsuzluk, çevreye yabancılaşma, zayıf sosyal ilişkiler ve uyum zorlukları, eskiyi arama-eskiye özlem-eskiyle yaşama

nereye ait olduğunu veya kendisine nelerin ait olduğunu bilememe ve bunların yarattığı boşluklar (psikososyal, kültürel , biyolojik bozukluklar) gibi pek çok şekillerde ortaya çıkmaktadır.

Sorun, yapılanmış çevre ve onun içindeki bir etkileşim içinde birlikte varolduğu yaşam kalitesi, bir başka deyişle fiziksel, sosyal çevre kalitesi ve onların birlikte oluşturduğu yaşam mekanı ve yaşam kalitesi sorunudur. Yani sorun, kimlik ve kimliklendirme sorunudur. Olumlu veya olumsuz, iyi ya da kötü, yararlı ya da zararlı, başarılı ya da başarısız olarak oluşturulan, oluşturulmuş veya oluşturulacak kimlik sorunudur. Kimliği oluşturan öğeler, ona nitelik veren öğeler, karakterler olarak adlandırılabilir. Kimliğe kişiliği veren, onu tanımlayan, onu diğerlerinden ayırdedici kimliği sağlayıcı faktörler, karakterler olmaktadır. Bu karakterlerin, ifadelere, tanımlamalara, açıklamalara anlam verdiği, ona göre yorum getirildiği söylenebilir. Burada karakterlerin, karakterleri veren öğelerin, tek tek özelliklerinin yanısıra, onların kompoze edilmesi, birbirleriyle ilişkili düzeni de kimliği ortaya koymaktadır. Karakterlerden herhangi birinin bozulması tümü etkilemekte, dengeyi bozmakta, bozuk, hatalı karakterler, dolayısıyla kimlikler ortaya çıkmaktadır. Veya kimliğe bakıldığında da karakterlerin dağılımı ve bütünü oluşturan karakterlere göre kişiler, nesnelere, mekanlar değerlendirilmektedirler.

Kimlik oluşumunda fiziksel ölçütlerin yanısıra manevi özellikler, değerler, kendine özgü nitelikler de önemli yer tutmaktadırlar. Kimliğin tanınması, tanımlanabilmesi sonucunda o kimlik benimsenir veya alışılır, bağlanılır, övülür, yerilir veya olumsuz yanlarına rağmen uyum gösterilir, alışılır ya da çok olumsuz etkileri altında ve alışılmayacak, seçme hakkı bulunmadığı durumlarda bir savaş yaşanır ve anlık zararları ve devam edebilecek, sonuçta ortaya çıkabilecek belki de hiç etkisinden kurtulunamayacak yaralar alınabilir, bazan da pes edilir, her şeyin bırakıldığı durumlar olabilir, ki bu son iki durumun en aza indirgenmesi, çoğalmasına olanak vermemeye çalışılması önemli ve gerekli bir tutum, zorunluluk olmalıdır.

Açıklanan bu bağlam içinde değişik bilim dallarındaki kimlik, kişilik, karakter ve ilgili deyimler (Tuğlacı, Okyanus Ansiklopedik Sözlük), ele alınan probleme, problemin olası çözümlerine tercüme edilirse (yani insan-mekan konusuna bir benzetim uygulanırsa), ilginç ve konunun odak noktasını-çıkış noktasını açıklayacak, belki de çözümlemede yol gösterebilecek girdiler şöyle gözlenebilir, (Tablo 1.1);

Kimlik : "Birinin belli bir kimse olmasını sağlayan çeşitli şartların tümü" veya "kim olduğunu kanıtlayan belge" olarak tanımlanabilmektedir.

Kişilik : "Bir kimsenin kendine göre bir ayrıcalığı olması hali, bir kimseye özgü belirgin özellik, bilinçli bireylik", "Bir toplum içinde fertlerin o toplumu meydana getiren kurumlardan herbirine intibak etmesinden doğan sosyal hüviyetleri" (felsefe ve sosyolojide) olarak tanımlanıyor ki bu da kimliğin en belirgin özelliği durumundadır.

Çevre kişiliği, kimliği kavramıyla bu tanımlar aynen geçerli olmaktadır.

Kimliği oluşturan ve kişiliği veren ögeler, faktörler olarak da "karakter" in tanımına bakarsak;

Karakter : "Bir kimsenin veya topluluğun psikolojik veya manevi ayırıcı özelliklerin tümü",
 "Üstün manevi özellik",
 "Ayırıcı nitelik",
 "Belli ahlak ölçülerine veya değer kriterlerine göre değerlendirilen kişilik" (psikoloji ve felsefe),
 "Bir organizmayı meydana getiren özelliklerin herbiri ..." (biyolojide).

Temel Kişilik: "Karakter çizgilerinin ve tipik davranışların tümü" (etnolojide Kardner'in antropoloji okuluna göre).

Açıklanan bu ana/anahtar sözcüklerle ilgili deyimlere gelince;

Karakteri meydana getiren bir veya birkaç unsurun bozulması, kusurlu hale gelmesi diye tanımlanan "Karakter Bozukluğu" ve kısmen beden yapısından, çoğu zaman da uygun olmayan çevre (yanlış eğitim, düzensizlik, inatçılık, yalancılık gibi) sebeplerle meydana gelen karakter bozuklukları olarak tanımlanan "Karakter Hataları" kötü yapılaşma, hatalı ilişkiler ve istenmeyen yaşam kalitesi ile ilişkilendirilebilir. Burada karakter dışı, kişilik dışı oluşumlar ve karakterin bütünlüğünün bozulması sözkonusudur.

"Karakter Kalıbı" deyiminin tanımı da konuya önemli bir boyut getirmektedir. Psikolojide "Bir kimse veya bir kültürle ilgili olarak davranış tahminine esas teşkil eden bir takım eylem, düşünce ve duygusal eğilimler" olarak tanımlanmaktadır. Çevre-Yapılanmış çevre-Yaşam çevresinin Kültür-Toplum-Kullanıcılar tarafından zaman içinde oluşturulmuş karakter kalıpları-oluşum stilleri belirlenmesi ve değerlendirilmesi bu deyimle yakın ilişkili görülmektedir.

"Karakter Noktası"(müzikte) özel bir karakter ve önem sağlayan nota olarak açıklanmakta, çevre oluşumunda bu karakteri sağlayacak, vurgulayacak neler olabilir ve müzik armonisi içindeki yerinin önemini de düşünürsek bütünü ilgilendiren olarak bütün içindeki yeri, nerede olmalı soruları getirilebilir.

Tiyatroda, özellikle-karakterlerin gelişmesine dayanan komedi veya dram olarak açıklanan "Karakter Komedi veya Dramı" deyimini de çevre bir tiyatro sahnesi olarak düşünüldüğünde, kötü gelişme ve yapılaşma, oluşumu ve sonuçları itibariyle komedi veya bir dram olarak ve o çevrenin oluşumunda etkili insan tiplerinin de iyi, kötü, dürüst ... oyuncularını ile-yani karakter oyuncularını- bir oyun olarak açıklanabilir.

Psikopatolojide "Bilinen nevroz belirtilerinin yerini karakter değişikliklerinin aldığı nevroz tipi" olarak açıklanan "Karakter Nevrozu" Psikolojide sıra ile birbirinden ayrı iki değişik hayat yaşamak şeklinde kendini gösteren bir zihin bozukluğu hali, kişilik ikileşmesi nedeniyle iki hayatı yaşayan kimse hiç bir zaman bu farklı hayatın

farkında değildir." şeklinde açıklanan "Kişilik İkileşmesi", "Kişisel etkinliği ve başkalarıyla birlikte çalışma verimini azaltan, fakat ciddi bir anormalliğe sebep olacak kadar ağır olmayan herhangi bir güçlük" olarak açıklanan "Kişilik Problemi ve " Bir kimsenin, çevresinin veya başkaları ile arkadaşlarının isteklerini gözönünde tutarak kişiliğinde bir uyuma ulaşması eylemi veya oluşumu" olarak açıklanan "Kişilik Uyumu" deyimleri konuya şöylece tercüme edilebilir, uyarlanabilir;

- . Yaşam çevresinin bozulmaya başlamasıyla ortaya çıkmaya başlayan problemler ve zamanla artan olumsuz-uyumsuz değişmelerle karakter ikileşmesine ve karakter nevrozuna yani geri dönülmez sonuçlara kadar götürebilen, hastalıklar ortaya çıkaran, kişiliğini bulamama, uyum-benimsemeye sorunlar ve bu duruma oluşan tepkiler şeklinde ortaya çıkan sorunlar ve sonuçlar ile (Uyum sınırını zorlayan ve aşan değişmelerle) açıklanabilir.

Sinema ve tiyatrodaki kullanılan "Belirli bir karakteri bütün ayrıntıları ile yaratmakta usta olan oyuncular" olarak tanımlanan "Karakter Oyuncusu", çevre yaratmada (biçimlendirmede) oynanan oyun içindeki rolleri ve ağırlıklarıyla "mimarlar, şehirciler, kent tasarımcılar, uygulamacılar; uygulama-denetim-yönetim organları-kurullar ..." sayılabilir ve de oynanan oyunun başarılı, başarısız olması, oyunda canlandırılan karakterlerin yönetmen, yazar ....'ların rolleri ve diğer katılımcılar-kullanıcıların rolleri irdelenebilir.

Psikolojide, "İncelemesinde uzmanlaşmış psikolog-karakteroloji uzmanı- Karakterolog"ve "Bireylere karakterin gelişmesini ve özelliklerini inceleyen bilim dalı olup bireylerin huy, fiziki dayanıklılık ve zihni yetenek gibi özelliklerin üzerinde duran bilim dalı- Karakteroloji" olarak adlandırılmaktadır. Çevre karakteristiklerini belirleme-analiz etme, karakter aktarma, yeni karakterler oluşturma, karakter uyarlama, karakter iyileştirme çalışma alanını karakteroloji uzmanlık alanı ile ve bu konuda "exper-yetkin kişileri-mimar, sosyolog, psikolog, kent tasarımcı ..." ları karakterologlar olarak açıklayabiliriz.

Karakter noktası, karakter kalıbı, karakter bütünü-bütünlüğü, karakteristik-karakter özellikleri, uygunluk-uyum-uyum, karakterizasyon öge ve eylemleri çözümlemede kullanılabilecek-yararlanılabilecek malzemeler olarak düşünülebilir. Olumlu çevre karakterini kazandıran özellikler, kişiliği oluşturma ve karakter özelliklerini verebilecek bütün-kompozisyon varyasyonlarını araştırma-oluşturma aşamasında bu kriterler önemli ögeler durumundadırlar.

- . Karakter Noktası: Özel bir karakter ve önem sağlayan nota
- . Karakter Özelliği-Karakteristik: Hepsi bir araya geldiği vakit, bir kimsenin ahlaki değer ve statüsünü meydana getiren sayısız belirli niteliklerden biri-Ayırıcı,üstünde durulmaya değer, dikkat çekici özellik, nitelik.
- . Karakterize- Karakterizasyon: Ayırıcı özelliği ortaya koyma-konmuş, ayırdetme-ayırdedilmiş.
- . Karakter bütünlüğü: Bir kimsenin belli başlı etki ve değerini düzenleyen ve bunları destekleyip güçlendiren gelişmesel oluşum-birlik.
- . Karakter Kalıbı: Bir kimse veya bir kültürle ilgili olarak davranış tahminine esas teşkil eden bir takım eylem, düşünce ve duygusal eğilimler.
- . Uygunluk-Uyma -Uyum: . Özneye yüklem ve bazı dillerde olduğu gibi sıfatla ismin, cins ve sayı bakımından birbirine uyması.(grammatikte)
  - . Bir tümün parçaları arasında bulunan uygunluk.
  - . Bir organizmanın çevresindeki şartlarda yaşayabilmesi için kendini değiştirmesi (zoolojide)bireysel uyum-bir kimsenin ihtiyaç ve yetenekleriyle uyumlu olarak içinde bulunduğu çevrenin şartları ve istekleri karşısında fizyolojik, psikolojik veya sosyal bir uymada bulunması oluşumu (psikolojide).
  - . Bireyin bir yanı, başka bir şeyin bir yanıyla biçimi biçimine gelmek(Bu kapak bu kutuya uydu , yakışmak, birbirini tutmak.)

Psikolojide "Kişiliği İnceleme Yöntemleri" olarak olay tarihçesi, değerlendirme ölçeği, kağıt kalem testi, mülakat, serbest çağrışım ve projektif yöntemler gibi amaca uygun yöntemler kullanılmaktadır. Çevre kişiliğini -kimliğini inceleme yöntemleri de amaca uygun olarak çevre sorumlu karakterlerini inceleme modelleri geliştirilmiştir.

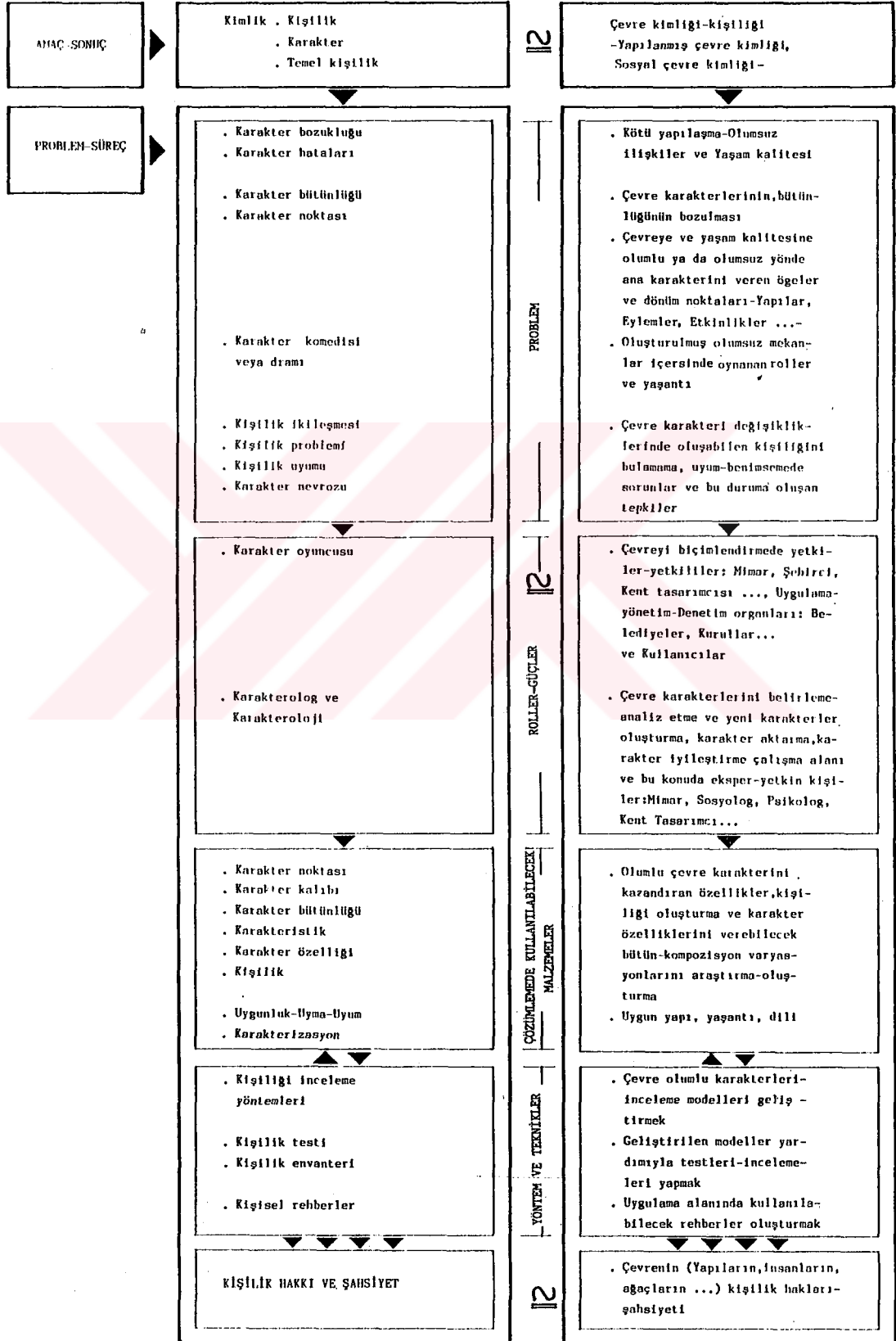
Psikolojide "Kişilik Envanteri" olarak geçen "Bireyin kişisel özelliklerinin içe mi, yoksa dışa mı dönük olduğunu tayin için kullanılan bir ölçme aracı" ve farklılıkları belirlemede kullanılan araç olarak "Kişilik Testi" araçları kullanılmaktadır. Aynı anlamda incelenen konuda da geliştirilen uygun modeller yardımıyla testleri-incelemeleri yapmak gerekli olmaktadır.

Kişisel alışkanlıklar, tavırlar ve pek gizli kişisel problemler bakımından bir kimseye yardımcı amaç edinen rehberlik alanı olarak oluşturulan "Kişisel Rehberler" in ilgili alanda da eksikliği olan bir konu olarak uygulama alanında kullanılabilen rehber çalışmalarının yapılması ve rehberlerin hazırlanması önemlidir.

Tüm açıklanan anahtar sözcükleri, ilgili deyimleri ve etken, giridi olabilecek araçların tümünü kapsayan ana deyim olarak "Kişilik Hakları ve Şahsiyet" kavramlarının hukukta "Şahsa ve şahsiyete bağlı, yaşamak, şerefli yaşamak, sıhhatli kalmak, evlenmek, hürriyetten yararlanmak, ticari kredi sahibi olabilmek gibi haklar" şeklinde ifade edilmekte ve bu kavramlar ana konumuz için önemli bir çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Yapıları, insanları, ağaçları, çiçekleri, hayvanları .... tüm öğeleriyle çevrenin de kişilik hakları ve şahsiyeti vardır veya olmalıdır. Herşeyiyle uyumlu-güzel-sağlıklı bir yaşantı, sıhhatli çevre ve sıhhatli ilişkilerle yaşamak hem insanlarımızın hem de pek çok kişinin yaşamına tanık, arkadaş olmuş, pek çok anlamlı izleri taşıyan, görüntüleyen yapıların ve fiziksel öğeler-oluşumların da hakkı'dır veya olmalıdır. Çevre ve ilişkilerin, kısacası yaşantının sıhhatli olması, canlanması, iyileştirilmesi için varolan olanaklardan bilinçli eylemler doğrultusunda yararlanmak herşeyiyle çevrenin de "Kişilik ve Şahsiyet Hakları" kapsamındadır.

Tablo 1.1. "Kimlik", "Karakter" ve "Kişilik" Kavramlarının Farklı Bilim Dalları ve Ele Alınan Konu İçinde İrdelenmesi

1.2. KONUYA YAKLAŞIM

Çalışma başlangıçta kentlerdeki olumsuz gelişime, olumlu özellikleri bulunduran varolan-üç boyutlu tarihsel kent mekanının analiziyle elde edilebilecek verilerden yararlanılarak bir çözüm getirebilmenin yollarını arama amacıyla oluşmuştur ve çalışma alanı kentsel dış mekanlardan sokaklar olarak sınırlandırılmış, analitik-tipolojik yaklaşımla ele alınmıştır. Çalışmanın açıklanan bu ilk basamağı yüksek lisans tezi kapsamında yapılmıştır, "Sokaklarda Mekan Oluşumuna Trabzon Ölçeğinde Tipolojik Bir Yaklaşım Örneği", (Çevik, 1984).

Çalışmanın devamında, doktora ön çalışması sırasında yapılan çalışmalar ve seminerlerle konu "Eski Sokaklardaki İlke ve Detayların Çağdaş Sokaklarda da Kullanılabilirliğinin Araştırılması" olarak belirginleşmiştir, (Çevik, 1985 a). Amaç, araştırmanın 1. basamağında elde edilen bilgilerin, verilerin sentezine yönelik analiz çalışmasını yapmaktır. Bu aşamada ortaya çalışmanın yönünü değiştirebilecek sorular çıktı. Belirlenecek ilke ve detayların günümüzde kullanılmasında ne gibi sorunlar çıkabilirdi?, fiziksel öğelerin ve ilkelerin aktarma, yorumlama ve kullanma aşamasında neler kriter olarak ele alınabilirdi?, eksik ve tamamlayan noktalar neler olabilirdi? ve kısacası; insancıl, sosyal bir yaşantı için önemli olma ve önemli bulma kavramı ne idi? ve "fiziksel ağırlıklı aktarma-yorumlama-kullanma kavramı yanında yeni kentsel tasarımlar için sosyal-yaşantısal olgularında da aktarması sözkonusu olabilir miydi?". Yapılanmış-Fiziksel çevre-kabuk içindeki öz ve aralarındaki etkileşimlerin incelenmesi, irdelenmesi önemli ve gerekli bir konu olarak ortaya çıktı.

Açıklanan soruların düşünülmesi sonucunda, ortaya konan sorulardan hareketle "Yapılanmış Çevre İle Sosyal Çevre-Yaşantı Arasındaki Bağlar-Etkileşim" ana başlığı kapsamında çalışmaya yön verildi.

Bu çalışma ile, ortaya konulan sorunlar, yöneltelen sorular doğrultusunda yapılanmış çevre ile sosyal yaşantı arasındaki etkileşim ve çevre karakteri, kimliği, kimliklendirme olgusunun işlenmesi, açıklık getirilmesi ve konuya kuramsal bir temel oluşturabilme amaçlandı.

Mekanlar, sosyal olguların ve yapısal-mekansal oluşumların birlikte etkilenmesi ile ve insanların subjektif (öznel) değerlendirmelerinden (deneme, öğrenme ve algılamalarından) ortaya çıkan bir anlam taşı - mektadırlar, bir anlam kazanmaktadırlar. Yapısal-mekansal ve sosyal olgular dış mekanların oluşumunda en önemli öğeler (Komponentler) durumundadırlar. Fakat temel öge "insanlar" olmaktadır. İnsanlar mekansal ortamları-koşulları yaratmaktadırlar ve yine onları insanlar algılamakta ve onların etkilerini almaktadırlar, onların etkisi altında kalmaktadırlar. Bu olay bir senaryo gibi düşünülebilir ve çevresel psikoloji kavramı "Setting" ile ilişkilendirilebilir. Psikologların bu görüşüne göre "Setting" (bir yerle ilgili bir "Setting") bir mekansal oluşum, objektif olgu ve subjektif anlam içinde açıklanabilir. İlişkiler ve davranışlar, algılama ve öğrenme-tecrübeler, bir yerin fiziksel özellikleri, nitelikleri ile etkileşim içinde bir "Setting" olarak tanımlanabilir, (Barker, Proshansky ve Fabian).

Araştırma alanı olarak çalışmanın önceki basamaklarında olduğu gibi Trabzon sokakları ele alınmıştır. Bu sokaklar tarihi konut bölgesinde olup sosyal, yapısal-mekansal olumlu nitelikler, kaliteler ortaya koymaktadırlar. Yani bu sokaklar özellikli, karakteristik, fiziksel ve sosyal oluşumlar sergilemektedirler ve bu mekanlardan pek çok veri kazanılabilir.

Açıklanan yaklaşımlar doğrultusunda çalışmada, fiziksel özelliklerin yanısıra sosyal, psikolojik açılar da ele alınacak, konu sokakta yaşayanların, sokakta oturanların-sakinlerinin yakın çevrelerini konut ve konut yakın çevrelerini değerlendirmelerine, çevreye olan bağlarına, algılama ve öğrenme-deneme-tecrübelerine göre incelenecektir ki, bunlar, objektif ve subjektif bazlı değişik etkenler ve kriterlere bağlı olarak oluşmaktadırlar.

Kısaca söylemek gerekirse araştırılan soruların cevapları, insanlarda (sokak sakinlerinde) saklıdır. İnsanların çevrelerini nasıl algıladıkları, çevrelerinin onlar için ne anlam taşıdığı, çevrelerine bağlılıkları, kısacası çevrelerini, yaşantılarını nasıl değerlendirdikleri ve tanımladıkları gibi birbirleriyle sıkı ilişkileri olan pek çok

sorunun cevaplarını ararken yapılanmış çevre ile yaşantı arasındaki karşılıklı etkileşim içinde önemli bir yer tutan lokal kimlik ve kimliklendirme konusuna öznel ve nesnel, fiziksel ve sosyal temelde ğunlaşılarak, konuya açıklık getirilmeye, ölçütler belirlenmeye çalışılacaktır.

2. BÖLÜM

YAPILANMIŞ ÇEVRE İLE SOSYAL ÇEVRE ARASINDAKİ ETKİLEŞİM KONUSUNDA KURAMSAL VE AÇIKLAYICI YAKLAŞIMLAR,MODELLER

Yapılanmış çevre ile sosyal çevre arasındaki etkileşim konusu üzerinde farklı bilim dallarında farklı bakış açılarında yoğunlaşan kuramsal ve açıklayıcı yaklaşımlar bulunmaktadır.

Psikoloji, sosyoloji, kültürel antropoloji, etnoloji, çevresel psikoloji, ekoloji, mimarlık, kent tasarımı, şehircilik gibi pek çok bilim dallarında konuya farklı kapsam ve düzeylerde yaklaşılmıştır.

Bir bölümü, insan-mekan ilişkilerini, insan ve yakın çevresi içinde incelerken, bir bölümü ise, insan-çevre-yapılanmış çevre ilişkilerini, insan ve insan grupları arasındaki ilişkiler açısından kent parçası, konut bölgesi, kent ve bölge düzeyinde ele alabilmektedir.

Analiz edici, açıklayıcı, yorumlayıcı, destekleyici olan bu kuram ve yaklaşımlar, birbirine zemin hazırlayıcı ve birbirini tamamlayıcı yaklaşımlar olarak görülmektedir.

Ele alınan konu, her bilim dalı içinde ve konuyu ele alan her bilim adamı tarafından farklı ağırlıklarda işlenmiştir. Konunun disiplinlerarası bir nitelikte olması, tek bir kuram kapsamında bitmesini zorlaştırmaktadır.

"Yapılanmış çevre ve sosyal çevre arasındaki karşılıklı ilişkiler" konusunu, yaşam kalitesi, sosyal ilişkiler, kentsel ekoloji ve ekoloji, bir yere bağlılık (memleket) kavramı, gereksinimler üzerinden

inceleyen yaklaşımlar bulunmaktadır. Hangi ölçekte, kapsamda ve hangi yaklaşımda olursa olsun doğal olarak ana konu olarak algılama ve davranışlar, değişik boyutları ve yönleriyle işlenmektedir.

Konuyla ilgili kuramlar ve yaklaşımlar, mümkün olabildiğince bir sistem içinde verilmeye çalışılmaktadır. Yaklaşımların ait olduğu, ya da olabileceği gruplardaki olası geçişmeler de gözönüne alınırsa, bunun yaklaşık bir gruplama olduğu söylenebilir. Burada, ait olduğu bilim dalı kapsamında da alınabilecek bazı yaklaşımlar, gösterdikleri özellikli (konuyla ilgili olarak) durumları sebebiyle ayrı gruplar içinde ele alınmışlardır.

2.1. MEKAN PSİKOLOJİSİNİ İNSAN DÜZEYİNDE ALGILAMA VE ÖĞRENME ÜZERİNDEN ELE ALAN YAKLAŞIMLAR

. Mekanı psikolojik bir alan olarak işleyen yaklaşımlar: Gestalt Kuramı (M.Wertheimer, K.Koffka, W.Köhler) ve Alan (Feld) Kuramı (K. Lewin) bu yaklaşım içinde görülmektedirler.

Gestalt Psikolojisi'nde, insan-çevre-iletişim konusu, Algılama Psikolojisi ilkelerinden hareketle ele alınmaktadır. Biçimlerin oluşumuna bir bütün olarak bakılmaktadır. Algılanan çevrenin biçimi ve nesnel kalitesi, nesnelere birbiri ile olan ilişkileri de birlikte algılanmakta ve biçim (form, renk ve strüktür) oluşturulmaktadır, (Sunke, 1973). Ana fikir, "Bütün, onun parçalarının toplamından daha fazladır" cümlesi ile ortaya konmaktadır, (Köhler, 1981, s.29). Biçim ve zemin arasındaki farklılıklar, düzen ilişkileri Gestalt kuralları olarak, "Yakınlık Kuralı", "Benzerlik Kuralı", "Kapalılık-Kapanmışlık Kuralı", "Yön-Benzer Kader Kuralı", "Değişmezlik Kuralı", "Tecrübe Kuralı", "Basit-Açık Strüktürlenmiş Formlar Kuralı", "Simetri Kuralı" şeklinde açıklanmaktadır, (Müller, 1983). Yapılanmış çevrede, biçim kalitelerine Rapoport ve Kantor; "Çeşitlilik ve Çok Anlamlılık" kalitesini getirmekte ve gestalt psikolojisinden hareketle, bir algılama strüktürünü aramaktadırlar. Benzerlik, açıklık ve yerine çok anlamlılığı getirmekte, monotonluk ve çeşitliliğin, birlikte yüksek bir algılama etkisi oluşturabileceğini tanımlamaktadırlar, (Sunke, 1973).

Alan (Feld) Kuramı'na göre, psikolojik mekan bir bütün olarak araştırılmaktadır. Çevre faktörleri ve psikolojik faktörler, bir etki strüktürünü oluşturmakta, Lewin'e göre dinamik bir alan olarak eylem mekanı içinde kişinin davranışı, kişinin ve çevresinin özelliklerinden oluşan bir fonksiyon olarak açıklanmakta ve psikolojik alan içinde davranışların açıklanmasında, yalnızca nesnel (objektif) çevre değil aynı zamanda olayın, kişinin psikolojik bütünü içinde ele alınmasının önemi vurgulanmaktadır, (Müller, 1983, Sunke, 1973, Köhler, 1981, Kruse, 1974).

. Mekanı bir anlam-ilişkiler (Valenz) sistemi olarak ele alan "Davranışçılık" (Behaviorismus) yaklaşımları: Laboratuvar koşullarında davranışların, heyecan-teşvik (Reiz)-tepki ilişkisi içinde incelenmesini konu alan, "çevreyi unutmusluk" olarak da nitelendirilen yaklaşım içinde, "Öğrenme Psikolojisi ve Öğrenme Kuramı" (Skinner), "Düzenleme-İlişkilendirme-Orientierung Kuramı" (Tolman) ile gerçek davranışların, somut-gerçek çevrelerde de gözlenmesi ve açıklanmasını konu alan, "Ekolojik Psikoloji" içinde görülen "Davranış Kalıbı-Konumu (Behavior Setting)" yaklaşımı (Barker) bu kapsam içinde ele alınabilmektedirler.

Öğrenme Psikolojisi ve Öğrenme Kuramı içinde, öğrenme süreci bir sonuç ve sonuçlar dizisi olarak tanımlanmakta ve bu süreç içinde belirli reaksiyonları tekrarlı şekilde çağrıştıran veya engelleyen durumlar, deneyler ile incelenmektedir, (Köhler, 1981).

Davranış Kalıbı-Konumu yaklaşımında, Lewin'in "Alan Kuramı"na benzeyen fakat, diğer taraftan psikolojik mekan anlamlılıkları da ele alınmakta ve davranış çevresi tanımlanmaktadır. Bu fikrin ana karakteri, mekan ve davranışların strüktürel benzerlikleri, toplu-ortak mekansal ve zamansal davranışlar üzerine ilişkili olmasıdır. Yakın ve benzer davranışlar, eylemlerin genelde benzer bir mekansal-maddesel, mekansal-zamansal sınırlanmış ilişki-ilgi alanı içinde olması sözkonusudur, (Müller, 1983, Köhler, 1981, Kruse, 1974).

Düzenleme-ilişkilendirme kuramında, bir davranışta beklentilerin amaca ulaşmadaki yeri ve etkileri ele alınmaktadır. Bunun yanında

insanların mekandaki düzenleme-ilişkilendirmelerinde ve davranışlarında öznel "Biliş Kartı" varlığı kabul edilmektedir, (Köhler, 1983).

. Mekanı bir araç (Instrument) olarak ele alan yaklaşımlar: Çevre Psikolojisi yaklaşımları (W.H.Ittelson, H.M.Proshansky, L.G.Rivlin, G.H.Winkel, L.Kruse) ve Bireysel Psikoloji içinde mekanı "Sahiplenme Alanı (Territorium)" olarak ele alan yaklaşımlar bu kapsam içinde, belirli bir mekanla ilgili olan yaklaşımlar da burada verilebilirler.

Çevre Psikolojisi yaklaşımlarında, karşılıklı etkiler ele alınmakta ve mekan, maddesel çevrenin elemanlarını bir amaç-araç ilişkisi içinde, mekanı kullanan kişinin davranışları için bulunmakta ve gereksinmelerin karşılanmasında olanaklar sunmaktadır. Maddesel çevre elemanları, kendi yapma ve isteme/onaylama durumuna göre araç olarak kullanılabilirler, (Müller, 1983, Köhler, 1981, Kruse, 1974).

Sahiplenme alanı olarak mekan, biogenetik bir özellik olarak görülmekte ve insanların mekandaki diğer insanlara karşı sahiplenme davranışları, zorlayıcı, bir şeye yöneltici, teşvik edici davranışlar şeklinde tanımlamalara rastlanılabilmektedir. İnsan, sahiplenme alanı baskısı içindedir ve davranışları, onun sosyal ve maddesel çevresinin varlığıyla belirlenmekte, sınırlanmaktadır. Sahiplenme, sahiplenme alanı özelliğın, özel mekanın bir şekli olarak özellik içinde, birlikte de incelenebilmektedir. Sahiplenme alanı (Territorium) kavramı, fiziksel-maddesel çevre ve sosyal koşullar üzerine nedenli olması ile psikoloji dışındaki bilim dallarında da araştırma alanı olarak görülmektedir, (Kruse, 1974, Müller, 1983, Zinn, 1978).

2.2. SOSYAL ÇEVRE DÜZEYİNDE DAVRANIŞLARI-İLİŞKİLERİ KONU ALAN YAKLAŞIMLAR

. Sosyal Ekoloji, İnsanlık Ekolojisi (Human Ökologie)-Yerleşme Sosyolojisi (Siedlungs Soziologie) isimlerinde "Fonksiyonalist Yaklaşım": Bu yaklaşımda konuyu sosyomekansal, psikoanalitik ve sosyopsikolojik açılardan yaklaşılmaktadır. Bu yönleriyle çevre psikolojisi içinde de ele alınabilmektedirler. Çevreyi unutma olayına bir tepki olarak, insan-çevre ilişkilerinin kent, yerleşim bölgeleri

üzerinden ele alındığı bu yaklaşım, sosyal morfolojinin bir devamı şeklinde görülmektedir. Bu yaklaşımın konuları, Hamm'a göre, şehir ve sosyal mekan olarak onun görüntüsü, morfoloji, faktör analizi ve sosyal analizlerin yardımıyla tanımlanabilmektedir, (Müller, 1983, Köhler, 1981).

Kent Ekolojisi ana başlığında insan-çevre ilişkileri ele alınmakta, insan çevre ilişkilerinin değeri ve maddesel çevrenin, psikolojik ve sosyolojik çevrenin birbirini tamamladığı vurgulanmakta ve İnsanlık Ekolojisi (Human Ökologie) içinde ikamet etme, Kültürel Ekoloji içinde klasik yerleşme sosyolojisi üzerinden konuya yaklaşılmaktadır. İnsanlık Ekolojisi'nde, kişisel alana ait olduğu kadar kişisel olmayan alana da ait olan insancıl çevre ilişkileri konu alınmaktadır, (Knötig, 1978). Yerleşme, komşuluk ilişkileri de bu kapsamda ele alınabilmektedirler, (Hamm, 1973, Klages, 1958).

Kültür Ekolojisi açısından klasik yerleşme sosyolojisi içinde, mekansal çevrenin sosyal-kültürel zemin üzerine sembolleştirilmesi konu alınmakta ve kültürel ekolojik analizlerle, mekansal-sosyal çevrenin ve olayın açıklanması için mekansal çevrenin sembolik içeriği ve sosyal yönlü açıklanmasına çalışılmaktadır, (K.Lynch, 1960, 1974; mekansal sembolleştirme ve biliş süreciyle ilgili olarak düzenleme-ilişkilendirme sistemi içinde ait olma ve güven duyma-Chomber de Lauwe 1977; mimari bütün içinde sosyal-toplumsal ait olmanın sembolleri açıklanması- H.Treinen, 1965, 1978; toplumsal olarak-ortak kimlik oluşumunun sembolik çalışılması, etkileri, mekana bağlı ortak kimlik, yere bağlılık ve vatan duygusunun mekansal ve sosyal çevre üzerinden açıklanması).

. Eylem-Katılma-Değiştirme (Handlung) Kuramı ve yaklaşımları: Kent ve belirli kent bölgelerinin anlamları orada oturanların eylem alanı içinde ele alınmaktadır. Eylemlerin sosyal davranışlar ve kararlar üzerindeki etkileri, kullanım ve sunuş olanakları ile ilişkili olarak ele alınmaktadır, (Sieverts, 1977). İnsan-çevre ilişkileri, Algılama Psikolojisi ve Semiotik yaklaşımlarına (eylem olgusunun ele alınmadığı yaklaşımlarına) karşılık olarak temellendirilmekte ve yapılandırılmış çevrede, eylem içinde bulunan bir canlı olarak insanın, ya-

pılanmış çevre sürecine katılımı olarak aktif uyum ve çevre değişimleri üzerine insanın, insan gruplarının tepkisi şeklinde eylemin ortaya çıkış biçimleri de ele alınmaktadır. Eylem kuramı yaklaşımları, eylem içinde bulunan bir varlık olarak insanı, çevresini kontrol ve gereksinmelerine uyumluluk içinde ele alınmaktadır. Hareket noktaları içinde, sosyal etkinlikler için eylem ve düşünme yeteneğinin gelişmesi için (gelişim psikolojisi içinde) insanın çevresi ile aktif uyum içinde güvenilirliği, gereksinme ve isteklerinin karşılanması amaçlı, insanın çevresi içindeki değişiklikleri kabulü ve kendine uydurmasının önemi konu alınmaktadır, (Becker ve Keim, 1972, Mucha, 1976, Mühlich, 1978).

Bu yaklaşıma temel oluşturan ve benzer yaklaşımlar, mekansal düşüncenin gelişimi, sahiplenme davranışları, sosyal-mekansal davranışlar da birlikte ele alınmaktadır, (Mucha, 1977). Bu yaklaşım, kullanıcıların olabildiğince fazla, seçim-seçme özgürlüğü ilkesi içinde ilişkilendirilmekte ve alternatif davranış şekilleri ve eylem biçimlerinin yapılanmış çevre içerisinde en az sınırlandırılmasını amaçlamaktadır. Eylem yeteneğinin gelişimi ve algılama soruları, Gelişim Psikolojisi içinde irdelenmektedir, (Mühlich, 1978).

2.3. Mekansal-Yapılanmış Çevre Düzeyinde Kuramsal Yaklaşımlar, Modeller

. Gestalt Psikolojisi'nden, haber alma (Information)-informasyon estetiğinden hareketle "Fonksiyonalist Yaklaşım": Bu yaklaşımda, biçime bağlı kriterlere göre analizlerle kent dokusu, doku oluşum kurallarına göre araştırılmaktadır. Bu kurallar, elemanların, öğelerin bir dil içinde, birbirine göre düzenlerin formüle edilmesini getirmekte ve biçim analiz sonuçları, yöresel-yersel yapı, yapılanma kuralları için veya mevcut dokunun korunması gibi alanlarda, kullanım amaçlı olarak çalışılabilmektedir, (Sieverts,1977).

Kentsel mimaride yapılanmış mekanlarda; kentsel ölçekte imgeleme, biçimlerin doğrudan kent sakinleri üzerindeki etkilerinin, düzenleme-ilişkilendirme ilişkileri üzerinden analizi ele alınmaktadır. İnsanların çevreyi görsel elemanlar vasıtasıyla kavraması , onları ha-

reket ve ilişkilendirme ile yapılanarak kent imajına götürmektedir. Görsel kaliteler Gestalt Psikolojisi içinde ilişkilendirilmekte, çalışılmaktadır. Amaç, bir kentin düzenleme-ilişkilendirmesinin en iyi şekilde karşılanmasıdır, (Lynch, 1960, 1977, Sunke, 1973, Köhler, 1981, Aru, 1979, Yüksel, 1979). A.Waterhouse, K.Lynch'in "Kent İmajı-Kent Resmi" yaklaşımının sonuçlarını eleştirerek konuya toplum-yapılanmış çevre sistemi içinde bakmakta ve kentlilerin, kentsel çevrenin resmindeki değişimleri nasıl bir yolla algıladıkları ve nasıl tepki gösterdiklerini, sosyo-mekansal bir yaklaşımla araştırmaktadır, (Waterhouse, 1971).

. Çevre algılamasına işaretler açısından yaklaşım-Genel İnfomasyon Kuramı-Semiotik (İnfomasyon estetiği ve işaretler üzerinden) F.Saussure, Langua-Parole, C.Sonderpeirce: Kurucu yaklaşımlar , M. Kiemle: İnfomasyon estetiği, U.Eco: İletişim olarak kültür, C.W. Morris: Davranışçı yaklaşım): İnfomasyon estetiği içinde her estetik süreç, işaret süreci olarak ele alınmakta ve estetiksel işaretlerin etkileme yolları ve özellikleri üzerine, matematiksel yöntemlerle ve işaretlerle çalışılmaktadır. Kent, yapılar, yapılanmış çevre ve infomasyonların taşıyıcısı olarak kabul edilmekte ve onların düzeni ve ilişkileri üzerinde durulmaktadır. İnfomasyon Estetiği Kuramına yaklaşımlarda, insan-çevre-iletişim sürecinden hareketle nesnel ölçülebilir veriler, stilize edilmeye ve uygun denemeler geliştirmeye algılama psikolojisi içinde ve Kibernetik yöntemlerle çalışılmaktadır. Algılanan nesnelere yapılanmış çevre, işaretler sistemi olarak ele alınmakta ve işaretler, bir iletişim (Kommunikation) süreci içinde araçlar, yerler olarak infomasyonların, iletişim içinde aktarılabilir taşıyıcısı olarak tanımlanmakta ve iletişim süreci üzerinden de konuya yaklaşılmaktadır. İşaretlerin ilişkisi; işaretlerle işaretler arasındaki ilişkiler (Syntaktik) işaretlerle nesnelere anlamları arasındaki ilişkiler (Semantik) işaretler ve onların kullanıcıları arasındaki ilişkiler (Pragmatik) olarak üç işaret fonksiyonu içinde ele alınmaktadır. Bu kuram, yapılanmış çevrenin semantiği, dil ve dil olarak yapılanmış çevre, yapılanmış çevrenin işaretleri gibi kapsamlar içinde farklı bilim alanlarında araştırılmaktadır. Semiotiğin devamı olan, çalışmalarda önemli bir hareket noktası oluşturan U.Eco'nun "Mimarlığın Semiotiği", bu alanda temel bir yaklaşımı oluşturmak-

tadır. Mimari Semiotik'te, mimarlığın işaret karakterini sistematik olarak tanımlayan ilklerden biri olan N.Schulz görülmektedir, (Müller, 1983, Sunke, 1983, Köhler, 1981, Becker ve Keim, 1972, Hahn ve Breithaupt, 1977, Wegener, 1977, Öztürk, 1978).

. Çevre biçimlenmesi ile ilgili bütünsel yaklaşımlar, kuramsal modeller: Kent tasarımı, kent yapı biçimlenmesi ve davranışlarla ilgili olarak kuramsal, disiplinlerarası yaklaşımlar, modeller olarak görülmektedir.

K.J. Krause (1976): Pek çok faktörün bir arada işlendiği yaklaşımda, bir insan-çevre modeli içinde insancıl davranışlar ele alınmaktadır. Çevrenin ve insancıl davranışların ilişki düzeyleri, boyutları, bir sınıflama içinde yapılandırılmakta ve bu bütün içinde çevrenin davranış etkinliği, (Verhaltenswirksamkeit) oluşturulmakta, davranış etkinliği, özellikleri etki çerçevesi (Eindrucksmuster), eylem resmi (Handlungsbild) ve sembolik çerçeve içinde ifade edilmektedir. İnsan-mekan-modeli içinde; fiziksel oluşumların çevre bütünü- nün davranışlar koşullu etki faktörleri (sosyal oluşumlara bakış açısı içinde); strüktürel çerçeve, fonksiyonel çerçeve, sembolik kapsam, sosyal oluşumların davranış bütünü- nün davranış koşullu his-duyu faktörleri (fiziksel oluşumlar üzerine bakış açısı içinde); etki çerçevesi, etkinlik çerçevesi, davranış çerçevesi olarak verilmektedir, (Köhler, 1981), (Şekil 2.1).

(İnsan-Çevre-Model'lerine örnekler; J. Sonnenfeld, 1972, W. Moewes, 1977, R.M.Downs, 1970, G.Zannaras, 1976, D.Höllhuber, 1978, R.F.Lloyd, 1976 olarak çeşitlenebilmektedir, (Köhler, s.15-24, Moewes, 1977, s.15)).

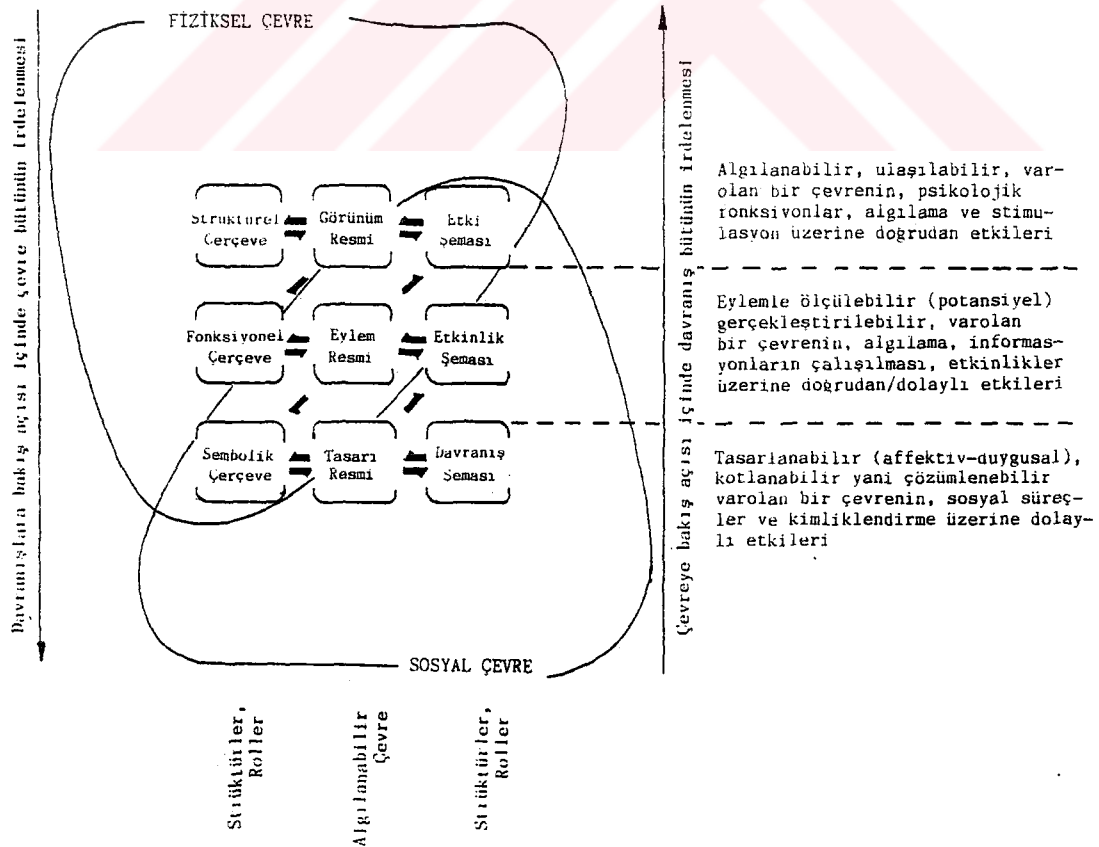
M.Trieb (1977): İnsan-çevre arasındaki etkileşim süreci, yaşama çevresi-yaşama mekanı yaklaşımıyla oluşturulan modelde kent, kent biçimi, kent görünümleri ve kent resmi düzeylerinde ele alınmakta, bu düzeylerdeki faktörler, kuramsal modelin elemanları olarak işlenmekte; faktörlerin karşılıklı etkileşimi, çevre izleyicileri-kullanıcılar ve çevre plancıları arasındaki ilişkiler aktarılarak model oluşturulmaktadır, (Trieb, 1977).

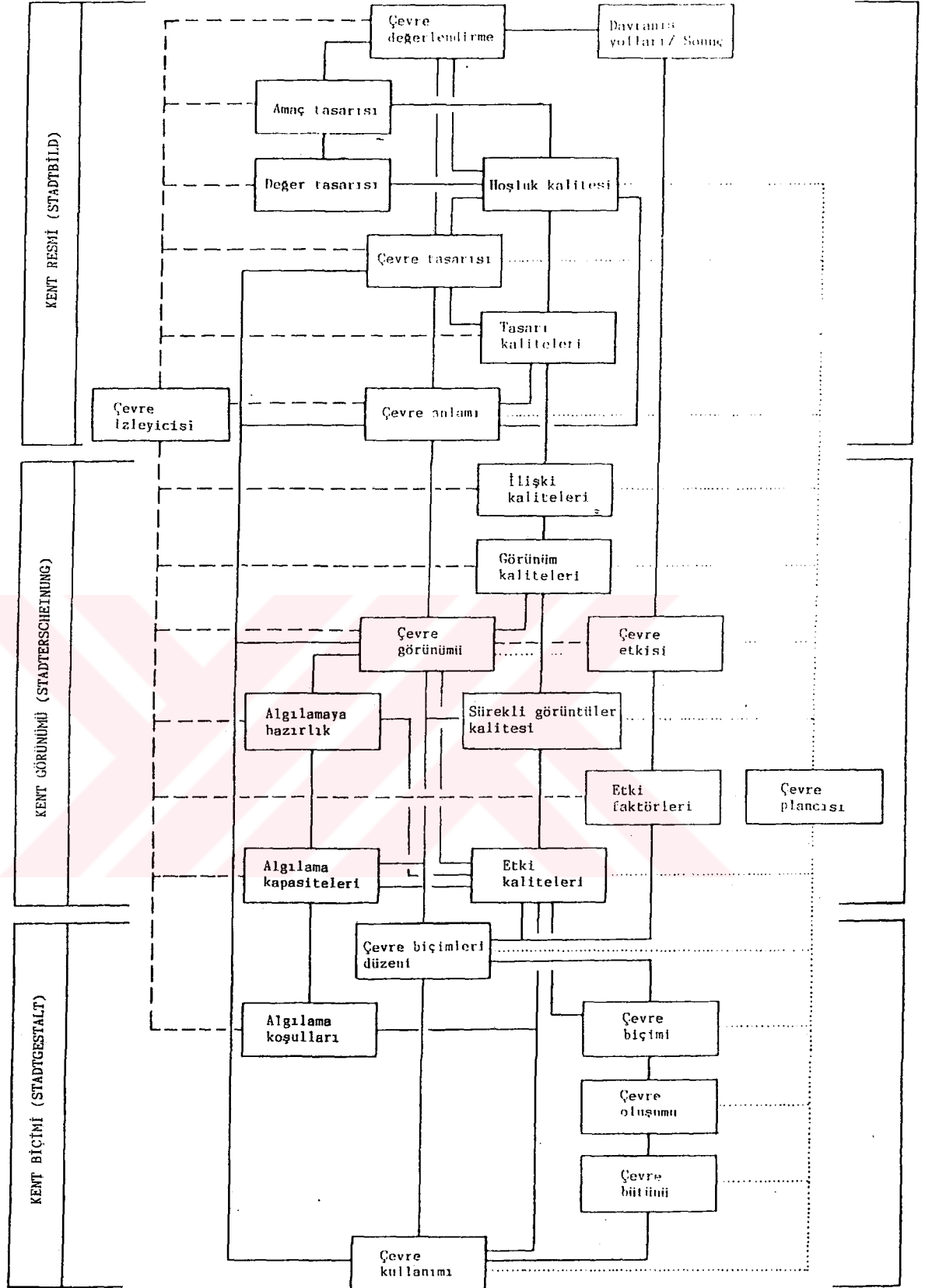
. Kent-Biçimi Düzeyi; tüm kent sakinleri için girilebilir kentsel çevre ve faktörleri; çevre biçimleri düzeni (konfigürasyon), algılama koşulları, çevre kullanımı, çevre biçimi, çevre oluşumu-oluşturma, çevre bütünü-içeriği,

. Kent-Görünümleri Düzeyi; algılanabilir kent parçası ve faktörleri; algılamaya hazırlık (durumu), algılama kapasitesi, çevre görünümü, ilişki kaliteleri, görünüm kaliteleri, sürekli görüntüler kalitesi, etki kaliteleri, çevre etkisi, etki faktörleri,

. Kent-Resmi Düzeyi; kentin somut gerçekliğini, kent görünümünün ruhsal-işsel ve duygularla ölçülebilir resimlerinin çalışılması ve faktörleri; amaç tasarısı, değer tasarısı, çevre değerlendirme, çevre tasarısı, çevre anlamı, davranış yolları ve sonuçlar, hoşluk kalitesi (yaşanan kentsel çevrenin ölçülebilir nitelikleri ile bağlantılı olarak), çevre tasarısı, tasarı kaliteleri olarak ele alınmaktadır.

Şekil 2.1. İnsan-Çevre Modeli K.J.Krause (Köhler,1981,s.41).

Şekil 2.2. Kentsel Tasarımın Kuramsal Modeli M.Trieb
(Trieb, 1974, s.91)

2.4. KÜLTÜREL ANTROPOLOJİ VE MEKANSAL ÇEVRE

Bu disiplinde, yapılanmış çevre ile ilişkili olarak davranışların, yalnızca fiziksel faktörler ve sosyal koşullar üzerine çeşitlenmediği, aynı zamanda kültürden kültüre farklılıklar gösterdikleri açıklanmaktadır. E.T. Hall tarafından, bu yaklaşım içinde mekanlar, belirlenmiş (sabit) mekan, yarı belirlenmiş (yarı sabit) mekan ve belirlenmemiş (serbest, informell) mekan olarak sınıflandırılmaktadır. Yakın anlamda E.Goffman, açık-kamusal mekanlarda davranış strüktürleri ve kurallarını araştırmaktadır, (Goffman, 1971, 1974). Bu yaklaşımda mekan tipleri geniş ölçüde kültür etkilidir. Hall, insanların serbest mekandaki uzaklık davranışlarını, diğer kişi veya kişiler (interakti on-partner) ve onların kültürel aitliğinin, sosyal ve duygusal ilişkilerin bir fonksiyonu olarak ele alınmaktadır. Rapoport, mimar ve antropolog olarak çalışmalarında, sabit ve yarı sabit mekanların kültürel çeşitliliklerini, kültürel değerlerin nereye kadar ve kültürden kültüre farklılık gösterdiklerini araştırmaktadır, (Rapoport, 1969). Kültürel antropologların araştırmalarının bir bölümü, fiziksel çevre ve davranışların karşılıklı etkilerini kapsamaktadır (özellikle ilkel toplum ve topluluklarda). Ekolojik Antropoloji içinde, çevre ve kültür arasındaki etkileşimi ile doğal oluşumların, davranış biçimleri ve sosyal organizasyonlar üzerindeki etkileri araştırılmaktadır. Etnoloji içinde davranış ve mekan ilişkileri strüktürler üzerine açıklanmaya çalışılmaktadır. Kültürel Psikoloji içinde, Psikoloji (özellikle Lewin'in Feld Kuramı ve Piaget'in Gelişim Psikolojisi) ve Kültürel Antropoloji birleştirilerek fiziksel çevre ve davranışlar arasındaki ilişkiler tanımlanmaya çalışılmakta ve kişisel eylem mekanı, bir anlam-ilişkiler (Valenz) sistemi olarak tanımlanmakta ve mekandaki nesnelere, bir eylem sisteminin parçaları olarak ele alınmaktadır. Ayrıca burada "Biotop" (eylem yapanların, kendi kültürlerinin parçaları ile doğal yaşam koşulları) kültürel yapılanmış eylem mekanı olarak açıklanmaktadır. Kültürel Antropolojik araştırmalar, alan çalışmasını getirmekte; yaşanılan yerlere gitmek, gözlemek ve birlikte yaşamayı gerektirmektedir, (Müller, 1983, Kruse, 1974).

2.5. KENT YERLEŞİMİ-KONUMU (URBAN SETTING) YAKLAŞIMI

Kentsel yaşam koşulları; yaşam kalitesi nesnel (objektif) ve öznel (subjektif) yönlü olup, değişik yaşam çevreleri içinde farklı hissedilmekte, yaşanmakta ve değişik sosyal-mekansal düzeyler ortaya koymaktadırlar. Psikolog Proshansky ve Fabian'ın kentin kullanımı ve kentin yaşayanları için anlamından hareketle; bir taraftan kendi mekanları ve yerleri ile bütünüyle yapılanmış bir çevre olarak "Fiziksel Setting" ve diğer taraftan da mekanlar ve yerler içinde gerçekleşen insancıl etkinlikler, eylemler ana konu olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşımdan hareketle, "Setting" kavramı, kent sakinleri ve yapılanmış çevre arasındaki ilişkileri kapsayan araştırmalarda, kentsel yaşam kalitesi, her yönüyle "Kent Konumu-Yerleşimi" kavramı olarak işlenmektedir. Kent Yerleşimi-Konumu kavramı, "Setting" kavramıyla ilgili, sosyal ve yapısal-mekansal bir bütün olarak özellikli bir karakter ve kalite ortaya koyan "parça yerleşim" (Quartier), ikamet bölgesi ölçüğü olarak ele alınmaktadır. Konut bölgesi olarak parça yerleşim bölgesi; özel kullanım şekilleri (konutlar), kamusal ve yarı kamusal kullanımlar (çocuk bahçesi, oyun alanları) ve kamusal ve yarı kamusal kullanımlar (sokaklar, meydanlar, parklar) kapsayan şekli ile belirli bir mekansal ve eylemden kaynaklanan ilişki içinde duran konumların (settinglerin) bir sistemi olarak tanımlanmakta ve gözlenebilir eylem biçimlerinin gerçekleştiği yerler ve mekanlar vasıtasıyla yapılanmaktadır. Konumların (settinglerin) sistemi içinde bulunan "Etkinlikler Sistemi"nde etkinlikler, birincil olarak kültürel (Rapoport) ve bunun yanında duygu ile ilgili yazılamayacak kurallar, gereksinimler ve ilişkilerin, değişik yaşam biçimlerinin sonuçları olarak ele alınabilmektedirler. Davranışlar ve deneyler, mekanların ve yerlerin nitelikleri ile ilişki içinde durmakta ve bir konum-yerleşim (setting) oluşturmaktadırlar. Bu ilişkiler bir strüktür içinde incelendiğinde, yapısal bir konumun (setting) oluşumuna ilgiyi getirmektedir-onun gerçek özellikleri, kimin kullandığı, olaylar, ortaya çıkanlar ve bir kişinin günlük öğrenme ve davranışlarına bütün bu ilişkiler hangi konumda oluşmaktadır (Proshansky ve Fabian)? Fiziksel Konumun (Setting) tanımlanması, sosyal ve mekansal olgular bütünüünün temel özelliklerinin ortaya konması gerekmektedir ve bu bütün, olaylar ve anlamdan oluşmakta ve bu konumu kullananlar için bir olay, bir oluşumdur. Katılan kişi-

ler ve konum (setting) arasındaki ilişkiler, zaman içindeki değişimleri de araştırılmalıdır (Prohansky ve Fabian). Etkinlerin, oluştuğu yer zaman ve şekli, hangi zamanda oluştuğu veya oluşmadığı; bir konumun (setting'in) ilişki destekleyen ve uyumu yönlendiren, kolaylaştıran niteliklerine bağlı olmaktadır (Rapoport), (Frick, 1986 a; 1986 b, Kruse, 1974).

2.6. OLGUSAL PSİKOLOJİ'DE ÇEVRE VE MEKANA YAKLAŞIMLAR

İnsan olarak varoluş mekansallığının ele alınması, olgusal (Fenomenolojik) psikolojisinin ana konusunu oluşturmaktadır, insan ve onun yaşadıkları (Erleben) ve çevreyi algılaması, yani özne (subjekt) merkezli bir bakış açısı ana hareket noktası olarak görülmektedir. Mekanın fenomenolojisi, maddesel bir çevrenin sosyolojik analizleri içinde, zemin oluşturabilecek yaklaşımlar olarak görülmektedir. Fenomenolojinin ana konularından biri de "Yaşama Dünyası-Çevresi" ile "Yaşanan Mekanın Farklılıkları" ve "Yaşanan Mekanın Özellikli Bakış Açıları", "Mekansal Çevre veya Çevrenin Mekansallığı", "Mekansal Bir Paradigma" anlayışından hareketle "Yaşam Mekanı" ve "Yaşanan Mekan" kavramları ve değişik bakış açıları içinde açıklanmakta olup, "İnsanın Varlığı"-İkamet-Yerleşmesi (Habitat)" kapsamında genişletilmektedir. Yaşanan Mekan (Erlebter Raum) kavramı, belirlenmiş mekan, eylem mekanını ve algılama mekanını içinde incelenmektedir, (Bollnow, 1963, Kruse, 1974, Müller, 1983).

. Belirlenmiş mekan: Belirlenmiş mekanın biçimsel karakteristikleri; "öğeler; form, renk, ses, koku", "yer, konum ve uzaklıklar", "hareket mekanı olarak belirlenmiş mekan", kapsamlarında ele alınmaktadır. Mekan bölümlenmeleri, parçaları ve öğeler-nesnelerin (Dinge), farklılık gösteren, ayrıcalık getiren kalitesi ve anlamlarından yaşanan mekanın "Belirlenebilirlik" özelliği ortaya çıkmaktadır. "Belirlenmiş Mekan", bu karakteristikler içinde, hareket ve eylemin katılımıyla düzenleme-ilişkilendirme mekanı kapsamına da açıklamalar getirilmektedir. Belirlenmişlik, her mekanın temel bir karakteri olup; orada olmanın, çevrenin kapalılığının bir temel türü olarak ele alınmaktadır.

Amaca yönelik eylem içinde hareket ederek, algılayarak ve zamana bağlı olarak oluşan mekan, ilişkilendirilmiş mekan olarak tanımlanmakta ve belirlenmiş mekandan daha farklı, niteliği belirtilmektedir.

"... öyle bir mekan ki, onun içinde biz birşeylerle uğraşıyoruz, çalışıyoruz veya dinleniyoruz, onun yanında eşyalarla-şeylerle (Dinge) ilgileniyoruz, onları gözlüyoruz, arıyoruz ve ihtiyaç duyuyoruz, yolumuza dikilen şeyleri ortadan kaldırabiliyoruz. Biz, bir yerden başka bir yere ulaşabilmek için hareket ediyoruz, mesafeleri arkada bırakıyoruz, uzaklaşıyoruz. Zaman içinde yer değişimi olarak hareket, eylem mekanını her zaman, zaman mekanı, zamansal yapılanmış mekan olarak da ortaya koyuyorlar...", (Kruse, 1974, s.77).

. Eylem mekanı: Amaçlarına göre, bazan programlı olacak kadar kapsamlı, bazan doğal sayılabilecek şekilde ortaya konan eylemlerin mekanı tanımı getirilmektedir. Aktüel (güncel, eylemsel) ve potansiyel mekan kavramları incelenmektedir. "Aktüel Mekan", doğrudan içinde bulunulan ve kullanılmaya hazır ögeleri, nesnelere ve yakınlık kavramını da bağlı olarak ele alınırken, "Potansiyel Eylem Mekanı", aynı zamanda aktüel eylem mekanını da kapsayan ve gerek duyulduğunda kullanılmak üzere olanakları sunan çevre olarak açıklanmaktadır.

"Potansiyel eylem mekanına her mekan ait olmaktadır, ki içinde ben varım veya şimdi orda değilim, ondan birşeyler biliyorum ki, ben onu tekrar eylem mekanı yapabilirim.", (Kruse, 1974, s.82).

Aktüel eylem mekanı sürekli olarak bir potansiyel eylem mekanı üzerine kullanımlı olmakta, potansiyel algılama mekanı ve aktüel eylem mekanı ilişkilendirilmektedir.

Eylem mekanındaki eşyalar-öğeler arasındaki ilişkiler, "Oyun alanı-gerçekleştirme, gerçekleşme alanı (Spielraum) " olarak tanımlama getirilmektedir (Ströker). Araçların mevcut olması, kullanılabilirliği bu alanın kriterlerinden olmakta, bu alanda amaca yönelik karşılaşmalar içinde elde olanların varlığı, "Alışmanın Verdiği Güven" karakterini sunmaktadır, (Araç analizi, Heidegger). Eylem mekanı, mekan ve eylem araçları olarak "Eşyalar/Öğeler" arasındaki ilişkiler sistemin-

de, "Oyun Alanı/Gerçekleştirme Mekanı" yapabilme (oluşturabilme) ve yapabilmenin (oluşturabilmenin) koşulları analiz edilmektedir , (Ichheiser). Yapabilmenin somut koşulları yanında, kişiye bağlı koşullar da ele alınmaktadır. Yapabilme, fiziksel, psikolojik, teknik ve sosyal formlar içinde incelenmektedir.

Eylem mekanındaki yönler ve yollar, öznenin durumu-konumu vasıtasıyla koşullandırılmaktadır: Yukarısı-aşağısı (yükseklik boyutu), sol-sağ (genişlik boyutu), ön-arka (derinlik boyutu). Eylem mekanı amaca bir yol olarak da açıklanmakta, yolların aynı zamanda düşünce yolu, doğrultular da düşüncedeki (düşünülen mekandaki) yol tasarıları olarak ele alınmaktadır. Mekandaki yollar sayısız faktörlere bağlıdır, zaman ve önemliliği, ilişkiler, doğal engellemeler-engeller, amaçla ilişkilendirilmesi ve kişinin duygusal durumu yol seçimini belirlemekte ve mekandaki hareketin yön-doğrultu, hızını etkilemektedir.

Diğer insanların varolması ve onlarla birarada bulunma, yaşama, eylem mekanını sosyal mekana ve sosyal durumlara dönüştürmekte ve sosyal mekan olarak eylem mekanını getirmektedir. İnsanın mekansallığı, sosyal eylem ve anlamları içinde mekan ve oradaki şeyler-eşyalar-öğeler (Dinge), "olanakların-imkanların koşulu olarak Araç-Objektif Olayların Geçtiği Yer (Medium) ve sosyal eylemin ürünü olarak" ele alınmaktadır, (Kruse, 1974, s.105).

. "Başkalarıyla birliktelik", "Yakınlık" yaklaşımları ve çevreyi-eylem çevresini ve oradaki eşyaları-öğeleri kullanım ve ilişkiler açısından herşeyden önce kullanıcılar üzerine, birlikte olan insanlar üzerine ilişkili "Araç Analizi" (Heidegger);

Yaşam çevresi ve özellikle sosyal bir çevre olarak günlük eylemlerin çevresi, insanların doğrudan sosyal ilişkileri, mekansal ve zamansal biraradallığı ve günlük eylemlerin strüktürü olarak sosyal çevreyi üçe ayıran yaşkalışımı (Schütz);

Sosyal eylem alanına, seven insanların birarada olması, olduğu mekan ve vatan yaklaşımı (Biswanger);

Sosyal konumlardaki davranışlar, mekansal ve zamansal konumlar, kamusal, yarı kamusal ve özel alanlardaki farklılıklar, farklı ilişkileri incelemesi ve zamansal-mekansal konumlardaki sosyal bir karşılıma büyük bir sosyal olanak ve bir sosyal olay olarak yaklaşım (Goffman);

konuyla ilgili diğer çalışmalardandır, (Kruse, 1974, Müller, 1983, Goffman, 1971, 1973, 1974).

. Algılama mekanı: Algılama mekanının strüktürü, öznenin eylemi vasıtasıyla ilişkilenebilmektedir. Görüş alanını sınırlayan ufuk ve öznenin düzenlemesi, yakın mekanı birincil eylem alanı olarak, görme (perspektif) alanını da uzak mekansal olarak oluşturmaktadır. Bu görme alanı içinde eşyalar-öğeler, artık el altında değildir, yalnız onların varlığının fark edilmesi sözkonusudur. Görsel algılama; ön plan, arka plan, derinlik, uzaklık, yakınlık ilişkileri üzerinden özellik kazanmaktadır. Algılama mekanı da eylem mekanı gibi ilişkilendirilmiş mekansal olmakta; buradaki ilişkilendirme-düzenleme, algılayan (özne) üzerine ilişki içinde "Eşyalar-Öğeler" in sunuluş biçimlerini karakterize etmektedir. Algılama mekanı, aynı zamanda bir eylem mekanıdır ve potansiyel algılama mekanı, yalnız eylem vasıtasıyla ulaşılabilir. Aktüel algılama, devamındaki algılama olanakları da birlikte getirmekte ve sebeplendirmektedir. Algılama ve hareket; algılananlar ve algılanabilirlik üzerine ve aktüel algılama mekanı (bir potansiyel algılama mekanı kaynaklı) üzerine ilişkilidir ve bu ilişki de hareket, hareket nedenleri üzerine kurulmaktadır.

. Yerleşimsel Mekan (Habituel Raum) ve Konutun Yeri: Yerleşimsel mekansal, yollar ve meydanlarla bir bütün içinde kendini ortaya koyan, yaşayanlarına kendini özellikli hissettiren, tanıdıklığı ve güvenilirliği sunan ve devamındaki yerleşmeleri açıklayan bir ilişki noktası olarak açıklanmaktadır. İkamet edilen ve diğer insanlarla paylaşılan bir mekansal sözkonusudur. Sosyal çevre içinde diğer insanlarla birliktelik, mekansallık ve zamansallık içinde bulunulmasıyla gerçekleşmektedir (Heidegger, başkalarıyla birlikte olma, orada olma). Seven insanların birarada olmasının mekansallığı güvenlik, yakınlık ve duygusal bağlar içinde açıklanmaktadır (Biswanger). Oturulan ika-

met edilen ve güvenilen bu bölge içinde "Konut (Ev)" çok önemli bir anlam taşımaktadır. Konut, ikametın ana fonksiyonu olarak merkezi bir yer (Bachelard) ve insanın tüm yollarının üzerine ilişkili olduğu, dünyanın merkezi (Bollnow) olarak ele alınmaktadır. Konut, insanlar için iki önemli anlama sahip olmaktadır. Konut oturanları dış mekandan korumakta ve güveni sunmakta, konutun mekansal alanı güvenilenlerin orta noktasını oluşturmaktadır. Konut, insanın istediği zaman kendini çekebileceği özel bölge, huzur yeri olmaktadır. Konut aynı zamanda biçimi, donatılar düzeni ile mekanla uyumun bir göstergesi olmaktadır. Konut, sembol, kendi kişiliği-kimliği ve statünün ifadesi olarak da görülmektedir (Bachelard, Bollnow). Mekana sahip olmak ve mekanda olmak, insancıl yaşamın belirleyicilerindedir (Bollnow) ve yaşanan mekanın bir fenomeni olarak görülmektedir, (Bollnow, 1963, Krusê,1974, Müller, 1983).

Ele alınan kuram ve yaklaşımlara kısaca bir bakmak gerekirse;

- . İnsanların belirli çevrelerde gösterdikleri tepkileri, davranışları laboratuvar koşullarında incelemeyi konu alan yaklaşımlar (Davranışçılık-Behaviorismus içinde),
- . Somut çevrenin-yapılanmış çevrenin ihmali karşısında, insanların doğal, günlük çevrelerini dikkate alan yaklaşımlar (Gestalt Kuramı , Feld (Alan) Kuramı),
- . Feld Kuramı'ndan hareketle, ekolojik psikoloji içinde, fiziksel alan ve davranışlar konusunu, somut çevreler içinde somut davranışların gözlemlendiği yaklaşımlar (Ekolojik Çevre-Davranışlar Çevresi/Konumu-Behavior Setting),
- . İnsan-çevre ilişkilerini amaç ve araç, ve gereksinmeler içinde inceleyen yaklaşımlar (Çevre Psikolojisi),
- . Çevreyi unutmaya yönelik yaklaşımlara bir tepki olarak, insan-çevre ilişkilerini, kent, yerleşme-konut bölgeleri üzerinden ele alan yaklaşımlar (İnsanlık Ekolojisi-Human Ökologie, Yerleşme Sosyolojisi-Siedlungssoziologie),

- . Eylem içinde bulunan bir varlık olarak insanın çevresini kontrolü, gereksinimleri ile uyumluluk içinde olma ve sosyal davranışlar ile kararları üzerindeki etkilerini ele alan yaklaşımlar (Eylem Kuramı ve yaklaşımlar),
- . Çevre ve ilişkiler konusunda, kültürden kültüre farklılığı alan ve insan ve davranışlarını gerçek çevre koşullarında inceleyen yaklaşımlar (Kültürel Antropolojik),
- . Sosyal ve yapısal-mekansal bir bütün olarak çevre (kent parçalarının ele alındığı ve yaşam karakteri ve kalitelerini çok yönlü olarak inceleyen yaklaşımlar (Kent Yerleşimi-Konumu-Urban Setting),
- . Çevre/Mekan ve insan arasındaki ilişkileri, çok yönlü etkileşimi, bir kuram altında toparlamaya yönelik çalışmalar,
- . İnsan-mekan arasındaki temel ilişkileri, insanın mekansallığını temel alan; yaşam mekanının temel niteliklerini, belirlenmiş mekan, eylem mekanı (ve sosyal mekan olarak eylem mekanı), algılama mekanı ve yerleşme alanı içinde inceleyen yaklaşımlar (Olgusal Psikoloji-Fenomenolojik Psikoloji)

olarak özetlenebilir.

Tek tek bilim dallarında oluşturulan kuramların, yaklaşımların, diğer bilim dallarında da işlendiği, uyarlandığı görülmekte; çevreyi gözönüne almayan, somut-gerçek çevreyi ihmal eden veya çevreyi ve ilişkileri parça alanlarda inceleyen yaklaşımlar ve insan-mekan ilişkileri konusunu çok yönlü inceleyen ve tek bir kuram altında toparlamaya yönelik çalışmaların olduğu görülmektedir.

3. BÖLÜM

KİMLİK-YEREL (LOKAL) KİMLİK VE KİMLİKLENDİRME

3.1. ALGILAMA-SOSYAL ALGILAMA-ALGILAMA SÜRECİ

İnsan-Çevre-İlişkileri'nin araştırılmasında ana konu olarak algılamanın-algılama teorilerinin işlenmesinden ve öneminden daha önce de bahsedilmiştir. Bu bölümde ana konu olarak algılamanın tanımı ve fizyobiyojik süreci değil, karşılıklı etkileşimin kapsamında, algılamayı etkileyen, zemin hazırlayan-algılamaya hazırlayan faktörler, sosyal algılama ve yapılanmış çevre algılamasını çok yönlü ve devamlılık gösteren özelliğiyle, bir oluşum-etkileşim boyutu içindeki basamakları- süreci ele alınacaktır.

Algılama, "Bir olgu duyusu yapmada belleğin kullanılması", (Yüksel, 1979) veya "Çevre güzelliklerinin-etkilerinin subjektif kabulü ve çalışılması" veya "Canlı organizmanın ihtiyaçlarından birisi, faydalı araçsal bir iş-çalışma" (Becker ve Keim, 1972) olarak açıklanabilmektedir.

3.1.1. Algılamayı Etkileyen Faktörler

İnsanlar çevrelerindeki öğeleri, düzenlemeleri (Objektif olguları) değişik olarak algılamakta, kabul etmekte ve değerlendirmektedir. Ve bu olaydaki etkileyenler, sadece o anlık- o andaki etkenlere bağlı olarak değil, yaşanan, belli süreç ve o süreçteki etkenlere ve niteliklerine göre oluşturulan-oluşmuş özellikler vasıtasıyla da ilgilidir ve etkilenmektedir, yönlenebilir ve yönlendirilmektedir. Bu durumda algılamayı etkileyen faktörler, aynı zamanda algılama girişini etkileyici-oluşturucu, algılamaya zemin hazırlayıcı faktörler olarak ta görülmektedir.

Algılama olayı, kimin algıladığına-özne (subjekt) neyi algıladı-

ğına-nesne (objekt) veya algılamak istediğine ve nasıl algıladığına bağlı olarak değişiklikler göstermektedir.

Algılamayı ve algılama girişini etkileyen faktörler arasında;

- . Biofiziksel özellikler, doğuştan gelen özellikler-kapasite
- . Eğitim, meslek ve uzmanlık kapsamı içinde konuyla-çevreyle ilgili olarak-mimar, sanatçı, planıcı ....-
- . Belli bir yaşam konum-dilim grubu içinde olmak
  - Çocuklar, yaşlı insanlar ...-
- . Belli bir yaşam düzeni grupları içinde olmak
  - Hastalar, öğrenciler ...-
- . Kişilik özellikleri
- . Değerler sistemi
- . Bilgi, uyarı, etkenler topluluğu
- . Mekansal ve zamansal boyut
- . Sosyal etkenler (Sosyal algılama ve dolaylı sosyal etkenler)
- . Algılamaya hazır olma durumu ve özellikleri
  - O andaki aktüel faktörler ve daha önceden oluşmuş özellikler-
- . Algılama olayı sivilizasyon-gelişme, yaşama-süreci içinde kendini göstermektedir (Ör. Piaget'in çocuklarda bilgilenme ve algılamanın yeri). İnsanın kendi çevresi içinde öğrenme-bilgilenmeyle birlikte algılaması da gelişmektedir.
- . Kişi ve nesne arasındaki ilişkiler sosyal şartlar altında öğrenilmekte ve sabitleştirilmektedir.
- . Öğrenme, bilgilenme ve öğrenme koşulları da etkili olmaktadır.
- . Gereksinmelere ve tecrübelerine ve de gereksinme ve tecrübelerin sosyo-kültürel ağırlıklı koşullarına bağlı olarak belirli sınırlar içinde öğrenebilmektedir.
- . Toplumsal oluşturulmuş değerler sistemi ve kişinin kendi bakış açısı-kabul sistemi öğrenmeyi etkilemekte, toplum veya gruplar tarafından ortaya konulmuş-ödüllendirici veya cezalandırıcı kavramlar, norm-

lar algılamayı ve algılamanın eyleme dönüşmesini etkilemektedir.

. Algılama duruma ve konuma bağlı özellikler de göstermektedir, kişinin o anki katılma isteği ve o andaki aktüel faktörlere-konum özelliklerine göre algılama ve sürecini etkilemektedir.

. Tek kişiden daha çok sosyal ağırlıklı ve sosyal kaynaklı olan beklentiler, ümit ve korkular, düşünceler, savunma mekanizması ve gereksinimler gibi etkenler-özellikler algılamaya hazırlık durumunu etkilemektedir.

Burada görülüyor ki, algılamada duyu organlarıyla hissedilmeyen büyüklükler de algılama sürecine etkilemektedir. Algılama tek yönlü değildir, etkileşim sözkonusudur, objektif ögeler ve düzenlemeleri-koşulları yanında kişilik yapıları de, her kişiliğin algılamasını farklılaştırıcı olarak etkilemekte, onaylamaktadır ve algılama sosyal bazlı ve sosyal koşullar-faktörler altında oluşmakta-gerçekleşmektedir, (Becker ve Keim, 1972, A.Waterhouse, 1971, G.Y. Konuk, 1979, G. Müller, 1983).

3.1.2. Sosyal Algılama

Sosyal Algılama Hipotezi Kuramı (J.S.Brunger, L.Postman):İnsancıl birlikteliğin ve sosyal ilişkilerin algılaması, diğer taraftan sosyal koşullu kişilik faktörü, beklentiler, düşünceler vasıtasıyla etkilenen algılama olarak incelenebilmektedir. Algılama günlük çevre içindeki yaşam durumları içinde ele alınmaktadır.

Sosyal algılama kuramı ., algılamayı kompleks bir süreç olarak ele almakta, herşeyden önce algılamanın sosyal koşulluluğunu vurgulamakta, insan ve sosyal ilişkiler sistemi arasındaki süreklilik içinde oluşan kendini gösteren bir ürün olarak da kişisel beklentiler-düşünceler ele alınmakta, kişisel ayrılıklara ve algılamadaki öznelliğe dikkat çekilmektedir, (Köhler, 1981).

Sosyal algılama, dış görünüme (biçime) bağlı algılama kuramlarına karşı fonksiyonalist-işlevsel-içsel bir yaklaşımı da ele almaktadır.

Algılama olayının organizasyon kurallarıyla ilgilenen formalist yaklaşıma karşılık fonksiyonalist yaklaşımda algılama geniş bir davranış bütünü-bağlamı içinde ele alınmakta ve bir eylem olarak kabul edilmektedir, (Becker ve Keim, 1972).

Algılama gidişi-seyri üç bölümde analiz edilebilmektedir:

1. Varsayım, algılama süreci içinde oluşan-onaylanan tavırlar, düşünceler, değerler, ihtiyaçlar, deney-tecrübe ve duygular ve algılamayı hazırlığından hareketle oluşturulan beklentiler,
2. Çevre verilerinin varsayım zemin üzerine kabulü,
3. Varsayım, uyumluluğun sınanması ve çevre bağlarının (pozitif veya negatif olarak) kurulması, (Becker ve Keim, 1972, Köhler, 1981).

Algılama hareketi içinde, nesnel oluşumlar, önceden-uzun sürede edinilmiş değerlere bağlı olarak algılama düzeni, algılamaya hazırlık durumu ve durum-konum ilişkileri belirleyici etkenler olarak belirtilmektedir, (Becker ve Keim, 1972).

3.1.3. Algılama ve Öğrenme

Algılamanın öğrenme, bilgilenme ve öğrenme koşullarına-Doğal kabiliyet ve çevre anlamlandırmada parçaların bütünlüğü/bütünleştirilmesi-da bağlı olarak öğrenebilen ve öğrenme süreci içinde de değişiklikler gösterebildiğine daha önce de değinilmiştir.

Algılama olayı geniş anlamda öğrenme ile ilişkilendirilmekte; "Algılama geniş anlamda bir öğrenme sorundur. Çevre fiziksel olarak bilinenlerle ilişkilendirilir. Geçmişten deneyimler kafada görsel şeylerle ilgili olasılıklar kurarlar. Bu da bilinçli bir farkına varışı oluşturur. Bunlar algısal deneyimlerdir ve belleğe kaydedilirler. Böylece öğrenilirler. Bu kaydedişte doğal olarak belleğin sınırları önem kazanacaktır. Bu da yine algılamada olduğu gibi bir takım değişkenlere bağlıdır." (Yüksel, 1979, s.77).

ve algılamanın öğrenilmesi çevre ile ilişkiler içinde ele alınan dört algılama basamağı ile ilişkilendirilerek açıklanmaktadır;

- . Hangi informasyonların nasıl kabul edilebileceğinin-algılanabileceğinin öğrenilmesi,
- . Hangi ögeler-özelliklerin nasıl ilişkilendirilebileceğinin öğrenilmesi
- . Hangi ögeler-özelliklerin hangi sembolik anlamlarla nasıl ilişkilendirilebileceği-karşılanabileceği
- . Hangi çevre ile nasıl-her yönüyle-uyum içinde olabileceğinin öğrenilmesi , (Becker ve Keim, 1972, s.77).

3.2. ALGILAMA BOYUTLARI İÇİNDE KİMLİK VE KİMLİKLENDİRME

Algılama, kişi ve çevre arasındaki karşılıklı ilişkiler algılamanın dört basamağı içinde açıklanmakta ve algılama süreci sınıflandırılmaktadır, (Becker ve Keim, 1972).

- . İnfomasyon kabulü
- . Düzenleme-İlişkilendirme
- . Sembolleştirme
- . Kimliklendirme

Bu bölümde, ilk üç basamakla ilgili olarak kuramsal yaklaşımlar bölümünde ele alındığından ve konuyla direkt ilgisinden dolayı, "Kimlik ve Kimliklendirme-Bağlanma" ile ilgili çalışmalar detaylı olarak ele alınacaktır.

3.2.1. Bilgi-Haber (İnfomasyon) Kabulü

Çevre algılamasının ilk basamağıdır. Çevre uyarı düzenlerinin-özelliklerinin ve sunulan infomasyon-bilgi, bilgilenme olanakları, kabulü-girişi, açıklanması ve tanımlanması farklı kuramsal yaklaşımlarla incelenmektedir. Bunlar daha önce de değinildiği üzere; Genel İnfomasyon Kuramı-İnfomasyonların matematiksel ifadeye dönüştürülebilirliği/dönüşebilirliği-, İnfomasyon Estetiği-objektif özellikleri matematiksel ifadeyle ölçme yardımıyla estetik yönden değerlendirilme-

si, işaret süreci olarak estetik süreç, estetiksel işaretlerin etkileme yolları ve özellikleri-, İnfomasyon Estetiği devamında Psiko-estetik yaklaşımla-kalitelerin sosyal ifadelendirilmesi, iyi-güzel biçimlerin ölçülmesi ve değerlendirilmesi, kriterler-, sosyo-kültürel farklılıkların-öğrenilen şeylerin estetik beğeni-hoşlanma olayı ve değerlendirmeye etkileri çalışmaları-, Genel İşaretler Kuramı-Semiotik-İşaretlerin İlişkisi (Syntaktik, Semantik, Pragmatik)'nden hareketle işaretler dünyası ve algılayanlar arasındaki ilişkileri ve yapılanmış çevre dilinin araştırmaları-olmaktadır.

. İnfomasyon girişine zemin, infonformasyon taşıyıcısı olarak kentsel strüktürler, kentsel işaretler dünyasının öğeleri, nitelikleri-Belli çeşitliliği (monotonluk-sıradanlık, sürpriz değerli-heyecanlı) bulduran çevre olarak-infomasyon girişi ve süreci için strüktürel koşulları belirlemektedir.

. İnfomasyon-kabulü ve etki alanını etkileyen faktörler-taşıyıcıları, strüktürleri ve ulaşılabilirlikleri algılayanın hangi faktörler altında bulunduğu da bağlı olarak infomasyon kabulünü ve etki alanını değiştirmekte-etkilemektedir. Bunlar dikkat azaltıcı veya arttırıcı şeyler-yenilik, sürpriz... ve bunların oluşturduğu bütün,çeşitlilik-, infomasyonların kullanma ve çevre düzenlemeleri ile ilgili olarak gerekliliği- zorunluluğu , yalnız dış görüntü üzerine temellenmeyen içerikler (kullanma, amaç, anlam, sosyal çevre) üzerine de ilgili olarak-fiziksel düzenlemenin yanısıra kullanım olanaklarını ele alan çeşitlilik olarak incelenmektedir.

. Bunların yanında kişi olarak, bir topluluğun parçası olarak, çevre öğelerinin-özelliklerinin taşıdıkları anlam ve onlara göre değerlendirilmesi olayı da etkileyenler arasındadır.

3.2.2. Düzenleme-İlişkilendirme

Çevre algılaması boyutlarının ana bir fonksiyonu olarak görülmektedir. Düzenleme-İlişkilendirme mekandaki davranışlarla ilgili olarak "Motorik Mekan Düzenleme-İlişkilendirme"-fiziksel mekandaki herhangi birşeyle ilgili büyüklüklere-şeylere karşı pozisyon, yön ve hareketi imkanı kılan (oraya hareket, oraya bakmak, orayı göstermek)- ve "Gör-

sel Mekan Düzenleme-İlişkilendirme"-olgusal (fenomenal)-mekansal ilişkiler sistemi içinde algılayan vasıtasıyla duyusal tüm ilgili girişleri-olarak çeşitlendirilmektedir ve bu iki düzenleme-ilişkilendirme biçiminin karşılıklı etkileşim içinde olduğu-algılayanın yaşanan mekanı düzenlediği, içinde mekan elemanlarını ve hareketleri içinde kendisini lokalize etmesi (yani duyusal bir ilişki sistemini düzenlemekte) ifade edilmektedir, (Becker ve Keim, 1972).

Düzenleme-İlişkilendirme ile ilgili aksaklıklar veya kayıplar korkuyu, baskıyı ortaya çıkarmaktadır. İlişkilendirme-Düzenleme kullanılabilir-ihtiyaç duyulabilir informasyonların kabulü zemini üzerine kurulmaktadır, (Becker ve Keim, 1972, Müller, 1983, Köhler, 1981).

Mekanda düzenleme-ilişkilendirme yapılanmış çevre içindeki elemanların-öğelerin durumu önemli rol oynamaktadır (Ögeler-Eşyalar, Yapılar Mekandaki Strüktürler). Bu konu kapsamında, K.Lynch bir şehrin görsel değerini, okunabilirliğini, kalitesini ve düzenleme olanaklarına bağlılığı üzerine yaptığı çalışması tanınmış, önemli çalışmalardandır. Fiziksel-algılanabilir elemanların etkisi üzerine kaynaklı bu çalışmada kişisel farklılıkların, sosyal anlamların... vb. değerlerin gözardı edildiğine ilişkin kriterler ve bu doğrultuda çalışmalar görülmektedir, (Waterhouse, 1971, Becker ve Keim, 1972, Müller, 1983).

Yollar, odak noktaları ve nirengiler (tanıtıcı öğeler) düzenleme-ilişkilendirme yardımcıları olarak önemlidirler. Görsel devamlılık-süreklilik ve önemli hareket kanalları olarak yollar ve sokaklar işlenmektedir. Hareketin katılımıyla algılama incelenmekte, "Hareket Halinde Algılama", "Devinimsel Algılama", "Sürekli Görüntüler" konusu içinde ele alınmakta ve etkileri ve etkileme yolları, ağırlıklı olarak fiziksel öğeler, biçimler, biçimlenmeler, öğeler düzeni, özellikleri, dağılımı, farklı ölçek ve yoğunlukta ve uyandırdıkları duygular içinde irdelenmektedir, (Lynch , 1960, 1974, Cullen, 1967, 1971, Konuk, 1979, Aru, 1984, Trieb, 1974, Jeodicke, 1976, Cluskey, 1971, Çevik, 1986 a).

Düzenleme-ilişkilendirmede yardımcıları olarak biçimsel elemanlar-öğeler , mekansal düzenleme-ilişkilendirmeyele belirli formlar, renkler ve düzenlemeler algılayana yerini-yolunu bulmasına ve amaca yönelik hareket etmesine yardımcı olmaktadırlar. Kent-Kent bölgeleri sakinleri

ve ziyaretçilerin, ilişkilendirmeleri, düzenleme-ilişkilendirme yardımcıları olarak çevre öğeleri vasıtasıyla, varolan-ortaya konulan koşullar altında gelişmektedirler. Seçilen ve vurgulanan özellikler kent yapılarının kalitesi için faktör olabilmektedirler, (Becker ve Keim, 1972, Müller, 1983).

3.2.3. Sembolleştirme

Sembol kavramı ve sembolleştirme süreci farklı bakış açılarındaki farklı şekillerde yorumlanabilmekte; anlamların, anlam kapsamlarının algılanmasıyla-algılama içinde düzenlenmesi ve sembolik geçişlilik-aktarma olarak tanımlanabilmektedir. Bu düzenleme vasıtasıyla algılananlar sınıflandırılmakta, seçilmekte, düzenlenmekte, kabul edilmekte-onaylanmakta, sabitleştirilmekte ve sembolik geçiş-aktarma algılananların isimlendirilmesi, anlamlandırılması olarak semantik anlam içinde ele alınmaktadır.

Sembol kavramı ve sembolleştirme süreci farklı bakış açılarındaki farklı şekillerde yorumlanabilmekte;

- . Algılananların isimlendirilmesi ve anlamlandırmaları ile
- . Mimari ve sosyal oluşumların artikülasyonunun bir etkileşimi içinde
- . Eylemlerin algılama ve sembolik aktarmadaki ilişkilere bağlılığı
- . Sembolleştirme ve sivilizasyon birlikteliği
- . Sembol ve sembolleştirmenin mekana bağlı gereksinimler içinde
- . Sembol kaybı ve sonuçlarının getirdikleri
- . Sembolik faktörlerin algılama ve çevre objektlerinin değerlendirilmesindeki yeri ve sembol taşıyıcı olarak görülebilir-gözlenebilir maddesel çevre
- . Sosyal çevre kaynaklı simgeleştirme
- . Sembolün işlevsel (fonksiyonel) olarak oluşurluğu
- . Yaşamsal ve kültürel kaynaklılığı
- . Sembolik anlamların, algılama seyri içinde gerçekleşmesiyle çevre uyum sürecindeki etkileri

ele alınmakta, açıklanabilmekte, incelenabilmektedir, (Becker ve Keim,

1972, Sunke, 1973, Müller, 1983).

3.2.4. Kimliklendirme

Algılama basamaklanışı içindeki sembolik anlamlara göre oluşan ve işlenen bir sürecin sonucu ve subjektif büyüklükler-nitelikler vasıtasıyla çevreyle bir etki bağlılılaşımı içinde en kesin çevre ilişkilerinin olduğu en yüksek basamak olarak işlenmektedir. Burada çevre elemanlarına, sosyal ve mekansal-maddesel çevreye (bir yere, bir yer parçasına veya bir yapıya,onun parçalarına) duygusal bağların oluşması ve duygusal bir ait olma sözkonusudur. Kişi, orada kendini huzurlu, rahat, güven içinde hissetmekte ve evinde olma duygusu içinde o yer,diğer yerlerden ayrılmakta,farklılaşmakta ve ön sırada gelmektedir, (Becker ve Keim 1972, Köhler, 1981, Müller, 1983, Trieb, 1979, Jansen,1988,Böltken,1987).

Kimliklendirme ve kimlik kavramları, farklı ağırlıklarda birlikte ele alınmaktadır:

Jansen (1988) kimliği ve kimliklendirmeyi bir gereksinim olarak, kendini evinde hissetme duygusu içinde yaşam kalitesi üzerinden açıklamakta ve kimlik oluşumunu pek çok faktör tarafından etkilenebilen-(engellenen veya desteklenen) bir süreç olarak tanımlamakta ve kimlik oluşumunun ve kimlik oluşumundaki etkilerin yapılanmış çevreye yansımalarını işlemektedir.

Becker ve Keim (1972), algılama vasıtasıyla oluşan-iletelen kimliklendirmeyi, algılama basamakları içinde ele almakta ve yere bağlılık, vatan duygusu, uyum ve seçim özgürlüğünün sosyal fenomenleri ile analiz etmekte ve "mekansal çevreyle kimliklendirmeyi bir yere veya bir yer parçasına ait olma duygusunu kapsıyor" şeklinde tanımlamaktadırlar.

Sieverts, Trieb, Hamann (1973), kimliklendirmeyi süreç içinde ve fiziksel çevre-sosyal çevre davranışları ve özellikle üzerinden, kişinin-kullanıcıların kendi çevreleriyle olan psikolojik bütünlüğü ve uyumu-bu biçimsel ve sosyal özellikler vasıtasıyla kolaylaştırılmakta ve yönlendirilmekte-üzerinden, uyumuyla oluşan duygusal bağların anlamı olarak açıklanmaktadırlar.

Köhler (1981), kimliklendirmeyi mekana bağlı gereksinmeler içinde, etkileşimli olarak ele almaktadır.

Böltkén (1987) konuyu, "Lokal Kimlik ve Kimliklendirme" kapsamında, özne (subjekt) ve nesne (objekt) ilişkileri içinde, özne ve nesnelere ilgili özellikleri ile ele alınmaktadır. Eşya-Ögeler ve sosyal sistem koşullu lokal kimlik, özne vasıtasıyla uyum sürecini etkilemektedir. Özneler, kendi yaşam çevrelerinde verilen-varolan koşullara aktif uyum yapmak ve kendi gereksinmelerine uydurmak durumundadırlar ve buradan öznel biçimlendirilmiş yaşam çevreleri oluşturmakta, yani nesnel verilmiş-sunulmuş koşulların sürekli olarak gelişmelerle değişimleri sözkonusudur.

Kimlik, bir taraftan kimliklendirmeyle-karşılıklı etkileşim içinde "Yer Kimliği" adı altında, diğer taraftan ağırlıklı olarak fiziksel ölçütleri işleyen "Yerin Kimliği-Genius Loci" başlığında "Karıştırılmamazlık-Kendine Özgünlük- Yerellik" nitelikleri içinde işlenmektedir.

Karaman, Genius Loci'nin belirlenmesini, kentin biçimsel oluşumu, yerin strüktürü Topoloji, Morfoloji ve Tipoloji ana bileşenleri üzerinden ele alınmakta ve Topoloji'yi, arazi yapısı, mekan, yerleşme biçimleri, Morfoloji'yi, bina formları, malzeme-renk ve ışık, çevresel örüntüler, Tipoloji'yi, tip, etkinlik örnekleri, dolaşım-ulaşım konuları kapsamlarında incelenmektedir.

Schulz (1975), konuyu "Yer ve İnsancıl Kimlik" olarak kimliklendirmeyle birlikte ele almakta ve çevrenin bir strüktüre sahip olmasının ve niteliklerin kimliklendirmeyi olanaklı kıldığını, her "Yer" in biraz özellikli olması gerektiğini ve mimarlığın lokal bir karaktere sahip olmak zorunda olduğunu açıklamaktadır. Genius Loci'den, "Bir Yerin Ruhunu", "Karıştırılmamazlık ve Kendine Özgünlük", "Topoğrafya" ve "Hikaye-Tarih" içinde bahsetmektedir. Olayı; insancıl kimliğin bir yer ile kimliklendirme üzerine ilişkili olduğu ve kimliklendermenin de "İkamet" olarak isimlendirildiği, insancıl kimliğin yerin kimliğini şart koştuğu, yerin kimliğinin belirli nitelikleri bulundurduğu, bu niteliklerin lokal ve kültürel koşullu olduğu ve bu niteliklerin mekansal organizasyon ve biçimsel dil içinde farklılaşabildiği, biçimsel dilin özellikli bir Genius Loci'yi somutlaştırdığı, yaşayan-canlı bir gelenek olarak zaman koşullu olduğu, mimarlığın anlamının "İkamet" i getiren "Yer" i yaratmak olduğu ve mimarlığın yalnız fenomenolojik araştırılabileceği ifadelerinde birkaç noktada özetlenmektedir.

Dahinden (1987), mimarlıkta biçimi, kimlik ve duygusal bağları yürütebilme özelliğiyle-göreviyle ele alınmakta ve kimliği, gereksinim olarak biçimin tanınmasını yapı kültürü içinde etkileyenler ile birlikte, grup kimliğinin bir ürünü olarak işlemektedir. Kimlik, nesneyle oluşan bir iç bağ ve bu nesnelere aynılık-uyum'a göre insanın kendini nesnelere dünyası içinde tekrar bulma amacı ile bağlı görülmektedir (nesnelere kendini bulma ve aynı formlu olmama özellikleri) (bkz. Habermas-"biz'den" ve "bizim için" kimlik).

Schwarzbach (1987), çevrenin "sosyomekansal" kavramına karşılık, yalnız mekan özellikleri üzerinde düzenlenmeyen, çok boyutlu kullanıcıların mekan davranışları üzerine de düzenlenen "sosyal ve mekansal" ilişkiler kavramını getiriyor ve buradan hareketle bir yerin yalnız "Genius Loci-Yerin Kimliği" nin değil, "Orada Oturanların-Yaşayanların Kimliği (Genius)" ninde dikkate alınması gerekliliğini belirterek, kimliği ve kimliklendirmeyi karşılıklı etkileşim içinde işlemektedir.

Bunların yanında, şehri bir kişilik (Cullen, 1974) ve insancıl ekolojiye yapı malzemesi oluşturan-yaşanan mekan kent-kapsamında bir kentin kimliği ekolojik açıdan ele alınabilmektedir, (Wagner,1985).

Kimlik oluşumunun değişik boyutlarıyla kimliklendirmeye ilişkili durumda olduğuna daha önce de değinilmişti. Kimlik oluşumunun, sosyomekansal, yapısal-mekansal ve anlam boyutlarıyla etkilenen davranışlar ve mekanın öznel etkisi ve ilgi içinde duran sosyal eylemler, mekansal-yapısal boyutunun yanında psiko-analitik ve sosyo-psikolojik boyutu da kimliğin oluşumunda önemli faktörlerden olmakta; kimlik ve gelişimi, sosyalizasyon süreci içinde ve onun bir parçası olarak işlenmektedir.

Goffman, (1973, 1975), kimliği kişisel bir problem olarak; kişisel kimlik (nitelikler ve niteliklerin toplamı kapsamında), sosyal kimlik (kişiliğin normu olarak, kişiliğin bir parçası olarak kabul edilen, onaylanan sosyal kimlik ve gerçek sosyal kimlik, sosyal grup içinde belirli normlar içinde kendi kişiliğinin gelişebilirliği ile ilgili) ve ben-kaynaklı kimlik olarak ele almaktadır.

Mead, (1968) kimliği; toplumun bir kişinin kişilik oluşumu üzerine etkilerini, kişi ve toplum arasındaki etkileşimli süreç içinde ben

kaynaklı kimlik, kişiler, kişi ve grup ilişkileri ve semboller üzerine iletişim içinde, toplumsal bir ürün olarak açıklamaktadır.

Erikson (1974), ben-kimlik oluşumunu, kimliğin gelişimini büyüme-gelişme-olgunlaşma ile aynılık ve karşılıklı bir ilişki içinde süreklilik gösteren ben-kaynaklı kimlik ve belirli grup karakterine-gruba süreklilik gösteren katılım içinde ele almaktadır.

Habermas (1976), kimlik oluşumundaki gerekli koşulları, kişisel kimlik, sosyal kimlik ve ben-kimlik arasındaki ilişkileri üzerinden işlemektedir. Kimliği, kişiliğin süreci içinde oluşturulan, geliştirilen bir üretim olarak, yaşam süreci-öyküsü içinde doğal gelişimin yanısıra, kalıtsal yeteneklerin etkileri, kişinin kişiliğinin oluşumunda grup kimliği (bir grup içinde lokalize olma, insanlar üzerine ilişkili-koşul olarak ele alınmaktadır), davranış çevresi ve bu çevredeki roller, kentin ve kent parçalarının kimliğini, ortak kimliğin bir parçası; "biz'den" ve "bizim için" kimlik olarak ele alınmakta ve kentte oturanların kolektif kimliğinin, kent varlığı-bütünü içinde karşılıklı olarak etkilendiğini belirtmektedir, (Jansen, 1988).

Krapmann (1982), kimliği yaratıcı-kreatif olanaklar ve eylem içinde, insanın kendi kimliğinin tanınmasında ortak bir sembol sistemi içinde, diğerlerinin kimlik nomlarının kullanımı altında kendi özelliklerini, kişiliği-kimliğinin belirlenebilirliğini kimlik bulma, tanıma, tanınma, ben ve biz biçimlendirme-katılım içinde açıklanmaktadır, (Jansen, 1988).

Lorenzer (1970), de kritiklerini psiko-analitik bir kuram üzerine temellendirmekte ve yapısal ve sosyal çevrenin karşılıklı etkileşimini Sembol Kuramı içinde (soyut ve somut nedenli olarak) birlikte ele almaktadır, (Sunke, 1973).

Kimliklendirme ve kimliklendirme sürecini uyum (pasif ve aktif uyum) ve integrasyon kapsamlarında ele alan çalışmalar da bulunmaktadır.

Chombert de Lauwe (1977), subjekt-objekt diyalektik-karşılıklı iliş-

kileri içinde mekan-uyum-sahiplenme-mülkiyet kavramlarının sosyal psikolojisini ve toplumsal değişim sürecini kimlik ve kimliklendirmenin itkileyicileri olarak incelemektedir. Uyumun kişisel-toplumsal boyutlarını, duygusal-kognitif-objektif mekanı subjektif uyum içinde mevcut mekanda pasif uyum, diğer insanlarla birlikte uyum formları, kabiliyet, istek kullanma doğrultusunda aktif uyum kapsamında ele almaktadır. Uyumu, aktif, kognitif, sembolik, estetik süreçler içinde-diğer kişilere veya gruplarla ilişkili olarak-açıklamasının yanında, nesnel mülkiyet davranışları ve formları ile de ilişkili olarak açıklanmaktadır. Uyumu, psikolojik sürecin bütünlüğü, toplumsal değerli, iletişim-kommunikasyon süreci ve sunulan olanakların sonucu (mekanda özgür hareket etmek, rahat etmek, ona sahip olabilmek, birşeyler hissetmek, şaşırarak, hayal etmek, birşeyler tanıyıp öğrenmek, kendi isteklerini, haklarını, beklentilerini ve somut düşüncelerini gerçekleştirme ve ortaya koyabilme) olarak ele almaktadır.

Lenz-Romeiss (1970), kimliklendirme süreci içinde sosyal ve mekansal çevreye uyumu, integrasyonu, çoklu eylem-etkinlik bölgeleri içinde (değerler ve normlar, sosyal ilişkiler, semboller, sosyal anlamlar, iletişim süreci, lokal çevre, lokal sosyal ilişkiler) etkileşimli olarak açıkla makta ve integrasyonu yere bağlılığın bir biçimi-formu olarak tanımlamaktadır, (Becker ve Keim, 1972).

Çevre elemanlarına oluşan duygusal bağların "Yere bağlılık" ve "Vatan-Memleket" kavramları içinde açıklayan çalışmalarda:

Treinen (1965), kişinin kendi sosyal çevresiyle birlikte kimliklendirmesini, bu duygular üzerine ilişkili olarak ele almakta ve yer vasıtasıyla, sosyal oluşumların sembolize edilerek yere bağlılığı oluşturduğu, sağlamlaştırdığı ve orada oturanların davranışlarını etkileyen olarak yapısal çevreyi anlam açısından da ele almaktadır.

Hansen (1977), konuya yaşama mekanı içinde yaklaşmakta ve memleketin insana uygun bir çevre vasıtasıyla oluştuğunu ve bu duygunun, sich auskennen-düzenleme, ilişkilendirme, insanlararası ve insan grupları arasındaki ilişkiler, doğru sosyolojik çevre, ihtiyaçların karşılanabilirliği gibi yaşama mekanı faktörleri üzerine ilişkililiğini açıklamaktadır.

Bodzenta (1981) (Warren'e göre), bir yere bağ, bir yerde ikamet eden insanlara ve gruplara bağlar, yere bağlı-İlgili değerlendirme-değerlere katılım özellikleri ile olayı lokalizasyon içinde açıklamaktadır.

Sieverts (1976), yaşama mekanı kapsamında düzenleme-İlişkilendirme, stimulyasyon, (Değişiklikler-Heyecanlanma-Duygu-uyandırma) ve kimliklendirme üçlüsü içinde ilişkilendirmektedir. Yaşayan, canlı stimulyasyonun o çevrede yaşayanların kendi çevrelerine duygusal-iç bağların oluşumunu etkilediğini, duygulara bağlı "şema-iç resim" ve dış gerçeklerin-oluşumların oluşturduğu "dış resim" ile psikolojik uyumu ve bu -nunla birlikte de "Vatan-Memleket" bilincine götürebilen özelliğiyle bir koşul olarak kimliklendirme kriterlerini ve yardımcılarını, yönlendiricilerini birlikte ele almaktadır (Kendi yapma-yaratma ve birlikte yapma ve bunlar için mekanın sunum olanakları, günlük sosyal ilişkiler mekanı ve yaşanmış zaman, özel bağlar, kolektif duygusal bağlanmaya gereksinim, tarihsel strüktür vb.).

Trieb (1974) de, yaşam çevresi-mekanı ve karşılıklı etkileşimler yaklaşımıyla oluşturduğu üç düzeyli-kent biçimi, kent görünümüleri, kent resimleri-kent tasarımsal kuramsal modelde üç düzeydeki faktörleri, nesnel özellik ve nitelikler, görsel nitelik, kimlik-nitelik, kendine özgünlük olarak ve kişiselleştirilmesi veya görünümünün kimliği gibi düşünce-tasarı nitelikleri, amaçlar, değerler, ilişki ve etki nitelikleri-olarak anlamlı bir şekilde çeşitlendirmektedir; bunlar yaşama mekanı üzerinden kimlik ve kimliklendirme oluşumu, süreci, etkenler ve ölçütleri de ortaya koymaktadır.

Kimliklendirme, farklı alanlarda-ölçeklerde, kentler ve çevresi, kent, kent parçaları, oturma-ikamet bölgesi, oturma alt bölgeleri ve konutlar-ve tek çevre elemanlarına oluşabilmekte ve bu konuda yapılan ampirik çalışmaların "Konut-İkamet Bölgeleri" nde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu ampirik çalışmalarda, kişilerin ve grupların kendi mekansal ve sosyal çevreleriyle kimliklendirmeleri, bağları ve mekana bağlı-İlgili yere bağlılık olayı, sosyal ve mekansal ve psikolojik nedenleriyle açıklanmaya, yere bağlılığın ve lokal kimlik ve kimliklendirmenin boyutları ve kriterleri araştırılıp açıklanmaya çalışılmaktadır.

Treinen (1965) yere bağıllığı, sembolik yere bağıllık ve duygusal yere bağıllık olarak ele almakta, oturma süresi, orali olma durumu, sosyal çevre strüktürü, ikamet yerinin çocukluk ve gençlik yaşantısı içindeki yeri, aile, akrabaların yeri olarak ikamet bölgesi, arkadaş çevresi gibi yere bağıllığın kriterlerini-sebeplerini araştırmaktadır.

Weeber (1971), oturanların sosyal ve mekansal çevrelerine ilişkilerinin kimliklendirme sürecindeki rollerini araştırmaktadır. Sosyal çevreleri -komşuluk, tanıdıklık, kontrol, sosyal ilişkiler- ve mekansal çevreleri -gereksinmeler, düzenleme-ilişkilendirme değeri, kamusal ve yarı kamusal alanlar, ikamet çevresinin değerlendirilmesi: Yaşam değeri istek ve kriterler, genel atmosfer, bölge imajı, duygusal ilişkiler, biçimlenme sürecine ve oluşumuna katılım-öğeleri altında incelemektedir.

Yapılanmış çevrenin kalitelerinin etkilerini anlamsal boyut içinde karşılaştırmalı-farklı izleyici ve kullanıcı grupları içinde inceleyen araştırmalar görülmektedir (Semantik Diferansiyel-Anlamsal Farklılaşma Cetveli ile) (Franke, Jüngst ve diğ., 1977).

Sieverts, Trieb, Hamann (1973), kişilerin çevrelerine duygusal bağlarını, düzenleme-ilişkilendirme-elemanları düzeni ve dağılımı-, Heyecanlandırma-değişiklikler-duygu yaratma-Anregung (Stimulasyon)-dış görünüş ve sosyal nitelikler üzerine-ve bağlar-dış görünüş ve davranış olanakları üzerine-ve gereksinmeler kapsamlı ve çevrenin değerlendirilmesi bazlı olarak incelenmektedirler.

Wenzel (1977), ikamet ve ikamet çevresi davranışlarını sosyo-mekansal bir problem olarak ele almakta ve kullanımla ilgili mekansal yaratma olanakları, sosyo-mekansal ayrılmalar, yerleşme bölgesinin nitelik ve değerlendirmeleri-yaşama kalitesi ve kişilik ve kimliklendirme üzerindeki etkileri, mekan planlama kararlarına katılma, eylem kaliteleri, özellik ve kamusalılık, kendi oluşturma ve uyum, gereksinmeler, mülkiyet ....-kriterleri altında dar ikamet çevresi olarak konut ve geniş ikamet çevresi olarak oturma bölgesi içindeki sosyal ve mekansal koşulları incelemektedir.

Thum (1981), oturma bölgesine sosyal bağları; bağlanma, ait olma, yere bağlılık, mekan ve mekana bağlı-ilişkili davranışlar içinde ele almaktadır. Yere bağlılık-bölgeye ait olma, yer sembolleriyle kimliklendirme, oturma bölgesinin prestiji, bölgenin duygusal kaliteler ve yapısal sosyal faktörler, zaman içindeki değişim, hoşnut olma, sahip olma-mülkiyet, sosyal kontaklar-komşuluk ilişkileri, tanıdıklık, ilişki bölgeler-özellik ve kamusal kriterleri üzerinden incelenmektedir.

Speiser (1981), yere bağlılık olgusunu Aksiyon Mekanları kavramı ile ilişki içinde incelemektedir.

Göschel (1987), mekansal kimliğin ve yerel (lokal) kimliklendirmenin sebeplendiği on kriterini; "sosyal ilişkiler", "mekan sınırları ve engeller" (ilişki sistemi ile doğrudan ilgili olarak mekanın bütünlüğü ve buna bağlı olan ilişkiler sistemini saran ve diğer mekanlardan ayırmaya yarayan sınırlar), yere özel kültür, mekan kimlik öğeleri-belirtmeleri olarak "yerel kültürler" (diyalekt, çevre biçimlenişi, yapı formu.), etkileri, mekansal tanımlanabilen ortak ve aynılık değerleriyle), "kurum, topluluk", rolleri katılıma bağlı spesifik kurumlar (Örneğin, aile, anne-çocuk ilişkilerine göre amaç ve araç düzenlemesi), "kendi çevresinin politik yönetimi ve oluşturma kararlarına katılım", Kimlik kriteri olarak "ekonomi-iktisadi yapı", kimlik kriterleri olarak işaretler, semboller, biçimler - "işaretler sistemi" (bir mekanın tüm görünüşüne giren konut detayı, cepheler ve diğer optik sinyaller olarak ses, koku...., mekan biçim ve maddesel oluşları ile insanların getirdiği duygular, yaşantılar, etkinlikler, sosyal ilişkiler, anılar... sunduğu olanaklar, ilişkiler, işaretler vasıtasıyla düzenleme-ilişkilendirme, mekansal işaretlerin zaman içindeki sürekliliği) ve kimlik kriteri olarak "mekanların isimleri" olarak belirtmekte ve yere bağlanma-bağlılık ile ilişkilerini ampirik çalışmalarla desteklemekte-araştırmaktadır.

Esser (1987), mekansal kimliklendirmenin, eşya-şeyler, ilgi alanları ve amaç vurgulayıcı özne-nesne ilişkisini eylem bakış açılı bir modelini-kimliklendirme objektleri ve kimliklendirme, somut lokal bütünler, oturma süresi ve sosyal ilişkiler ...-test etmektedir.

Bick (1987), nesnel yaşam koşulları, öznel algılama ve değerlendirme, bağlar arasındaki ilişkileri kent parçası, konut ve tüm kent ile olāsılı davranış sürekliliklerini hoşnutluk ve bağlar içinde ele almaktır.

Schmied (1987), sosyal ve mekansal bağlar arasındaki karakteristik ilişkileri planlamaya girdi olabilecek katımlı yaklaşım içinde incelemektedir.

Böltkén (1987), lokal kimlik ve bağları, kimliklendirmeyi zaman içinde, zaman ve bölge karşılaştırmalı olarak araştırmaktadır.

Kimlik-Lokal kimliğe, kimlik kaybına karşılık kişilik koruma ve oluşturma kapsamında uygulamaya dönük çalışmalarda, yönetmeliklerde (fiziksel ve görsel standartlarla ilgili olarak yerel tasarım ilkeleri veren , ilkeler düzenleyici kurallar, belirleyiciler, rehberler), araştırma uygulama çalışmalarında (İBA, tarihi kentsel kurgunun bugünün mimarlık anlayışıyla yeniden oluşturulmasına yönelik "Koruyucu Kent Yenileme" yaklaşımı)ve gelişen bazı mimari akımlar içinde (Post Modernist) konu olarak ele alındığı, araştırıldığı ve bunların yazılı ve/veya çizili kararlar-yönetmelikler ve uygulama ürünlerinde görmek mümkün olmaktadır, (Essex Guide for Residantel, 1973, GLC 1973, Trieb ve diğ., 1979, Trieb, 1987, Wather, 1984, Haemer, 1984, IBA Uygulama Yayınları, Çevik, 1985, 1986).

Görüldüğü gibi lokal kimlik ve kimliklendirme üzerinden çevre elemanlarına duygusal bağlar "Yere bağlılık" ve "Memleket-Vatan" duygusu içinde açıklanmaktadır. Herşeyiyle mekansal bütüne duygusal bir şekilde ait olma duygusu, duyguların vurgulanması, idealleştirilmesi ve romantize edilmesi ile "memleket kavramı" ortaya çıkmaktadır. Sosyal klima, insanlararası ilişkiler-arkadaşlık ilişkileri, komşuluk ilişkileri, gruplara bağlar, duygusal mekan yaşantıları, hatıralara gereksinmelerin karşılanabilirliği, biçimlendirme-oluşturma sürecine ve kararlarına katılma gibi faktörler çevreye bağları oluşturmakta ve yönlendirmektedirler. Çevrenin güvenilirliği, rahat hareket edebilirliği, duygusal kaliteler, kimliklendirme olanakların varlığı ve sunuluşu yere bağların oluşmasında önemli rol oynamaktadırlar.

Kişinin kimlik ve kimliklendirme sürecinde, özneye çevre arasındaki karşılıklı etkileşimi, çevre bağlarının oluşumu ve gelişimini de etkileyici-belirleyici-yönlendirici faktörler; uyuma-uyum koşulları ve süreci, kimlik ve kişilik oluşumu-oluşturma süreç ve sonuçları-fiziksel-madensel nesnelere içinde biçimlenme-biçimler kalitesi ve kişiye-gruplara bağlı kimlik-, oturma-ikamet koşulları, sosyal strüktürün bütünlüğü olarak özetlenebilir;

. Fiziksel ve sosyal koşullara uyum, kendinin orada huzurlu, rahat, güvenilir, evinde gibi hissedilmesiyle ortaya çıkmakta ve varolan-ve-rilen mekansal ve sosyal çevre koşullarına doğal bir uyumla-bazen alternatifsiz veya zorlama-pasif ve bilinçli olarak yaşayanların çevreleriyle olan karşılıklı ilişki sürecinde gelişen uyum-aktif uyum olarak ele alınabilmektedir. Uyuma-uyum seçme ve alternatif olanakları varlığı-sunulması ve bu olanaklara bağlı zorlamalar, zorunluluklar ve istekler birlikte sözkonusudur. Kişinin yaşadığı çevrenin, yaşama çevresinin biçimlendirme-değiştirme ve bu sürece aktif katılımı, uyum ve kimliklendirme olanaklarının sunulan-sunulabilen nitelikleri-önemli faktörlerdir.

. Kimlik oluşumu-oluşturma, fiziksel-maddesel nesnelere, biçimlenme-biçim kaliteleri içinde bir oluşum bütünlüğü olarak ele alınırken, diğer taraftan kişiye-gruplara bağlı kimlik oluşumu "ben" kaynaklı kimlik, kişisel kimlik ve sosyal kimlik, kişi veya grup içinde (kişinin kendinin veya bir başkasının veya başkalarının gözünde-gözleminde-düşüncesindeki görece değişmezler üzerine ilişkili, görece devamlılıklar gösteren bütün oluşumu üzerinden) etkileyenleri-etkileşimleri de ele alınarak açıklanmaktadır, ve iki farklı yaklaşımlı bu kimlik ve oluşumların birlikteliği ve birbiri ile etkileşimi sözkonusudur. Kimlik ve kimliklendirmede yardımcı öğeler olarak biçim-biçimlenme kaliteleri görsel özellikler, karşılaştırılamayacak kaliteler, düzenleme-ilişkilendirme öğeleri, özellikleri, düzenleri, isimler, işaretler...-kimliğin, yerel (lokal) kimliğin sunulmuş özellikleri olarak görülmektedirler.

. Oturma-İkamet koşulları, konut, yakın ikamet çevresi ve geniş ikamet bölgesi içinde, hoşnutluk-mekansal ve sosyal çevre, ilişkiler kaliteleri, bağlar ve çevrenin değerlendirilmesi orada geçen yaşantı ve bıraktıkları üzerine-, konutun fiziksel özellikleri ve uygunluğu-konut biçimlenişi, donatılar, donanımı-, yerleşme düzeni özellikleri

-güneş, manzara, hava..-, mülkiyet-sahiplenme olanakları-faktörleri altında konut ve konut çevresinin farklı kaliteleri, her türlü gereksinimlere karşılık verebilmesi-yaşam kalitesi içinde açıklanabilmektedirler.

. Sosyal strüktür-sosyal yapı bütünlüğü, homojen toplum yapısı, yaşam kapsamı bütünlüğü, değer oluşturma ve değer tutumları, aynı olmayınlık duygusunun etkileri, oturma-ikamet bölgesinin imajı, toplumsal statü-sosyal prestiji, kişi veya grup düzeyinde bölge kimliğini etkileyen-oluşturan sosyal kimlik oluşturma ve etkenleri kapsamında ele alınabilmektedirler.

3.3. MEKANA BAĞLI GEREKSİNİMLER İÇİNDE KİMLİK VE KİMLİKLENDİRME

İnsanların çevreleriyle karşılıklı ilişkileri konusunda, insanların- insan gruplarının farklı ve çok yönlü koşullar (ekonomik, sosyo-kültürel, tarihsel-toplumsal, yaşam süreci, kişilik ve grup özellikleri, vb) altında olmasıyla farklı özellikler gösteren, hem koşul-zemin, nem de algılama ve davranışların bir sonucu olarak açıklanabilen mekana bağlı gereksinimlerin araştırılması önemli bir yer tutmaktadır. İnsanların kendi mekansal-fiziksel çevrelerine ve bunun yanında da kendi sosyal ve kültürel çevrelerine ilişkiler içinde açıklanabilen gereksinimler, algılama ve davranış kuramları içinde ve kent, kent parçası, kent bölgesi gibi farklı ölçeklerde incelenebilmektedir.

Gereksinimler konusuna temelde aynı, fakat farklı ağırlıklarda yaklaşılabilir. Temel gereksinimler olarak ele alınabilen gereksinimler (Moslow; fiziksel gereksinimler, güvenlik gereksinimi, ait olma ve sevgi gereksinimi, sosyal tanınmaya gereksinme ve kendinden birşeyler katma-yaratmaya gereksinme, Pieper, 1979), psikososyal gereksinimler ve mekana bağlı gereksinimler olarak daha özel olarak ele alınabilmektedir, (Köhler, 1981) veya bu gereksinimler birinin kapsamında ağırlık olarak (ampirik veya kuramsal) ele alınabilmektedirler.

Mekana bağlı gereksinimler; bilgiye-bilgilenmeye gereksinme (informasyona gereksinme), değişikliklere, sürprizlere, heyecanlanmaya gereksinme, farklılıklara, değişimlere gereksinme, fiziksel ve psikolojik güvenliğe gereksinme, düzenleme-ilişkilendirmeye gereksinme,

sembolleştirmeye gereksinme, çevreye ait olma ve duygusal ilişkilere gereksinme, kimliklendirme-bağlanmaya gereksinme, özellik ve kamusal-lığa gereksinme, kendi gerçekleştirme, katılma ve birşeyler ortaya koymaya gereksinme olarak ele alınmaktadır.(Köhler, 1981). Bu gereksinimler birbirleriyle ilişkili, zemin hazırlayıcı, geçişlilik özellikleri göstermektedirler.

. Bilgiye-bilgilenmeye, haberalma-haberleşmeye gereksinme-İnformasyon gereksinimi; algılamanın dört basamağından ilki olarak infor-masyon girişi içinde mekana bağlı gereksinimlerdir. İnfomasyon fizik-sel sinyallerin mekansal ve zamansal devamlılığı sonucu olarak tanım-lanabilmektedir. İnfomasyon gereksinimi pek çok durumda fiziksel ve psikolojik güvenlik ihtiyacıyla ilgili, katılma-geliştirme-ortaya çı-karma ihtiyacına bağlı pek çok durumlarda karşılıklı ilişki içindedir.

. Değişikliklere-sürprizlere-heyecanlanmaya gereksinme; değişim-ler, farklılık gereksinimleriyle birlikte ortaya çıkmaktadır. Çevre, gözlemcilerin ilgilerini çekmek veya heyecanlandırmak için değişiklik göstermek durumundadır.

. Değişmelere-farklılıklara gereksinme; heyecanlandırma-değişim-ler-(farklılık gereksiniminin karşılanması) gereksinimi olarak görül-mektedir. Algılama ve dikkatin çevre elemanları, dış biçimler-strük-tür, anlamlar, işlevler, etkinlikler, içerikler-ve çeşitlilikleri ile çok anlamlılık ve tamamlanmamış durumlarla yükseltilmesi sözkonusudur. Kişi ve gruplara özgü mekanlar, çeşitlilik ve çok anlamlılık üzerine yarattığı-yaratabileceği sonuçlar dolayısıyla kimlik ve kimliklendirme olgusuyla ilgilidir.

. Fiziksel ve psikolojik güvenliğe gereksinme; temel gereksinme-lerden olan güvenlik her insanın tehlikeli nesnelere ve durumlarda korun-maya karşıdır, bilgiler ve uyarılar vasıtasıyla olasılıklı olarak olay-ları "önceden görmeyle" ilişkili olarak oluşmaktadır. Kişisel ölçekte memnun olmaya, direkt olarak diğer mekana bağlı gereksinimlere, düzenle-me-ilişkilendirme ve sembolleştirmeye, çevresinin günlük ve seçilmiş parçalarına-öğelerine ait olma-bağlanmaya, koruma bölgesi olarak kişi-sel çevreye ve ilişkilere göre düzenlenmektedir.

. Düzenleme-ilişkilendirmeye gereksinme; tek tek fiziksel ve sosyal strüktür öğelerine, hareket akışına, aktivitelere ve kullanımlarla bağlantılı niteliklere, mekansal ve zamansal düzenlemeler-ilişkilendirmelere, deneme-tecrübe ile tanımayla ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır (Kendi yolunu ve yerini bulabilmek, istediği yere gidebilecek bir yol bulabilmek ...). Görsel düzenleme öğeleri, sistemleştirilmesi ve bağların kurulması, uzun bir zaman üzerinde (süreç içinde orada yaşayanların duygusal bağlara, tanımlamaya, bağlamaya götürebiliyorken-onlar için bu anlamı taşıyabildiğinden), yabancılar-ziyaretçiler tarafından orijinallik, değişim, farklılık olarak algılanmaktadır. Güvenlik içinde kişisel ihtiyaçların karşılanmasında, çevrenin çevre koşullarının kavranması açısından önemlidir. Güvenlik ve düzenleme-ilişkilendirme ile değişiklikler -farklılıklara gereksinmelerin karşılanmasında koşullar birbirine etkileri bakımından önemlilik göstermektedirler.

Sembolleştirmeye gereksinme; mekansal biçimlerin ve sistemlerin, etkinliklerin, ilişkilerin, işlevlerin ve anlamların bağları üzerinden açıklanabilmektedir. Değişik, çok yönlü etkiler altında (kişiyeye bağlı özellikler, zaman ve mekana bağlı özellikler, sosyal ve toplumsal bütün-yapı) oluşan sembole bağlı kimlik-karakter oluşumu sözkonusudur. Algılanarak kullanılan, üretilen ve değiştirilen sembole bağlı özellikler ve sembolleştirme bağlanma-kimliklendirmeye zemin oluşturmaktadırlar. Sembolik anlamlar bir insanın tüm yaşama boyunca öğrenilmektedir.

. Çevreye ait olma ve duygusal bağlara-ilişkilere gereksinme; büyük bir bölümü yaşanılır, hissedilir zamansal-mekansal bütün oluşturan, insancıl bir toplumsal yaşam ve sosyal-mekansal öğelere sıkı duygusal bağlar oluşturmaya ilgilidir.

. Kimliklendirme-bağlanmaya gereksinme; sembolleştirmenin devamında kuvvetli duygusal bağların getirdiği ait olma, bağlanma duygusunun ileri bir aşamasıdır. Çevresini tanıma ve çevresine güvenle ilgilidir. Kimliklendirmenin gelişimi-geliştirilmesi; insanların çevreleri arasındaki duygusal bağlar, aktif uyum ve bilinçli sahiplenme, kişi ve grup ortaklıkları, ortak çevre bölümlerinden oluşan davranış mekanlarının strüktürleri-somut biçimler, biçimlendirmeler, kimliklendirmede yar-

dımcı ögeler-dışsal özellikler, karıştırılmayacak karakterler-kalitelere, kimliğe bağlı özellikler ve algılayan kişinin eylemleri-düşünceleri -değerlendirmeleri-kimliklendirmeye hazır olma durumları ile kısacası görüntüler-görünüşler, kullanımlar ve anlamların uyumluluğu ile ilişkilidir.

. Özellik ve kamusallığa gereksinme; farklı şekillerde ortaya çıkmakta ve farklı yoğunlukta olabilmektedir. Sosyal çevreden kaynaklı olup, mekansal yapılarla belirlenmektedirler. Özellik, bir taraftan yalnız olma, diğer taraftan aile ve konut bölgesi ve yakın arkadaş çevresi ile ilişkilidir. Özellik ve kamusal olma olayı çok yönlü etkilerle biçimlendirilmekte ve farklı değerlendirilebilmektedir (yapılanma koşulları-düzeni, biçimsel yardımcı ve etkileyiciler, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel koşullara, sahiplenme ve yaptırım ilişkisi ve davranışlarına, toplumsal ve gruplara has haklar, normlar ve değer sistemlerine, mekanın uyum-sahiplenme olanaklarına, kişinin olayı kabul ve değerlendirme durumuna, yaşam tarzına bağlı olarak). Özellik ve kamusal arasındaki alternatiflerin araştırılması sözkonusudur. Özel, yarı özel, kamusal ve yarı kamusal mekan tanımlamaları getirilmekte, (Çubuk ve Diğ., 1978, Yüksel, 1979, Konuk, 1985) ve mekan kullanımına bağlı olarak trafik mekanı, kontakt-ilişkiler mekanı, intim mekan şeklinde gruplandırılabilir, (Hansen, 1977).

Özel mekanlar, kullanıcıların kontrolünde olan mekanlardır. Kamusal mekanlar ise her yabancıya tartışmasız bir biçimde girebilme hakları olduğu mekanlardır. Bu mekanlar arasındaki geçiş bölgeleri "arayüz" olarak tanımlanmakta ve arayüzler, bir tek düzlem (sert arayüz) veya bir seri geçiş mekanları (yumuşak arayüz) olabilmektedir. Geçiş mekanları, yarı özel ve yarı kamusal mekanlar olarak açıklanmaktadır. Yarı özel mekanlar, konuta ait bir mekan parçası olup dışardan görülebilir ve gözlenebilirler. Burada ev sahibi tarafından gözlenebilen kontrollü bir mekana geçmek sözkonusudur. Yarı kamusal mekanlar, bir grup insan için benzer rolü oynayan mekan parçalarıdır, (binalar grubuna ait bölümler). Orada oturan ev sahipleri tarafından kontrol edilen mekanlardır. Yabancılar bu mekana girerse tanınırlar. Kullanıcıları için ortak bir mekan özelliği taşıyan bu mekanlar "Savunulabilir Mekanlar" olarak tanımlanmaktadır, (Çubuk ve diğ., 1978, Yüksel, 1979, Konuk , 1985).

Komşuluk üzerinden konuyu açıklayan çalışmalar da bulunmaktadır (birincil kamusalılık olarak komşuluk, ikincil kamusalılık olarak toplum yaklaşımı, Pieper, 1979, her yönüyle komşuluk, Hamm, 1973).

. Kendi gerçekleştirme, katılma ve birşeyler ortaya koymaya gereksinme; kabiliyetlerin gelişimi, yaşam davranışlarının aktif ve bağımsız olarak biçimlendirmenin gelişimi ve insanın kişiliğinin oluşmasındaki etkili bir gereksinmedir. Birlikte etkileme, katılma, birlikte yapma-oluşturma olanaklarını, seçme özgürlüğünü bulunduran, sunan mekanların bulundurulmasıyla ilgilidir.

3.4. KONUNUN NİTELİĞİ VE KAPSAMI

Yapılanmış çevre ile sosyal çevre arasındaki karşılıklı etkiler-etkileşim üzerinden mekan-kimlik ve kimliklendirme konusu, gerek araştırma-çalışma konusu olarak ortaya çıktığı yaklaşımlar ve disiplinler, gerekse çalışmaların getirdiği-getireceği sonuçların kullanıldığı-kullanılabileceği alanların çeşitliliği açısından en başından konunun disiplinlerarası olma niteliğini ortaya koymaktadır.

Konu, psikoloji, fenomenolojik psikoloji, çevresel psikoloji, oturma-ikamet psikolojisi, mimari psikoloji, mimarlık, şehircilik, sosyoloji, yerleşme sosyolojisi, ekoloji, kültürel antropoloji gibi farklı araştırma ve uygulama alanlarında ele alınmakta ve yapılanmış çevre ve sosyal davranışları konu alan parça-mekansal bir araştırma-planlama-tasarlama alt çalışma alanı olmaya yönelmektedir.

Kimlik ve kimliklendirme, ister gereksinmeler içinde (diğer mekana bağlı gereksinmelerle ilişki içinde), isterse algılama boyutları içinde, diğer basamakların devamında oluşan bir sürecin sonucu olarak ele alın-sın veya farklı başlıklarda (yere bağlılık, lokal kimlik ve kimliklendirme) incelensin, ister farklı yaklaşımlar yardımıyla ele alın-sın, üretimi, oluşumu, gelişimi, değerlendirilmesi, birbiriyle sıkı ilişkili farklı boyutlarda ve etki faktörleriyle çok yönlü olarak, yapısal-mekansal, sosyal-mekansal, sosyal-psikolojik, psiko-analitik yaklaşımlarla ele alınmaktadır ve alınmak zorundadır.

Bu çalışmada da Mekan-Kimlik-Kimliklendirme konusu ağırlıklı olarak Urban-Setting kavramı içinde, fenomenolojik yaklaşımlı-Yaşama-Yaşanan Mekan üzerinden-, mekana bağlı gereksinmeler ve algılama boyutları-basamakları içinde, yapısal-mekansal, sosyal-mekansal, sosyal-psikolojik ve psiko-analitik bakış açılarından parça mekan-algılabilir mekan ölçeğinde, algılayanlara-yaşayanlara ve yaşantılarına inerek "Sokak Mekanı"nda ele alınacaktır.

4. BÖLÜM

ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, ARAŞTIRMA SORULARI, ARAŞTIRMA BASAMAKLARI VE ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırmanın gelişimi ve oluşan sorulara göre araştırma alanı olarak seçilen sokak mekanının fiziksel kimliğinin ve kimliği oluşturmada etkili öğelerinin çalışılması ve bunun yanında, objektif verilmiş-sunulmuş-varolan sokağın ve sokak öğelerinin fiziksel kimliğinin, sosyal çevre kimliliğinin, kısacası yaşam ve yaşam kalitesi kimliğinin orada oturanlar-yaşayanlar için anlamları, değerlendirmeleri ve bu değerlendirmede etkili olan gerek sosyal çevre nedenli gerekse fiziksel çevre nedenli faktörlerini, yaşayanlarının algılama, deneme-tecrübe, bağlar ve bilinçleri içinde, nesnel ve öznel bazlı boyutlar-büyükklükler ve karşılıklı etkileşim içinde incelemek araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Araştırma alanı olarak Trabzon sokakları ele alınmıştır. Ele alınan örnek sokaklar eski kent parçası-konut bölgesinde olup sosyal, yapısal-mekansal kaliteleri ortaya koymaktadırlar.

Seçilen konunun disiplinlerarası bir yaklaşım, geniş bir kapsama sahip olması nedeniyle, amaç doğrultusunda araştırma, alt bölümler içinde ve birden fazla/farklı yöntem ve tekniklerle çalışılmasını gerektirmektedir.

Araştırmanın ilk bölümü sokakların fiziksel kimliğini çalışan, seçilen sokak örnekleriyle oluşturulan tipoloji çalışması, tiplerin genel strüktür ve bu sokakların fiziksel- mimari ve estetik-öğeler açısından analizi oluşturmaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümünde, yapılanmış çevre ve sosyal çevre-davranışlar arasındaki karşılıklı etkileşim ağırlıklı olarak subjektif algılama ve değerlendirmeler içinde ele alınmaktadır. Araştırma soruları;

- . Yapılanmış çevre ile sosyal çevre arasındaki karşılıklı etkileşim kendini nasıl gösteriyor?
- . Fiziksel oluşumlar-öğeler, insancıl-sosyal yaşantı-insanlar arası ilişkileri ve insanların algılama ve davranışlarını nasıl etkiliyorlar?
- . Fiziksel çevrenin kolaylaştıran ve zorlaştıran-engelleyen etkileri neler olabilir?

olarak kendini göstermektedir.

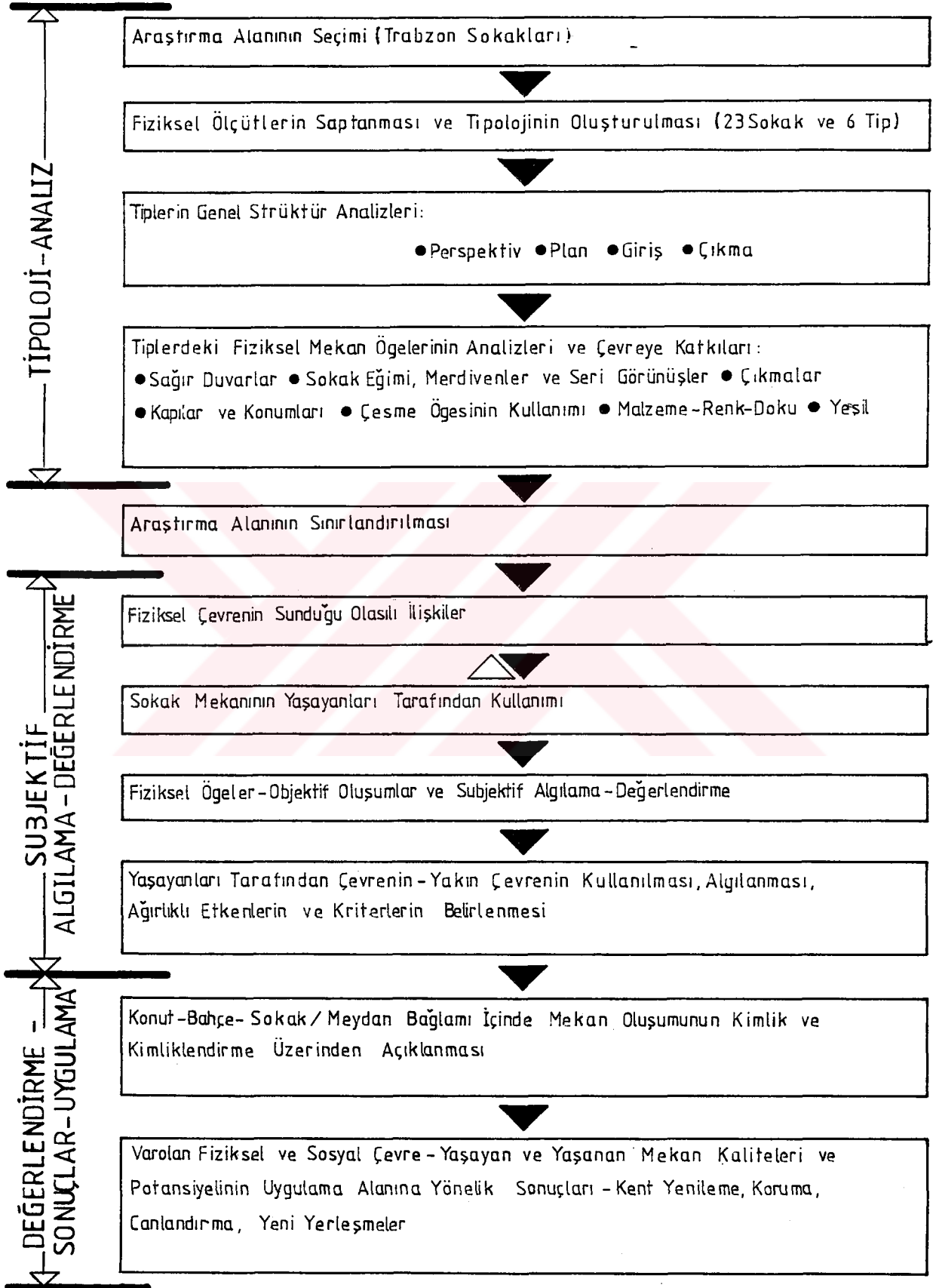
Araştırmanın bu bölümü de kendi içinde şu alt bölümleri bulundurmaktadır;

- . Fiziksel çevrenin yaşantıya sunduğu olanaklar ve olasılı ilişkilerin incelenmesi,
- . Sokak mekanının yaşantıları-oturanları tarafından nasıl yaşandığı,
- . Fiziksel, sosyal çevrenin, yaşantının subjektif değerlendirilmesi.

4.2. FİZİKSEL ÖLÇÜTLERİN SAPTANMASI, TİPOLOJİ VE FİZİKSEL MEKAN-ÖGELER ANALİZİ

Bu araştırma basamağında, sokak tiplerinin oluşumu ve sokak tiplerini oluşturan biçimlenme ilkelerini araştırarak tipoloji yaklaşımı ile sokak mekanının fiziksel kimliğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu basamak da kendi içinde alt bölümlerden oluşmaktadır. Birinci alt bölümde sokak tiplerinin oluşumu ve sokak tiplerini oluşturan biçimlenme ilkelerini araştırarak tipolojik yaklaşım oluşturulmaktadır. İkinci alt bölümde, tiplerin genel strüktür analizleri yapılmaktadır. Üçüncü alt bölümde ise tiplerdeki fiziksel mekan öğeleri-bileşenleri ve özellikleri ele alınmaktadır.

Şekil 4.1. Araştırma Modeli

4.2.1. Fiziksel Ölçütler ve Tipoloji

Eski kent-konut bölgelerinde yapılan ön çalışmayla sokaklar fotoğraflarla saptanarak geniş bir çalışma alanı ve örnekler içinde incelendi. Saptanan sokaklar, fiziksel özellikler-ölçütler açısından gruplanmış ve bu gruplar içinde karşılaştırmalar yapılarak özellik gösteren sokaklar seçilerek örnek sokak sayısı 25'e indirilmiştir. Bu çalışmada sokaklar üç ana grupta toplanmıştır:

1. Doğru sokaklar-Düz ve düze yakın sokaklar, L tipi sokaklar
2. Eğri sokaklar-Kıvrımlı ve kırıklı sokaklar
3. Merdivenli sokaklar

Her ana grup sürekli ve süreksizlik-çıkma özelliklerine göre de farklılaşmaktadır.

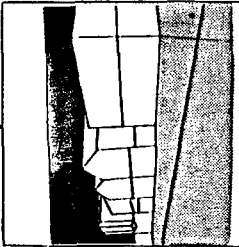
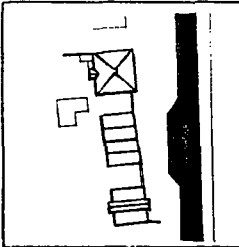
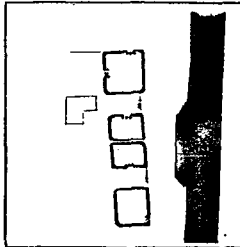
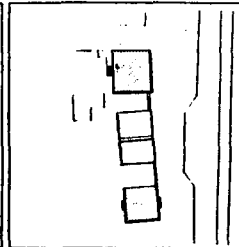
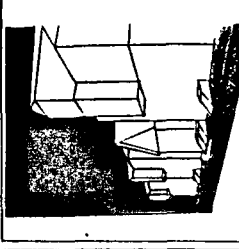
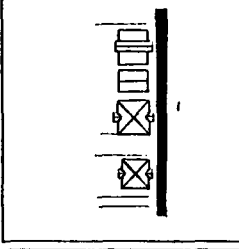
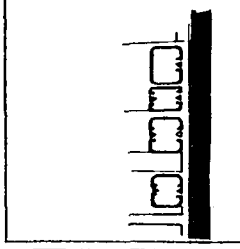
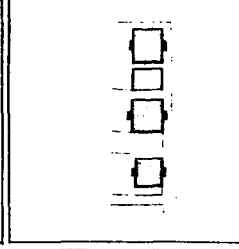
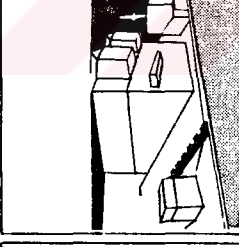
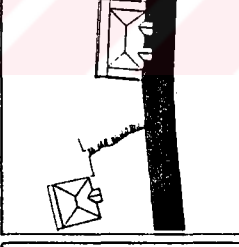
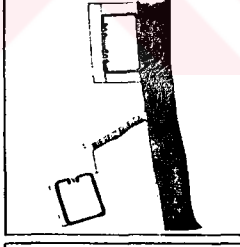
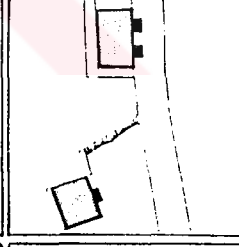

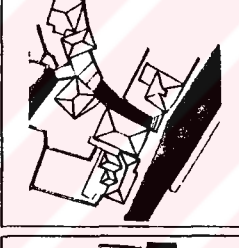
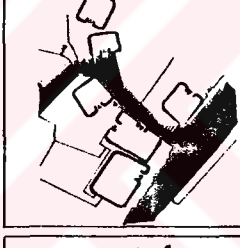
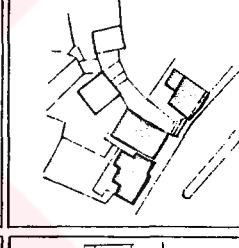
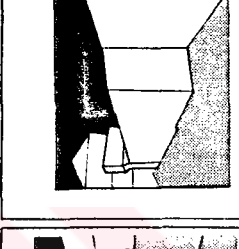
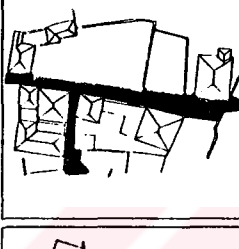

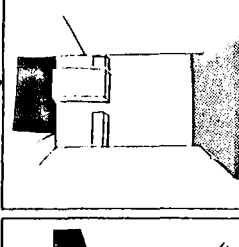
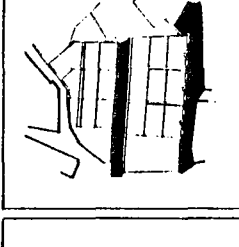
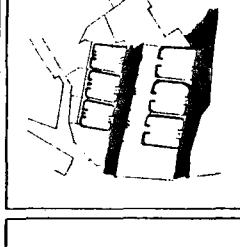
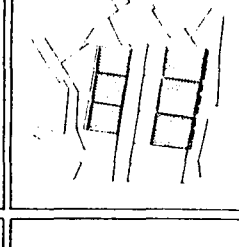
Sonuç olarak Trabzon sokakları, üç ana grup ve süreklilik ve süreksizlik özelliklerine göre de altı grupta incelenebilmektedir.

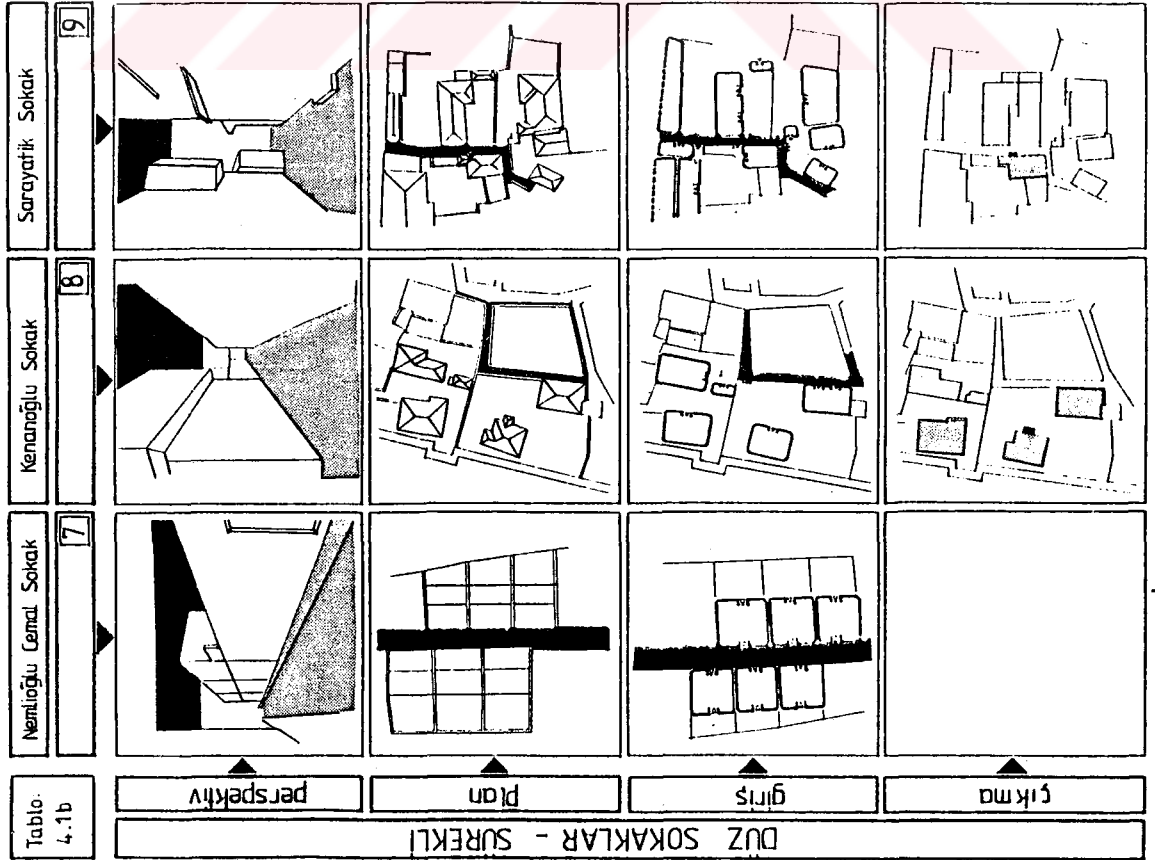
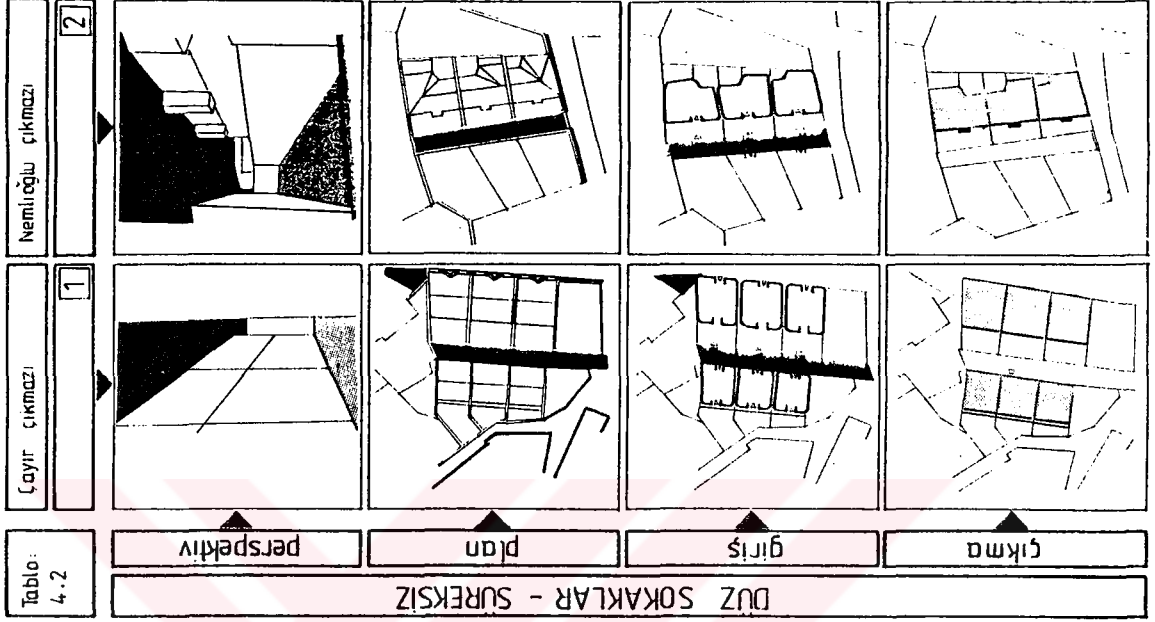
Bu aşamada, seçilen sokakların planları, kesitleri ve görünüşleri, fotoğrafları, çıkma, sokak, konut ve bahçe ilişkileri çalışılmış ve sokağın özelliklerini veren, fiziksel ölçütlerini bulduran (ölçüler-oranlar, sokak türü-işlevi, sokak biçimlenişi, sokak zemin malzemesi, sokak eğimi, sokak sınırları, sokak tavanı, estetik öğeler) tablolar oluşturulmuştur, (Çevik, 1984, Yüksek Lisans Tezi).

4.2.2. Tiplerin Genel Strüktürleri

Birinci aşamada elde edilen veriler üzerinden tiplerin genel strüktürleri; perspektif, plan, giriş, çıkma özelliklerini verecek şekilde, her sokak grubuna ait sokakları bir arada, karşılaştırmaya ve rahat görmeye olanak verecek şekilde tablolaştırılarak çalışılmıştır, (Tablo 4.1a,b, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5).

Tablo: 4.1a		DUZ SOKAKLAR - SUREKLI			
		çıkma	giriş	plan	perspektif
Türkoğlu Caddesi	1				
Hükümet Caddesi-1	2				
Hükümet Caddesi-2	3				
Söğüksu Caddesi	4				
1 Nolu Deniz Sokak	5				
Emin Alemdar Sokak	6				

Tablo 4.3		EGRI SOKAKLAR - SUREKLI			
		perspektif	plan	giris	çıkma
Münevverli Sokak	1				
Limonlu Sokak	2				
Deniz Sokak	3				
Dutlu Sokak	4				
	5				
	6				

Tablo: 4.4		MERDİVENLİ SOKAKLAR - SÜREKLİ			
		çıkma	giriş	plan	perspektif
Zeytinlik Sokak	1				
Emin Alemdar Sokak	2				
Kuruçeşme Sokak	3				
Kuzgundere Sokak	4				
Merdivenli Sokak - 1	5				
	6				

Tablo 4-5		MERDİVENLİ SOKAKLAR - SUREKSİZ			
		çıkma	giriş	plan	perspektiv
Dervişpaşa Çıkma	1				
Soğukçeşme Sokak	2				
Hasanbaşı Çıkma	3				
Merdıvenli Sokak-2	4				
	5				
	6				

4.2.3. Fiziksel Mekan Ögeleri-Özellikleri

Sokağı, sokak mekanını oluşturan, açıklayan, sınırlayan ögeler, konumları, özellikleri, çevreye katkıları, yani fiziksel çevrenin sunum-sunuş biçimleri içinde mimari-estetik yönden analiz edilmektedir-incelemektedir.

Sokak mekanın ögeler-özellikleri;

- . Sağır duvarlar
- . Zemin eğimi ve merdivenler-Seri görüşler
- . Çıkmalar
- . Kapılar ve Konumları
- . Çeşme ögesinin kullanılması
- . Malzeme-Doku-Renk
- . Yeşil

başlıkları altında incelenmekte ve tablolastırılarak sunulmaktadır, (Tablo 4.6, 4.7, 4.8a, 4.8b, 4.9, 4.10, 4.11, 4.12a, 4.12b, 4.13a, 4.13b, 4.13c).

SAĞIR DUVARLAR

Tablo: 4.6

- Yönlendirici durumdadırlar
- Dikkati belli bir şey üzerinde yoğunlaştırmaktadırlar
- İnsanları sürprizlere hazırlamakta ve ulaştırmaktadırlar
- Sağır duvarlar insanı;

- . Sokaktaki ani kırılmalara,
- . Köşebaşındaki konuta,
- . Kapılara,
- . Çeşmelere,
- . Meydanlara

çekmektedirler.

Deniz Sokak 1	Dutlu Sokak 2	Soğukçeşme Sokak 3	Sarayatik Sokak 4
Dutlu Sokak 5	Kenanöglu Sokak 6	1 Notlu Deniz Sokak 7	Sirt Sokak 8

ZEMİN EĞİMİ ve MERDİVENLER

Tablo: 4.7

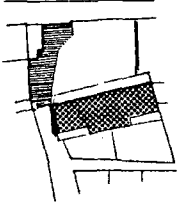
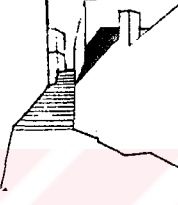
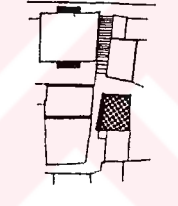
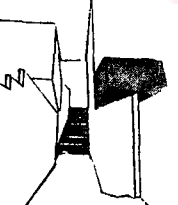
Zeminin fazla olduğu sokaklar,

- Eğim ve merdivenin birlikte kullanıldığı, geniş eğimli basamaklar şeklinde biçimlenen zemin özelliği göstermekte,
- Yavaş yavaş başlayan ve ilerledikçe artan yükselme miktarı ile insanları yormadan çıkararak özelliği bulundurmakta (sokak 1, 2, 4)(sokak eğimi çok fazla olan 3 nolu örnekte sokağın hemen tümüne merdivenler hakimdir),
- Her noktasından farklı görüntüler vermekte ve sık aralıklarla sürpriz mekanlar hazırlamaktadırlar, ki bu da seri görüşler-birbirini takip eden görüşler açısından, devinimsel algılama kalitelerini getiren, istenen-amaçlanan bir durumdur.

	Plan	Seri görüşler		
4 Deriyspasa Çıkması				
3 Kuzgundere Sokak				
2 Hasanbaş Çıkması				
1 Soğukcesme Sokak				

Tablo: 4.8a		ÇIKMALAR - SOKAKTAKİ KONUMLARINA GÖRE -									
KÖSELERDE ÇIKMALAR		DOĞRUDAN YOLA YAPILAN ÇIKMALAR						BAHÇE İÇİNE ÇIKMALAR			
		Düz Sokağa		Eğri Sokağa		Merdivenli Sokağa					
	Kenanoğlu Sokak		Hükümet Caddesi -1		Limonlu Sokak		Kuzgundere Sokak		Duflu Sokak		
	1 Nolu Deniz Sokak		Hükümet Caddesi -2		Mütevelli Sokak		Zeytinlik Sokak		Duflu Sokak		
			Sarayatik Sokak		Duflu Sokak						

KÖSELERDE ÇIKMALAR		DÖGRUDAN YOLA YAPILAN ÇIKMALAR		BAHÇE İÇİNE ÇIKMALAR
Tablo: 4.8b	Düz Sokağa	Eğri Sokağa	Merdivenli Sokağa	
Köşede olmanın getirdiği özellikli konum çıkma ile/yardımla vurulanarak konuta Köşe başı/Köşe konutu özelliği kazandırmaktadır.	Burada yapı geleneğinin sürdürülmesi gözlenmektedir. Belli bir plan ve -Yerleşmiş belli bir plan- ve görünüş anlayışından doğan çıkmalılar, düz sokağa düz gün şekilde yapılmaktadırlar.	Zemindeki eğriliği üstte düzeltmek ve sokağı görme amacı görülmektedir.	Değişen eğime uyum gözlennmekte, eğime göre çıkmalılar da kademeleme, çeşitlenmektedir.	Sokak sınırını bahçe duvarı ve konutun sargır veya az pencere cephesi oluşturmaktadır. sokakta hareket halinde değişik görünümlerle algılanan bu çıkmalılar sürpriz değeri taşımaktadırlar.

ÇIKMALAR - BİÇİMLERİNE GÖRE -		Tablo: 4.9
KAPALI	AÇIK	
		Emin Alemdar Sokak
		Kuruçeşme Sokak
		Kuruçeşme Sokak
		Kuruçeşme Sokak

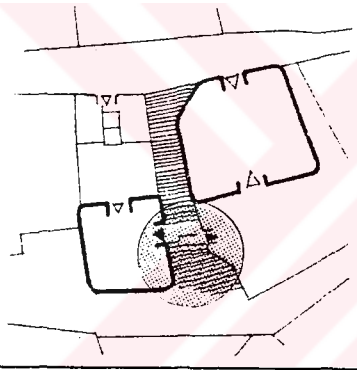

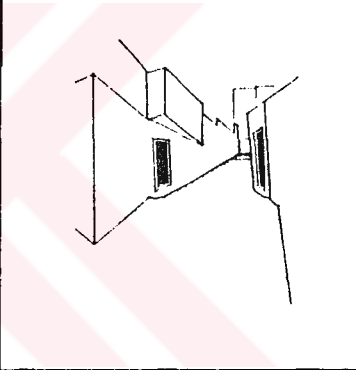
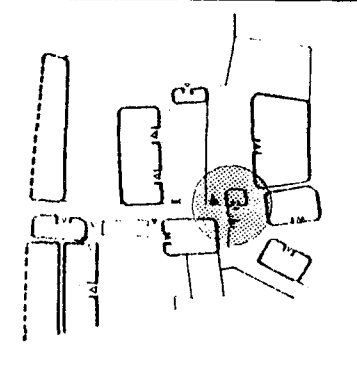

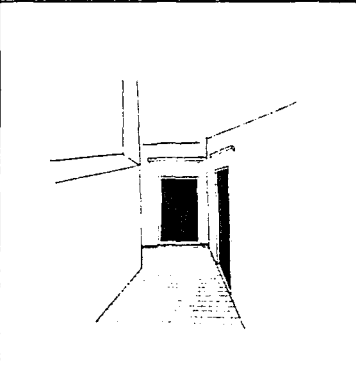
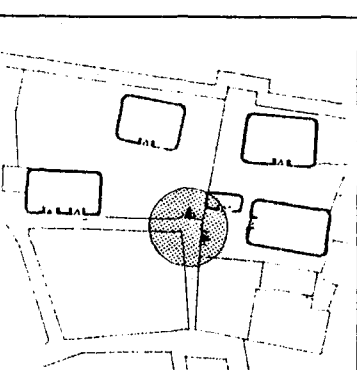
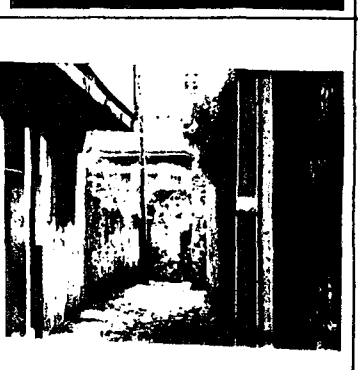
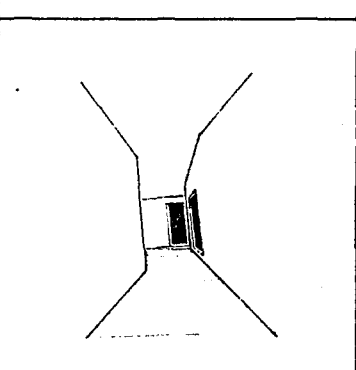
Çıkımlar açık ve kapalı olma durumlarına göre incelendiğinde açık çıkma örneğine çok az rastlanmıştır.

Bu örneklerin dışındaki tüm çıkma örnekleri kapalı çıkımlara örnektir.

KAPILAR ve KONUMLARI

Tablo: 4.10

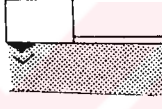
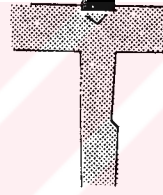
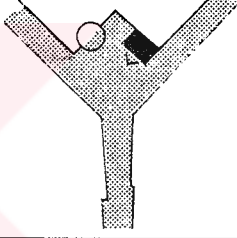
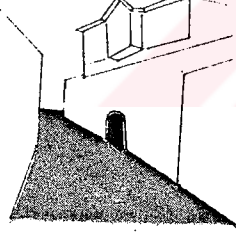
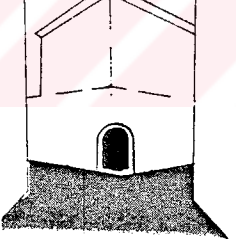
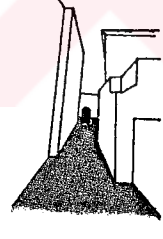
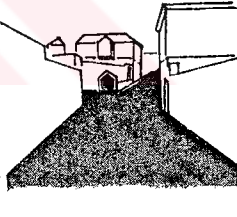
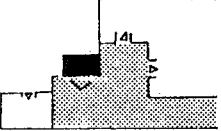
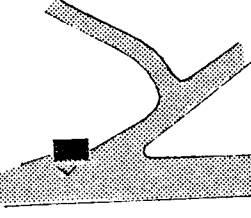
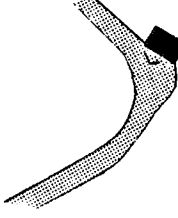

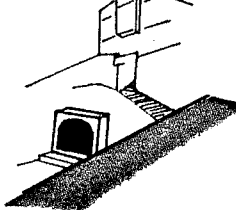
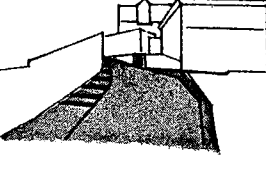
Sokaktan konuta giriş doğrudan olmadığı durumlarda yani sokak sınırını az pencereli veya sağır konut ve bahçe duvarları oluşturduğunda, bahçeye giriş kapıları yakın olmakta veya aynı yere açılmaktadırlar. Sokakla fiziksel olarak kesilen ilişki, bahçe kapılarının "yanyanalık" ve "karşıkarşıyalık" ilişkisi içinde aynı yere veya yakın yere açılmasıyla tekrar kurulmaktadır. Farklı kotlardan ve kotlardan alınan girişlerle de ulaşım ve kullanım olanakları çeşitlenmektedir.

	Plan	Fotoğraf	Perspektif
3 Zeytinlik Sokak			
2 Sarayatık Sokak			
1 Kenanoğlu Sokak			

SOKAKTA ÇEŞME ÖGESİNİN KULLANIMI

Tablo: 4.11

1. Sokaktaki bahçe duvarında
2. Doğrudan sokağa bakan konutun duvarında
3. İki sokağın kesiştiği yerde sokaklarda, birisini karşılayacak şekilde bahçe duvarında
4. Sokağın açıldığı meydanlarda
5. Birkaç konutun açıldığı küçük ortak alanlarda
6. Eğimli-merdivenli sokakların çıkışlarında
7. Fazla eğimli ve uzun sokakların ortalarında

1	2	3	4
			
			
5	6	7	
			
			

MALZEME - DOKU - RENK

Tablo: 4.12a

- Tabii kesme taştan oluşan Arnavut kaldırımı-eğimli, düz ve basamaklı olarak biçimlenmiş sokak zemini
- Tabii taştan yapılmış sıvasız bahçe-sokak duvarları
- Ahşap veya taş lentolu pencereler, genelde ahşap yatayda ve düşeydeki bölünmeler, tabii taştan sıvalı veya sıvasız zemin kat, bağıdadi üzeri mavi, pembe, sarı, yeşil, eflatun ve beyazın pastel tonlarında boyanmış sıvalı üst kat konut duvarları
- Kırmızı kiremit örtülü kırma çatılar
- Yeşil rengi ve renkli çiçekleriyle sokak yeşili
- Mevsimlere ve türüne göre sokağa renk katan yeşil ve çiçekler

YEŞİL

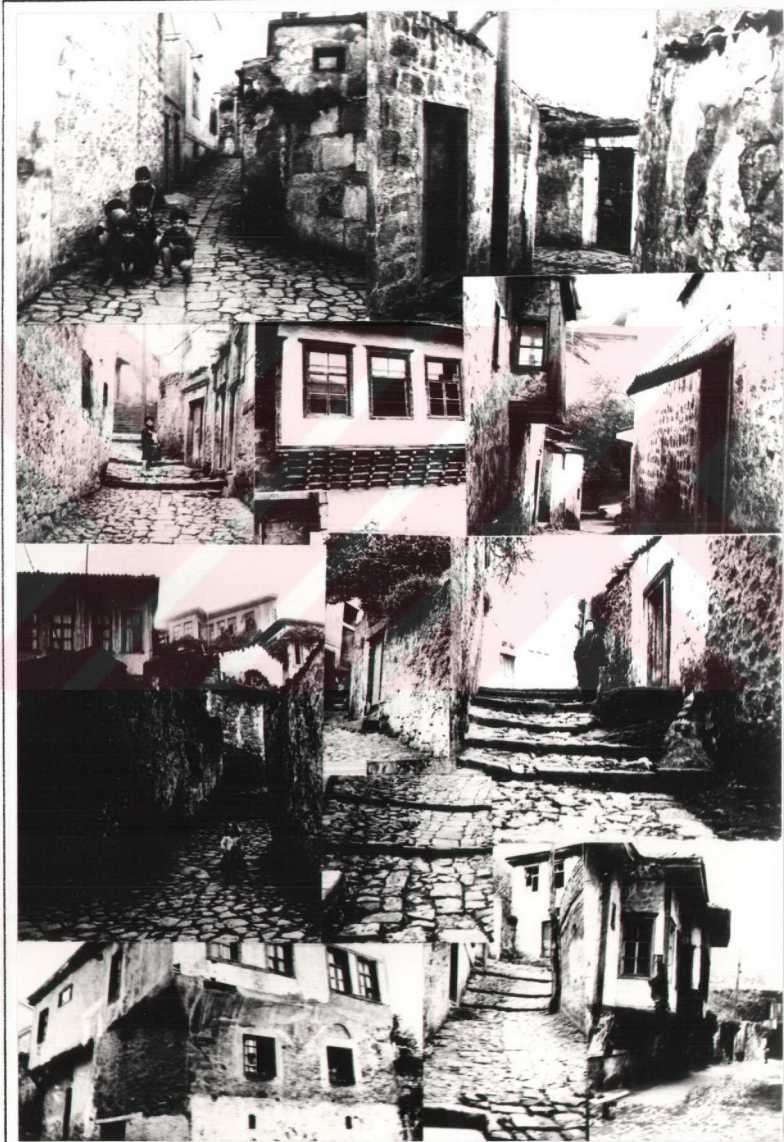
Tablo: 4.13a

- Aynı zamanda sokağın da yeşili olan bahçe yeşili
- Sokaktan görünen veya sokağa sarkan bahçe yeşili
- Sokağın yeşili olarak kapı üstü çiçekleri
- Sokak-Bahçe duvarlarındaki sarmaşıklar, duvar diplerinde ve zemindeki yabancı otlar
- Eğimli arazilerde sokağın yeşili olarak algılanan evlerin görünen bahçeleri
- Sokakların açıldığı meydanlarda simge ögesi olarak yeşil-ağaç
- Sokak üzeri-tavanındaki yeşil
- Evlerdeki-penceresindeki çiçekler ve duvarlardaki sarmaşıklar-yeşil
- Estetik-güzellik ögesi olarak yeşil
- Doğallığı-doğal ortamı sunuşuyla yeşil
- Farklı zamanlarda-mevsimlere ve günlere göre-farklı karakterde ortamları sunan özelliğiyle yeşil

MALZEME - DOKU - RENK

Tablo: 4.12 b

YEŞİL

Tablo: 4.13b

YEŞİL

Tablo: 4.13c

4.3. YAPILANMIŞ ÇEVRE İLE SOSYAL ÇEVRE ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Araştırmanın bu ikinci bölümünde, karşılıklı etkileşimler Konut bölgesi içinde, Konut-Bahçe-Sokak-Meydan mekanı bağlamında, orada oturanlar tarafından yaşanması, algılanması ve değerlendirilmesi konuyu oluşturmaktadır. Amaç, fiziksel kimliğin, yapılanmış çevrenin, yapısal-mekansal çevrenin yaşantıya sunduğu olanakların subjektif değerlendirilmesi, oturanların gözünde kimlik ve ögelerin taşıdıkları anlamların yanında, sosyal çevre (insanlararası ilişkilerin) kimliğinin ve özelliklerinin algılanması, değerlendirilmesi, taşıdıkları anlam ve önemlerinin incelenmesidir.

Bu bölüm daha önce de belirtildiği gibi dört alt bölümden oluşmaktadır. Bunlar;

- . Fiziksel çevrenin-yapısal mekansal çevrenin sunduğu olanaklar ve olasılı ilişkilerin,
- . Sokak mekanının yaşayanları tarafından nasıl kullanıldığı ve yaşandığının,
- . Fiziksel, sosyal çevrenin, yaşantının öznel değerlendirmesinin,

araştırılması kapsamında ele alınmaktadır.

• Çalışma alanının sınırlandırılması:

Araştırmanın bu bölümünde, ilk üç basamağın gerçekleştirilmesinde açıklanan konuya, amacına, kapsamına ve yapılmak istenen çalışmaya göre araştırma alanının daraltılması gerekmiş ve bu durumda, incelenen toplam 25 sokaktan farklı sokak tiplerinden ;

. Dutlu Sokak	- Eğri sokak
. Kuzgundere sokak	- Merdivenli sokak
. Sarayatik sokak	- Düz sokak-L tipi sokak
. Hasanbaş çıkamaz sokak	- Çıkamaz-Merdivenli sokak
. Soğukçeşme sokak	- Çıkamaz-Merdivenli sokak
. Hükümet cad. 1	- Düz sokak

örnek 6 sokak olarak seçilmiştir.

Çalışmanın bu basamağında, araştırma için seçilen örnek sokaklara gidildiğinde beklenilmeyen şeylerle, olaylarla karşılaşıldı. Birinci sürpriz ait olduğu grubun özel bir örneği olan Soğukçeşme sokak iz bırakmadan yok olmuştu. Daha sonra Trabzon Tanjant Yolu Projesi için sokağın Belediye tarafından ortadan kaldırıldığı öğrenildi. İkinci sürpriz ise Sürmene'deki Hükümet caddesinin tüme yakınınn değişmiş olması, evlerin yerini apartmanların almasıydı. Beklenilmeyen bu durum karşısında, araştırmanın bu bölümü, 4 sokak örneğinde daha fazla sayıda (araştırmada kullanılan yöntem uygun olarak) görüşmeler yapılarak yürütülmüştür. Bu sokaklardan Sarayatik Sokak, yapılan gözlemler ve görüşmeler sonucunda, gösterdiği özellikler ve konuya açıklayıcı yönleriyle kendini gösteren "Meydan" mekanı ile birlikte ele alınmıştır. Çalışma alanı olarak alınan sokaklardan Sarayatik Sokak koruma alanı içinde bulunmaktadır ve Dutlu Sokak da çalışmanın devam ettiği süre içinde korumaya alınmış bir sokak olarak görülmektedir.

4.3.1. Fiziksel-Yapısal Mekansal Çevrenin Sunduğu Olanaklar, Olasılı İlişkiler

Yapılanmış çevre ile sosyal yaşantı-davranışlar arasındaki ilişkiler konusunda, fiziksel çevrenin sunum olanakları ve sunum biçimlerinin incelenmesi bu bölümün konusunu oluşturmaktadır. Amaç, fiziksel çevrenin sunulmuş olanakları ve biçimlerinin, eylem ve eylem alanlarına ve ilgili fiziksel-yapısal mekansal çevre bölgelerine, öğelerine göre, analitik yaklaşımla incelenmesi ve aynı zamanda bir analiz yöntemi getirmektir.

Yapılan ön gözlemler ve yaşanan olaylardan hareketle, konut bölgesindeki yapısal-mekansal çevreye bağlı olarak eylem bölgeleri;

- . Konut bölgesi
- . Bahçe bölgesi
- . Kapıönü bölgesi
- . Sokak bölgesi
- . Meydan bölgesi
- . Dini yapılar bölgesi
- . Alışveriş bölgesi
- . Dinlenme-Toplanma bölgesi

olarak gruplandırılmıştır. Bu eylem alanlarında, sunulan olanaklara göre alınabilecek eylemler, ilişkiler listelenmiş/detaylandırılmıştır.

Belirlenen eylemlerin notasyon tekniği ile ifade edilerek, yalınlaştırılarak kullanılmasıyla, sokak ve yakın yerleşme bölgesinin sunduğu olanaklar, örnek sokaklar için çözümlenmiştir. Olası ilişkilerin aynı anda gerçekleşme ve katılımı ile oluşan çeşitlenmeleri de söz konusudur. Bu çeşitlenmeler yer yer analizlerde de bütüncül olarak ele alınmaktadır, (Şekil 4.2, 4.3, 4.4., 4.5).

● Eylem Bölgeleri ve Eylemler

1. Konut-Ev Bölgesi

● Görme	}	. Konuttan bahçeye-Kendi bahçesine veya komşu bahçeye
● Selamlaşma-Konuşma		. Konuttan sokağa
● Sohbet		. Konuttan konuta
● Seyretme		. Konuttan çevreyi
. Sokağı	}	
. İnsanları		
. Manzarayı		
. Bahçeyi/Bahçeleri		

2. Bahçe Bölgesi

● Toplanma, Oturma, Üretim, Sopbet, Yemek, Elişi	}	. Taşlık
		. Balkon-Teras
		. Ağaçaltı
● Yeşille ilgilenme, Üretim	}	. Toprak bölüm, saksılar
● Çocuk oyun-Çocuk kontrol		. Tüm Bahçe bölgesi
● Görme	}	. Bahçeden bahçeye
● Selamlaşma-konuşma		. Bahçeden sokağa
● Sohbet		. Bahçeden kendi konutuna ve diğer konutlara
● Katılmalı eylemler	}	
● Seyir		. Bahçeden çevreyi

3. Kapıönü Bölgesi

● Görme	}	. Kapıdan kapıya
● Karşılaşma		. Kapı önünde
● Selamlaşma-Konuşma		. Kapıdan konuta-pencereye
● Sohbet		. Kapıdan sokağa
● Toplanma, oturma, elişi, sohbet	}	. Kapıönü
● Çocuk oyun-Çocuk kontrol		. Kapı, Kapıönü, sokak bölgesi
● Katılmalı eylemler	}	
● Seyir		. Kapıdan-Kapı önünden çevreyi

4. Sokak Bölgesi

● Görme	}	. Sokak	
● Karşılaşma		. Sokak alt bölgeleri; Duvar dibi	
● Selamlaşma-Konuşma			Saçak altı
● Sohbet			Basamaklar
● Oturma-Dinlenme			Kapıönü
● Çocuk oyun-Çocuk kontrol	}	. Sokak bölgesi	...
● Katılmalı eylemler	}		
● Seyir	}	. Sokaktan çevreyi	

5. Meydan Bölgesi

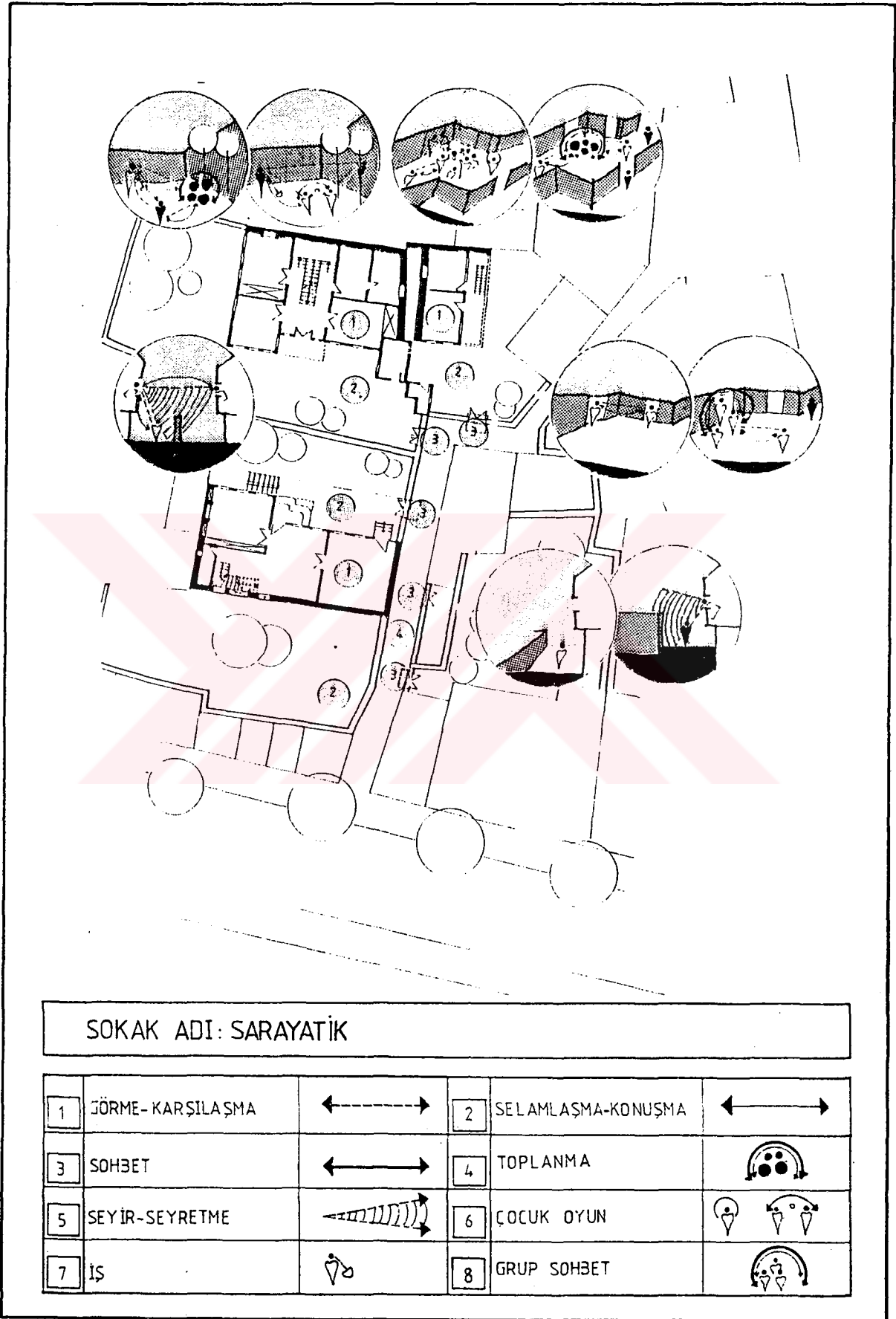
● Görme	}	. Meydan	
● Karşılaşma		. Meydan alt bölgeleri; Kapı	
● Selamlaşma-Konuşma-Sohbet			Duvar dibi
● Toplama, Oturma, Elişi, Sohbet			...
● Oyun			
● Buluşma			
● Çocuk oyun-Çocuk kontrol	}	. Meydan bölgesi	
● Katılmalı eylemler	}		
● Seyir	}	. Meydandan çevreyi	

6. Dini Yapılar Bölgesi-Cami

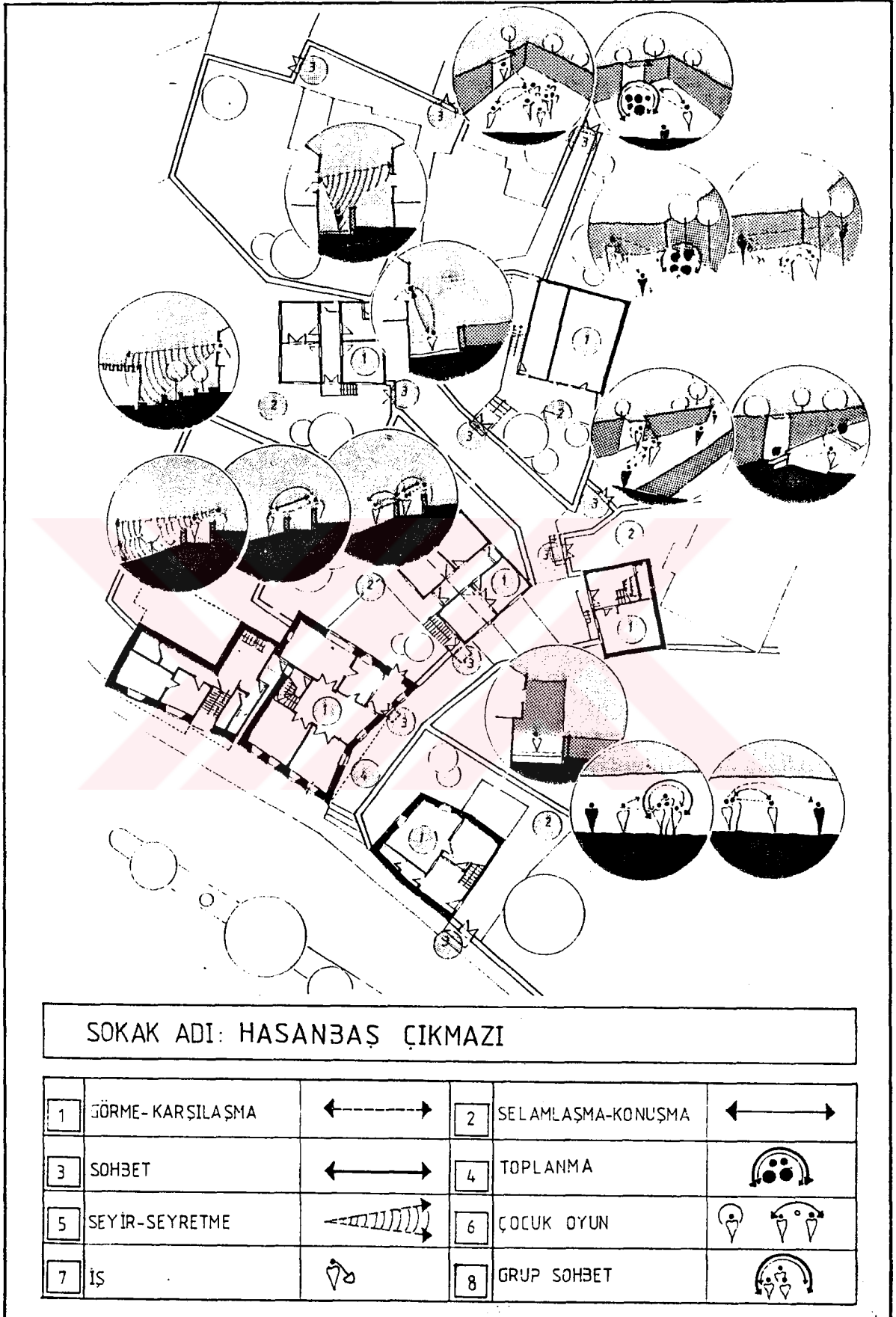
● Toplanma, buluşma	}	. Cami kapıönü
● Görme		. Cami avlusu
● Karşılaşma		
● Selamlaşma-Konuşma-Sohbet		
● Katılmalı eylemler		

7. Alışveriş Bölgesi

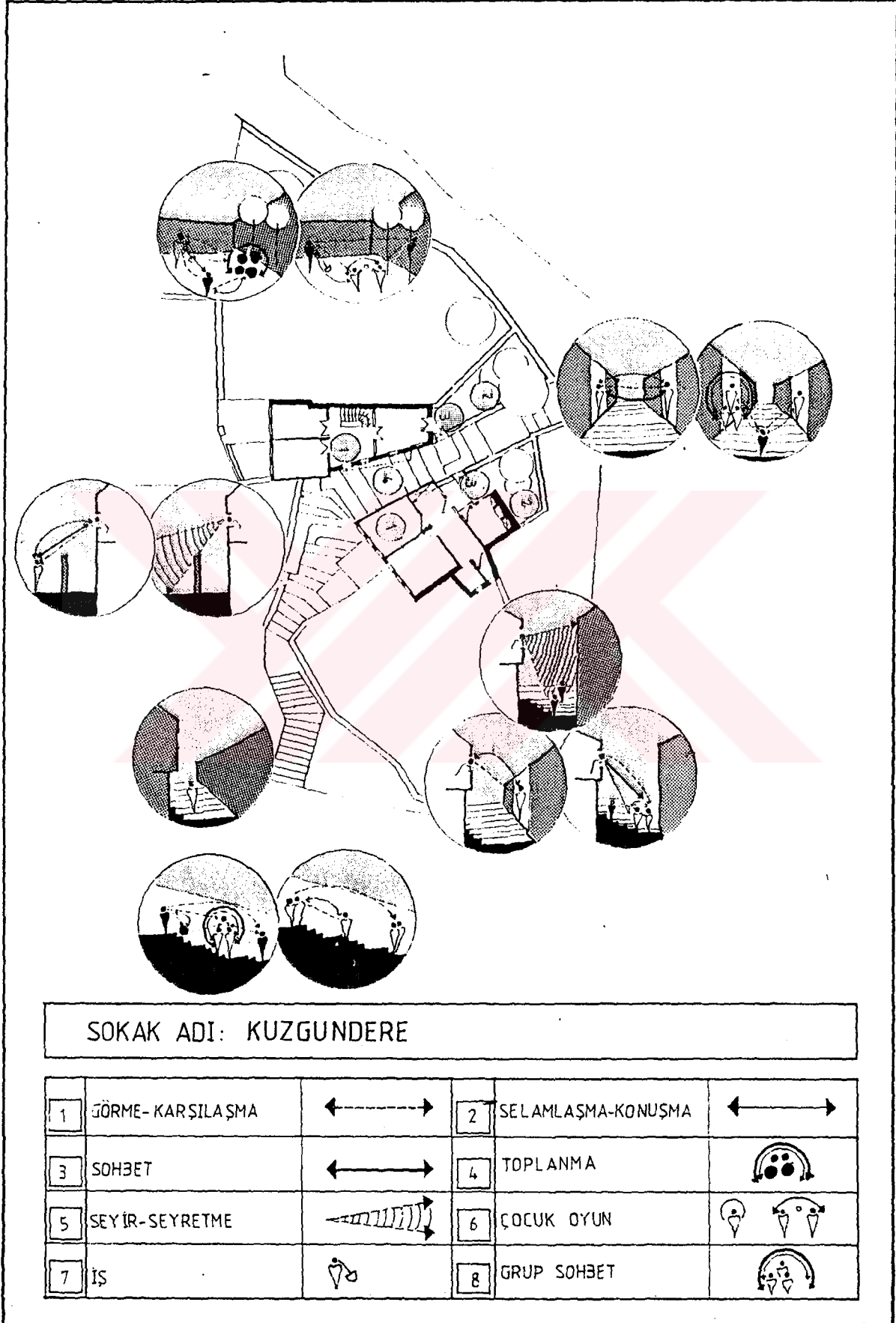
8. Dinlenme-Toplanma Bölgesi

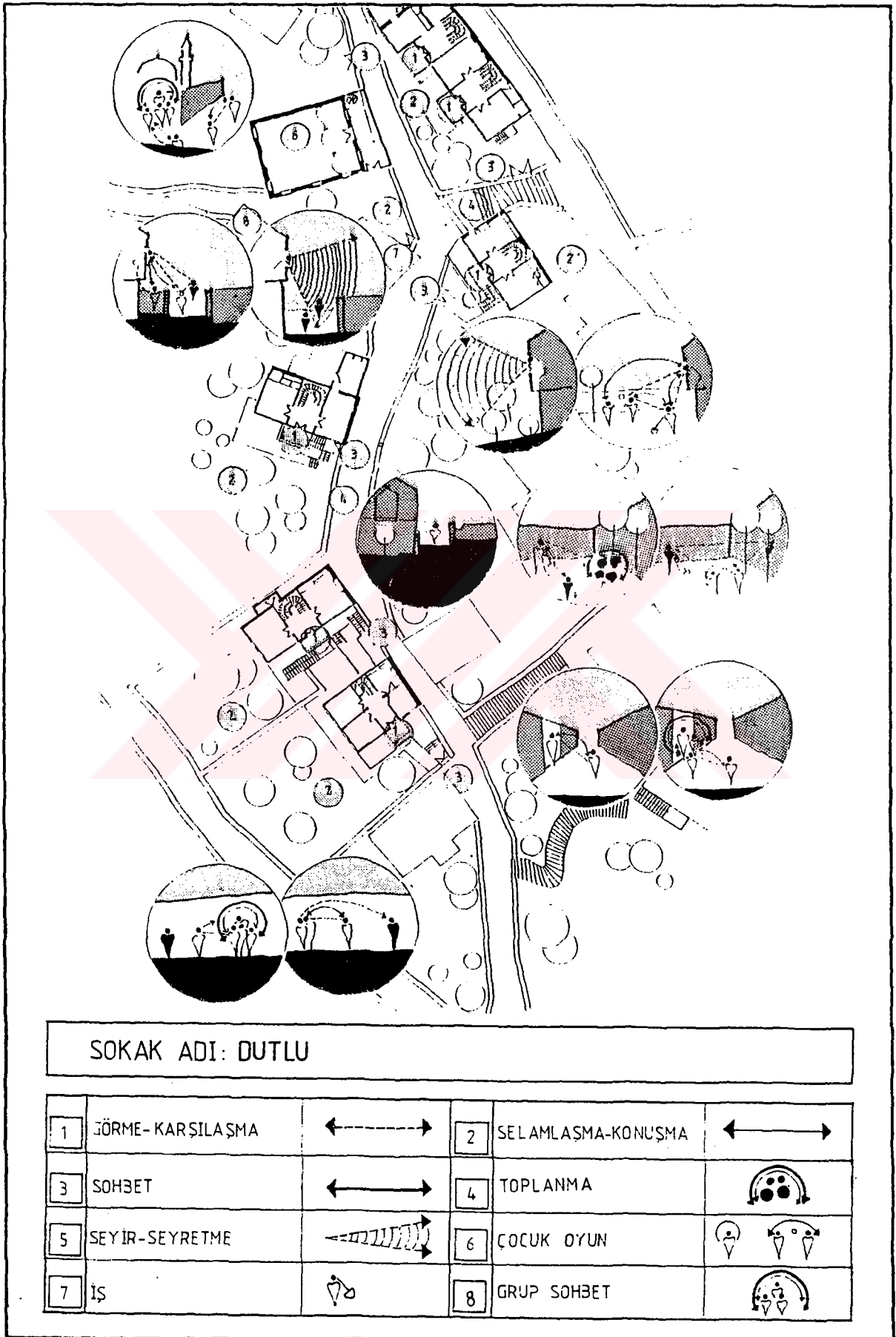
Şekil 4.2.

Şekil 4.3.

Şekil 4.4.

Şekil 4.5.

4.3.2. Sokak Mekanının Yaşantısı

4.3.2.1. Araştırmanın Amacı, Soruları, Yöntem ve Teknikler, Araştırmanın Yürütülmesi

Amaç, "Oturanların sokaklarını nasıl yaşadıkları" ana sorusuna bahçe ve konutlarla ilişkili olarak sokak-meydan bölgesi içinde, eylem ve etkinlikleri gözleyerek cevap aramaktır. Bu gözlemler katılmasız gözlem olarak planlanmış ve uygulanmıştır.

Gözlem aralıkları için önce, tüm sokaklarda kısa süreli ön gözlemler yapılmış ve bu gözlemler vasıtasıyla, gözlemlerin hangi hafta günü, gün içinde farklı zaman aralıkları ve hangi nokta ve noktalar da yapılacağı belirlenmiştir. Gözlemlerin, haftanın biri hafta içi, diğeri hafta sonu olmak üzere iki gününde ve günün üç farklı zamanında (öğleden önce, öğle, öğleden sonra veya akşama doğru) ve sokağın konumuna göre belirlenen bir veya birkaç noktadan yapılmasına karar verilmiştir.

Yapılacak-yapılan gözlemlerle;

- . Hangi etkinlikleri var ve gerçekleşmekte?
- . Nerede gerçekleşmekte?
- . Kimler katılmakta ve katılanların cinsiyeti, ortalama yaş grubu ve katılanların sayısı nedir?
- . Eylemler hangi koşullar altında, hangi konumlarda gerçekleşiyorlar ve nasıl süreklilik göstermektedirler?

sorularına ilişkin bilgiler edinmek amacıyla saptamalar yapılmıştır.

Yapılan gözlemlerle, eylemler-olaylar, etkinlikler not edilmiş ve aynı zamanda konumlar fotoğraflarla saptanmıştır. Saptanan bilgiler, eylem numarası, eylemler, katılımcılar, yer (ilgili ev numarasıyla birlikte) başlıklarında her sokak için tablolştırılmıştır. Diğer taraftan sokak planları üzerine, eylemleri gösteren fotoğraflar seçilerek yerleştirilmiş ve gözlem noktaları işaretlenmiştir.

Gözlem tablolarındaki eylemler; süreklilik gösterme, katılma durumu, aynı anlı gerçekleşme ve ilgililik durumuna göre numaralandırılırken şunlara dikkat edilmiştir.

- Süreklilik gösteren eylemler: Aynı eylem numarası altında,
- Katılmalı eylemler : Aynı eylem numarası altında,
- Aynı anlı eylemler :

. Aynı anlı ilgili eylemler : Aynı eylem numarası altında
 . Aynı anlı bağımsız eylemler:Ayrı eylem numarası altında,

- İlgili eylemler-daha önceki eylemlerin eylemlerin devamında gelen eylemler : Ayrı eylem numarası altında ve ilgili eylem no'su ile birlikte

verilmektedir.

Gözlemler 1989 Mart ve Nisan aylarında yapılmıştır. Farklılaşma gösteren gözlem aralıkları, o sokaktaki belirli eylemlerin yoğunlaştığı saatlere göre seçilmiştir (Dutlu Sokak, Cuma günü, Camiye gitme ve dağılma zamanı). Ayrı günlerde yapılan ek gözlemlerden seçilmiş fotoğraflardan bazıları, mekan kullanımını sergilemeleri açısından gözlem fotoğrafları arasına alınmıştır (Meydan, Sarayatık Sokak, hafta içindeki meydan gözlem fotoğrafları).

Gözlem tablolarında;

Yaşlı Kadın : ♀
 Yaşlı Erkek : ♂
 Kadın : ♀
 Erkek : ♂
 Çocuk : o

sembolleriyle gösterilmektedir.

Burada, yapılan gözlemlerde konu, eylemleri ve gerçekleştiği yerleri, konumları, araçları, katılımcılarıyla, değişik zaman-mevsim, ay,

gün, gün zamanı-'na ve eylem sıklıklarına göre eylem ağırlıklı, detaylı, tam anlamıyla sistemli bir gözlem yapmak değil, sokaklardan yaşantıyla-kullanımla ilgili bir kesit sunmaktır. Bunun yanında fiziksel çevrenin yaşantıya sundukları olanakları analiz çalışmasında ele alınan eylemler, alt bölgeler açısından sınılanması ve desteklenmesi amaçlıdır.

4.3.2.2. Gözlemlerin Değerlendirilmesi

GÖZLEM TABLOLARI

Tablo 4.14 (4.14.1 - 4.14.26)

Gözlem Yeri: Sarayatik Sokak		Gözlem Noktaları:	
Gözlem Günü: Pazartesi		G1- Sokak Kögesi	
		G2- Apartman (4) Terası	
		G3- Sokak Kögesi	
Gözlem Aralıkları: 1. Gözlem (9.00-10.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Yürüme-Birlikte	♂ ♀	Sokak
2	. Yürüme	♀	Sokak
	. Geri dönme		Sokak
3	. Evden çıkma	♂	Ev (3)-Sokak
	. Rastlama-Konuşma	♂♂	Kaplıönü-Sokak
	. Yürüme-Gitme	♂	Sokak
4	. Yürüme	♂	Sokak-Meydan-Valilik
5	. Koşma	o	Valilik-Meydan
6	. Bakma	♀	Pencereden-Sokaga
	. Konuşma	♂♂	
7-4	. Geri dönme	♂	Valilik-Meydan
8	. Yürüme	♀	Meydan-Valilik
9	. Posta getirme	♂	Meydan-Sokak
10	. Yürüme	o	Valilik-Sokak
11	. Yürüme	♂♂	Meydan-Sokak
12	. Yürüme-Birlikte	♂♂	Sokak-Meydan-Sokak
13	. Evden çıkma	♂	Ev (2)-Sokak
	. Yürüme	♂	Sokak-Valilik

Gözlem Aralıkları: 2. Gözlem (12.00-13.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Yürüme	♂♂	Valilik-Sokak
	. Eve girme		Sokak-Ev (5)
2	. Evden çıkma	♂	Ev (5)-Sokak
	. Yürüme		Sokak-Valilik
3	. Yürüme-Birlikte	♂ oo	Sokak-Meydan
	-konuşarak		
4	. Yürüme	♂	Meydan-Sokak-Valilik
	-Çaydanlıkla		
5	. Yürüme	♀	Meydan-Sokak-Ev (2)
	. Eve girme		
6	. Yürüme	♂	Meydan-Sokak-Valilik
7	. Yürüme	♂	Valilik-Sokak-Meydan
8	. Koşma/Koşarak gitme	o	Sokak-Valilik
	. Kosarak dönme		Valilik-Sokak
9	. Yürüme Birlikte	♂♂	Meydan-Valilik
10	. Evden çıkma	♂ o	Ev (4)-Sokak-Odunluk
	. Odunluğa gitme		
	. Yakacak taşıma		
11	. Yürüme	♀	Sokak-Meydan
12	. Oynama Koşma	oooo	Meydan
13-12	. Evden çıkma	♀	Ev (6)-Meydan
	. Konuşma	♀ ooooo	Meydan
	. İçeri girme	♀	Meydan-Ev (6)
14	. Oyun bitışı	oooo	Meydan
	-Dağılma		
15	. Yürüme-Birlikte	♂♂ o	Sokak-Meydan
	-Çantalarla		

Gözlem Yeri: Sarayatik Sokak		Gözlem Noktası: G1- Sokak Köşesi G2- Apartman (4) Terası G3- Sokak Köşesi	
Gözlem Aralıkları: 1. Gözlem (9.00-10.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Evden çıkma . Yürüme	I	Ev (2)-Sokak Sokak-Valilik
2	. Evden çıkma -Çamaşır sepeti ile	I	Ev (6)-Meydan-Sokak
3	. Yürüme	oo	Sokak-Valilik
4	. Yürüme -Ekmekle	o	Sokak-Meydan
5	. Yürüme	o	Sokak-Valilik
6-3	. Geri dönme	oo	Valilik-Sokak-Meydan
7	. Yürüme	o	Sokak-Valilik
8	. Yürüme . Gazete okuma	I	Valilik-Sokak
9	. Evden çıkma-yürüme . Rastlama-Konuşma . Karşılaşma-Geçip gitme	I I III II	Ev (3)-Sokak Sokak
10	. Evden çıkma -Kovalarla . Başka eve gitme -Kovaları bırakma . Geri dönme	o	Ev (4)-Sokak-K.Evi-Sokakta
11	. Sohbet	III	Pencere (4)-Sokak
12	. Oynama-Top . Seyretme	III o	Meydan Meydan
13-10	. Tekrar gitme	o	Ev (4)-Sokak-Ev (4)
14-12	. Oynama-Devam . Evden çıkma	oooo	Meydan
15	. Silkeleme-Temizlik . Eve girme	I	Ev (4)-Sokak-Ev (4)

Gözlem Aralıkları: 2. Gözlem (12.00-13.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Oynama-Top	ooooo	Meydan
2-1	. Geleme-Konuşma	ooooo	Meydan
3	. Yürüme -Bidonlarla	oo	Meydan-Sokak-Valilik
4-1	. Katılma . Oynama	o ooooo	Meydan Meydan
5	. Yürüme	o	Sokak
6	. Bahçeye çıkma . Eve girme	o	Ev (3)-Bahçe-Ev (2)
7	. Bisiklet sürme	o	Meydan
8	. Araba yıkama	I	Meydan
9	. Yürüme	o	Sokak-Meydan-Sokak
10	. Yürüme	o	Sokak-Meydan-Sokak
11	. Eve girme	o	Sokak-Ev (2)
12	. Yürüme	oo	Sokak-Valilik
13	. Yürüme	o	Meydan-Sokak
14-1,4	. Oynama (devam)	ooooo	Meydan
15-3	. Geri dönme	oo	Sokak-Meydan
16	. Koşma-Koşarak gitme	o	Meydan-Sokak
17	. Bahçeye çıkma	o	Ev (3)-Bahçe
18	. Bisiklet sürme -Devam	o	Meydan
19-1	. Oyun dağıldı		Meydan
20	. Karşılaşma . Konuşma	o	Meydan
21	. Yürüme	oo	Sokak-Meydan
22-17	. Abdest alma-Eve girme	o	Bahçe-Ev (3)
23	. Topa vurma	o	Meydan
24	. Yürüme	o	Meydan-Sokak
25	. Bakma . Yürüme-taşıma	o	Sokak-Meydan Pencereden-Sokaka
26	. Yürüme	o	Sokak-Meydan
27	. Oynama-Top	o	Valilik-Sokak-Meydan
28	. Yürüme	o	Meydan
30	. Konuşma	o	Meydan-Sokak-Valilik

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
47	. Yürüme -Birlikte	ff	Sokak-Valilik
48	. Yürüme . Eve girme	i ff	Sokak-Ev (3)
49	. Oynama-Devam	ooo	Meydan
50	. Durma-Seyretme	+	Kapıönü (6)-Meydan

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
31	. Katılma . Ayrılma-Yürüme . Yürüme . Eve girme . Verme . Dolaşma . Yürüme . Yürüme . Evden çıkma-Yürüme . Geri dönme 36-31,34 . Ekmek alıp dönme . Verme . Geri dönme 37 . Oynama-Top-Devam 38 . Yürüme-Gazete okuma . Eve girme 39-8 . Hareket-Arabayla 40 . Dolaşma . İçeri girme 41 . Yürüme-Eve girme 42 . Bahçeye çıkma . Ayrılma -Eve girme -Bahçede kalma 43 . Yürüme -Çok yavaş 44-42 . Bahçeye çıkma . Odun kesme . Konuşma 45 . Oynama-Koşmaca 46 . Yürüme -Birlikte -Seyrederek 46-44 . Odun kesme bitiri . Konuşma . Katılma-Konuşma . Odun taşıma	+	Meydan-Sokak Valilik-Sokak Sokak-Bahçe/Taşlık (1) Taşlık-Pencere (1) Taşlık-Bahçe (1) Sokak-Meydan-Valilik Valilik-Meydan-sokak Ev (1)-Sokak-Valilik Meydan-Sokak Sokak-Ev(1)-Sokak Meydan Sokak Sokak-Taşlık-Bahçe(2) Meydan-Sokak Taşlık-Bahçe (2) Bahçe-Ev (2) Valilik-Sokak-Apt.(4) Ev-Bahçe (2) Bahçe-Ev (2) Bahçe (2) Sokak-Valilik Bahçe (2) Meydan Meydan Bahçe Bahçe

Cözlem Aralıkları: 3. Cözlem (16.00-17.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Oynama	oo	Meydan
2	. Yürüme	ff	Vaillik-Sokak-Meydan
3-1	. Katılma	oo	Meydan
4	. Oynama	oooo	Meydan
5	. Yürüme	f	Vaillik-Sokak
6	. Yük indirme(arabadan)	ff	Meydan
7	. Odun taşıma	o	Ev (4)-Sokak
8	. Yürüme	f	Meydan-Sokak-Vaillik
9	. Yürüme-Eve girme	f o	Meydan-Ev (6)
	. Yürüme-Birlikte	ff	Vaillik-Sokak
10	. Ayrılma	o	Sokak-Ev (4)
	. -Eve girme	f	Sokak-Meydan
	. -Yürüme-Devam	oo	Bahçe (1)
11	. Oynama	o	Bahçe (1)
	. Ağaca çıkma	o	Vaillik-Sokak-Meydan
12	. Yürüme	f	Pencere(4)-Sokaka
13	. Bakma-Seyretme	f o	Vaillik-Sokak-Meydan
14	. Taşıma-Su	f	Vaillik-Sokak-Meydan
15	. Yürüme	fff	Meydan-Sokak
16	. Yürüme-Birlikte	f ff	Vaillik-Sokak-Meydan
17-1,3	. Oynama-Devam	oooo	Meydan
	. Katılma	o	Meydan
18-12	. Oynama	oooo	Pencere-Ev (4)
19	. Eve girme/içeri	f	Ev(4)-Sokak-Odunluk
	. Evden çıkma	f	
	. - Kova ile		
	. Odunluğa girme		
20	. Yürüme	f	Sokak-Meydan
	. Geri dönme		Meydan-Sokak-Ev (4)
21	. Evden çıkma-Yürüme	f	Ev(6)-Meydan-Sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
22-17	. Oynama-Devam	oooo	Meydan
	. Katılma	o	Meydan
	. Oynama	oooooo	Meydan (araba üzeri)
	. Oturma	ooo	Meydan
	. Oynama	ooo	Meydan-Sokak-Vaillik
23	. Yürüme	f	Ev (4)-Sokak
24	. Evden çıkma	o	Ev (2)-Bahçe
25	. Evden çıkma	f	Bahçe
	. Odun kırma	f	Bahçe
	. Katılma-Seyretme	f	Bahçe-Ev (2)
	. Katılma-Konuşma	f	
	. -Eve girme		
26	. Yürüme	o	Sokak-Meydan-Sokak
27	. Yürüme	f	Sokak-Meydan-Sokak
28	. Seyretme	o	Pencereden(4)-Sokaka
29	. Koşma	oo	Vaillik-Sokak
30-28	. Katılma	o	Pencere-Sokak
	. Seyretme	oo	Sokak-Meydan
31	. Yürüme	f	Meydan
32-22	. Oyundan ayrılma	o	Meydan
33	. Yürüme	fff	Meydan
	. Seyretme	ooooo	Meydan
34	. Yürüme	f	Sokak-Meydan
35	. Yürüme	f o	Meydan-Sokak-Vaillik
36	. Yürüme	oo	Meydan-Sokak
37	. Yürüme	f	Meydan-Sokak
38-32,22	. Katılma	o	Meydan
	. Oynama	oooooo	Meydan
39	. Yürüme	f	Sokak-Meydan
40-5	. Yük taşıma bittii	ff	Meydan-Sokak
	. Arabayla gitme	fff	Sokak-Meydan
41	. Yürüme-Birlikte	f	Meydan
42	. Yürüme	oo	Pencereden (4)-Sokaka
43	. Bakma-Seyretme	ff	Meydan-Sokak
44	. Suyla gitme	f	Sokak-Ev (3)
45	. Yürüme-Eve gitme	oo	Ev (4)-Sokak
46-43	. Evden çıkma	oo	Sokak
	. Koşma		

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
47-45	<ul style="list-style-type: none"> • Eviden çıkma • Yürütme-Bakma • Geri dönme	♀	Ev(3)-Sokak-Meydan-Sokak-Ev (3)
48	<ul style="list-style-type: none"> • Eve gelme	♀	Sokak-Ev (4)

Gözlem Yeri: Hasanbaş Çıkmazı		Gözlem Noktası: G1- Apartman (8) Terası	
Gözlem Günü: Pazartesi			
Gözlem Aralıkları: 1. Gözlem (9.00-10.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Evden çıkma	♀	Ev (3)-Sokak
2	. Oynama	o	Ev önü (4)-Sokak
3	. Oynama-Top	oo	Sokak girişi
	. Yürüme-Yukarı	oo	Sokak
4	. Seyretme	o	Bahçeden (3)-Sokağa
5	. Seyretme	o	Teras (8)
	. Seyretme	♀	Pencere
6	. Yıkama-Temizlik	♀	Bahçe (5)-Ev-Merdivenler
7	. Yürüme-Koşma	♀	Sokak
8-3	. Oynama	oo	Sokak
9	. Oynama	oo	Sokak
	-Uçurtma uçuşma		
10	. Yürüme-Aşağı	♀	Sokak
11	. Yürüme-Yukarı	♀	Sokak
	-Kucağında çocuk		
12-9	. Katılım	o	Sokak
	. Oynama-Uçurtma	ooo	Sokak
13-12	. Yürüme-Yukarı	♀	Sokak
	. Oynama	o	Sokak
	. Konuşma	♀ o	Sokak
14-10	. Geri dönme	♀	Sokak
	. Yürüme-Yukarı		
	-Ekmeleklerle		
	. Yürüme-Aşağı	♀	Sokak
	. Karşılaşma-Konuşma	♀♀	Sokak
15-3	. Seyretme	o	Bahçe duvarından(3)-Sokağa
	. Çığırma	♀	
	. Eve girme	o ♀	Bahçe-Ev
16	. Seyretme	o	Kapıönü (3)-Sokak
	. Oyun	o	Kapıönü (3)-Sokak
17	. Yürüme	♀ o	Sokak
	-Çantalarla		
18	. Oynama	oooo	Bahçe (4)
19	. Yürüme-Aşağı	o	Sokak

Gözlem Aralıkları : 2. Gözlem (12.00-13.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Seyretme	♀	Teras (8)
2	. Bahçeye çıkma	♀	Ev-Bahçe (4)
	. Eve girme		
3	. Oynama	o	Bahçe duvarı üzeri (4)
4-2	. Bahçeye çıkma	♀	Ev-Bahçe (4)
5	. Yürüme	o	Sokak
6	. Oynama	o	Bahçe (3)
7	. Bekleme	♀	Sokak girişi
	. Yürüme		Ana yola
8	. Yürüme	o	Sokak-Ev (1)
	. Eve girme		
	-Okuldan		
9-7	. Geri gelme	♀	Sokak girişi
	. Beklemeye devam		
	. Geri dönme		
10	. Yürüme	oo	Sokak
11-4	. Eve girme	♀	Bahçe-Ev (4)
12	. Okuldan dönme	o	Sokak
13	. Yürüme-Aşağı	oo	Sokak
14	. Yürüme-Aşağı	♀	Sokak
15-13,14	. Yetişme	oo ♀	Sokak
	. Birlikte yürüme-Aşağı	♀♀	Sokak
16	. Yürüme-Okuldan dönme	oo	Sokak-Ev (3)
	. Evlere girme	oo	Sokak-Ev (3)
17	. Seyretme	o	Bahçe duvarından (3)-Sokak
18	. Silkelene-Temizleme	♀	Balkondan-Bahçeye (4)
	. İş yapma	♀	Bahçe
	. Konuşma	♀♀	Evden (4)-Balkon-Bahçeye
19	. Yürüme-Okuldan dönme	oo	Sokak
20-16	. Oynama	ooo	Bahçe (3)
	. Sokağa çıkma	ooo	Sokak
	. Oynama-Top	ooo	Bahçe-Sokak
21	. Yürüme-Yukarı	♀	Sokak
22	. Yıkama-Temizlik	♀	Merdivenler-Ev girişi(3)
23	. Okula girme	o	Sokak
	. Bahçeye çıkma	♀	Ev-Bahçe (4)
	. Seyretme-Görme	♀	Evden-Teras-Bahçeye (8)

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
25	<ul style="list-style-type: none"> . Konuşma . Seyretme-Görme . Katılma . Sohbet . Ayrılma-Eve girme . Sohbet (devam) . Oturma 	<ul style="list-style-type: none"> ff f f f f ff oooo 	<ul style="list-style-type: none"> Eyden-Teras-Bahçeye(8-4) Bahçeden (3) Bahçe-Ev-Bahçe (4-8-3) Ev(Teras) (4) Bahçeden-Bahçeye (4-3) Sokak girişi-Basamaklar

Güzlem Aralıkları: 3. Güzlem (16.00-17.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Yürüme	o	Sokak
2	<ul style="list-style-type: none"> . Bahçeye çıkma . Çamaşırları toplama . Eve girme 	f	Ev-Bahçe-Ev (3)
3	. Yürüme-Yukarı	oooo	Sokak
4	. Oynama	oooooo	Kapıönü (6)-Sokak
5	. Yukarı-Yürüme	f	Sokak
6	<ul style="list-style-type: none"> . Araba geldi-durdu . Konuşma 	ff	Sokak girişi
7-5	<ul style="list-style-type: none"> . Sorma-Konuşma . Cevap verme-Konuşma . Yürüme-Devam 	f	Sokak-Bahçeye (3)
8	<ul style="list-style-type: none"> . Yürüme . Eve girme 	f o	Bahçe (3)-Sokağa
9	<ul style="list-style-type: none"> . Evden başka bir eve gitme 	f	Sokak
10-5,7	<ul style="list-style-type: none"> . Yürüme-Aşağı . Oturma-Konuşma 	f	Ev (3)-Sokak-Ev (4)
11	<ul style="list-style-type: none"> . Taşıma-Yakacak -Gidip gelme 	ff	Sokak girişi-Kamyon yanı
12	<ul style="list-style-type: none"> . Evden çıkma -Çamaşır sepeti ile . Çamaşır asma 	f	Sokak
13	. Oynama	oooo	Ev (4)-Sokak
14 -1	. Yürüme-Yukarı	f	Bahçe (4)-Başka Ev (3)
15	. Oynama	o	Bahçe duvarı üzeri (4)
16-11	<ul style="list-style-type: none"> . Dinlenme-Oturma . Taşıma . Konuşma 	f	Sokak
17	. Yürüme-Yukarı	f	Sokak
18	. Dinlenme-Oturma	f	Kapıönü (1)-Sokak
19	. Oturma	o	Kapıönü (7)-Sokak-Basamak
20	<ul style="list-style-type: none"> . Çamaşır asma (devam) . Konuşma . Yıkama-Temizlik 	f	Sokak
		f	Sokak
		f	Çuvaiüstü-Duvarı-Sokak
		f	Basamak-Kapıönü-Sokak (3)
		f	Bahçe (3)
		f	Bahçeden (3)-Eve (4)
		f	Merdiven-Bahçe-Ev (3)

Gözetim Yeri : Hasanbaş Çıkması		Gözetim Noktası:	
Gözetim Günü : Cumartesi		G1- Apartman (8) Terası	
Gözetim Aralıkları: 1. Gözetim (9.00-10.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Taşınma . Çamaşır sepeti . Çamaşır asma	♀	Sokak Teras (8)
2	. Yürüme	oooo	Sokak
3	. Elmek taşıma	o	Sokak
4	. Yürüme	♀	Sokak
5	. Süpürme-Temizlik	♀	Kapıönü (4)
6	. Evinden çıkma-Yürüme	♀	Ev (6)-Sokak
7	. Bakma-Seyretme	♀	Balkon (8)
8	. Silkelenme	♀	Balkon (4)
9	. Yürüme -Oynayarak	o	Sokak
10-9	. Evden çıkma . Çocukla konuşma . Birlikte eve girme	♀ o	Ev (1)-Kapıönü
11	. Yürüme	♀	Sokak
12	. Koşma-Aşağı . Yürüme	o ♀	Sokak Sokak
13	. Yürüme-Yukarı -Çantalarla	♀	Sokak
14-12	. Yürüme-Yukarı -Ekmeklerle	o	Sokak
15	. Konuşma-Birlikte . Ayrılma-Yürüme -Yukarı -Aşağı	♀♀♀ ♀♀ ♀	Ev-Kapıönü (1) Sokak
16	. Yürüme-Aşağı	o	Sokak
17	. Komşuya gitme . Seslenme	♀	Ev (3)-Sokak-Komşu bahçe- çeye (4)
18	. Yürüme-Aşağı	o	Sokak
19	. Bakma-Seyretme . İçeri girme . Jımnastik	♀	Bahçe

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
20-17	. Koşma . Eve girme	o	Sokak Ev (3)
21	. Tavuklar yemleme	♀	Bahçe (4)
22	. Yürüme-Aşağı -Konuşarak	♀ ♀	Sokak
23	. Seyretme	♀ ♀	Balkon (8)
24	. Yürüme-Yukarı . Yürüme-Aşağı . Karşılama-Selamlaşma	♀♀ ♀♀ ♀♀	Sokak Sokak Sokak
25	. Konuşma . İçeri girme	♀ o	Kapıönü (4)-Sokak Sokak-Ev (4)
26	. Süpürme-Temizlik	♀	Balkon (8)
27	. Koşma-Aşağı	o	Sokak
28	. Evden çıkma . Yürüme-Aşağı	♀	Ev (1)-Sokak
29	. Silkelene	♀	Pencere (3)
30	. Evden çıkma . Uğurlama-Uğurlanma . Yürüme-Aşağı . Karşılama-Tokalaşma . Ayrılma-Yürüme -Aşağı -Yukarı . Konuşma . Katılma -Birlikte konuşma . Eve girme	♀ ♀ o ♀♀ ♀ ♀♀ ♀ ♀ ♀♀ ♀♀ ♀♀ ♀♀ ♀♀	Ev (1)-sokak Kapıönü (1)-Sokak Sokak Sokak Sokak Kapıönü (1) Kapıönü Sokak-Ev (1) Ev (5)-Sokak Bahçe (3) Sokak
31	. Evden çıkma	♀	
32	. Bahçeye çıkma	♀	
33	. Yürüme-Aşağı -Birlikte	oo	

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
17	-Evine girme -Yürüme-Aşağı (Devam) . Yürüme-Birlikte	♂ ♂ ♂♂	Sokak-Ev (4) Sokak Sokak
18	. Çocuk gezdirme	♂ ♂	Ev önü-Bahçe (5) Pencere (4)
19	. Seyretme	♂	Ev (4)-Sokak
20	. Dışarı çıkma . Çöp dökmeye	♂	Sokak
21	. Yürüme-Birlikte- Aşağı . Eve girme . Yürüme aşağı	♂♂ ♂	Sokak-Ev (4) Sokak
22	-Birlikte, Kolkola	♂	Sokak
23	. Yürüme-Aşağı	♂	Ev-Sokak (4)
24	. Oynama	♂♂	Bahçe (4)
25	. Evden çıkma . Koşma-Aşağı	♂	Ev (1)-Sokak
26-23	. Eve geri dönme -Ekmeçlerle	♂	Sokak-Ev (4)
27	. Yürüme-Yukarı -Birbirinin sırtında oynayarak . Durma . Yürüme-Yukarı . Birlikte eve girme . Bahçede oyun-Devam . Bahçe duvarına çıkma . Yürüme-Yukarı	♂ ♂♂ ♂ ♂ ♂♂ ♂ ♂	Sokak Sokak-Ev (3) Bahçe (4) Bahçe Sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Yukama-Temizlik . Oynama	♂ ♂	Kaplıonu (1)-Sokak Kaplıonu
2	. Yürüme-Aşağı	♂	Sokak
3	. Yürüme-Aşağı . Karşılaşma . Yürüme-Aşağı -Konuşarak . Ayrılma -Yürüme -Eve girme	♂ ♂♂ ♂♂ ♂ ♂ ♂	Sokak Ev (1)-Kaplıonu Sokak
4	. Koşma-Yukarı	♂	Sokak-Ev (1)
5	. Defterle yürüme . Eve girme	♂ ♂	Sokak Ev (1)
6	. Yürüme-Yukarı -Birlikte	♂♂♂♂ ♂	Sokak
7	. Bahçeye çıkma . Tavukları yemleme	♂	Bahçe (4)
8	. Yürüme-Yukarı -Birlikte	♂♂	Sokak
9	. Yürüme-Yukarı	♂	Sokak
10-8,9	. Buluşma . Eve girme	♂♂ ♂	Sokak Sokak-Ev (4)
11	. Yürüme-Yukarı . Eve girme	♂	Sokak-Ev (4)
12	. Yürüme-Yukarı . Evden çıkma	♂	Sokak
13	. Yürüme-Aşağı	♂	Ev (1)-Sokak
14	. Bahçeye çıkma . Katılma . Ayrılma -Evden çıkma -Eve girme	♂ ♂♂ ♂ ♂ ♂	Bahçe-Ev-Sokak-Ev (4)
15	. Yürüme-Aşağı . Durma-Geri dönme	♂ ♂	Sokak
16	. Yürüme Aşağı -Çocuğuyula . Yukarı çıkma . Karşılaşma-Selamlaşma . Ayrılma	♂ ♂ ♂♂ ♂	Sokak Sokak Sokak Sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
21	<ul style="list-style-type: none"> • Rastlama-Konuşma • Oturma • Seyretme • Katılım-1 • Oturma • Katılım-2 • Konuşma-Sohbet 	<ul style="list-style-type: none"> ff f f f ff o ff o 	<ul style="list-style-type: none"> Kapıönü (4)-Sokak Pencere (3) Kapıönü (4)/Bahçe-Sokak
22	<ul style="list-style-type: none"> • Yürüme-Yukarı • Çekirdek yiyerek • Çekirdek isteme • Yürüme devam 	<ul style="list-style-type: none"> o ff ff o 	<ul style="list-style-type: none"> Sokak Sokak-Kapıönü (4) Sokak
23	<ul style="list-style-type: none"> • Yürüme-Yukarı • Konuşma 	<ul style="list-style-type: none"> ff ff ff ff 	<ul style="list-style-type: none"> Sokak Sokak-Teras (8) Sokak
24	<ul style="list-style-type: none"> • Yürüme-Yukarı • Konuşarak 	<ul style="list-style-type: none"> ff 	<ul style="list-style-type: none"> Sokak

Gözlem Araştırmaları: 3. Gözlem (16.00-17.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	• Seyretme	Kalabalık grup	Teras (8)
2	• Çamaşır toplama	f	Bahçe (4)
3	• Oynama	oooo	Bahçe Duvarı (4)
	• Şarkı söyleyerek		
4	• Top oynama	ooo	Teras (8)
5	• Yürüme-Yukarı	f	Sokak
6-4	• Bakma	f	Pencere (4)
	• Konuşma	f ooo	Bahçeye
	• Oynayan çocuk.		
7	• Yürüme	ff	Sokak
	• Konuşarak		
8	• Bahçeye çıkma	f	Ev-Bahçe (4)
	• Konuşma	f ooo	
	• Oynayan çocuk.		
9	• Yürüme-Yukarı	ooo	Sokak
	• Ekmeklerle		
	• Birlikte		
10	• Yürüme-Yukarı	oo	Sokak
	• Tartışarak		
11-10	• Bağırma-Çocuklara	f	Pencere (3)-Sokak
	• İçeri girme		
12	• Yürüme-Yukarı	f	Sokak
13	• Oynama	ooo	Damların üzeri
14	• Yürüme	f o	Sokak
	• Çocuklu		
15-4	• Oynama	ooo	Teras (8)
	• Konuşma-Seyretme	ff	Teras (8)
16	• Yürüme-Aşağı	f	Sokak
17	• Yürüme-Yukarı	f	Sokak
	• Eve girme		Sokak-Ev (4)
18	• Bahçeye çıkma	f	Ev-Bahçe (4)
19	• Durma-Seyretme	f	Kapıönü (4)-Sokak
20	• Yürüme-Aşağı	f	Sokak

Gözlem Yeri: Kuzgundere Sokak		Gözlem Noktası: G1- 1 ve 6 no'lu Evlerin Köyesi	
Gözlem Günü: Perşembe			
Gözlem Aralıkları: 1. Gözlem (9.00-10.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Oynama	o	Bahçe (6)
2	. Yıkama-Temizlik	♀	Merdiven-Ev (3)
3-1	. Oynama	o	Bankta-Bahçe
4	. Silikleme-Temizlik	♀	Pencere-Bahçeye
5	. Yürüme-Aşağı	♀	Sokak
6	. Evden çıkma . Yürüme-Aşağı . Geri dönme -Ekmele	o	Ev (6)-Sokak Sokak-Ev (6)
7	. Oynama-Seyretme . Eve girme	o	Kapı tokmağı-Kapıönü(6)
8	. Silikleme-Temizlik	♀	Pencere (1)
9	. Oynama	oooo	Sokak (Alt Sokak)
10	. Sohbet	♀♀	Taşlık-Bahçe (3)
11	. Seyretme	o	Merdivenden-Sokagı(3)
12	. Bakma	♀	Pencere (1)-Sokaga
13	. Çöp atma . Geri dönme . Karşılaşma . Birlikte yürüme -Konuşarak . Ayrılma -Eve girme -Süpürme-Temizlik	♀ ♀ ♀♀ ♀♀ ♀	Sokak-Çöp Kutusu Sokak Sokak Sokak-Ev (1) Kapıönü (6)-Sokak
14	. Evden çıkma . K. Eve gitme . Konuşma . Geri dönme	o o ♀ o o	Ev (6)-Sokak-Komşu Evi (1)-Sokak (6) Kapıönü (6)/Sokak-Ev Sokak Sokak (Aşağı) Ev (5)-Sokak-Ev (5)
15-13	. Eve girme	♀	
16	. Yürüme-Yukarı	♀♀	
17	. Kavga etme	ooo	
18	. Evden çıkma	o	

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
19	. Ekmek alma . Geri dönme		
20-10	. Konuşma . Konuşma-Devam . Ayrılma -Gitme -Eve girme	♀ o ♀♀ ♀ ♀	Kapıönü (3)-Sokak Taşlık-Merdiven başı Sokak Taşlık-Ev (3)
21-9,17	. Oynama (devam)	oooo	Sokak (Aşağı)
22	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı	♀	Ev (1)-Sokak
23-1, 30	. Oynama (Devam)	o	Bahçe (6)
24-22	. Geri dönme . Doluşma . Eve gelme	♀	Sokak başında Ev (1)-Sokak-Ev (1)

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
19	. Okula gitme	†	Ev-Sokak-Okul
20-18	. Ekmeç alıp-Dönme	o	Dükkan-Sokak-Ev (1)
21	. Yürüme-Yukarı	o	Sokak
22	. Çağırma . Eve girme	† † o	Ev (3)-Sokak-Ev (3)
23	. Evden çıkma . Yürüme-Aşağı -Birlikte	oo	Ev (6)-Sokak
24	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı	†	Ev-Sokak
25	. Dolasma	†	Taşlık-Ev (3)
26	. Yürüme-Yukarı -Birlikte -Konuşarak	†††	Sokak
27	. Silkelene	†	Kapıdan (1)-Sokağa
28	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı	†	Ev-Sokak
29-23	. Ekmeç alıp-Dönme	oo	Dükkan-Sokak-Ev (6)
30	. Süpürme	o	Kapıönü-Sokak
31	. Dolasma	†	Taşlık-Ev (3)
32	. Yürüme-Yukarı -Birlikte -Konuşarak	†††	Sokak
33-30	. Katılma . Yardım etme	o	Kapıönü (6)-Sokak
34	. Yürüme-Aşağı	†	Sokak
35	. Evden çıkma	o	Ev (2)-Sokak/Kapıönü
36	. Yürüme-Aşağı -Birlikte . Ayrılma -Eve girme -Yürüme (devam)	††† †††† †††† ††††	Sokak Sokak-Ev (3) Sokak
37	. Evden çıkma . Bekleme . Katılma (anne) . Yürüme-Aşağı . Yürüme-Yukarı . Karşılaşma -Geçip gitme	oo † † o †††† †††††† oo	Ev (5)-Kapıönü/Sokak Kapıönü (5)-Sokak Ev (5)-Kapıönü Sokak Sokak
38	. Yürüme-Yukarı	oo	Sokak
39	. Yürüme-Aşağı -Zılgıllar çizerek	o	Sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Oturma . Sokağa çıkma . Durma-Seyretme . Ayrılma-Yürüme	oo oo oo o	Ev-Nerdiven (3) Ev (3)-Sokak Kapıönü (3)-sokak Sokak
2	. Yürüme-Aşağı -Birlikte . Durma-Ayrılma -Eve girip çıkma -Seyretme	oo o	Sokak Kapıönü (3)-sokak
3	. Yürüme-Aşağı . Eve girme	†	Kapıönü (3) Sokak
4-2	. Eve girme	o	Sokak-Ev (1)
5	. Yürüme-Aşağı	†	Sokak-Ev (1)
6	. Evden çıkma . Yürüme-Aşağı	o	Sokak Ev (1)-Sokak
7	. Durma-Bakma-Gitme	o	Sokak
8	. Yürüme-Yukarı . Durma-Bakma	†	Sokak başında Sokak
9	. Bakma . Oynama	o	Sokak başında Kapı (6)
10	. Okuldan dönme	o	Kapı tokmağı-Kapıönü(6)
11	. Yürüme-Yukarı -Ekmeçle . Eve girme	o †	Sokak-Ev (2) Sokak
12	. Evden çıkma . Bakma . Yürüme-Yukarı	o	Sokak-Ev (6) Ev-Sokak (1)
13-1	. Taşıma-Su . Eve girme	oo	Sokak Sokak-Ev
14	. Görme-Konuşma	††††	Kapıönü-Sokak
15	. Yürüme-Aşağı -Birlikte . Ayrılma . Eve girme . Bakma-Seyretme	†††† †††††† o	Sokak Sokak-Ev (3-6)
16	. Sohbet	††††††	Pencere (1)/Ev-Sokaka
17	. Koşma-Yukarı	o	Kapıönü (6)-Sokak
18			Sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
15	. Yürüme-Aşağı -Kendi kendine konuşarak . Karşılaşma-Konuşma	♀	Sokak
16	. Yürüme-Aşağı . Eve girme	♀ ♀	Sokak Sokak-Ev (6)
17	. Koşma-Aşağı	♀	Sokak
18-12	. Oturma-Seyretme . Katılma	ooo o	Kapıönü-Sokak (3) Ev (6)-Sokak-K.Evi önü (3)
19	. Birlikte seyretme . Yürüme-Aşağı . Ayrılma -Eve girme -Eve girme	ooo ♀ ♀ ♀ ♀ o	Sokak Sokak-Ev (1) Sokak-Ev (6)
20-13	. Evden çıkma . Komşu Eve girme	♀	Ev (6)-Sokak-Komşu evi(1)
21-18,10	. Oynama İple	ooo	Kapıönü/Sokak (6-1)
22	. Yürüme-Yukarı -Oynayarak	o	Sokak Sokak-Mertvenler
23-15	. Bakma . Konuşma-Katılma . Eve girme . Sohbet (devam)	♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀	Kapı (1)/Ev-Sokaga Kapı-Ev (1) Sokak
24	. Oynama	o	Alt Sokak
25	. Koşma-Aşağı	oo	Sokak
26-15	. Yürüme-Yukarı . Katılma-Konuşma . Ayrılma -Yürüme-Yukarı -Yürüme-Aşağı	♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀	Sokak Sokak Sokak
27-19	. Evden çıkma . Konuşma . Yürüme-Aşağı . Durma-Konuşma . Eve girme	♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀	Ev (1)-Sokak Kapıönü(6)-Sokak Sokak Kapıönü-Sokak Kapıönü/Sokak-Ev (6)

Gözlem Aralığı: 3. Gözlem (16.00-17.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Yürüme-Yukarı -Çantalı	♀	Sokak
2	. Seyretme	oo	Kapı/Ev-Sokak (3)
3	. Seyretme	♀	Kapı aralığı-Sokak (1)
4	. Dolaşma . Konuşma	♀ ♀ ♀	Bahçe Bahçe-Pencere
5	. Çığırma . Eve girme	♀ o	Pencere(3)/Ev-Sokak Sokak-Ev (3)
6	. Seyretme . Konuşma	♀ ♀ ♀ ♀	Pencere-Ev (2) Pencereden (2)-Sokaga
7	. Evden çıkma . Yürüme-Aşağı	♀ ♀	Ev (5)-Sokak Sokak
8	. Yürüme-Yukarı . Konuşarak . Ayrılma -Eve girme -Yürüme (devam) . Tutunarak	♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀	Sokak Sokak Sokak-Ev (5) Sokak
9-8	. Yürüme-Aşağı . Karşılaşma -Selamlaşma . Yürüme (devam)	♀ ♀ ♀ ♀ ♀	Sokak Sokak
10	. Evden çıkma . Durma-Bakma . Hırka verme (çocuğuyla ilgilenme)	o ♀ ♀ ♀	Ev (3)-Sokak Kapıönü-Sokak
11	. Yürüme-Aşağı -Beklenerek	♀	Sokak
12-10	. Seyretme . Katılma . Oturma-Seyretme	o oo ooo	Kapıönü (3)-Sokak
13	. Yürüme-Aşağı . Karşılaşma -Konuşma . Eve girme	♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀	Sokak Sokak Sokak-Ev (6) Sokak
14	. Yürüme-Yukarı -Elbisesini düzelt.	♀ ♀	Sokak-Ev (6) Sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
28	. Yürüme-Yukarı . Eve girme	II	Sokak Sokak-Ev (4)
29	. Koşma-Aşağı	II	Sokak
30	. Koşma-Aşağı	oo	Sokak
31	. Yürüme-Yukarı . Eve girme	II o	Sokak Sokak-Ev (1)
32-28	. Evden çıkma . Gitti-Geri geldi	I	Ev (4)-Sokak Sokak-Ev (4)
33	. Durma-Konuşma . Koşma-Aşağı . Düşme-Kalkma . Yürüme (devam)-Aşağı	oo oo o oo	Sokak başı Sokak Sokak Sokak
34	. Dışarı çıkma -Eliyle -Sohbet -Eve girme	† ††† †	Bahçe (6)-Kapıöntü/Sokak Sokak/Kapıöntü-Bahçe/ Ev (6)
35	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı	†	Ev (1)-Sokak

Cözlem Yeri: Kuzgundere Sokak		Gözlem Noktası: G1- 1 ve 6 No'lu evlerin köşesi	
Cözlem Günü: Cumartesi			
Gözlem Aralıkları: 1. Cözlem (9.00-10.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Süpürme-Temizlik	o	Kapıönü (6)-Sokak
2	. Evden çıkma -Saksıyla . K.Evine gitme- Bırakma . Geri dönme	o f	Ev (1)-Sokak-Komşu evi- Sokak-Ev (6)
3	. Bakma	f	Kapıdan (1)-Sokaga
4	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı	o f	Ev (1)-Sokak Sokak
5	. Yürüme-Yukarı	f	Sokak
6	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı	f	Ev (3)-Sokak Sokak
7	. Yürüme-Yukarı . K.Evi kapısı çalma . Konuşma . Su alıp dönme	o	Ev-Sokak-Komşu evi- Sokak-Ev
8	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı . Komşu evine girme	f	Ev (4)-Sokak-Komşu evi(1)
9	. Yürüme-Aşağı	f	Sokak
10	. Yürüme-Yukarı	o f	Sokak
11	. Silkeleme-Temizlik	f	Ev (5)-Sokaga
12	. Yürüme-Aşağı -Birlikte	ff	Sokak
13	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı	f	Ev (6)-Sokak Sokak
14	. Yürüme-Yukarı . Birlikte-Konuşarak	ff	Sokak
15	. Yürüme-Yukarı	o	Sokak
16	. Yürüme-Yukarı . Görme-Konuşma . Eve girme	f fff f	Sokak Sokak Sokak Sokak-Ev (6)

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
17	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı . Arabadan birşeyler alma . Eve dönme	f	Ev (6)-Sokak Sokak Yukardaki sokak Sokak-Ev (6)

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
21	. Bakma	♀	Pencere (1)-Ev-Sokağa
22	. Evden çıkma . Yürüme-Aşağı . Yürüme-Yukarı . Karşılaşma-Konuşma . Ayrılma -Yukarı -Aşağı	o oo ooo oo o	Ev (3)-Sokak Sokak
23	. Bahçeye çıkma . İçeri girme	♀	Ev (3)-Bahçe
24	. Oynama	ooo	Bahçe (6)
25-17	. Evden çıkma . Yürüme-Aşağı	♀	Ev (3)-Sokak Sokak
27-24	. Evden çıkma . Konuşma-Çığırma . Yürüme-Yukarı -Birlikte . Yürüme-Aşağı -Konuşarak	♀ ooo ♀ ♀ o ♀♀	Ev (1)-Sokak Sokaktan bahçeye (6) Sokak Sokak
28	. Yürüme-Yukarı -Tasma	♀	Sokak
29	. Yürüme-Yukarı -Tasma	♀	Sokak

Güzlem Aralıkları: 2. Güzlem (12.00-13.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Oturma . Odun taşıma	♀♀ o ♀	Bahçe (6) Bahçe-Ev (6)
2	. Yürüme-Aşağı	o	Sokak
3-1	. Eve girme	♀	Bahçe-Ev (6)
4	. Yürüme-Yukarı	o	Sokak
5	. Oynama-Top	♀♀	Bahçe (6)
6	. Yürüme-Aşağı . Eve girme	♀	Sokak Sokak-Ev (3)
7	. Yıkama-Temizlik	♀	Ev (3)-Giriş Merdiveni
8	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı	♀	Ev (3)-Sokağa Sokak
9	. Yürüme-Yukarı . Eve girme	o	Sokak Sokak-Ev (3)
10	. Bakma	♀	Pencereden(1)-Ev-Sokağa
11	. Yürüme-Yukarı . Durma . Eve girme	♀	Sokak Kapıönü-Sokak Sokak-Ev (3)
12	. Koşma-Aşağı	ooooo	Sokak
13	. Evden çıkma . Kapı çalma . Geri dönme	o	Ev (3)-sokak Sokak-Komşu evi (6) Sokak-Ev
14	. Yürüme-Yukarı . Eve girme . Evden çıkma . Yürüme-Aşağı	o	Sokak Sokak-Ev (3) Ev (1)-Sokak Sokak
15	. Yıkama-Temizlik	♀	Kapıönü (6)-Sokak
16	. Yürüme-Yukarı . Eve girme	♀	Sokak Sokak-Ev (3)
17	. Yürüme-Yukarı -Elişi örererek . Eve girme	♀	Sokak Sokak-Ev (3)
18	. Yürüme-Yukarı . Eve girme	♀	Sokak Sokak-Ev (3)
19	. Yürüme-Aşağı	♀	Sokak
20	. Yürüme-Aşağı -Çantalarla	♀	Sokak

Gözlem Aralıkları: 3. Gözlem (16.00-17.00)

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Oturma -Elişi yapma	†	Bahçe (6)
2	. Yürüme-Yukarı -Çocuklu	†	Sokak
3	. Oynama-İp atlama	ooo	Sokak-Kapıönü (3-6)
4	. Yürüme-Aşağı	o†	Sokak
5-3	. Eve girme	o	Sokak-Ev (3)
6	. Evden çıkma . Koşma-Aşağı	o	Ev (3)-Sokak
7-6	. Geri dönme		
8	. Oynama-Su ile	ooo	Bahçe (6)
9	. Yürüme-Aşağı	†	Sokak
10	. Yürüme-Yukarı -Birlikte	†† o	Sokak
11	. Yürüme-Yukarı -Birlikte	oo	Sokak
12	. Evden çıkma . Komşu evine girme	o	Ev (3)-Sokak Sokak-Komşu evi (6)
13-8	. Evlerine çekilme	ooo	Bahçe-Ev (6)
14-1	. Katılma . Elişi yapma	† ††	Bahçe (6)
15	. Eve girme -Tepsiyle	†	Sokak-Ev (6)
16	. Yürüme-Aşağı -Konusarak	††	Sokak
17	. İş-Çalışma	††	Bahçe (6)
18-1,14	. Eve girme	†	Bahçe-Ev (6)
19	. Yürüme-Yukarı	†	Sokak
20	. Eve girme -Gazeteli	†	Sokak-Ev (6)
21	. Koşma-Aşağı -Ard arda	oo	
22	. Yürüme-Aşağı	†	Sokak
23	. Oynama-Top . Yürüme-Yukarı . Katılma . Oynama	ooo oo oo oooo	

Gözlem Yeri : Dutlu Sokak		Gözlem Noktası: G1 - Dükkan'ın karşısı (Direk dibi)	
Gözlem Günü : Cuma			
Gözlem Aralıkları: 1. Gözlem (9.00-10.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgi Ev No.
1	. Yürüme-Yukarı -Torbalarla	♀	Sokak
2	. Yürüme-Aşağı	♀♂	Sokak
3	. Durma-Bakma	♂	Kapıda-kapı içi (3)
4	. Dükkana girme . Oturma	♀	Sokak-Dükkan
5	. Yürüme-Yukarı	♀♂	Sokak
6	. Yıkama-Temizlik	♀	Cami avlusu
7	. Yürüme-Yukarı . Yürüme-Aşağı . Karşılaşma . Durma . Yürüme devam	♀♂ ♀ ♀♂ ♀♂ ♀	Sokak Sokak Sokak Sokak
8-4	. Dükkandan çıkma . Yürüme-Yukarı	♀	Dükkan-Sokak Sokak
9	. Durma-Konuşma . Ayrılma ve eve girme -Yürüme-Aşağı	♀♂ ♀ ♀	Sokağın başında Sokak-Ev (4)
10	. Yürüme-Aşağı -Hızlı koşarak	♀	Sokak
11	. Süpürme-Temizlik . Dükkanı kapatma . Durma-Konuşma . Yürüme-Yukarı	♀ ♀♂ ♀♂ ♀	Dükkanönü-Sokak Dükkanönü-Sokak
12-11	. Yürüme-Aşağı . Karşılaşma-Konuşma . Dükkana dönme	♂ ♀♂ ♀♂	Sokak Sokak Ev (4)-Sokak
13	. Eviden çıkma . Yürüme-Yukarı . Arkaya bakma . Yürüme (devam)	♀ ♀ ♀ ♀	Ev (4)-Sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgi Ev No.
14-12	. Dükkandan çıkma . Ayrılma -Yürüme-Sapma -Yürüme-Yukarı	♀♂ ♂ ♀	Dükkan-Sokak Sokak-Ara sokak Sokak
15-14	. Yürüme-Yukarı . Rastlama-Konuşma . Yürüme (devam)	♀ ♀♂ ♀♂	Sokak Sokak Sokak Sokak Sokak
16-15	. Yürüme-Yukarı-Devam . Yürüme-Aşağı . Karşılaşma-Konuşma . Yürüme-Yukarı -Birlikte	♀ ♀ ♀♂ ♀♂	Sokak Sokak Sokak Sokak Sokak
17	. Koşma-Aşağı	♂	Sokak
18	. Yürüme-Aşağı . Eve girme	♀	Merdivenli sokak M.Sokak-Ev (2)
19-17	. Dükkana gidip-Dönme	♂	Sokak,Dükkan-Sokak
20	. Yürüme-Aşağı -Konuşarak	♀♂	Sokak
21	. Yürüme,Aşağı -Hafif koşarak	♀♂	Sokak
22	. Yürüme-Yukarı	♀	Sokak
23	. Yürüme-Aşağı . Sapma	♂	Sokak Sokak-M.Sokak
24	. Konuşma	♀♂	Cami kapısı
25	. Yürüme-Yukarı -Yavaş yavaş	♀	Sokak
26	. Camiden çıkma . Dükkana girme-Bakma . Geri dönme	♀ ♀ ♀	Cami-Cami kapısı/İçeri/Sokak Cami-Kapısı-Dükkan Sokak-Cami
27	. Yürüme-Yukarı	♀♂	Sokak
28-25-27	. Durma-Bakma . Yürüme-Devam	♀ ♀	Sokak Sokak
29	. Yürüme-Yukarı . Camiye girme	♀	Sokak Sokak-Cami
30	. Yürüme-Aşağı	♀	Sokak
31	. Yürüme-Yukarı . Camiye girme	♀	Sokak Sokak-Cami
32	. Koşma/Koşarak inme	♂♂	Merdivenli sokak

Güzlem Aralıkları: 2. Güzlem (11.00-12.00)				
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.	Yer-İlgili Ev No.
1	. Yürüme-Yukarı . Camiye girme ve çıkma . Yürüme-Devam	!	Sokak Sokak-Cami-Sokak	Sokak Sokak-Cami-Sokak
2	. Yürüme-Aşağı . Camiye girme . Durma-Seyretme	!!! !!! o	Sokak Sokak-Cami Merdivenli sokak	Sokak Sokak-Cami Merdivenli sokak
3	. Durma-Seyretme	o	Merdivenli sokak	Merdivenli sokak
4	. Yürüme-Aşağı	!	Sokak	Sokak
5	. İnme . Konuşma . Eve girme	! !o !	Merdivenli sokak Merdivenli sokak M.Sokak-Ev (1)	Merdivenli sokak Merdivenli sokak M.Sokak-Ev (1)
6	. İnme . Sapma	oo	Merdivenli sokak M.Sokak-Ara sokak	Merdivenli sokak M.Sokak-Ara sokak
7	. Evden çıkma . Oynama	oo	Ev (3)-Sokak Sokak	Ev (3)-Sokak Sokak
8	. Yürüme-Aşağı	!!	Sokak	Sokak
9	. Camiden çıkma	!	Cami-Sokak	Cami-Sokak
10	. İnme . Geri dönme	!	Merdivenli sokak	Merdivenli sokak
11	. Yürüme-Aşağı	!	Sokak	Sokak
12	. İnme	!	Merdivenli sokak	Merdivenli sokak
13	. Çıkma	!!!	Merdivenli sokak	Merdivenli sokak
14	. İnme	!!!	Merdivenli sokak	Merdivenli sokak
15	. Yürüme-Aşağı . Camiye girme . Yürüme-Aşağı	!!! !! !	Sokak Sokak-Cami Sokak	Sokak Sokak-Cami Sokak
16	. Yürüme-Yukarı . Durma,Konuşma . Camiye girme	!!	Sokak Cami kapınu-Sokak Sokak-Cami	Sokak Cami kapınu-Sokak Sokak-Cami
17-15	. Yürüme-Yukarı . Durma-Konuşma . Yürüme-Devam	! !! !	Sokak	Sokak
18	. Yürüme-Aşağı	!	Sokak	Sokak
19	. Yürüme-Yukarı	o	Sokak	Sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
33	. Çıkma-Yukarı -El ele	oo	Merdivenli sokak
34	. Kapı çalma . Yürüme-Aşağı . Bakma-Yürüme -Konuşarak	!!	M.Sokak-Ev (1) Sokak
35	. Yürüme-Aşağı -Konuşarak	!!	Sokak
36	. Yürüme-Aşağı . Camiye bakma . Yürüme-Devam	!	Sokak Sokak-Cami kapısı
37	. Konuşma	!!	Sokaktan-Bahçeye (2)

Gözlem Aralıkları: 3. Gözlem (13.00-14.00)				
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.	
1	. Camiden çıkma . Yürüme-Aşağı -Konuşarak	ii	Cami-Sokak Sokak	
2	. Camiden çıkma . Yürüme-Yukarı	i	Cami-Sokak	
3	. Camiden çıkma . Yürüme-Yukarı	i	Cami-Sokak Sokak	
4	. Camiden çıkma . Yürüme-Aşağı -Konuşarak	ii	Cami-Sokak Sokak	
5	. Camiden çıkma . Ayrıma -Yürüme-Aşağı, Konuşarak -Yürüme-Yukarı, Konuşarak	iiiiii iiii ii	Cami-Sokak Sokak Sokak	
6	. Camiden çıkma -Konuşarak . Ayrıma -Yürüme-Yukarı, Konuşarak -Yürüme-Aşağı	iii ii i	Cami-Sokak	
7	. Oynama	oo iiiiii	Yukardaki sokak	
8	. Camiden çıkma . Ayrıma -Yürüme-Yukarı Konuşarak-Sohbet -Yürüme-Aşağı	iiiiii iii iii iii	Cami-sokak Sokak Sokak Sokak	
9	. Yürüme-Yukarı	iiiiii iiiiii	Sokak	
10	. Camiden çıkma . Ayrıma -Yürüme-Aşağı Konuşarak -Yürüme-Yukarı	iiiiii iiiiii iiiiii iiiiii (15 kişi karışık)	Cami-Sokak Sokak Sokak Sokak	

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
20	. İme	ii	Merdivevli sokak
21	. Yürüme-Yukarı	o	Sokak
22	. Yürüme-Aşağı . Camiye girme	i	Sokak Sokak-Cami
23	. Yürüme-Yukarı	oo	Sokak
24	. Yürüme-Yukarı	i	Sokak
25	. İme	i	Merdivevli sokak
26	. Yukarı-Yürüme -Öğrenci	o	Sokak
27	. Yürüme-Aşağı . Camiye girme	ii	Sokak Sokak-Cami
28	. Yürüme, Yukarı . Camiye girme	ii	Sokak Sokak-Cami
29	. İme . Camiye girme	i	Merdivevli sokak-Cami
30	. Yürüme-Aşağı	i	Sokak
31	. Yürüme-Aşağı -Öğrenci	o	Sokak
32	. İme . Camiye girme	i	Merdivevli sokak Sokak-Cami
33	. Yürüme-Sapma	ii	Ara sokak-Sokak
34	. Yürüme-Yukarı . Sapma-Çıkma	oo	Sokak Sokak-M.Sokak
35	. Yürüme-Aşağı . Camiye girme	i	Sokak Sokak-Cami
36	. Yürüme-Yukarı . Eve girme	i	Sokak Sokak-Ev (3)
37	. Camiden çıkma ve girme	o	Cami-Sokak-Cami
38	. Yürüme-Aşağı . Camiye girme	i	Sokak Sokak-Cami
39	. Yürüme-Yukarı . Camiye girme	i	Sokak Sokak-Cami

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
33	. Yürüme-Aşağı	♀	Sokak
34	. Yürüme-Aşağı	♀	Sokak
35-33-34	. Yürüme-Yukarı . Karşılaşma-Konuşma . Karşılaşma- Selamlaşma	♀ ♀ ♀ ♀	Sokak Sokak Sokak Sokak
36	. Camiden çıkma . Yürüme-Sapma	o	Cami-Sokak Sokak-M.Sokak
37	. Yürüme-Aşağı . Eve girme	♀	Sokak Sokak-Ev (4)

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
11	. Yürüme-Aşağı -Başında kitaplar	o	Sokak
12	. İme . Yürüme-Sapma	oo ++	Merdivenli sokak M.Sokak-Ara sokak
13	. Yürüme-Yukarı -Oynayarak- Ziplayarak	oo	Sokak
14	. Yürüme-Yukarı -Konuşarak	ff	Sokak
15	. Yürüme-Yukarı	o	Sokak
16	. Koşma-Yukarı	o	Sokak
17	. Camiden çıkma . Yürüme-Aşağı	♀	Cami-Sokak Sokak
18	. Yürüme-Yukarı	o	Sokak
19	. Yürüme-Yukarı	♀	Sokak
20	. Camiden çıkma . Yürüme-Sapma	ooo +++	Cami-Sokak Sokak-Ara sokak
21	. Oynama	oooo	Sokak
22	. Koşma-Aşağı . Durma,Bakma . Dükkana girme . Dükkandan çıkma . Yürüme-Yukarı	o	Sokak Sokak Sokak-Dükkan-Sokak
23	. İme	♀	Merdivenli sokak
24	. Yürüme-Yukarı	♀	Sokak
25	. Yürüme-Yukarı	oo	Sokak
26-21	. Oynama-Devam	oooo	Sokak
27	. İme	♀	Merdivenli sokak
28	. Evden çıkma . Yürüme-Aşağı	ff	Ev (4)-Sokak Sokak
29	. Yürüme-Sapma	♀	Ara sokak-Sokak
30	. Yürüme-Yukarı -Konuşarak . Karşılaşma-Konuşma . Yürüme-Devam	oo +++ +++ ++	Sokak Sokak Sokak
31	. Bakma-Seyretme	♀	Bahçe-Ev (2)
32-26	. Oynama-Azalma	ooo	Sokak

Gözlem Yeri: Dutlu Sokak		Gözlem Noktası:	
Gözlem Günü: Cumartesi		G1- Cami'nin Şerefesi G2-Dükkan'ın Karşısı (direk dibi) G3- 2 no'lu Evin Avlusu	
Gözlem Aralıkları : 1. Gözlem (9.00-10.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	• Koşma-Yukarı	o	Sokak
2	• Yürüme-Yukarı	ı	Sokak
3	• Alışveriş	ı	Sokak-Dükkan-Sokak
4	• Oynama-Misket	ooooo	Sokağın başında
5	• Yürüme-Aşağı	ı	Sokak
6	• Koşma-Aşağı -Zigzaglar çizerek	o	Sokak
7	• Yürüme-Yukarı -Çocuklu	ı	Sokak
	• Karşılaşma-Konuşma • Ayırılma-Alışveriş	ııııı ı	Sokak Sokak-Dükkan
8-7	• Seyretme	o	Sokak
9	• Yürüme-Aşağı • Camiye girme	ı	Merdivenli Sokak-Sokak Sokak-Cami
10	• Evden çıkma • Yürüme-Geri dönme	o	Ev (1)-Sokak-Ev (1)
11	• Alışveriş • Çıkma-Durma	o	Sokak-Dükkan-Dükkan kapısı
12	• Yürüme-Yukarı • Sapma	ı	Sokak Sokak-Merdivenli sokak
13-10	• Oynama-Seyretme	o	Bahçe (1)-Bahçe duvarı-Sokak
14- 9	• Camiden çıkma • Yürüme-Aşağı	ı	Cami-Sokak Sokak
15	• Yürüme-Yukarı • Karşılaşma-Selamlaşma	ıı	Sokak
16	• Çöp dökmeye-Eve girme	ı	Ev (4)-Sokak-Ev (4)
17	• Yürüme-Yukarı	ı	Sokak
18- 4	• Oynama (devam)	ooooo	Sokağın başında
19	• Yürüme,Alışveriş	ı o	Sokak-Dükkan
20	• Oynama-Meyve toplama - Eve girme	o	Bahçe-Ev (4)

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
21	• Evden çıkma • Yürüme-Bekleme • Birlikte arabayla girme	ı ı o	Ev (4)-Sokak Sokak-Yukardaki sokak
22	• Koşma (Zıplayarak)	o	Sokak
23	• Koşma-Aşağı	o	Sokak
24	• Kaçma-Köpekten	o	Sokak
25	• Yürüme-Yukarı • Alışveriş-Ekmek	ı	Sokak Sokak-Dükkan
26	• Yürüme-Sapma • Yürüme-Aşağı	ı	Dükkan-Sokak-Merdivenli Sokak Merdivenli sokak-Sokak
27-13-22	• Eve girme • Oynama • Seyretme	o oo oo	Sokak-Ev (1) Bahçe Bahçe duvarı-Sokağa
28	• Yürüme-Aşağı	ı	Sokak
29	• Konuşma • Seyretme	ıı ı	Kapıona (4)-Sokak Pencere-Kapıönü
30	• Yürüme-Yukarı	ı	Sokak
31	• Yürüme-Bakma	ı	Sokak
32	• Alışveriş • Dükkandan çıkma • Konuşma • Yürüme-Camiye girme	ı ıı ıı ı	Dükkan Dükkan-Giriş-Sokak Dükkanönü-Giriş-Dükkan
33-27	• Oynama (devam)	oo ıı	Bahçe duvarı
34	• Yürüme-Aşağı • Birlikte-Konuşarak • Yürüme- Aşağı • Yürüme-Yukarı	ıı ı ı	Sokak Merdivenli sokak Merdivenli sokak
36	• Koşma-Aşağı	ıı	Merdivenli sokak
37	• Yürüme-Yukarı	ı	Sokak
38	• Alışveriş-Ekmek • Yürüme-Yukarı -Zigzaglar çizerek	o ı	Dükkan Dükkan-Sokak
39	• Yürüme-Yukarı • Camiye girme	ı	Sokak Sokak-Cami
40-33	• Sokağa çıkma • Eve girme	oo	Ev (1)-Sokak Sokak-Ev/Bahçe

Gözlem Aralıkları: 2. Gözlem (12.00-13.00)			
Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Satıcının bağırması	I	Üst sokak
2	. Koşma -Zıplayarak	f	Sokak
3	. Oynama (devam) . Katılma . Oynama	ooooo oooo ooooooooo	Sokak başı
4	. Yürüme-Aşağı . Camiye girme	I	Sokak Sokak-Cami
5	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı	I	Ev (4)-Sokak Sokak
6	. Oynama (devam)	oo	Bahçe (1)
7	. Yürüme-Yukarıya . Kapıyı çalma . Yan kapıyı çalma-girme	f I f	Sokak Sokak-Kapı/Ev (2) Sokak-Yan kapı/Ev (2)
8	. Yürüme-Yukarı . Yürüme-Aşağı . Karşılaşma-Selamlaşma . Çocuğu sevme . Ayrılma -Yukarı -Aşağı	f o I f f I o f o I	Sokak Sokak
9	. Yürüme-Aşağı . Yürüme-Yukarı . Karşılaşma-Selamlaşma	f I f f	Sokak Sokak
10-9	. Ayrılma . Camiden çıkma . Karşılaşma . Şakalaşma	I f f f f	Cami-Sokak Camiönü-Sokak Sokak
11-8	. Evden çıkma . Yürüme-Aşağı	f	Ev/Ön kapı-Sokak Sokak
12	. Yürüme-Yukarı çıkma . Oynama-Çubukla . Eve girme	f o o f o	Merdivenli sokak Merdivenli sokak zemini Merdivenli sokak-Ev (2)
13-7	. Oynama-Şarkı söyleme	oo	Bahçe
14	. Aşağı inme -Atlایarak	o	Merdivenli sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
41- 4	. Oyun değiştirme Misket-top	ooooo	Sokak başında
42	. Yürüme-Yukarı . Durma . Yaslanma . Yürüme-Yukarı . Katılma . Birlikte yürüme	oo oo o f o oo fooo	Sokak Sokak-Bahçe duvarı Sokak Sokak
43	. Evden çıkma . Dükkana gitme . Konuşma . Yürüme-Yukarı	f I I	Ev-Sokak-Dükkan Dükkanönü Sokak
44	. Yürüme-İnme	I	Merdivenli sokak-Sokak
45-39	. Camiden çıkma	I	Cami-Sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
29	. Yürüme-Aşağı -Hızlı, koşarak	1	Sokak
30	. Yürüme-Aşağı	1	Sokak
31	. Yürüme-Yukarı	1	Sokak
32	. Sapma	0	Sokak-Ara sokak
33	. Yürüme-Yukarı	0	Sokak
34	. Koşma-Yukarı	0	Sokak
35	. Yürüme-Bakma	0	Ara sokak başında
36	. Yürüme-Aşağı	0	Sokak
37	. Yürüme-Yukarı	0	Sokak
38	. Yürüme-Yukarı	0	Sokak
39	. Konuşma (devam)	0	Bahçe (1)
40	. Seyretme-geçenleri	0	Sokak
41	. Tagıma-Çalı	0	Sokak
42	. Yürüme-Aşağı -Birlikte konuşarak	1	Sokak
43-33	. Yürüme-Yukarı . Sapma . Alışveriş-Dükkan gitme Geri dönme -Kosarak	0	Sokak-ara sokak Sokak-Dükkan-Sokak
44	. Seyretme . Evden çıkma . Oynama	0 00 00	Bahçeden-Sokağı (1) Ev-Bahçe-Sokak Merdivenli sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
15	. Alışveriş-Dükkan gitme . Geri dönme	1	M.Sokak-Sokak-Dükkan Dükkan-Sokak-M.Sokak Sokak
16	. Yürüme-Aşağı -Zigzaglar çizerek	1	Sokak
17	. Yürüme-Aşağı -Sohbet ederek	1	Sokak
18	. Yürüme-Yukarı -Sohbet ederek	1	Sokak
19	. Yürüme-Aşağı . Evin kapısını çalma . Kapı açılmadı . Yürüme-Yukarı . Görme-Selamlama -Sohbet etme . Eve girme	0	Sokak Sokak-Sokak kapısı (3) Sokak-Pencere/Ev (2) Sokak-Evin diğer/ Yukardaki kapısı (3) Merdivenli sokak-Sokak
20	. Yürüme-Aşağı . Bakılma-Yoluna devam . Yürüme-Aşağı . Yürüme-Yukarı . Karşılaşma-Birbirine bakmadan geçme	0	Sokak Sokak
21	. Yürüme-Aşağı	1	Sokak
22-11	. Evden çıkma . Yürüme-Yukarı	1 0	Ev -Sokak (2)
23	. Durma-Konuşma . Ayrılma	1	Sokak
24-13	. Evden çıkma . Sokagın karşısına gidip gelme	00	Ev (1)-Merdivenli sokak
25	. Evden çıkma . Konuşma . Görme-Selamlama . Yürüme-Aşağı	0 0 0	Ev (2)-Merdivenli sokak Sokak-Pencere/Ev(2) Sokak Sokak
26-24	. Eve girme . Konuşma	00 0	M.Sokak-Ev (4)-Bahçe Bahçe
27	. Yürüme-Yukarı	1	Sokak
28	. Yürüme-Aşağı	1	Sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
20	. Ayrılma -Alışveriş -Yürüme-Yukarı	o	Dükkan-Sokak
21	. Yürüme-Yukarı -Çantalarla	o	Sokak
22	. Yürüme-Yukarı -Elleri arkada bağlı	o	Sokak
23	. Yürüme-Yukarı	o	M.Sokak-Sokak
24	. İş-Çalışma -Birlikte	o	Sokak
25	. Yürüme-Yukarı -Elleri arkada bağlı	o	Sokak
26	. Bakma-Seyretme	o	Sokak
27	. Yürüme-Yukarı -Alışveriş	o	Bahçe (3)
28-24	. Yürüme-Devam	o	Bahçe (3)
29	. İş-Çalışma-Ağaç budama -Süpürme	o	Sokak
30	. Camiye girme-Çıkma -Durma-Konuşma	o	Pencere/Ev-Sokaka
31	. Yürüme-Devam	o	Sokak-Dükkan-Sokak
32	. Oynama-top	o	Bahçe (3)
33-31	. Yürüme-Aşağı -Birlikte	o	Yürüme-Aşağı
34	. Yürüme-Yukarı -Alışveriş -Birlikte	o	Sokak-Cami-Sokak Sokak-Camiönü Sokak-Camiönü Sokak-M.Sokak

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
1	. Doluşma	o	Cami avlusu
2	. Yürüme-Aşağı	o	Sokak
3	. İş-Çalışma	o	Bahçe
4	. Yürüme-Aşağı -Oynayarak	o	Sokak
5	. Yürüme-Yukarı	o	Sokak
6	. Yürüme-Aşağı	o	Sokak
7-4	. Alışveriş -Geril dönme	o	Dükkan
8-1	. Yıkama	o	Dükkan-Sokak
9	. Camiden çıkma -Konuşarak	o	Cami avlusu
10	. Bakkala/Dükkana gitme -Caminin avlusuna -Konuşarak	o	Cami-Sokak
11-7	. Durma-Oynama	o	Sokak
12	. Yürüme-Aşağı -Eve girme	o	Sokak-Cami avlusu
13	. Alışveriş -Camini Dinlenme odasına -Konuşarak	o	Caminin karşısı-Sokak
14	. Yürüme-Yukarı	o	Sokak-Ev (4)
15	. Yürüme-Sayma	o	Dükkan
16	. Yürüme-Çıkma -Pastayı yererek -Konuşarak	o	Dükkan-Sokak-Cami-Sokak
17	. Yürüme-Aşağı -Durma-Bakma	o	Sokak
18-8	. Alışveriş -Geril dönme	o	Sokak-M.Sokak
19	. Yürüme-Aşağı -Camini Dinlenme odasına -Konuşarak	o	M.Sokak
18-8	. Yıkama bitti	o	Sokak
19	. Yürüme-Aşağı -Camini Dinlenme odasına -Konuşarak	o	Sokak-Camiönü-Cami avlusuna
18-8	. Yıkama bitti	o	Dükkan
19	. Yürüme-Aşağı -Camini Dinlenme odasına -Konuşarak	o	Sokak
18-8	. Yıkama bitti	o	Cami avlusu
19	. Yürüme-Aşağı -Camini Dinlenme odasına -Konuşarak	o	Sokak
18-8	. Yıkama bitti	o	Sokak-Cami avlusu

Eylem No.	Eylemler	Katılımcılar	Yer-İlgili Ev No.
35	. Yürüme-Aşağı-İnme . Yürüme-Aşağı . Karşılaşma-Sohbet	I I II	M.Sokak-Sokak Sokak Sokak
36-35	. Yürüme-Aşağı . Karşılaşma-Selamlama . Yürüme (devam)	II IIII II	Sokak Sokak
37-35	. Yürüme-Aşağı . Karşılaşma-Selamlama . Devam etme-Yürüme	III IIII IIII II	Sokak
38-35	. Yürüme-Aşağı -Birlikte	II	Sokak
39	. Yürüme-Aşağı-İnme . Geri dönme	o	Merdiveanlı sokak
40	. Yürüme-Aşağı	I	Sokak
41	. Yürüme-Aşağı . Yürüme-Yukarı . Karşılaşma-Geçip gitme	I I I II	Sokak Sokak
42	. Yürüme-Aşağı . Camiye girme	0	Sokak Sokak-Cami
43	. Yürüme-Aşağı	I	Sokak
44	. Yürüme-Aşağı . Yürüme-Yukarı . Karşılaşma -Selamlama . Ayrılma -Yürüme (devam)	I I II II	Sokak Sokak
45	. Yürüme-Aşağı	I	

GÖZLEMLERDEN FOTOĞRAFLAR

1-Şekil: 4.6

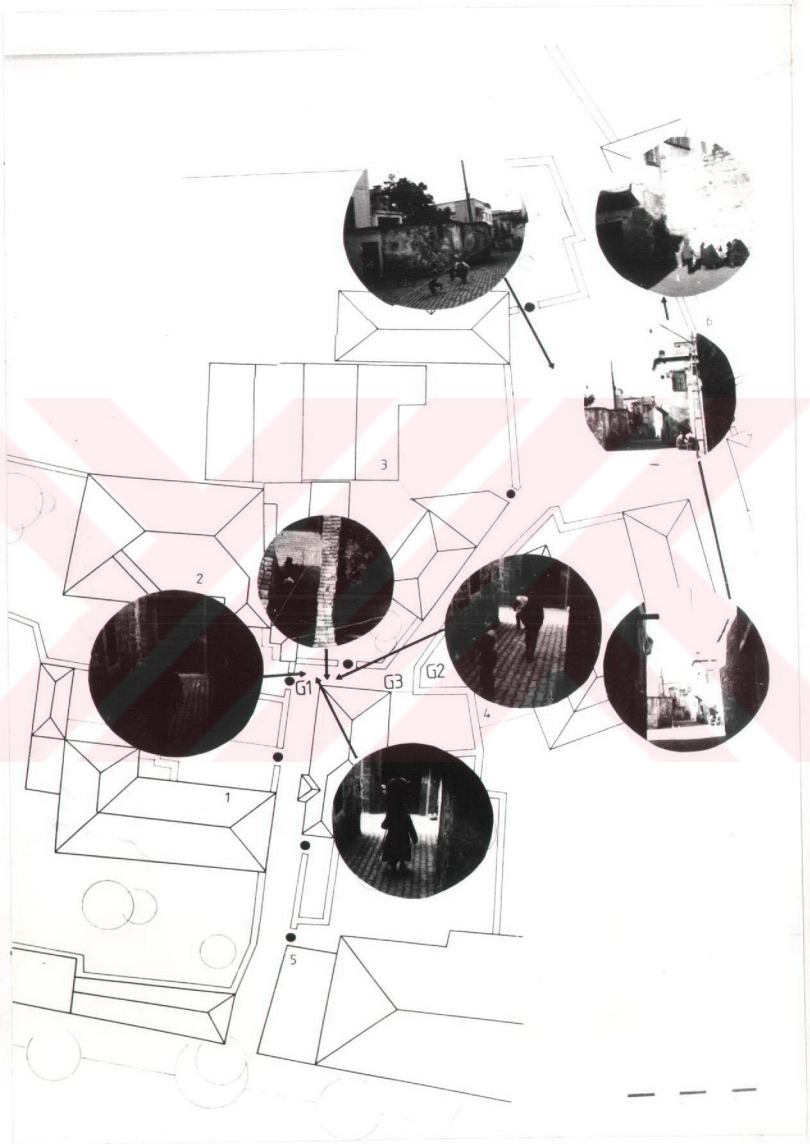
2-Şekil: 4.7

①

GÖZLEM YERİ	SARAYATİK SOKAK
GÖZLEM GÜNÜ	PAZARTESİ
GÖZLEM ARALIKLARI	(9.00-10.00), (12.00-13.00)

②

GÖZLEM YERİ	SARAYATİK SOKAK
GÖZLEM GÜNÜ	CUMARTESİ
GÖZLEM ARALIKLARI	(9.00-10.00), (12.00-13.00), (16.00-17.00)

Şekil 4.6.

Şekil 4.7.

GÖZLEMLERDEN FOTOĞRAFLAR

1-Şekil: 4.8

2-Şekil: 4.9

①

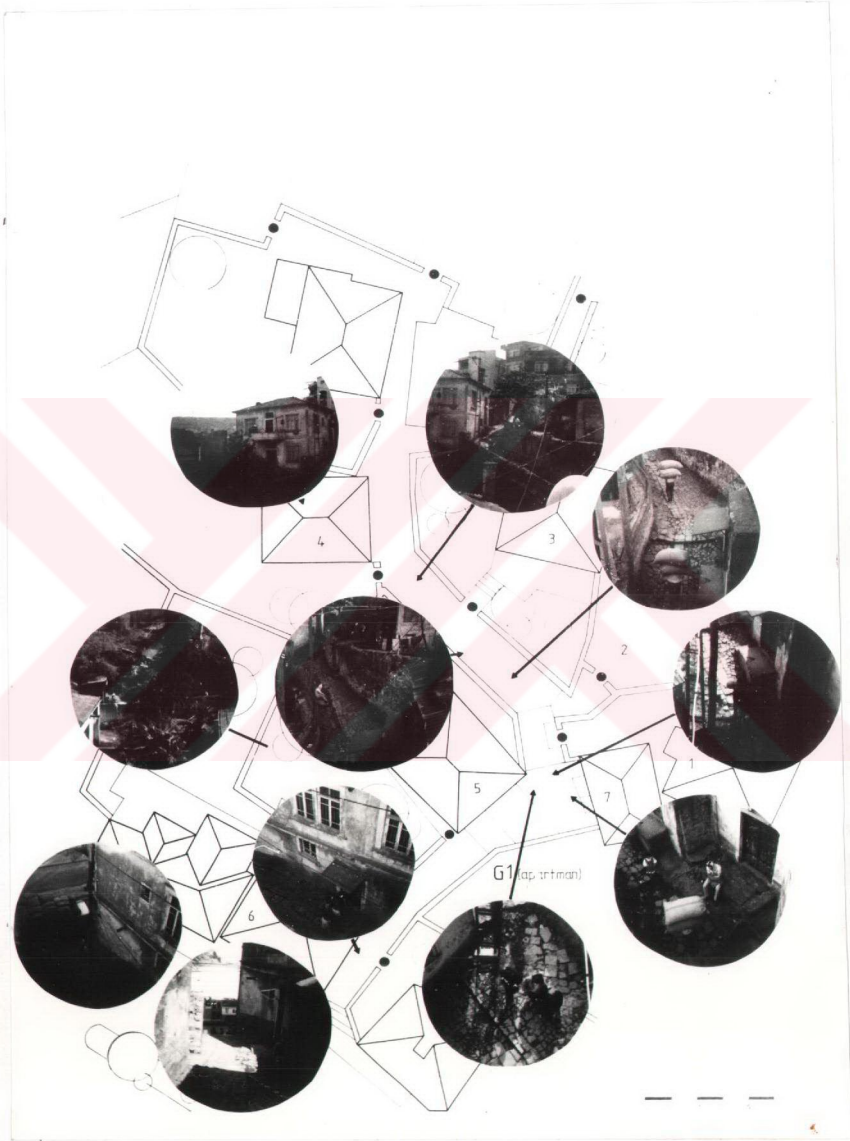
GÖZLEM YERİ	HASANBAŞ ÇIKMAZI
GÖZLEM GÜNÜ	CUMARTESİ
GÖZLEM ARALIKLARI	(9.00 - 10.00), (11.00 - 13.00), (16.00 - 17.00)

②

GÖZLEM YERİ	HASANBAŞ ÇIKMAZI
GÖZLEM GÜNÜ	PAZARTESİ
GÖZLEM ARALIKLARI	(9.00 - 10.00), (11.00 - 13.00), (16.00 - 17.00)

Şekil 4.8.

Şekil 4.9.

GÖZLEMLERDEN FOTOĞRAFLAR

1-Şekil: 4-10

2-Şekil: 4-11

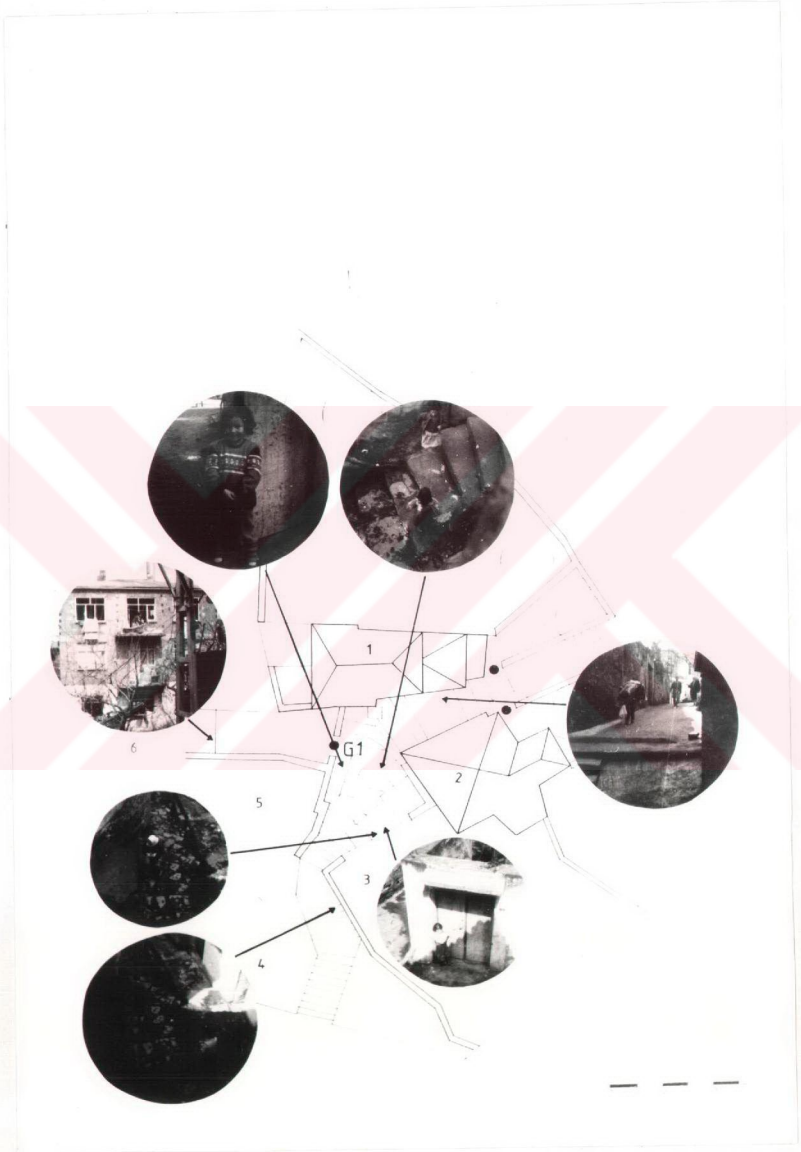
①

GÖZLEM YERİ	KUZGUNDERE SOKAK
GÖZLEM GÜNÜ	CUMARTESİ
GÖZLEM ARALIKLARI	(9.00-10.00),(12.00-13.00),(16.00-17.00)

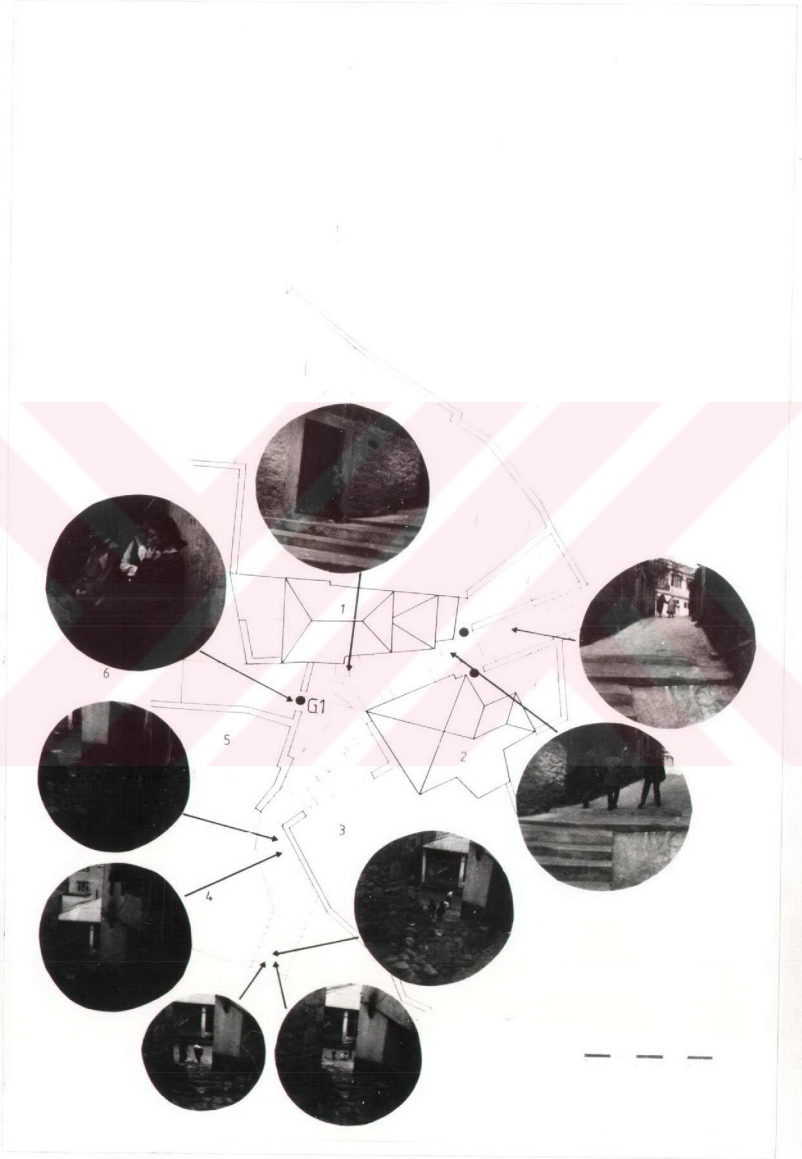
②

GÖZLEM YERİ	KUZGUNDERE SOKAK
GÖZLEM GÜNÜ	PERŞEMBE
GÖZLEM ARALIKLARI	(9.00-10.00),(12.00-13.00),(16.00-17.00)

Şekil 4.10.

Şekil 4.11.

GÖZLEMLERDEN FOTOĞRAFLAR

1-Şekil: 4 . 12

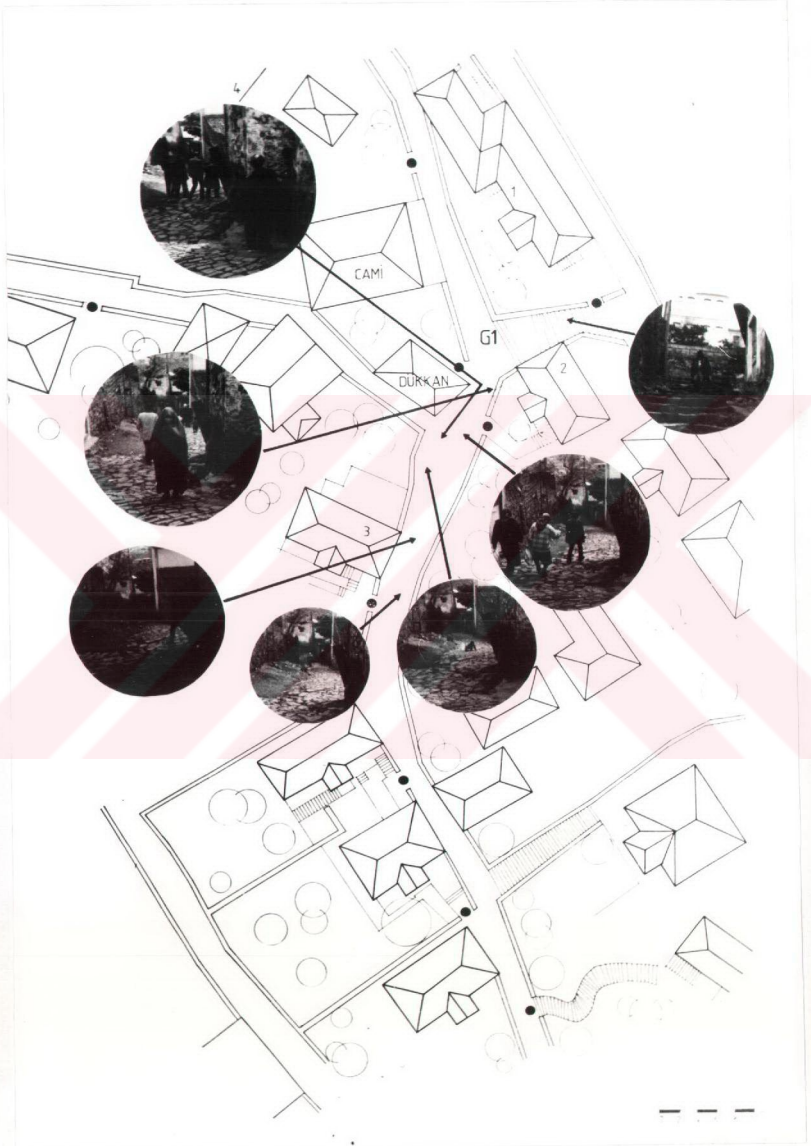
2-Şekil: 4 . 13

①

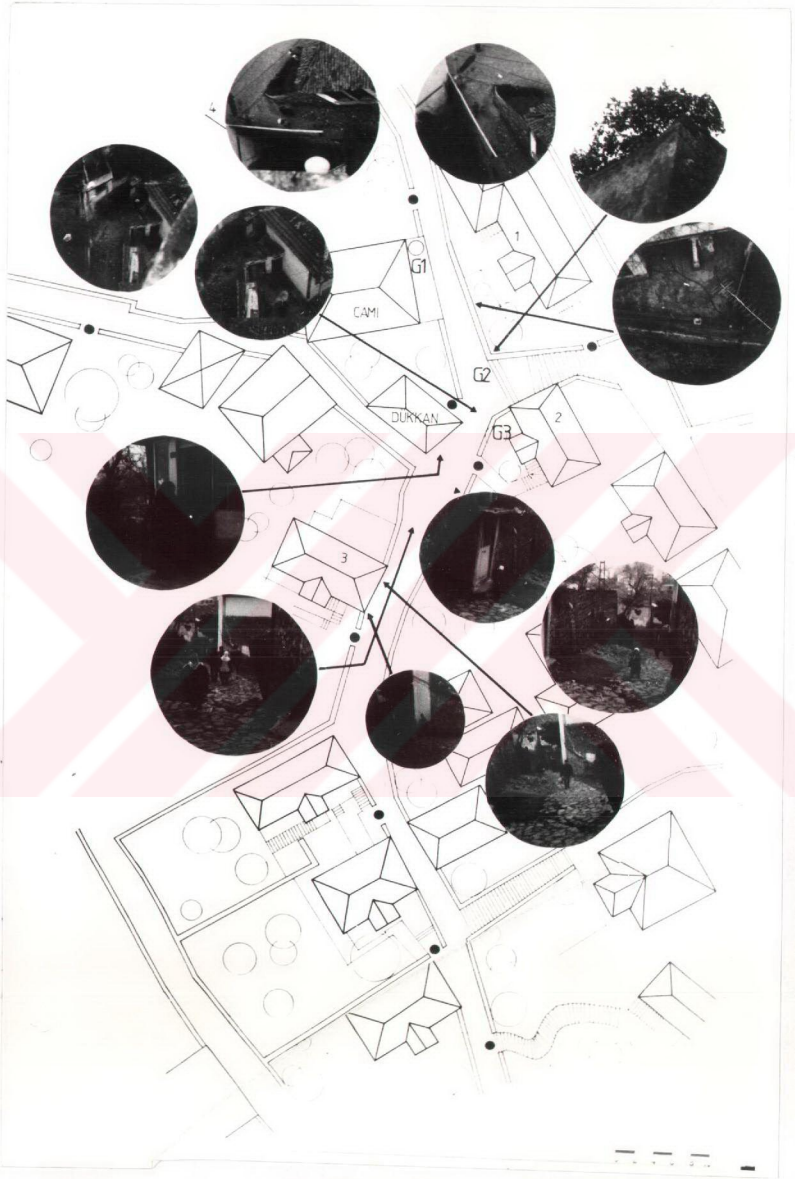
GÖZLEM YERİ	DUTLU SOKAK (AKÇABAT)
GÖZLEM GÜNÜ	CUMA
GÖZLEM ARALIKLARI	(9.00-10.00), (11.00-12.00), (13.00 - 14.00)

②

GÖZLEM YERİ	DUTLU SOKAK (AKÇABAT)
GÖZLEM GÜNÜ	CUMARTESİ
GÖZLEM ARALIKLARI	(9.00-10.00), (12.00 - 13.00), (16.00-17.00)

Şekil 4.12.

Şekil 4.13

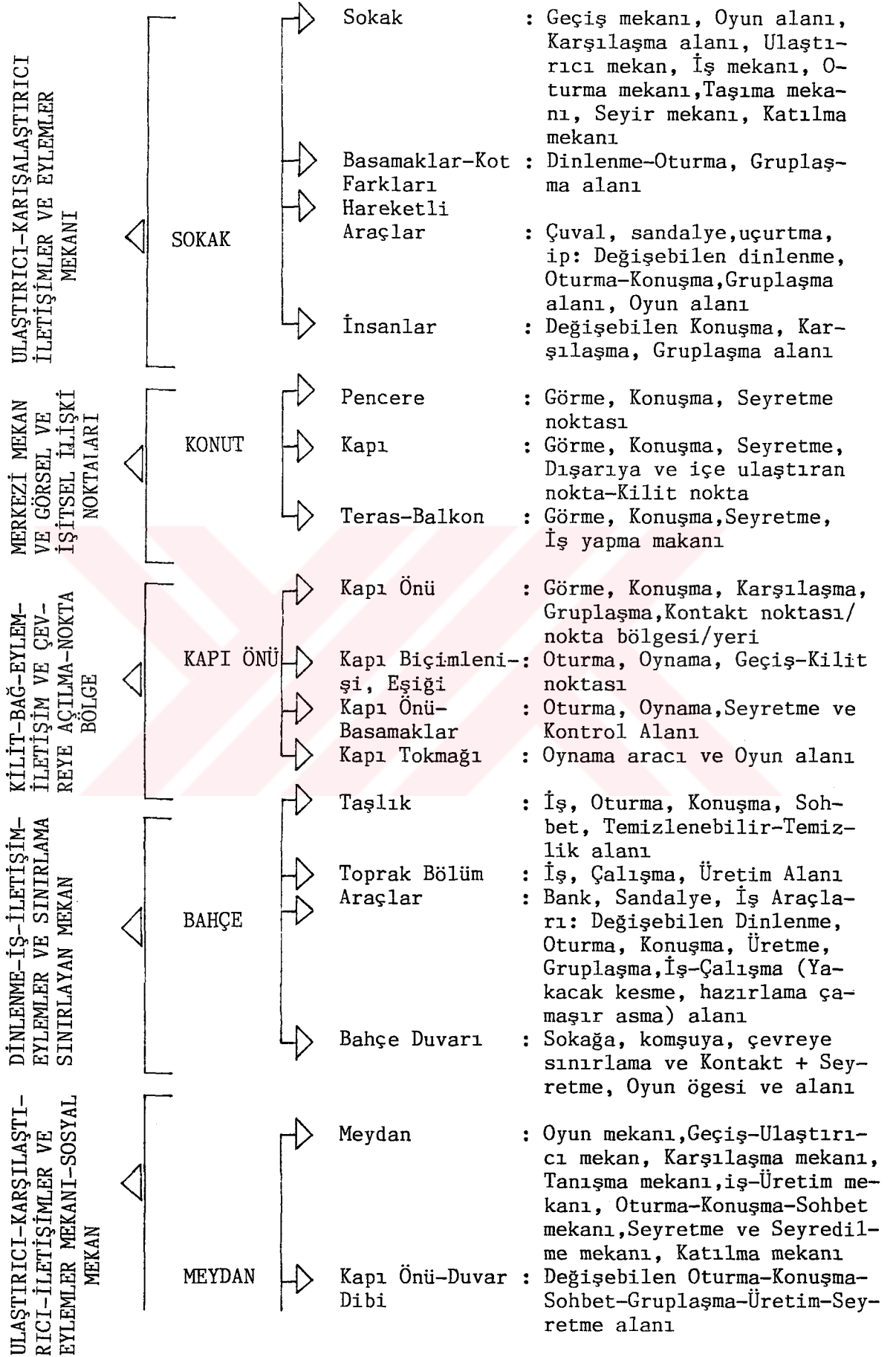
- Eylem Alanları, Bölgeleme ve Alt Bölgeler ve Eylem Çeşitlendirmeleri

Yapılan gözlemlerde, bahçe ve konutlarla ilgili olarak sokak-meydan bölgesinde, bir önceki basamakta (Fiziksel çevrenin sunduğu olanaklar-olasılı ilişkiler) belirtilenlerle paralellik içinde;

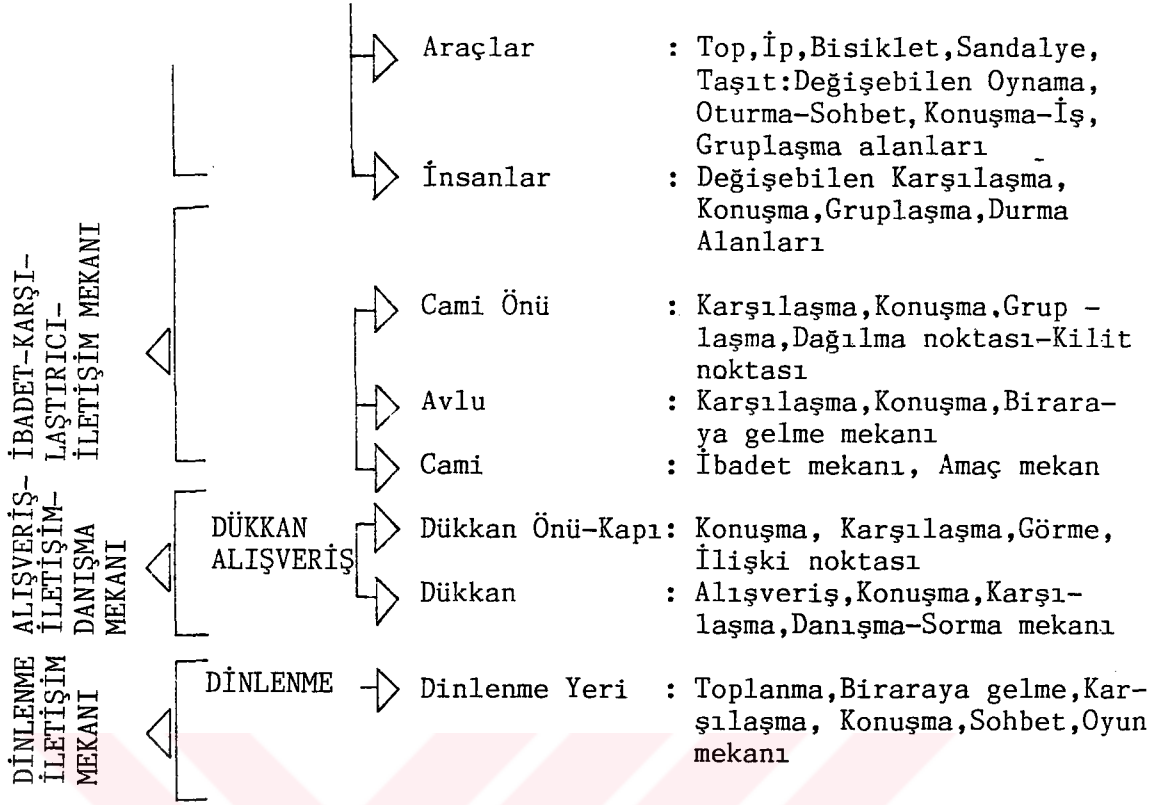
- . Sokak Konut
- . Bahçe
- . Kapıönü
- . Sokak
- . Meydan
- . Camii
- . Alışveriş
- . Toplanma-Dinlenme

bölgeleri olarak saptanmıştır.

Bu bölgeler içinde etkili alanlar-noktalar-öğeler alt bölgeler-yerler oluşturmaktadır. Bu alt bölgelemeler mekanını biçimlenmesiyle, bazı öğelerin kullanılmasıyla, kullanılan araçlarla (hareketli donatılar, eşyalar, yardımcı öğeler ...) ve işlevlerle-kullanımlarla ilgili olarak sabit ve değişebilir şekliyle ortaya çıkmaktadırlar.

● Eylem Bölgeleri ve Anlamları

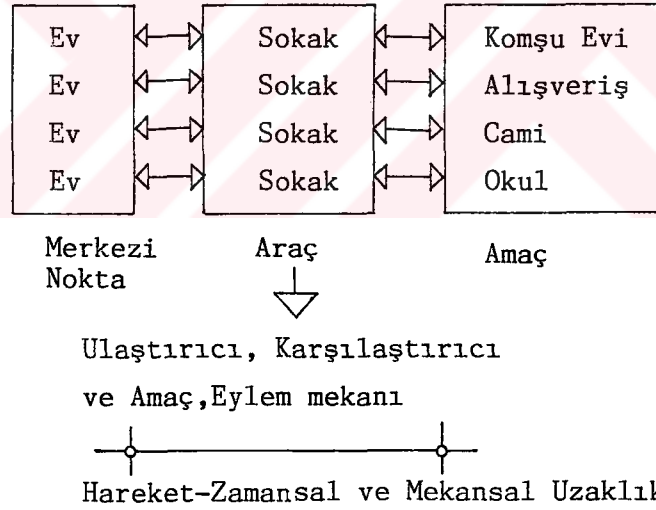
Sokak-Meydan-Konut-Bahçe bağlamında dar ikamet-konut bölgesi-çevresi eylemlerle birlikte eylem bölgelerine ve alanlarına dönüşmekte, farklı amaçlara yönelik farklı kullanımlarla ve yaşamayla birlikte değişik anlamlar kazanmakta ve taşımaktadırlar.

Sokak : Sokak, ulaştırıcı, bağlayıcı olarak hem araç, hem de, ana mekan kapsamında amaç özelliğini gösteren eylemler mekanı olarak gözlenmektedir. Bu arada, o sokakta evi olanlarla, yaşayan-aktif olanlarla, evi orada olmayan ancak oradan geçen insanlar-kullanıcılar üzerine ilişkilidir. Orada Oturan-yaşayanlar, oradan gelip geçenler için sokak başka anlamlar taşımaktadır. Başlayan, belli aralıklarla ve belli amaçlarla tekrarlanan ve biten eylemlerin merkezi noktasını ev (kendi evi) oluşturmaktadır.

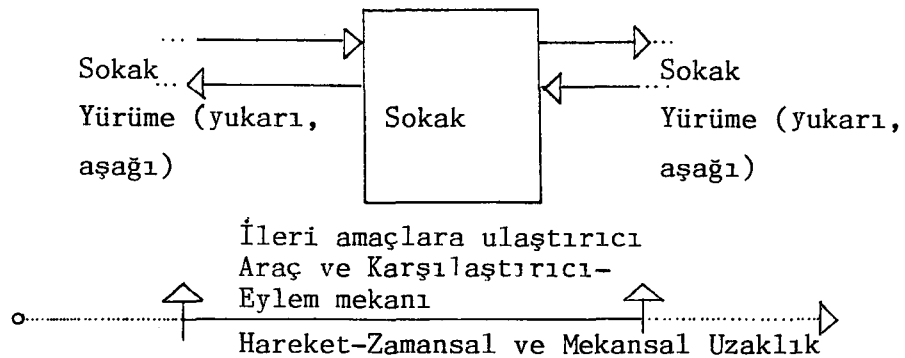
Sokaklar, bir taraftan orada oturanlar için hem evlerine (merkezi nokta olarak) yani amaca ulaştıran bir araç olmak, hem de kendi ikamet bölgelerine, sokaklarına yani onlara ait olan, tanıdık olan bölgeye, sokağa girmeye ve sokağın aktif kullanımıyla ilgili olarak amaç anlamını taşırlarken, diğer taraftan diğer sokaklarda, konut bölgelerindeki evlerine veya başka aktivitelere ulaşmak için ulaştırıcı, bağlayıcı özelliğiyle, orada yaşayanlardan farklı olarak araç anlamını ve bu araç anlamının yanında amaç anlamlarını da (tanıdıklık, arkadaşlık orada-kileri tanıma ve getirdikleri) taşımaktadırlar.

Gözlem tablolarında bu durum, eylemler ve geçtiği yerler başlıklarında rahatlıkla gözlenebilmektedir.

0 Sokakta Oturanlar İçin ;

Orada oturmayan, ancak oradan gelip geçen ve bazı ilgileri ve ilişkileri bulunan kişiler-kullanıcılar için;

olarak görülebilmektedir.

Geçiş, ulaştırma mekanı olarak sokak ve meydanın kullanıcılarının-insanların; orada oturanların, her yönüyle aktif yaşayanların, yakın çevrede oturup veya o çevreyi ve insanları tanıma ve kısmen-parça eylemlere katılma ve oradaki eylem mekanına ve eylemlere katılan insanlarla hiç ilgisi olmayan, sadece gelip geçen insanların kullanımıyla, amaç ve araç (yani ulaştırıcı, belli bir amaca yönelik, belli bir uzaklığı, zamansal ve mekansal olarak geçme ve eylemlere aktif, kısmen aktif ve hiç katılmama durumuna göre) özelliklerinin yanında karşılaştırmacı özelliğiyle "İletişimler Mekanı" olma anlamını da bulundurmaktadır.

Meydan:Eylemler mekanı olan sokak gibi meydan mekanı da bir eylemler mekanıdır, geçiş, ulaştırma, bağlayıcı, ilişkilendirme mekanıdır, insanları biraraya getirici, çok amaçlı eylemlere ve her yaş grubuna/değişik yaş gruplarına sunduğu olanaklar açısından bir "İletişim Mekanı" ve eylem bölgelerinin farklı derecelerde gösterdiği "Sosyal Mekan" özelliğini her yönüyle vurgulu olarak bulunduran mekan olarak görülmektedir.

Kapıönü: Kapı önleri, kapının kendi biçimlenişi, diğerlerine göre konumları (karşı karşıya, yan yana, biraradalık gibi) ve sundukları olanaklar ile önemli bir bölgelemeyi vermektedir. Kapılar ve kapı önleri, ev ile sokağı bağlayan, evin sokağa açıldığı "Geçiş-Kilit Noktası" olarak, insanların evden çıkmasıyla beraber diğer evlerden çıkanlarla, sokaktan geçenlerle veya diğer evlerden görülmesiyle ilgili olarak görme, selamlaşma, konuşma gibi iletişim olanaklarını sunan "Kilit Nokta ve Bölge" olarak görülmektedirler.

Bahçe: Konumu, biçimlenişi. sınırlayıcı öğeleri ve özellikleri, donatıları (bank, çeşme, kuyu...) ve alt bölgeleri (taşlık-çiçekler ...) ile hem özel kişisel eylemlerin geçtiği bahçede, çocukların oyununa, kişilerin orada elışı, sohbet,

yemek yeme, oturmalarına, birşeyler üretme veya hazırlanmasına olanak sunuşunun yanında, bahçeden çevreye (manzarayı), sokağı, sokaktan geçenleri, başka bahçeleri ve oradakileri, kendi evi ve diğer evdekileri görme, konuşma, iletişim olanaklarını sunmasıyla "Dinlenme-İş-İletişim-Sınırlama ve Eylemler Mekanı" olarak ortadadır.

Ev-Konut:Eylemlerin başlaması, belirli aralıklarla, belirli amaçlara yönelik olarak gelişmesi ve sonlanması ile ilgili olarak ev-konut (yakın çevresiyle birlikte) merkezi nokta, amaç noktasını oluşturmaktadır.

● Eylemleri olanaklı kılan, kolaylaştıran, çeşitlendiren, biçimini belirleyen faktörler

o Topoğrafya-arazi yapısı ve evlerin birbirini kapatmayan bahçeli, boşluklu yerleşim düzeninin görme-konuşma-seyretme-katılma gibi eylemlere olanak sağlanması (Hasanbaş Çıkma sokak, Dutlu Sokak),

o Evlerin birbirini kapatmayan konum özelliğinin getirdiği görsel ilişki ve iletişimin sağlanmasında evin uygun mimari (kapı, pencere, cumba ...) biçimlenişi (Hasanbaş Çıkma Sokak, Dutlu Sokak, Kuzgundere Sokak),

o Düz arazide, yüksek duvarlar arkasında korunmuş, sokağa kapalı, ilişkilere-iletişimlere kontrollü olarak açık olan evlerin bahçe mekanının ağırlıklı eylem mekanına götüren yerleşim-mimari düzeni (Sarayatık Sokak),

o Eylem bölgeleri ve eylem bölgeleri içindeki alt bölgeneme alanların varolması ve sunuluş olanaklarının getirdiği çeşitlenmeler ve seçim kolaylıkları,

Örneğin; Oturmaya, konuşmaya, dinlenmeye ve toplanmaya olanak sağlayan sabit formlar içinde; basamaklar, kapı önleri, kapı eşikleri, köşeler, kenarlar, değişebilir formlar içinde; sandalye, çuval, iş araçları, taşıtlar gibi hareketli yardımcı araçlar ve hareketli alt eylem alanları oluşturan ip, top, uçurtma gibi eylem ögesi olan araçlar ve

değişebilir formlar içinde insanların oluşturduğu, karşılaşma, konuşma, gruplanmayla oluşan-oluşabilen eylem alanları, malzeme farkı ve kullanımın getirdiği sabit veya yarı sabit formlar içinde, bahçe, taşlık, toprak bölüm, çiçekler, saksılar veya çamaşır asma, yakacak hazırlama gibi eylemlerle oluşturulan alt bölgelemeler

sabit, sabit olmayan-değişebilir, hareketli ve ara formlarla ilişkili olarak verilebilir.

o Eylemlerin çeşitlemeleri ve uygulama kolaylıklarının orada yaşayanlar ve ilişkileri "sosyal çevre" üzerine nedenlenmesi ve getirdikleri,

(Orada yaşayanlar ve ilişkilerinin, isteklerinin ve kabullerinin -sosyal çevrenin-, eylemleri çeşitlendirme ve uygulama kolaylıkları, gerçekleşmesini destekleyen-nedenlendiren özellikleri, sağladıkları ortam ve gerçekleştiren, uygulayan kişilerin bu sunuşu kabulleri ve değerlendirmeleri)

Örneğin; . Sokakta elişi yaparak yürüme
 . Sokakta gazete okuma
 . Karşılaşma, Görme, Selamlaşma, Konuşma, Sohbet, Katılım

o Eyleme katılan insanların ait olduğu yaş grubu, cinsiyet, yaşamayla birlikte gelen, kazanılan özellikler, ilişkiler, değerler, eylem ve kontaktlara açıklık-hazırlık durumu, katılanların sayıları ve eylem formları,

Örneğin; . Yaşlıların yavaş, destekli ve düzgün yürüyüşleri,
 . Çocukların düz, eğimli, basamaklı olsun, her durumda yeğledikleri değişebilen formlar içinde koşmaları,
 . Kadın, erkek, çocuk, yaşlı her gruptan insanın karşılaşmalarındaki selamlaşma, konuşma rahatlıkları,
 (Yaşamayla, birlikte diğer insanlarla yaşamayla, tanıma ve tanınmayla birlikte gelen gelen insanlararası ilişkilere hazırlık durumları veya kültürel, yaşama biçimi nedenli)

- . Birlikte yürüme, konuşma, yanyanalık konum formları ve yoğunluğu,
- . Eylemlere katılanlar, çoklu yürüme, konuşma, sohbet ve değişen-değişebilen eylem formları ve yönler, katılımlar.

4.3.3. Fiziksel-Yapısal Mekansal, Sosyal Çevrenin, Yaşantının Yaşayanları Tarafından Algılanması ve Özne Değerlendirilmesi

4.3.3.1. Araştırma Amacı, Soruları, Yöntem ve Teknikler, Araştırmanın Yürütülmesi

Araştırmanı bu bölümünde amaç; "Sokakları orada oturanlar için hangi anlamlara sahiptir ve bu anlamlar nasıl oluşmaktadır?", "Sosyal ve insancıl bir yaşam için önemli olanlar nelerdir?" ana sorularına,orada oturanların yaşayanların algılamalarına, deneyimlerine göre öznel değerlendirmeleri içinde, sosyal ve fiziksel çevrenin değerlendirilmesi, sokaklarıyla, çevreleriyle oluşan bağlar ve oturlan bölgeyle hoşnutluk, sosyal ve mekansal sebepleri, önemli etki büyüklükleri-zaman boyutu; zaman içinde değişimi, gelişimi geçmişin ve yaşananların etkisi-, günlük yaşantının ve yaşam bağlarının sembolleştirilmesi ve tanıma, benimseme, bağlanma-kimliklendirme kapsamında cevap aramaktır.

Bu araştırma basamağında, sözlü soruşturma-görüşmelerle çalışıldı. Çalışmanın bir bölümü standardize edilmiş anket formları, ağırlıklı bölüm olarak diğer bölümü de "yoğun görüşmeler-sohbet" (İntensiv Interview) lerle yürütüldü.

• Anket formlarında sorular, kapalı ve açık (az sayıda) şekillerde-sınırlı olarak-yöneltildi.

- Yöneltelen sorular;
- . Kişiye
  - . Aileye
  - . Konuta
  - . Kira ve gelir durumuna
  - . İkamet çevresine

yani yaş, sosyal strüktür, gelir strüktürleri ve ikamet çevresi hakkında bilgi edinmeye yönelikti.

• Yoğun görüşmeler, yürütme ve değerlendirme çalışmasının zorluğuna, zaman alışına karşılık, açıklayıcı, detaylı, kapsamlı bilgiler elde etmek amacıyla seçildi. Bu yöntemin seçilmesinde diğer bir amaç, bilgileri mümkün olabildiğince zorlamasız ve doğal biçimde alabilmektir. Bu görüşmeler, belli bilgi-ilgi alanlarına yönelik bilgi edinilmek üzere hiç bir standartlaşma olmadan az bir strüktürleşme ile hazırlanan yönlendirici planla (Leitfaden) yürütülmüştür.

Bunun yanında, biyografik teknikler içinde yaşam öyküsü, aile resimleri, hatıralar üzerine sorular da yöneltildi.

Hazırlanan görüşmeyi yönlendirecek planda sorular, hem fiziksel-yapısal mekansal çevre-mimari ve estetik açıdan- ve hem de sosyal yaşantı üzerine yönelik şu bilgilenme alanları ile ilişkili olarak hazırlanmıştır.

1. Tarif-Tanıtma 2. Sokağın Resmi	}	Sokak bölgesinin oturanları tarafından ifadesi ve anlatımdaki öğeler-vurgulu öğeler, düzenleme-ilişkilendirme elemanları.
3. Görüntü 4. Hoşa Giden Şeyler	}	Fiziksel çevrenin ve genel atmosferin-sosyal çevrenin...-değerlendirilmesi ve anlatılan, açıklanan özellikler, hoşnutluk ve farkındalık.
5. Başkalarının Gözünden-Dilinden	}	Orada yaşamayanlar tarafından değerlendirme ve değerlendirme öğeleri .
6. Taşınma (Olasılı Taşınma)	}	Konut-Sokak-İkamet bölgesinden olası bir taşınmanın sakinleri tarafından nasıl karşılanacağı, getireceği sonuçlar,Sokak bölgesi-İkamet bölgesine bağlar ve hoşnutluk .

7. Oraya Geliş Öyküsü ve Hatıralar-Hatırası Olan Şeyler	}	Oraya gelişle, orada bulunmayla ilgili yaşanan olaylar ve anısı olan şeyler. Duygusal bağlar, bağ oluşturan şeyler ve nedenlendirme.
8. Zaman İçindeki Değişimler . Fiziksel Çevre . Sosyal Çevre	}	Oturanların zaman içindeki değişimleri değerlendirmeleri, sosyal ilişkilerin kaliteleri ve anlamları, fiziksel çevre değişimlerinin sebeplendirilmeleri ve karşılaştırmalar.
9. Aile Fotoğrafları	}	Fiziksel çevre, yaşantı, yaşam biçimi ve değişimlerin ve mekanların kullanımlarının somut anlatımları olarak fotoğraflar.
10. Günlük Yaşantı	}	Günlük yaşantıyı belirleyici, yönlendirici etkenler ve etki alanı.
11. Sokağın İsmi	}	Sokağın isminin orada oturanlar için anlamı, öyküsü.

Sorular birbiri içinde bilgi alınabilir şekilde hazırlanmış ve sıralanmıştır. Burada amaç, sorunun karşılığının tam alınmadığı durumlarda, o soruya aynı soruyu yinelemeden, kişiyi zorlamadan, tedirgin etmeden bilgi alma ve sorular sorulduğunda akla gelmeyenleri daha sonraki sorularda kapsamlı olarak alabilmektir.

• Görüşmecilerin seçilmesinde, sokakta oturanlarla, yaşayanlarla yapılacak bu görüşmelerin farklı yaş, cinsiyet ve çalışma durumlarına göre;

- . Çocuklar
- . Yaşlı insanlar: Erkek
Kadın
- . Kadınlar : Ev hanımı
Çalışan-Okuyan
- . Erkekler

olarak 6 grupta yürütülmesine karar verildi.

- Çalışmanın uygulanmasına, yürütülmesine geçmeden önce, hazırlanan görüşme araçlarının doğruluğunun sınanması/denenmesi ve gerekli düzeltmelerin yapılması amacıyla ön araştırma yapılmış ve bu doğrultuda kullanılacak araçlar son şeklini almıştır.

- Görüşmecileri belirlemek için öncelikle mahalli yönetici (muhtar) ile görüşülmüş ve sokak sakinleri hakkında ön bilgiler alınmıştır.

- Hazırlanan yönlendiriciler ve soru kağıtları-anketler'e göre 4 sokak bölgesinde 29 kişiyle görüşüldü. Farklı gruplardaki görüşmeci kişi sayıları, sokaklarda düşünülen gruplarda az kişi veya hiç kimse olmaması nedeniyle farklılık göstermektedirler. Bu aşamada gruplardaki kişi sayı farklılıklarının dışında, çocuklarla görüşmelerde daha farklı bir sorun alanı ortaya çıkmıştır. Bu hem örnek sokaklardaki çocukların sayılarının azlığı, daha okul öncesi ve ilkököl 1.-3. sınıf dönemlerinde olmaları, hem de onlarla yapılacak görüşmelere çok daha farklı yaklaşılması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Bu araştırma bölümünde, bilgi alınması istenen ilgi-soru alanlarının çocuklara nasıl ve ne kapsamda sunulması gerektiği, ne kadarından anlayabilecekleri veya ifade edebilecekleri sorusu, çocuk grupları için ayrı, özel, daha sistemli bir program gerektirdiğini göstermiştir.

- Yaşlı erkek grubunda kimsenin olmadığı Sarayatik Sokak'ta, orada oturanlarla yapılan görüşmeler sonucunda, o mahallenin-bölgenin en yaşlısı olan yakındaki, sokakta (Çifte Hamam Sokak) oturan kişiyle görüşme yapılırken, Dutlu Sokakta yapılan ön görüşmeler sonucu oranın en eskisi-eskilerinden olan ve Dutlu Sokağa açılan ara sokakta (Telli-oğlu Sokak) oturan kişi de görüşmeciler arasına alınmıştır.

- Görüşmelerin ilk bölümünde, kişiye, aileye, konuta, gelir durumuna, ikamet bölgesine ait bilgiler alınmış ve genel izlenimler not edilmiştir.

- Görüşmelerin sohbet-yoğun görüşme bölümünde konuşmalar bir teyp ile kasete alınmıştır. Bu, tüm görüşmelerdeki detayları, noktaları kayıp, eksik olmaksızın kayıt etme ve görüşmelerin kesilme durumunda ka-

linmamasıyla akıcı, sistemli konuşmalar yürütme olanağını getirmiştir. Kasete alınan bilgilerin yazılı olarak dökümü yapılmış ve daha sonra, bu kapsamlı bilgilerin sistemli bir şekilde değerlendirmeye hazırlayan ikinci dökümü yapılmış ve değerlendirmeye hazırlanmıştır.

Yapılan değerlendirmelerde, sistemleştirilebilecek soru-ilgi alanları tablolaştırılarak, görüşmelerden alınan (her sokak için) paragraf destekli, diğer soru-ilgi alanları yazılı olarak, görüşmelerden alınan parçalar ve paragraflar destekli verilmiştir.

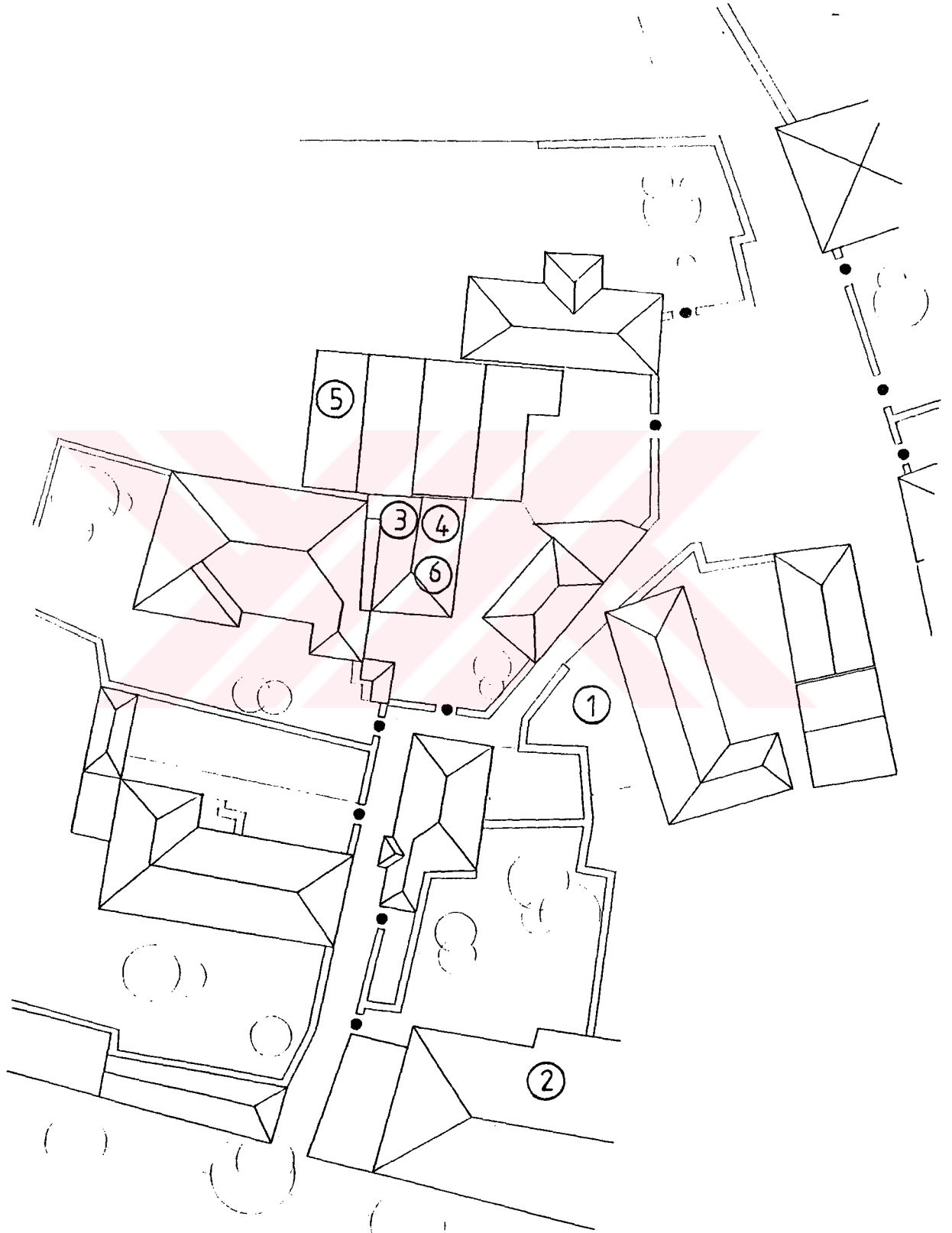
- Görüşmeler sırasında, uygun bir ortam hazırlanmaya çaba gösterildi, Bu görüşmelerin sağlıklı yürütülebilmesi açısından önemliydi. Görüşmeleri yürüten kişinin Trabzon'lu bir bayan olması ve yanında annesinin olması şans olarak nitelendirilebilir. Çünkü küçük şehirlerde, ele alınan yerleşme-konut bölgelerinde bu durumlarda görüşmelerin yürütülmesinde, bayan, tanıdık, arkadaş, akraba olmak önemli olmaktadır. Görüşmeler, olumlu yanlar sayesinde uygun, samimi, rahat ortamlarda yürütülmüştür.

- Görüşmeci kişilerin ve diğer aile fertlerinin, görüşmeler sırasında gösterdikleri tavır ve tutumlar da, bu tür/bu kapsamdaki araştırmalar için konuya yol gösterici, açıklayıcı olarak önemli bir boyut getirmektedir. Bu nedenle tüm görüşmelerde sözü edilen durum küçük, dar kapsamlı senaryolar halinde not edilmiş ve çalışmada tablolaştırılarak sunulmuştur.

4.3.3.2. Görüşmeler ve Değerlendirmeler

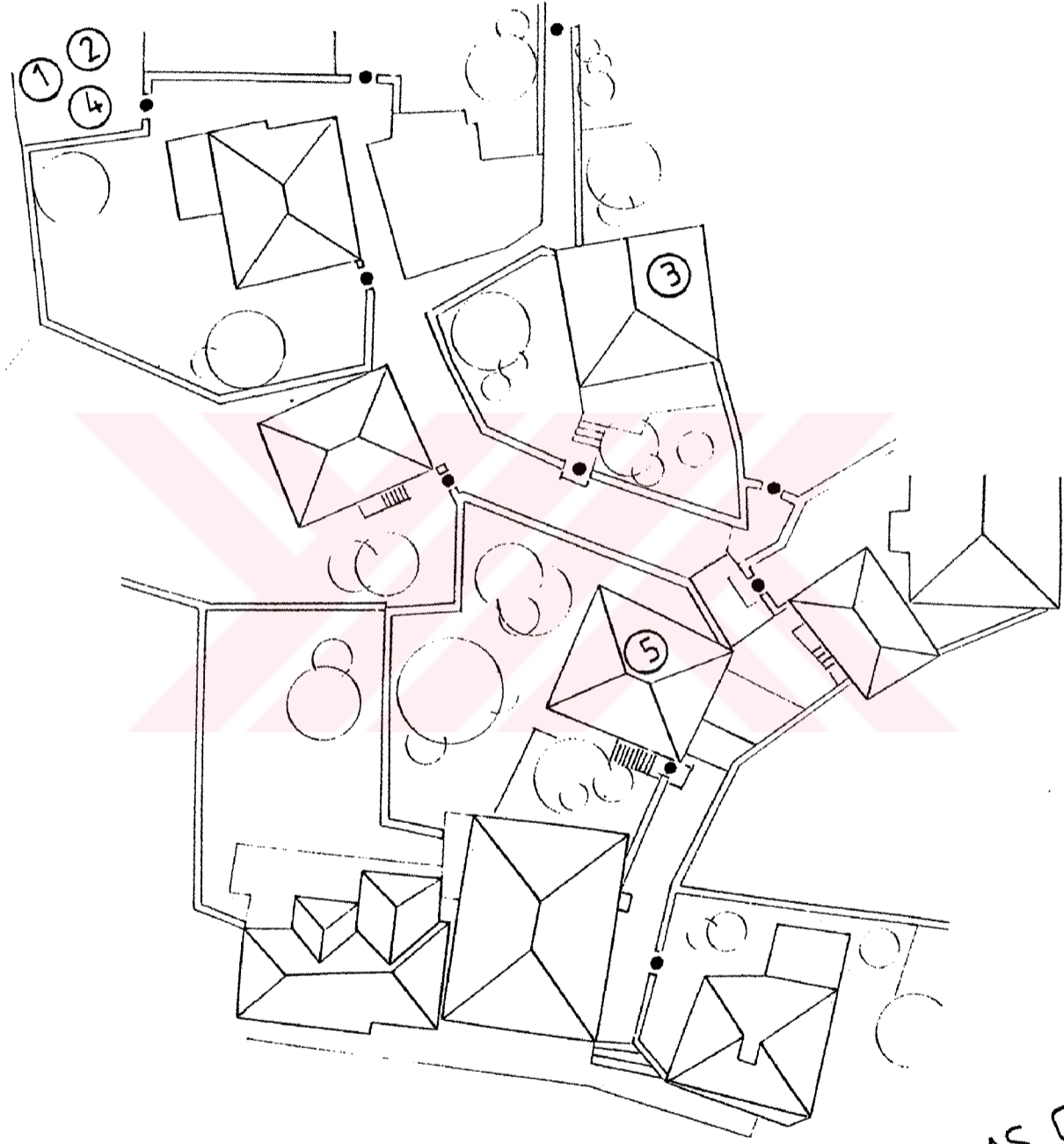
9

GÖRÜŞME YAPILAN SOKAKLAR-EVLER

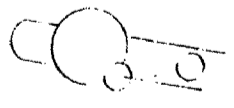

Şekil 4.14

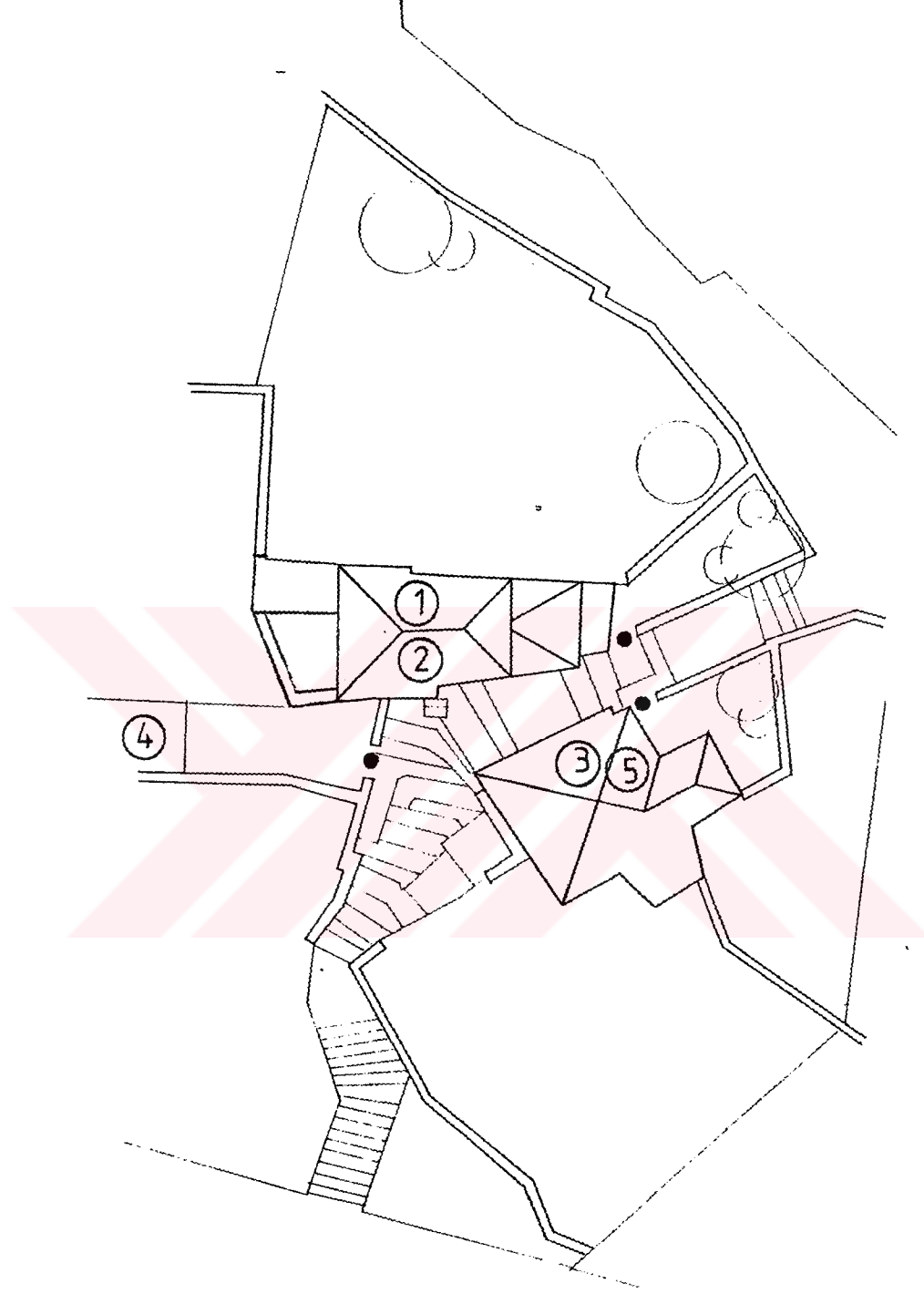
SARAYATİK SOKAK

HASANBAŞ ÇIKMAZI

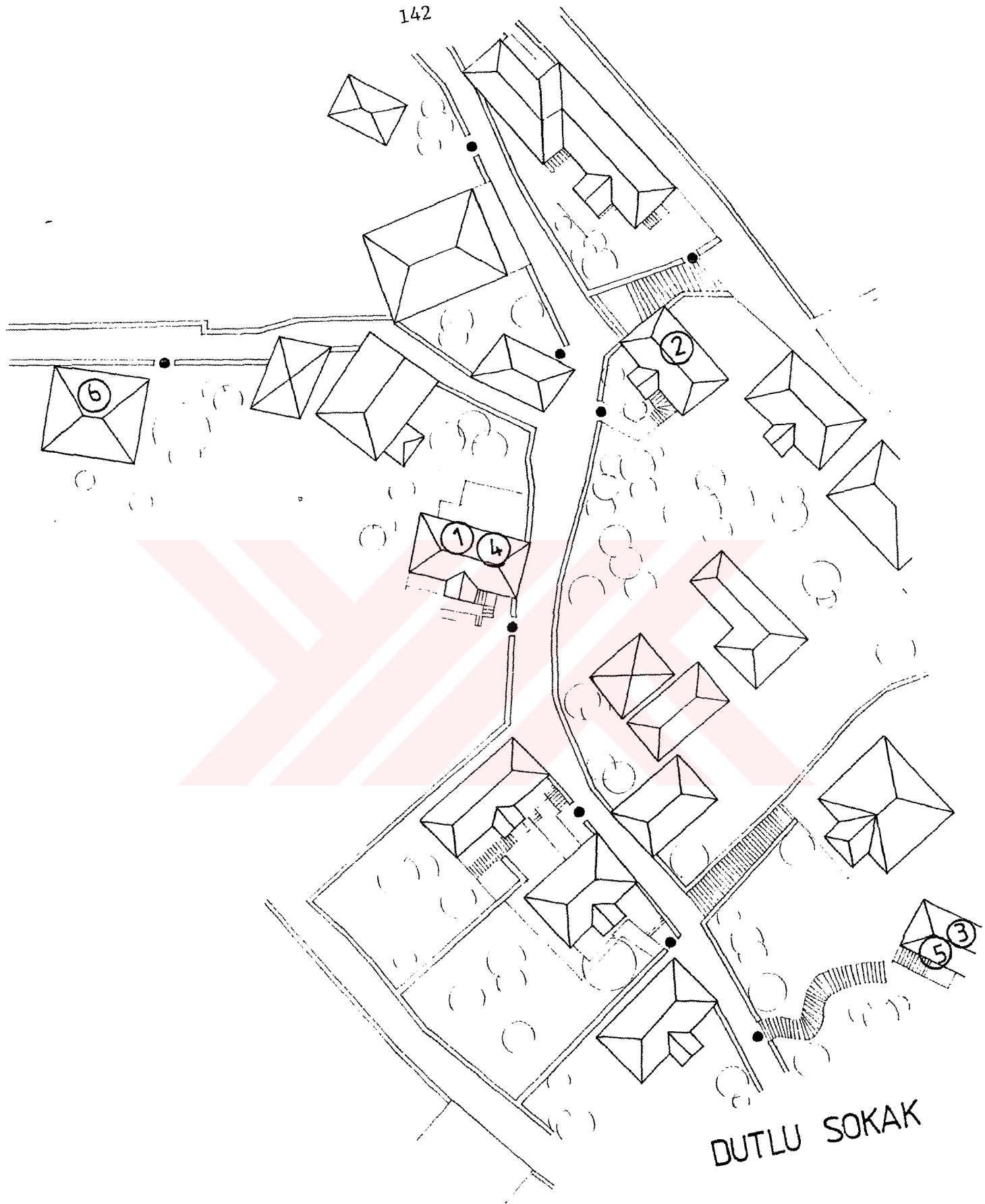
Şekil 4.15

KUZGUNDERE SOKAK

Şekil 4.16

Şekil 4.17

SARAYATIK SOKAK RİŞİ-AİLE-KONUT VE GELİR DURUMUNA AİT BİLGİLER								
Tablo: 4.15								
ÖRNEK NO	Yaş, Cinsiyet ve Roller	Meslek	Eğitim	Ev m ²	Odalar-Kullanım ve Sayıları	Onarım Gereken Yerler	Mülkiyet	Gelir-Geliri Sağlayan.
1	24 K 54 Baba 45 Anne 22 E1 Kardes 17 E2	Öğrenci Emekli-Esnaf Ev hanımı Asker Öğrenci	Pratik Kız Sanat İlkokul Okur yazar Lise Lise	100	Yatak Od. 2 Oturma Od. 1 Salon 1 Mutfak 1	-	Ev sahibi	Baba-Emekli maaşı ve ek çalışma
2	60 K 58 K Kardes 14 E Yeğen	Ev hanımı Ev hanımı Öğrenci	Lise Lise Ortaokul	130	Yatak Od. 2 Oturma Od. 1 Misafir Od. 1 Mutfak 1	Çatı-Onarım Banyo-Yenileme	Ev sahibi	Kira geliri
3	40 E 62 Anne	Y.Mimar Ev hanımı	Üniversite İlkokul 4	96	Yatak Od. 2 Sofa 1 Oturma Od. 1 Mutfak 1 Mutfak (bahçede) 1	İyileştirme	Ev sahibi	Kendi
4	32 E 29 K	Esnaf Memur	Üniversite terk Üniversite	130	Yatak Od. 2 Oturma Od. 1 Salon 1 Mutfak 1	-	Kiracı	Eğler
5	99 E	Emekli	Lise terk	80	Yatak Od. 2 Oturma Od. 1 Mutfak 1	Genel onarım	Ev sahibi	Emekli maaşı
6	62 K 40 E	Ev hanımı Y. Mimar	İlkokul 4. Üniversite	96	Yatak Od. 2 Sofa 1 Oturma Od. 1 Mutfak 1 Mutfak 1 (bahçede)	Duvarlar	Ev sahibi	-

ACIKLAMALAR: Evlenip ayrı evde oturan G 4 ile anne evi hakkında görülmüştür.
Tabloda şu anki durumuyla ilgili bilgiler verilmiştir

HASANBAS ÇIKMAZI		KİŞİ-AİLE-KONUT VE GELİR DURUMUNA AİT BİLGİLER					Tablo. 4.16	
SÖZLEŞME NO	Yaş, Cinsiyet ve Roller	Meslek	Eğitim	Ev m ²	Odalar-Kullanım ve Sayıları	Onarım Gereken Yerler	Mülkiyet	Gelir - Geliri Sağlayanlar
1	42 E 38 Eşi 9 E Çocuk	Ressam Öğretmen Öğrenci	Güzel Sanatlar A. Eğitim Enstitüsü İlkokul 2	120	Yatak Od. 2 Salon 1 Oturma Od. 1 Mutfak 1	-	Ev sahibi	Eşler
2	38 K 42 Eşi 9 E Çocuk	Öğretmen Ressam Öğrenci	Eğitim Enstitüsü Güzel Sanatlar A. İlkokul 2	120	"	-	Ev sahibi	Eşler
3	29 K 31 Eşi 11 E 9 K 3 E 0.2 K	Ev hanımı Şoför Öğrenci Öğrenci - -	Okula gitmedi İlkokul İlkokul 4 İlkokul 3	60	Yatak Od. 2 Oturma Od. Mutfak Sofa 1	Her taraf	Kiracı	Es
4	49 K 50 Eşi 25 E 23 K 20 K	Ev hanımı (pikocu) Emekli-Öğre. Arıcılık Mimar Akademisyen	İlkokul Öğretmen Okulu Üniversite Üniversite Üniversite	120	Yatak Od. 2 Oturma Od. 1 Salon 1 Mutfak 1	-	Ev sahibi	Aile fertleri
5	65 K	Ev hanımı	İlkokul terk	60	Yatak Od. 2 Oturma Od. 1 Mutfak 1	-	Ev sahibi	Emekli maaşı, (eşin) kira

ACIKLAMALAR: G 1, 2, 4 yıkılan eski evlerinin yerinde yaptıkları apartmanda oturmaktadırlar.

KUZGUNDERE SOKAK		KİŞİ-AİLE-KONUT VE GELİR DURUMUNA AİT BİLGİLER					Tablo: 4.17		
GRUPLAMA NO	Yaş, Cinsiyet ve Roller	Meslek	Eğitim	Ev m ²	Odalar- Kullanım ve Sayıları	Onarım Gereken Yerler	Mülkiyet	Gelir- Geliri Sağlayanlar	
1	16 K 65 Baba 55 Anne 25 E Kardeş	Öğrenci Emekli Ev hanımı Serbest	Lise 3 - - Lise	90	Yatak Od. 3 Sofa-Oturma 1 Mutfak 1 (Zemin katta)	Genel	Ev sahibi (ortak)	Baba-emekli maaşı ve Abiler	
2	29 E 25 Eşi 1,5 K Çocuk 65 Baba 55 Anne 25 E 16 K Kardeş	Memur Ev hanımı - Emekli Ev hanımı Serbest Öğrenci	Meslek Lisesi Lise - - Lise Lise 3	90	"	Genel	Ev sahibi (ortak)	Baba-emekli maaşı ve Kardeşler	
3	29 K 59 Anne 27 K Kardeş	Memur Ev hanımı (pikocu) Memur	Lise İlkokul - Lise	85	Yatak Od. 1 Oturma Od. 1 Mutfak 1 Sofa	Genel	Ev sahibi	Aile fertleri	
4	51 E - Eşi 9 E Çocuk	Memur Ev hanımı Öğrenci	Ortaokul - İlkokul 2	90	Yatak Od. 2 Oturma Od. 2 Mutfak 1	-	Ev sahibi	Kendi	
5	59 K 29 K Çocuk 27 K	Ev hanımı (pikocu) Memur Memur	İlkokul - Lise Lise	85	Yatak Od. 1 Oturma Or. 1 Mutfak 1 Sofa 1	Tavanlar... Genel	Ev sahibi	Aile fertleri	

ACIKLAMALAR: Evlenip ayrı evde oturan G2 ile, belli zamanlarda kaldığı anne evi hakkında görüşülmüştür. Evin diğer katları akrabalara aittir.

DUTLU SOKAK-AKÇAABAT		KİŞİ-AİLE-KONUT VE GELİR DURUMUNA AİT BİLGİLER						Tablo: 4.18	
CORS. NO	Yaş, Cinsiyet ve Roller	Meslek	Eğitim	Ev m ²	Odalar-Kullanım ve Sayıları	Onarım Gereken Yerler	Mülkiyet	Gelir-Geliri Sağlayanlar	
1	31 K 34 Eş 5.5 K 2 K 62 Kayınvalide	Öğretmen Memur - - Ev hanımı	Eğitim Enst. Yüksekokul - - İlkokul	165	Yatak Od. 2 Oturma Od. 2 Sofa-oturma 2 Mutfak 2	Çatı Kapılar Boya	Ev sahibi (ortak)	Aile fertleri	
2	55 E 54 Eş 23 E 17 K	Emekli Emekli Memur Öğrenci	Okur yazar İlkokul terk Lise Lise 1	120	Yatak Od. 2 Oturma-sofa 1 Mutfak (alt katta)	Çatı Doğramalar	Ev sahibi	Eşler-Emekli maaşı ve oğullar	
3	60 K 70 Eş	Ev hanımı Emekli-Terzi	İlkokul İlkokul	150	Yatak Od. 2 Oturma Od. 1 Sofa-Oturma 2 Mutfak 1	Genel	Ev sahibi (ortak)	Eşi emekli maaşı	
4	63 K 36 E Çocuk 31 K Gelin 5.5 K 2 K	Ev hanımı Memur Öğretmen - -	İlkokul Yüksekokul Eğitim Enst. - -	165	Yatak Od. 2 Oturma Od. 2 Sofa-Oturma 2 Mutfak 2	Çatı Boya	Ev sahibi (ortak)	Aile fertleri	
5	70 E 60 Eş	Emekli-Terzi Ev hanımı	İlkokul İlkokul	150	Yatak Od. 2 Oturma Od. 1 Sofa-Oturma 2 Mutfak 1	Genel	Ev sahibi	Emekli maaşı	
6	82 E 82 Eş	Şair-Yazar Arzuhalci Ev hanımı	İlkokul Kuran Kursu	100	Yatak Od. 2 Oturma Od. 1 Mutfak 1	Genel	Ev sahibi	Kendi	
AÇIKLAMALAR: G 2'nin evinin alt katında diğer oğlu ve ailesi çocuklarıyla oturmaktadır.									

KİŞİ-İKAMET VE İKAMET ÇEVRESİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

Tablo 4.19

ÇÖRÜŞME NO	İkamet Süresi (Yıl)	Doğum Yeri	Önceki İkamet Yeri	Orada severek mi oturuyor?	Sürekli olarak orada oturmayı düşünüyor mu?	
SARAYATIK SOKAK	1	21	Trabzon	Hacıkasım Mah.Trb.	Evet	Evet- Buralarda olmak isterdim.
	2	60-Doğduğundan beri	Trabzon	-	Evet-Hatıralar	Evet-Ömrüm olduğunca
	3	40-Doğduğundan beri	Trabzon	-	Evet-Sokaktan dolayı	Evet-Yaşayabildiğim taktirde
	4	29.5 Anne evi 2.5 Apartman	Trabzon	Aynı mahalle Ortahisar-Trabzon	Evet	Evet
	5	99 Doğduğundan beri	Trabzon	-	Evet	Evet
HASANBAŞ ÇIKMAZI	1	40	Akçaabat/Trabzon	Akçaabat-Trabzon	Evet	Evet-Trabzon'da kaldığım sürece
	2	10-Evlendiğimden beri	Devrek-Zonguldak	Farklı yerlerde	Evet	Bilemiyorum
	3	3	Maçka-Trabzon	Dere Mah.-Trabzon	Evet	Hayır
	4	13	Vakfikebir-Trb.	Farklı yerlerde	Evet-Mahalleimiz alıştık.Aile burada	Bilemiyorum-Zaman ne gösterecek
	5	40	Trabzon	Farklı yerlerde	Evet	Hayır-Sihhat nedeniyle
KUZGUNDERE SOKAK	1	16-Doğduğumdan beri	Trabzon	-	Evet	Evet
	2	26-Evlenceye kadar sonra kısmen	Trabzon	-	Hayır-Ev eski Fazla aileli Kalabalık	Bilemiyorum
	3	29-Doğduğundan beri	Trabzon	-	Evet-Kendi evim olduğu için	Hayır
	4	30	Akçaabat-Trabzon	Gümlüghane	Evet-Tabii	Evet
	5	32-Evlendiğimden beri	Trabzon	Kanika mah.-Trabzon	Bilemiyorum-Memleketimiz	Evet
DÜTLÜ SOKAK	1	7-Evlendiğimden beri	Beşikdüzü	Farklı yerlerde-Trb.	Evet-Bahçe var Hayır-Uzaklık,yokuş	Hayır-Taşınacak Kayıvalide oturacak Yazları gelinecek
	2	20	Işıklar Köyü Akçaabat-Trabzon	Aynı mahalle Ortamahalle-Akçaabat	Evet	Evet
	3	40-Evlendiğimden beri	Ortamahalle Akçaabat-Trabzon	Aynı mahalle Ortamahalle,Akçaabat	Evet	Hayır-Ortak mal, Sürekli oturmayı isteriz ama...
	4	35	Akçaabat-Trabzon	Krampa Mah. Akçaabat-Trabzon	Evet	Evet
	5	70-Doğduğundan beri	Akçaabat-Trabzon	Evet-Baba evi	Evet-baba evi	Evet
	6	82-Doğduğundan beri	Akçaabat-Trabzon	-	Evet	Evet

4.3.3.2.1. Görüşme-Soru, İlgi Alanları

1. Tarif-tanıtma : " Sokağınızı hiç tanımayan birine, bir arkadaşınıza anlatmanız, tarif etmeniz gerektiğinde nasıl anlatır, neleri sıralarsınız?"

"Şimdiki şeyine göre, eski vilayetin karşısında 7 numaralı kapı evim. Bu şekilde anlatabilirim. Karşısında, tam karşıki duvar, oradan, o sokaktan girdiğimizde doğrudan tam bizim duvara elinizi sürebiliyorsunuz. 7 numaralı kapı. Bu şekilde anlatıyoruz. Arkada çıkmaz aralık var. Çıkar aralık ta bayağı şeyden ... Hamam'dan aşağı iniyor. Şehit'in dibine." (S6).

"Şimdi o kişiye şöyle tarif ederim. Bizim sokak Hasanbaş çıkmazı. Çıkmaz sokaktır, en son ev bizim evimizdir. Hasanbaş çıkmazı 9 numara, son ev. Bulması kolay yani... Erdoğan mahallesi, çıkmaz sokak 9 numara. Hemen bulunuyor yani, hiç geri dönen yoktur. Son ev olduğu için kolay bulunuyor", (H4).

"Sokağın, Yeni Cuma'ya Doğum Hastanesi'ne çıkan yokuşun hemen başlangıcında bir aralık olarak tarif ediyorum. Doğum Evi'ne çıkan yokuşun hemen başlangıcındaki aralık, incirli aralık, yani incir ağacından tanınıyor. Eskiden merdivenliydi. Şimdi yarıya kadar merdivenli. Adı da 1 no'lu Kuzgundere aralığı olarak geçtiği için 1 no'lu Kuzgundere aralığı olarak söylerim, bulunur. Ev de 1 numara, kapı numarası 1, Ahşap, eski bir ev olarak tarif ederim, bulunur", (K3).

"Dutlu sokak...., çarşıdan böyle takip ediyor, taa mahalleye kadar çıkıyor. Dutlu sokak, ondan sonra ismi değişiyor, başka sokak girer işin içine. O suretle orada dolanır dolanır, orada köprü var, köprüden geçer karşıya, orası ayrı mahalle, Dürbinar derler. Yukarıda bir daha köprü var, çıkarsın oradan öteki mahalleye, orası Nefsi Pulathane mahallesi .

Evimizin bir bahçesi, bahçenin başında da evimiz var, etrafında da komşularımız var. Sokak kapısından da çıkarsın yukarıya. Cadde oradan geçer. Burası kesik caddedir, buradan arabalar geçmez, adamlar geçer yaya yoludur.

Diyorum ki Orta mahalleden terzi E., kapı numarası 2 numara gelir bulur, numara kapının üzerinde var, 2 numara terzi E. Benden başka terzi E , yok bu arada. Onun için çabuk bulunur. Kısa bir adres veririm. Sormadan nasıl bulacak... dimi böyle, sormadan gelip beni bulamaz ki, komşulara da sorsan, onlar da aynısını diyecek, Hanımım N, ...", (D5).

İlgili tabloda (Şekil 4.18) verilen bazı başlıkları detaylandırarak örneklendirmek gerekirse;

- Genel kullanımlı, tanınmış binalar, yerler, bölgeler, işlevler;

- . Tarihi yapılar (Kale)
- . Yönetim binası
- . Kültür merkezi
- . Alışveriş: Bakkal, pastacı, camcı, çerezci
- . Hastaneler
- . Etkinlik bölgeleri: Çarşı, Tabakhane
- . Mezarlar : Şehit, Türbe
- . Dinlenme, toplanma yerleri: Kahvehane
- . Bağlayıcı öğeler: Köprüler
- . Benzer bölgeler: Mahalleler

olarak görülmektedir.

- Yön-doğrultu-konum özellikleri;

- . İlklik-başta, girişte olma,
- . Sonda olma
- . Süreklilik
- . Karşı-karşıyalık
- . Üstte ve altta olma
- . Ardında-arkada-altında olma
- . Arada olma
- . Köşede olma
- . Aynı yönlülük
- . Dönme-sapma-ayrılma
- . Yanında olma

- . Bitişiklik
- . Yakında olma
- . Aşağıda-yukarıda olma
- . Sağda-solda olma

olarak detaylanmaktadır.

Aşağıdalık-Yukardalık özelliği; aşağı, aşağıya, aşağı doğru (inme), aşağıdan-aşağıdan yukarı (çıkma), yukarı, yukarıya (çıkma), yukarıdan aşağıya (inme) kullanımlarıyla, topoğrafik özelliklerden eğim ve getirdiği yokuş, bayır, merdivenler ifade edilmektedir.

● Çevreyle kapsamlı ilişkilendirme; sokakların süreklilik ve bağlayıcı özelliklerine , diğer sokaklarla olan ilişkilerine, konum özelliklerine göre, birden fazla tarih olanağını ve kolaylığını getirmektedir.

● Genel sokak atmosferi;

- . Eskilik
- . Bahçeli evler-Yerleşim düzeni
- . Eski evler

anlatımlarıyla sokağa hakim özellikler tanımlanmaktadır.

● Sokak; öğeleri-elemanları-özellikler;

- . Sokak tipi-biçimlenişi : Süreklilik-çıkılmazlık
- . Sokak zemini-eğim : Eğimli, yokuş, bayır, eğim ve merdivenler, yükselme aralıkları-ritmi
- . Sokak türü-işlevi : Yaya yolu, kesik cadde, arabalar geçmez, adamlar geçer
- . Sokak ölçüleri : Eni, uzunluğu (metre ve adım hesabı olarak)
- . Sokak zemin malzemesi : Taş, arnavut kaldırımı,
- . Sokak mobilyası ve donatıları-özellikleri : Tanıtıcı nokta olarak direk, elektrik direği, sokak levhası, kör çeşme

anlatımlarıyla açıklanmaktadır.

- . Konutun sokağa konumu
- . Benzer bina sayısı
- . Kat sayısı
- . Malzeme
- . Taşıyıcı sistem
- . Eskilik
- . Renk
- . Kapılar-: Konumları; duvardaki konumu, sokağa konumu, renk, Girişler malzeme, sayıları
- . Duvarlar ve Konumları

olarak detaylanmaktadır.

- Yeşil-konumu ve özellikleri;

- . İncir ağacı : İlk köşede ... İncirli Aralık
- . Dut ağacı : Evin önünde ... Büyük dut ağacı
- . Çam ağacı : Evin önünde

kullanımlarında tanıtıcı özelliğiyle işlenmektedir.

- Adlar, sayılar: Yer, mahalle, sokak adı, ev numarası ve adres kullanımlarıyla görülmektedirler.

- Tanıma, tanınma, sorma-sorabilme özellikleri ve bulunabileceğinden eminlik;

- . Kolay bulurlar
- . Sorarsa bulurlar
- . Mutlaka bulurlar
- . Adres verdin mi,gelir bulurlar

ifadeleriyle, tanıma,tanınma çevresi,kapsamı ve bu olayın getirdiği rahatlık ve eminlik ve bunun yanında kendi ismi,mesleği,hanımının isminin sorarak bulunabilmede yeterli olduğu anlatımı görülmektedir.

- İnsanlar, komşuluk ve yaşantı; insanlar, komşular, arkadaşlık çocukluk yaşantısı ve hatıraları.

ile tarif-tanıtma ögesi olarak görülmektedirler.

- Mimari öğeler-elemanlar -konumları-özellikleri;

- . Yapı tipi : Türk evi, Villa tipi, Köşk tipi, Eski ev, Bahçeli ev

SOKAK/GÖRÜŞME NO: ÖGELER-ÖZELLİKLER	SARAYATIR SOKAK						HAŞANBAŞ ÇIRMAZI					RUZGÜNDERE SOKAK					DUTLU SOKAK					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6
. Genel İşlevli-Kullanımı Tanınmış Yapılar, Yerler, Bölgeler	•	•	•	•	•	•	•					•	•	•	•	•	•	•		•	•	•
. Yön-Doğrultu-Konum Özellikleri	•	•	•	•	•		•				•	•	•	•	•	•	•	•		•	•	•
. Çevreyle Kapsamlı İlişki-İlendirme	•				•						•	•	•	•	•	•	•			•	•	•
. Genel Sokak Atmosferi	•						•				•											
. Sokak Tipi-Biçimleniş		•		•			•	•	•	•	•											
. Sokak Zemin-Eğim ve Merdivenler							•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•	•	•
. Sokak Türü-İşlevi							•															•
. Sokak Ölçüleri							•															
. Sokak Zemin Malzemesi							•															
. Sokak Mobilyası-Donatıları							•					•	•			•	•					•
. Mimari Öğeler-Elementlar Konumları-Özellikleri	•	•	•	•	•		•	•		•		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
. Yeşil-Konumu ve Özellikleri											•	•	•	•	•	•				•		
. Adlar, Sayılar, Adres	•	•	•		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•	•	•
. Tanıma-Tanınma-Sorma-Sorabilme Özellikleri	•									•												•
. İnsanlar-Konşuluk-Yaşantı							•	•			•									•	•	•

Şekil 4.18.

İLGİLİ-SORU ALANI 1

TARİF-TANITMA

"Sokağınızı hiç tanımayan birine, bir arkadaşınıza anlatmanız, tarif etmeniz gerektiğinde nasıl anlatır, neleri sıralarsınız?"

2. Sokak Resmi : "Sokağınızın basit çizgilerle bir resmini yapar mısınız?"

- Sözlü tarif-tanıtma ve çizilen sokak resimlerinden sözlü anlatımlarda, tarife girmeyen veya az giren pek çok ögenin-fiziksel ögeler ve özellikleri-çizimlerde detaylı olarak verildiği görülmektedir. Bu sözlü ve çizili ifadelerin kişiye, anlatıma sunduğu olanaklarla açıklanabilir.

- Çizili anlatımlarda tarif-tanıtmada kullanılan ögeler aynılık, göstermesine karşılık, ifade, anlatım biçiminde farklılıklar, çeşitlemeler görülmektedir.

- Sözlü tarif-tanıtmadaki anlatımlarda açıklanan, ele alınan ögeler ve özelliklerinin ifadelerinde görüşmelerarası aynılıklar, benzerlikler görülürken çizili anlatımlarda gerek ele alınan ögeler gerekse bu ögelerin ifadesinde farklılıklar, çeşitlemeler görülmektedir. Çizili/resimsel anlatımlarda bu, yoğunluk, çizim kalitesi, ifade biçimi, vurgulanan ve vurgulanmak istenen veya akılda kalabilme ve önemlerine göre, kişi ve kişilik özellikleri, yaş mesleki tecrübe, eğitim durumu, yaşanan yer, yaşanan süre, yaşama biçimine bağlı olarak baskın şekilde ortaya çıkmaktadır.

- Görüşmelerden, görüşmecilerden bir bölümünün çizdiği resimlerde ele alınan, çizilen, yazılan, boyanan, vurgulanan ögeler, olaylar ve farklı sunuşları şu şekilde görülmektedir;

S1- Çevre dokusu ve canlılık-yaşantı ve meydan, ilginç anlatım tarzı

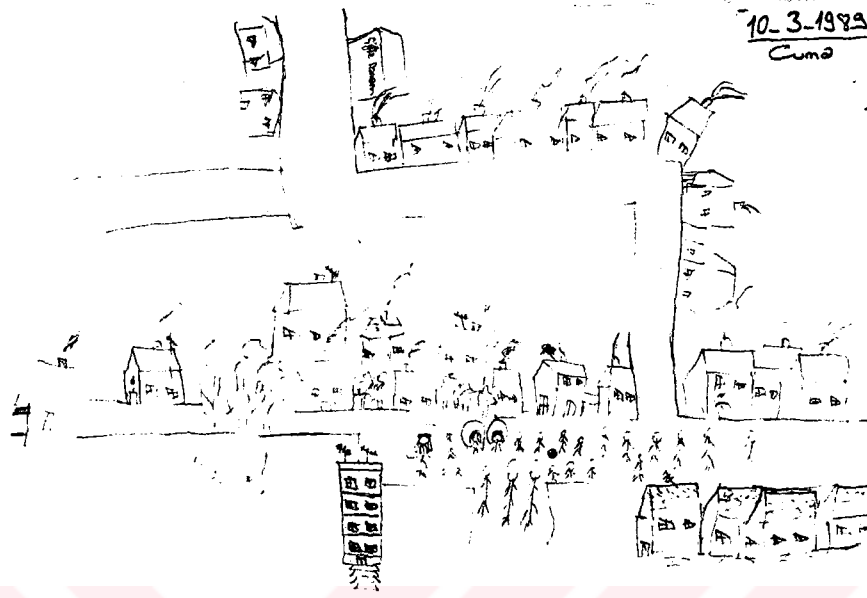
S3- Detaylı, gerçeğe uygun çizilen fiziksel çevre, ögeleri-sokak ve kendi evi-

S4- Basit çizili resimle, orada, o evlerde yaşayan kişilerin adları ve mülkiyetleri

S6- Detaylı basit çizimi ile kendi evi, bahçesi ve önemi, resmin anlatımında; "bahçe kapısı", "havuzu", "taşlığı", "portakal ağacı", "çiçeklerim", "evim" ifadeleri

H4- Sokağın genel biçimlenişi, basamaklar ve genel anlatımlı evler, sözlü olarak gösterilen kendi evi

- H5- Yaşantının büyük bölümünün geçtiği kendi evinin detaylı, basit anlatımı, sözlü anlatımda; evi, bahçesi, taşlığı, yolu, sokak kapısı, çiçekleri, mandaline ağacı ve tüten bacası
- K1- Kendi evinin ve sokağının detaylı ifadesi; etkili basamaklar-sokak eğimi-merdivenler, resime bakış açısı-aşağıdan seçilen önemli algılama noktası
- K2- Basit çizgilerle kendi evi, komşu evi, sokak zemini-merdivenler
- K3- Detaylı çizgilerle, kendi evi, bahçesi, sokağı, komşu evinin plan ve görünüşlerle çalışılması, yazılarla destekleme, çoklu anlatım
- K4- İsimleri ile sokaklar, kime ait olduğu yazılarıyla arsalar, parseller ve evler
- K5- İçinde yaşantının geçtiği evin ve bahçesinin detaylı olarak planda anlatımı, sürekli, daha çok dışardan gördüğü komşu evini görünüşte anlatma, çizdiğini anlatırken kullandığı açıklama ve sahiplenme ifadeler; "bahçe kapımız", "çeşme", "taşlığım", "bahçe duvarı", "bacam", "ayva ağacım", "saksı ve çiçeklerim", "evin kapısı", "ara sofa", "mutfagımız", "sofamız", "oda" vb.
- D1- Kendi evinin ve yakın çevresinin detaylı anlatımı, sokak, cami, diğer evler, evlerin sokaktan giriş kapıları,
- D2- Kendi için, yaşantısı için, önemli olan kendi evi, cami, dükkan, sokak çizimi ve yazıyla desteklenmesi,
- D4- Yaşantının büyük bölümünün geçtiği ve artık yaşantının doğal bir parçası olan yakın çevre ve onun için önemliler, sözlü ifadeyle; kendi evi, taşlığı, bahçesi, ağaçları, tavukları, torunu
- D5- Kendi evi, bahçesinin odak-tek nokta olduğu anlatımda eve ulaştıran sokak ve patika
- D6- Kapsamlı ve ilişkilendirerek anlatım, çarşıdan/ilçe merkezinden kendi sokağına, evine ve daha yukarılara giden anlatım, kendi evinin çizili, diğer evlerin yalnızca "evler" yazısıyla verilmesi, cami, sokağın açıldığı meydan, oradaki dut ağacı ve isimleriyle sokaklar

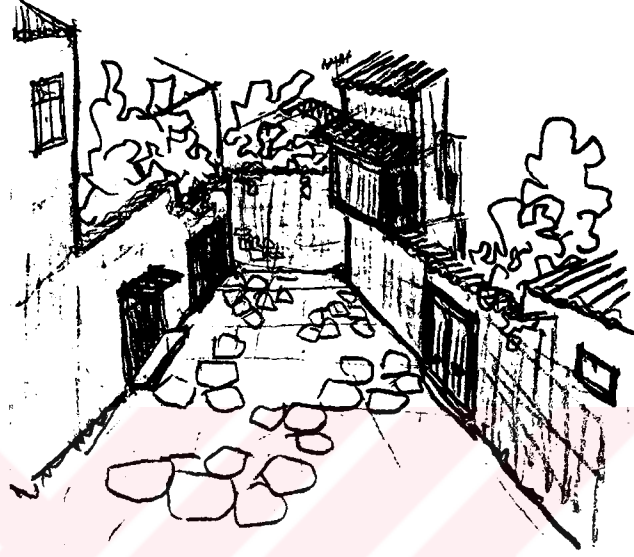
Şekil 4.19.

S1: K-21 Yaş-Öğrenci

Resmin sözlü anlatımı

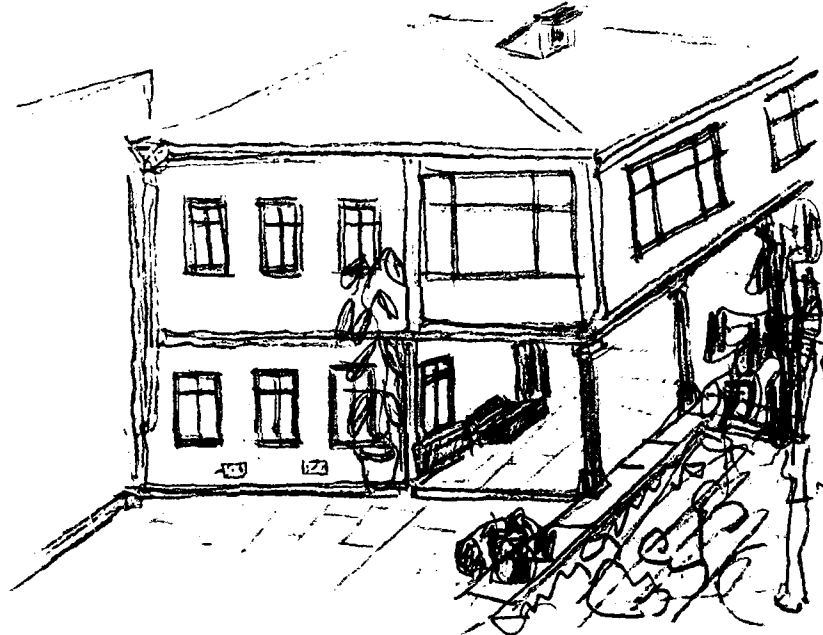
"... çoğunlukla yani mahallemizde ... çok girişli çıkmaz aralıklar var ama, geniş değil yollarımız, dar biçimde, üç yerden giriliyor söylediğim gibi... orta yerde, yani merkez gibi alanımız var. O alan çocukların oyun alanı, bayanların hava güzel olduğu zaman oturma yeri diyelim. O alanda yani çok güzel kaynaşmalar oluyor, çocuklar, gençler, insanlar ... orasını bir düğün yeri gibi tarif edebilirim yani, cıvıl cıvıl, hele hava güzel olduğu zaman daha bir başka oluyor. Bugün hava pek müsait değil, görürdünüz oranın güzelliğini... Bir de arka tarafta tekrar yollar var, küçük aralıklar. Çoğunluk ev küçük evler, bahçeli evler ve bizim de iki üç tane sayılıdır, bellidir, yani mahallemizde dört tane de apartmanımız var. Bir tanesi de bizim, sarı apartman, rengi de sarıdır yani, öyle tarif ediyorum arkadaşlara, hemen buluyorlar, kolaylıkla bulunuyor..... Eski bakımsız evler....."

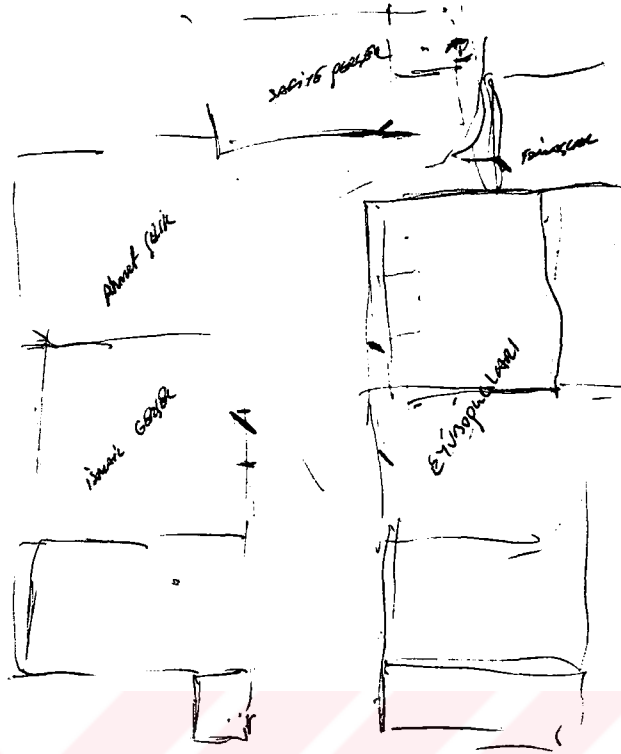

Şekil 4.20.- 21.

S3: E-40 Yaş-Mimar

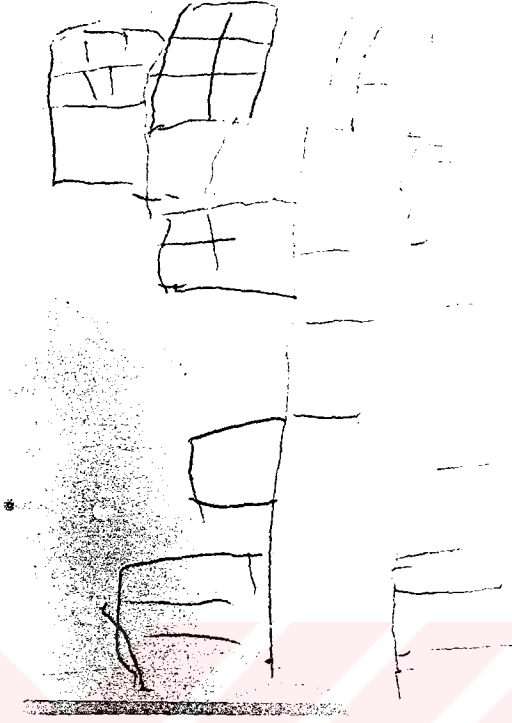
Şekil 4.22.

S4: E-32 Yaş-Esnaf

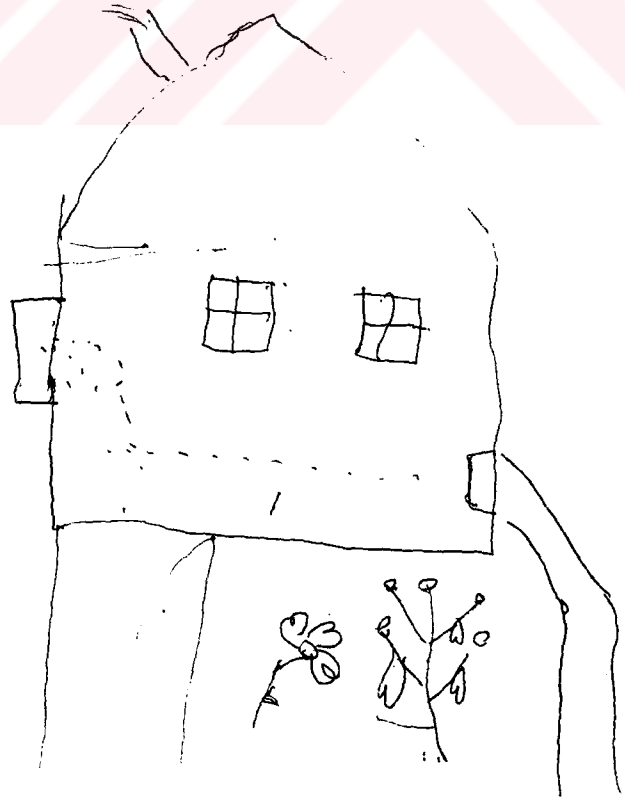
Şekil 4.23.

S6: K-62 Yaş-Ev Hanımı

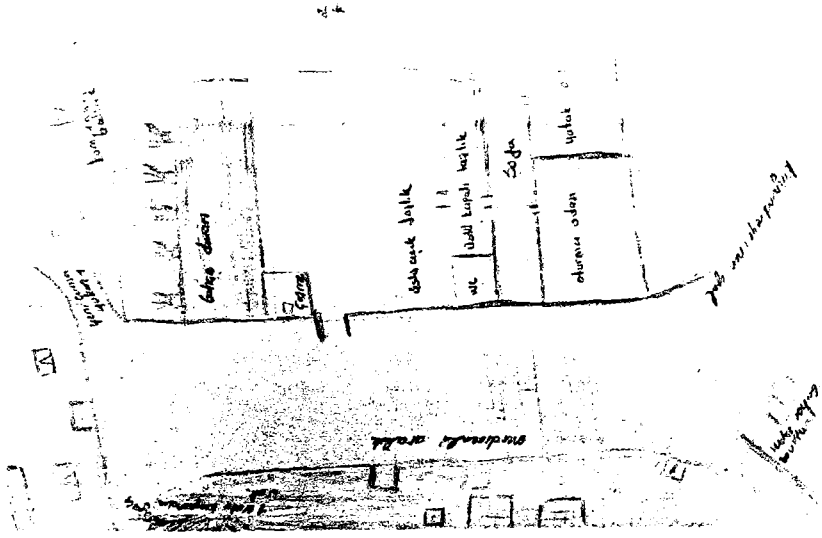
Şekil 4.24.

H4: K-48 Yaş-Ev Hanımı

Şekil 4.25.

H5: K-65 Yaş-Ev Hanımı

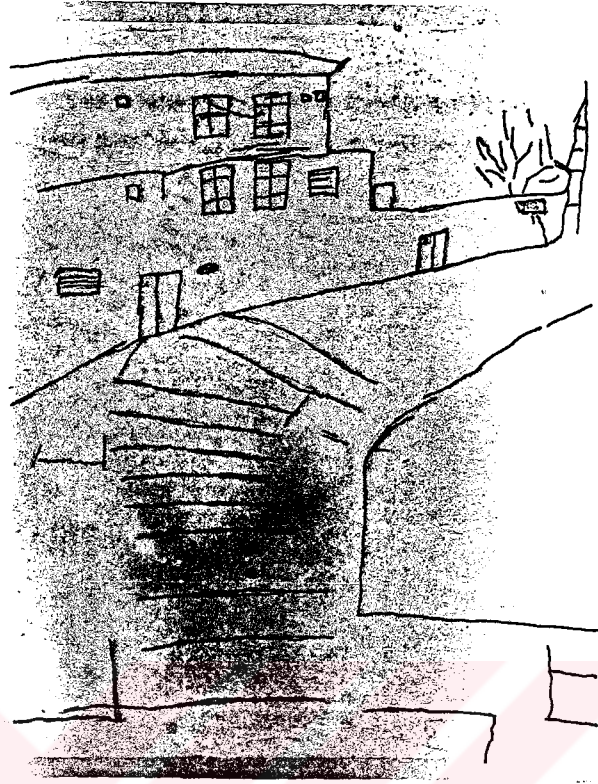

Şekil 4.26.

K3: K-29 Yaş-Memur

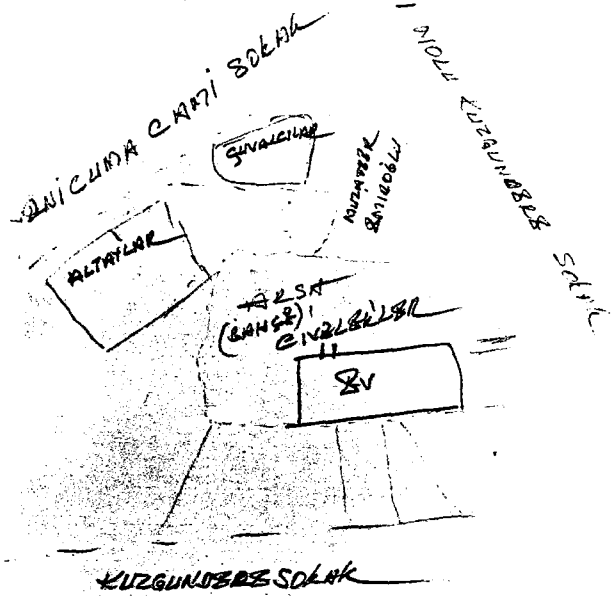
Resmin sözlü anlatımı:

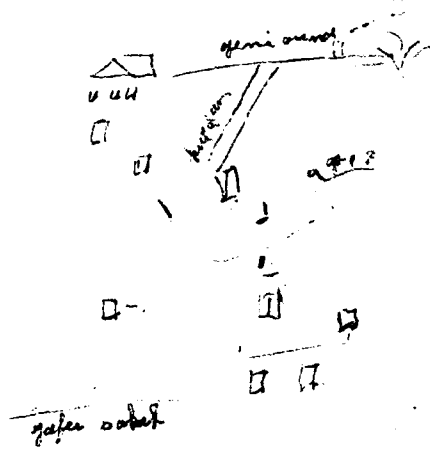
"Şu gelen yokuş, şu dönülen yer bizim ara, 1 No'lu Kuzgundere aralığı, Şu kapıdan içeri giriyorsunuz, bizim taşlık, şurda kurna, şurda gördüğün gibi yüksek bir bahçemiz var, etrafında saksılar dizilmiş... Şurası arka tarafa, kabukluğa giden yer... Şurası mutfak, iki tane penceresi var. Taşlığın şu tarafta da evin esas giriş kapısı ... Bu giriş kapısından mutfığa giriliyor, yani giriş kapısında bir boşluk, taşlık gibi bir yer var, burdan mutfığa giriliyor, şu taraf tuvalet yeri var, tekrar şurası camekanlı yer, burdan sofaya giriliyor. Sofadan sonra iki kapı açılıyor, biri oturma odası, biri de yatak odası, sofa uzun ve dar bir yer, yalnız boyu var, eski sofalar. Şurdan aşağı da merdivenli sokak. Şu da karşıki komşumuzun evi, şurada, yani alt katı görülüyor, iki penceresi, bir de daha küçük penceresi, üç pencere... Daha aşağıda onun uzaktan kapısı ve ona bitişik olan içeri doğru olan apartman evinin bahçe kapısı... Ordan aşağı da devam ediyor, merdivenli sokak ta dibe kadar... O da incir ağacı, şöyle, şurda bu bayırdaki komşumuz R . teyzenin evi, oturma odasının penceresi, yatak odasının penceresi, mutfığın penceresi, yine kendi çocuklarının yatak odasının penceresi, yine şurda ufak balkon gibi bir yeri var. Ee burada da Yeni Cuma'ya çıkan dik yokuş başlıyor. Bahçe, şu duvar olarak, kara taşlı duvar, şurada da kapısı..."

Şekil 4.27.

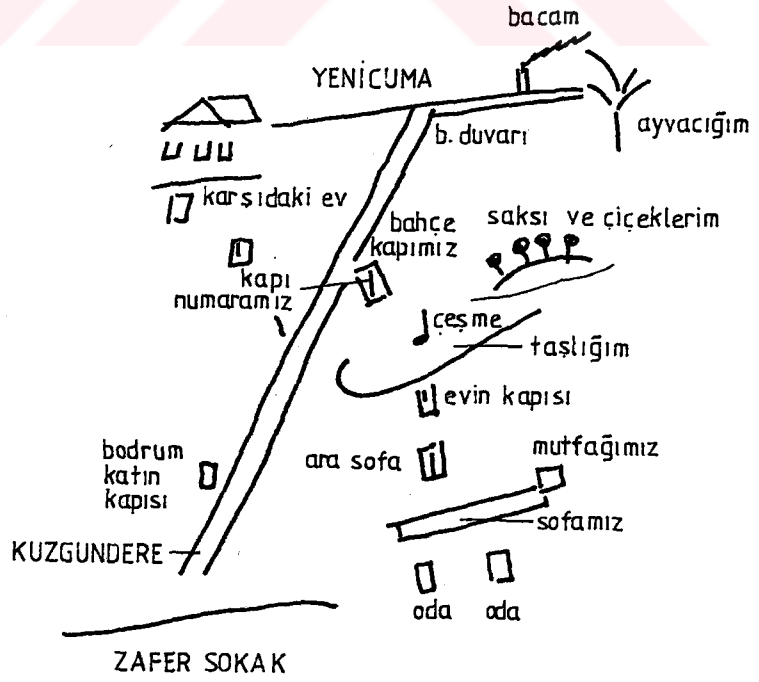
K1: K-16 Yaş-Öğrenci

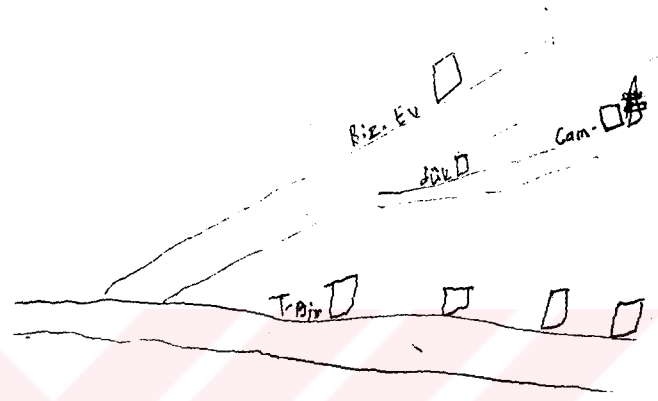

Şekil 4.29-30.

K5: K-59 Yaş-Ev Hanımı

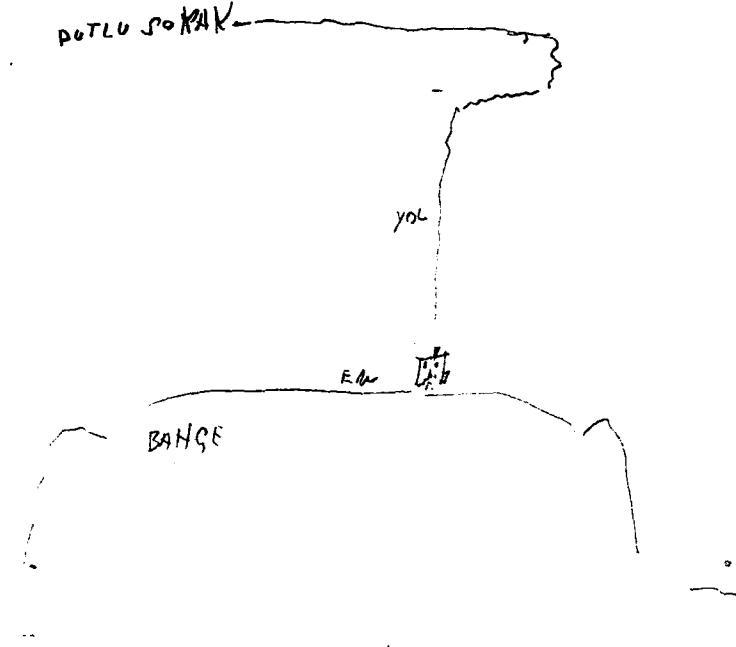
Şekil 4.31.

D2: E-55 Yaş-Emekli

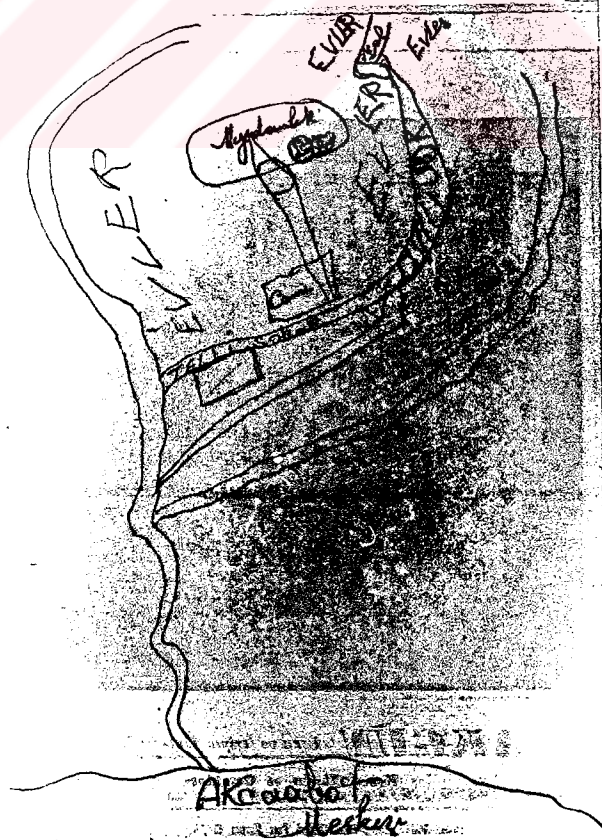
Şekil 4.32.

D4: K-63 Yaş-Ev Hanımı

Şekil 4.33.

D5: E-70 Yaş-Emekli (Terzi)

Şekil 4.34.

D6: E-82 Yaş-Şair, Yazar

3. Görüntü : "Sokağınızın, yakın çevrenizin, mahallenizin görüntüsüyle ilgili olarak düşünürseniz, neler söylersiniz?".

"Evet, bunları şöyle sıralayabilirim. Mahallemiz eskiden kalma bir mahalle olduğu için surlara yakın, kaleler vardır aşağı tarafta. Eski evleri çoktur. Belediye de izin vermiyor apartman yapılmasına. Zaten en beğenmediğim taraf ta bahçeli evlerimizin yok oluşu. O ki, tarihi eser bir mahalle burası, apartmanları yapıp kat kat dikmek mahallemizi çirkin göstermeye başladı. En üzüldüğüm taraf bahçeli evlerimizin yok olması ve çocukluğum da o evlerde geçtiği için o evleri özlüyoruz yani. Yani tamir ediyorlar içten.... tamir ettirin dıştan... ama maalesef. Yine de birkaç apartman var mahallemizde ve görünüşü bozmuş durumda. Eski durumu kalmamış mahallemizin. Çoğunlukla yine eski evler. Apartmanlar yani şeklini değiştirdi. Göze hoş gelmiyor apartmanlar, öyle yani. Benim beğenmediğim taraflar mahallemizde", (S1).

"... Bir defa eski binalar olduğu bir sokaktır. Yeni bina orada yok. En yeni binalar bizim ev işte, yanımızdaki komşunun evi. Yol, yani araba gitmediği için inşaat yapmak zor. Belki eski dokusunu korumasının bir nedeni de bu, inşaatın yapılma zorluğu. Bu yokuş, doksanbeş adımlık bir yokuştur. Çocukluğumuzdan beri girip çıkıyoruz. Doksanbeş adım öyle saymıştım. Dar bir sokaktır. Eni beş altı metre, bazı yerlerde daha dar iki üç metreye düşüyor. Taşlardan yapılmış bir yolu vardı, yani ne taşıdır, ona kesme taş mı derler-Arnavut kaldırımı-. biraz işte iki üç desimetrelilik taşlardan oluşan bir yolu vardır.Set settir. On onbeş metre gittin mi böyle bir merdiven gibi, tekrar on onbeş metre daha gittiniz mi bir set daha çıkıyorsun. Öyle çıkıyorsunuz işte. Elektrik direkleri kapılarda. Evler eski oldukları için duvarları çıkmıştır, taş duvarlar. İşte öyle bir sokak, şimdi çocukluğumdan beri de pek bir şey değişmedi orada. Yani yeni birşey yapılmadı ve eski durumu da bozulmak üzere, bozuluyor zaman içinde... Mimari olarak girişte birkaç tane güzel ev vardır. Sokağın girişinde cadde üzerinde hakikaten korunması gerekli evlerdir. Şimdi de tanjant yolu geçecek, onları alıyor, onları yıkacaklar. Yukarıda da yine Eski Türk Evleri'yle ilgili, yani o tarzda yapılmış iki tane ev kaldı. Bizim ev

de eskiden bahçeli Eski Türk Evleri'ndendi. Biz de yıktırdık, yeni-sini yaptırdık. İşte demin dediğim ulaşım, malzeme taşımak sorun ol-duğu için pek de yıkamıyorlar yani", (H1).

"Şu anda gerçi evlerimizin eski, bir restore durumunda olsada, çok daha güzel olur amma, şu anda yıkık, viran vaziyette, bütün ma-hallemizdeki evler, diyebilirim. Trabzon'da bir tek değişmeyen çevre, tek değişmeyen sokak olarak bizim bu ara kalmış, yani bu civar olu-yor. Daha doğrusu buradaki milletin de, artık maddiyata mı dayanıyor, sonra istimlak alanı içerisinde, onun için kendi insanlarıyla yapa-bilecek alanlar varsa bile onlar da yapamıyorlar.Çünkü belediye müsade etmiyor, şey yapmıyor. Sokağımızda başka merdivenler var. Merdiven-ler daha evvela basamak basamak halindeydi, şu anda belediye beton dök-müş vaziyette, yarı yola kadar, dökmüş, çok dik. Kışın çok zorlukla çıkıyoruz, girip çıkmakta, gelmekte, Ne bileyim mücaat ettik yarıya kadar geldiler düzelttiler. Yarıdan sonrası yine aynı vaziyette, de-ğişmemiş yani," (K2).

"... diğer evleri, hepsi beğenirim de onların iç şekli başka, ya-ni evim diye demiyorum ama, bizim evin şekli başkadır. Şimdi öteki ev aynı tertip, mesela S.'in evi de aynı tertip, çok tertipler var da ya-ni bizim gibi içinin şekli, yerleşim şekli yok.

Burası ekseri bahçeli evlerdir.

Bu evleri dedelerimiz (yaptırdı), kendimizin olduğu için çok sevi-yoruz.

Bahçeli evleri severim." (D4).

3. Hoşa Giden Taraflar: "Sokağınızın, yakın çevrenizin, mahalle-nizin hoşunuza giden şeyleri, tarafları nelerdir?".

"Bahçeli evler en çok hoşuma giden... İlk derecede onlar gelir... En çok hoşuma giden tarafları... İç içe olması, yani bu güzel bir şey, aralık içi oluyor. Sokak üstü olmuyor yani, caddeden falan insan ra-hatsız olmuyor . Evlerin birbirine yakınlığı komşuluk ilişkileri güzel oluyor yani. Bir de sokağımızın ortasında büyük bir alanımızın oluşu, çocuklar için, gençler için güzel bir oyun sahası oluyor. Burada herke-

si görebilirsiniz yani, havanın güzel olduğu devrelerde. Az önce de bahsettiğim gibi kadınların elişi yapması, çocukların, kız çocukların, erkek çocukların cıvıl cıvıl oynaması, insanların gelip geçmesi, onları seyretmesi... Hatta benim çocukluğumun çoğu da o mahalle alanında geçmiştir. Kız arkadaşlarla erkek arkadaşlarla geceye, akşam saatlerine kadar voleybollar, ip atlamalar; yani mahallemizin o alanındaki anılarım çok güzeldir. Mahallemizde, çocukluğumuzda .... onları şimdi hatırlıyorum. Şimdi çocuklar orada oynadığı zaman sanki yaşamış oluyorum, yani bende eskileri. Genç olduk şimdi. Tabi çocukluğumuzu geçirdik. Seyrederim bazen pencereden onları, terasa çıkarım.... Yani güzel bir yerdir mahallemiz. Ben severim yani, bilmem dışardan kişilere nasıl gelir.", (S1).

"Benim sokakta en çok hoşuma giden olay yaşanmışlığı. Hani bir eskinin getirdiği bir yaşanmışlık. Bir de o duvarlarda taşların arasından çıkıvermiş şeyler, yeşillikler. Yani onlar beni çok etkiliyor. Hatta bazen temizlik olsun diye bütün yeşillikleri şey yapıyorlar. Kesip atıyorlar. Sırganlar bile çok hoş yani, böyle çıkarken. Yani sökül-
dü mü, traş edilmiş de kel bırakılmış bir hali, yani ben hissediyorum. En çok o hoşuma gidiyor yani, doğallığı, bozulmamışlığı, gerçekten onu yaşıyorum ben inip çıkarken. Mimari olarak hani eskinin getirdiği bir takım şeyler var. Görsel olayı hoşuma gidiyor. Çıkarken en azından betonarme binada göze hitap eden hiçbirşey yoktur, ama eskinin getirdiği birtakım şeyleri beğeniyorum.

... Ancak şey de hoşuma gidiyor tabii, böyle çoluk çocuk kapılarda, kapının önünde, özellikle bahar geldiğinde, kadınlar kapılarda sohbet başlıyor. Yani olay hoşuma gidiyor, beraber iş yapıyorlar, işte kızlar oturuyorlar bahar aylarında, bunlar güzel.",(H2).

"En çok hoşuma giden tarafı eskiye sahip olması, yani daha çok biz daha doğrusu bu mahallede büyüdüğümüz için buraya alıştık, yani o yüzden , çevremiz....., arkadaşlarımız...

En beğendiğim tarafı normal bloklardaki gibi değil komşuluk ilişkileri, burada daha bir kaynaşmış birbirleriyle, ondan dolayı.

Eski evler daha çok hoşuma gidiyor, yeni evlerden daha güzel görünüyorlar, benim çok hoşuma gidiyor.",(K1).

"Evimizin manzarasını severim, tabii ki güneş içine doğuyor.

Komşularımı severim.

Evimi sevdiğim için etrafımı da severim.

Apartmanı sevmiyorum, ... sıkılıyorum, bağlı bahçeli evleri severim . Hani çıkarım bahçeme, canım sıkar çıkarım taşlığıma, çıkarım bahçeme uğraşırım bir çiçeğimle bir bahçemle.", (D4).

5. Başkalarının Gözünden Dilinden: "Mahallenize, sokağınıza veya evinize gelen tanıdık,dost,akraba veya tanımadığınız kişiler, yabancılar sizlere mahalleniz,sokağınız,eviniz hakkında olumlu veya olumsuz-iyi,hoş veya kötü eleştirdikleri şeyler oluyor mu?,Neler söylüyor,neler üzerinde duruyorlar?".

"Kış sezonunda birşey söyleyen yok da, yaz sezonunda gelenlerin hepsinin yüz ifadelerinden belli oluyor yani memnun oldukları, birşey söylemelerine gerek yok ve hepsi de o güzelliğin, o mutluluğun özlemi içerisindedir sanki de. Mesela ben ana evinden ayıldım, evlendim ayrıldım. Ne bileyim yani, akşam oldu mu evde durasım yok, apartman dairelerinde, yazın özellikle bir taraflara gitmek gezmek, ama annemin evinde olsam herhalde gerek kalmayacaktı. Bahçede oturmak, o çiçeklerin arasında oturup iki bardak çay yeterli olacaktı.", (S4).

"Söylüyorlar, şimdi gelen adamın niteliğine bağlı biraz. Bir defa yokuşundan şikayet ediyorlar yani, niteliği ne olursa olsun, yorgun çıkıyorlar eve. Bizim evden Trabzon'un görüntüsü çok güzeldir, her taraf ayağının altındadır. Ondan sonra ona vuruluyorlar, manzarasına.Sokak işte böyle sanatçı arkadaşlar, mimar falan getirdiğinde yani, sokağın eski dokusu hoşlarına gidiyor. Onu göremeyecek adam, zaten bir şey

dediği yok, o, yokuştan şikayet ediyor...

... şimdi biz çok gördüğümüz için, devamlı orada yaşadığımız için dışardan bakan bir göz daha iyi değerlendirir. Mesela... H. geldi bizim eve, orada birkaç ev vardı, bayıldı onlara, o sokağın konumuna, her şeyine..., ben artık yapmıyorum, hissedemiyorum yani. Çocukluğumdan beri onla haşır neşir olduğum için o güzellikleri göremiyorum. Belki bazı güzel ... yerleri vardır aslında. Yine de yani modern bir yapının gerektirdiği sorunlar, moder değil de çarpık kentleşme diyim, yani bizim sokakta henüz o oluşmamış. Yani çok kötü bir mimari betonarme yapı orada yoktur. Gene usta çırak ilişkisiyle oluşmuş geleneksel mimarinin bazı örnekleri sözkonusu. Onda da eğriliğinde bir tadı var belki de yani.", (H1).

"Mahallemizi pek, yani aşağıdan geldikleri zaman pek beğenmiyorlar, ama üstten geldikleri zaman beğeniyorlar. Çünkü altta biraz..., Kuzgundere olduğu için biraz karışık bir mahalle, o yüzden beğenmiyorlar. Normalde bizim arayı, evimizin bulunduğu arayı beğeniyorlar. Eski bir mahalle olduğunu, bu aranının güzel olduğunu-bizim evimizin olduğu arayı beğeniyorlar-, güzel bir ev olduğunu söylüyorlar. Eskiden daha çok seviyorlardı. Şimdi şu anda pek sevmiyorlar, o yoldan dolayı, uçurum falan diyorlar onlara. Mimarlık öğrencileri, sokak hakkında eskiden daha güzel olduğunu söylüyorlar yani önceden gelenler, o yolun korkunç olduğunu, mahallenin eski bir mahalle olduğunu, güzel olduğunu, boşu boşuna tahrip edilmemesi gerektiğini söylüyorlar. Ben de onlara katılıyorum. ", (K1).

"Severler, evimize her gelen sever. Geçen günü babaanne diyor ki evimiz çok güzel. Yalnız yolumuz yüksek biraz o başka. Dışardan kim gelirse evimizi sever. Hele yazlığı daha güzeldir.",(D4).

6. Taşınma : "Şayet burdan taşınırsanız en çok nelerin yokluğunu hisseder, neleri ararsınız?"

"Isınmışız mahalleye. Sonra evimi ararım. Eski meski kendi evimdir, ararım evimi, mahallemi de ararım. Gerçi komşularımız hep dağıldı.

Ama gene eskiden kalmış birkaç komşumuz var. Yine de aranır tabii. Alışkanlığı. Tabii evin hatıraları var. Kaç senelik ev. Ben 42 senedir bu evdeyim. Onları ararım.", (S6).

"Taşınırsam komşularımı ararım. Her yerde komşu, komşusuz ne olur, hiç bir şey. Buranın bir de manzarası olduğu için güzeldir. Bir de bahçesi var, çıkar oynar ocuğun. Başka bir yerde tutsan, sokak ağzı olsa korkarsın ocuk gitti, düştü yola, vurdu ona araba, düştü bir yere. Her şeyi düşünürsün. Burada gözümüzün önünde hepsi. İner sokağa, oraya indin mi bakarsın, döner geri gelirsın. Başka yerde olursan nerede gidip arıcan onu. Öyle da.", (H3).

"Taşınırsam, evimi ararım, şu baheciğimi ararım, tavukcuklarımı ararım. Kümesim var, tavuk meraklısıyım, çiçeğe meraklıyım, bunu ararım. Bir yeni katı da çıkabiliriz, fakat herhalde bu rahatlığı bulamazsın diyorlar bana, bulamazsın diyorlar. Yani bahçemi, tavukcuklarımı ararım.

Komşular... hepsi çekip gitti. Aslında ben geldiğim zamanki komşular hiç yok. Hep köylüler, yabancı. Komşumu da pek ararım diyemem yani, komşu kalmadı.", (K5).

"... Tabii komşularımı hatırlarım, bahçeli evimi ararım, daha ziyade komşularımı ararım. Komşularla beraber günler, bir ömür feda ettin, aranır insan dimi, şimdi gittin bir yere komşular yabancı, hoşuna gitmez. Zaman geçecek aradan ki eski ev, eski komşularla tanıştın, yüzgöz oldun mu daha çok hoşuna gider o zaman, o yüzden ararsın..."(D5).

SOKAK/GÖRÜŞME NO: ÖZELLİKLER	SARAYATIK SOKAK						HASANBAŞ ÇIRMAZI					RUZGÜNDERE SOKAK					DUTLU SOKAK											
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6						
. Yerin Tarihi ve Tarihi Çevre Hakimiyeti (Sur, Eski Evler, Eski Türk Sokakları, Trabzon Konut Mimarisi, Koruma Alanı)	•		•			•	•																					•
. Korunmuş Sokak-Çevre			•				•																					
. Olumlu Yerleşme Düzeni					•																		•					•
. Güzel Manzara																											•	
. Güzel "Bahçeli Evler"	•			•	•		•		•														•	•	•	•	•	•
. Yeşil, Ağaçlar, Otlar	•			•	•				•														•	•	•	•	•	•
. Mimari Öge ve Özellikler (Cumba, Renk, Katsayısı)			•																									•
. Güzel Geleneksel Evler							•			•		•											•			•		•
. Olumsuz Değişme (Bozulma) Yıkılma, Yeni Yapılaşma	•	•		•	•																		•				•	•
. Eskilik: Eski Evler Eski Sokak		•	•	•	•				•	•	•	•	•	•	•	•							•					
. Bakımsız Sokak ve Evler																							•					
. Bakım, Onarım, Yenileme Gerekliliği	•	•	•	•	•		•	•	•			•					•						•			•		
. Koruma ve Yanlış Planlama Politikası			•				•					•					•											
. Yanlış Uygulamalar			•																									
. Temizlik Sorunu	•	•																										•
. Prestij, Statü (Zengin Mahalle)																												
. Sağlıklı Ahşap Evler																										•		
. Kendi Evi																										•	•	•
. Komşular ve Komşuluktaki Olumsuz Değişme	•	•				•	•				•																	

Sekil 4.35.

İLGİ-SORU ALANI 3

GÖRÜNTÜ: "Sokagınızın, yakın çevrenizin mahallenizin görüntüsüyle ilgili olarak düşünürseniz neler söylersiniz?"

SOKAK/GÖRÜŞME NO: ÖZELLİKLER	SARAYATIK SOKAK						HASANBAŞ ÇIKMAZI					RUZGUNDERE SOKAK					DİTLU SOKAK										
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6					
. Müstaklî-Bahçeli Evler				•	•		•																•	•		•	•
. Evlerin Yakınlığı (Komşuların Yakınlığı)	•																						•				
. Donatıların Yakınlığı -Camii,Kahvehane,Alışveriş-				•																			•				
. Ulaşım (Tasitli veya Yayan)																							•				
. Sokakın Caddeden Uzak Konumu (Görülmesi Olması)	•									•					•												
. Ev Mimarisini ve Ögeleri			•				•	•				•											•	•		•	•
. Bahçe	•																						•	•		•	•
. Yeşil								•															•				
. Heydan	•																						•				
. Manzara (Ayrı manzara öğeleri) - Deniz,Kale,Açıklık-										•	•																
. Güneş-Manzara-Ferah-Havadar										•	•																
. Sokakın Korunmuşluğu			•																								
. Bozulmamışlık, Doğallık							•	•																			
. Kendi Evi: Mimarisini,Yaşantısını Mevsimlere Göre Kullanımı - Yaşanan Yer-	•				•											•									•	•	
. Güvenilir Çevre ve İnsanlar					•					•	•												•	•	•	•	•
. Komşuluk İlişkileri	•	•		•	•	•				•	•	•											•	•	•	•	•
. Tanıdık Çevre ve Sunduğu Olanaklar/Ayrıcalıklar				•																							
. Yaşantı, Anılar ve Geçen Yıllar (Yaşanmışlık)	•				•	•				•																	
. Baba Evi Olması											•																
. Genel Atmosfer	•						•																•		•		•
. Temizlik																											•

Şekil 4.36.

İLGİ-SORU ALANI 4

HOŞA GİDEN TARAFLAR:

"Sokağınızın, yakın çevrenizin, mahallenizin hoşunuza giden şeyleri, tarafları nelerdir?"

SORAK/GÖRÜŞME NO: ÖZGELER-ÖZELLİKLER	SARAYATIK SORAK						HASANBAŞ ÇIRMAZI					KUZGUNDERE SORAK					DUTLU SORAK					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6
. Genel Atmosfer-Mahalle	•																					
. Eski Doku-Çevre	•		•				•					•										
. Bahçe: a. Taşlık														•		•						
b. Yeşil, güller, çiçekler				•	•				•	•						•						
c. Diken, oturma yeri (İzlim asma ve çardak)															•							
d. Yaşantısı									•						•	•						
e. Mevsimle gelen güzellik				•	•										•	•						
. Görüşmecinin Evi	•	•			•	•					•									•		•
a. Eski ev mimarisi	•	•			•	•						•	•	•						•		•
b. Ferahlığı	•	•																		•		
c. Rahatlığı	•																					
d. Bahçeli olması															•					•		
e. Genişliği										•				•								
f. Sıhhatli-Absap oluşu						•								•	•							
g. Kullanışlı olması														•								
h. Yazlık ve kişilik kullanımı																					•	
i. Yüksek tavanları	•																					
j. Balkon	•																			•		
k. Her tarafını																				•	•	
. Mistaklı oluşu																•						
. Regenonler-Eski Doku, Eski Ev																						
a. Herkes-her gelen			•	•		•										•				•	•	•
b. Mimarlar						•			•													
c. Turistler					•																	
d. doktorlar	•																					
e. Ressamlar-Sanatçı			•						•													
f. Mimarlık Öğrencileri						•						•										
g. Arkadaşlar																				•		
. Hekmin Kişi Üzerindeki Olumlu, Yaratıcı, Duygusal Etkileri			•																			
. Güzel Manzara-Görüntü							•	•		•										•		•
. Temiz, Bakımlı Olmayan Çevre	•								•	•											•	
. Yokus ve Getirdiği Yorgunluk																						
. Bozulan Sokak Zemini												•										
. Evin Zor Kişilik Kullanımı														•								
. Yanmayan Lambalar									•													

Şekil 4.37.

İLGİ SORU ALANI 5

BAŞKALARININ GÖZÜNDEN-DİLİNDEN: "Mahallenize, sokunuza veya evinize gelen lanetlik,dost, akraba veya tanımadığınız kişiler, yabancılar sizlere mahalleniz, sokunuza, eviniz hakkında olumlu veya olumsuz-iyi, hoş veya kötü eleştirdikleri şeyler oluyor mu? Neler söylüyor, neler üzerinde duruyorlar?"

SOKAK/GÖRÜŞME NO: ÖGELER ÖZELLİKLER	SARAYATIK SOKAK						HASANBAŞ ÇIKMAZI					KUZZUNDERE SOKAK					DUTLU SOKAK					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6
. Memleket-Yuva					•																	
. Mahalle-Tanıdık Çevre Alışılmış Çevre					•		•					•										
. Kendi Evi (Alışma, Hatıralar, Uzun Oturma Süresi)	•					•					•	•				•					•	•
. Kentteki Konumu (Yakınlık ve Yeşil)			•												•							
. Donatımların Yakınlığı (Camli)																				•		
. Eski Bahçeli Evler (Fiziksel Çevre)	•						•															
. Komşu Evi (Yaşantının Önemli Bir Bölümünün Geçtiği)	•																					
. Meydan-Meydancık ve Canlılığı	•																					
. Komşular-Komşuluklar- İnsanlar Arasındaki İlişkiler	•		•			•		•		•	•	•	•		•					•		•
. Arkadaşlar							•						•									
. Anne Evi				•																		
. Hatıralar					•		•															
. Yaşamışlık, Yaşadığı Geçirilen Günler							•					•										
. Bozulmuşluk-Doğallık							•															
. Sokaktaki Yaşantı (Canlılık ve Kullanım)								•														
. Çocuklara Güvenli ve Denetimli Çevre									•													
. Sessizlik-Sakinlik										•												
. Manzara (Genel)								•	•													
. Bahçe-Yeşil			•		•				•						•	•					•	•
. Bakılan, İlgilenilen Canlılar, Evcil Hayvanlar (tavuklar, balıklar vs)			•																	•		
. Havuz			•																			
. Evin Sıhhati Rahatlık-Üzgünlük																				•		•
. Ferahlatıcı Özellik (Balkon, bahçe, tashik)		•					•													•	•	•
. Mevsimlere Göre Kullanım (Kışlık ve yazlık kullanım)		•																			•	
. Sağlıklı Ev		•																				
. Geniş Ev		•																				
. Genel atmosfer-Yaşantı	•						•															
. Başka Yerin Aynı Olması Koşulu-İsteği					•																	
. Herşeyi, Her Haliyle, Her Şeyiyle			•	•	•	•														•		•
. Hiç Bir Şeyi															•							

Şekil 4.38.

HİÇİ-SORU ALANI 6

TAŞINMA : "Şayet burdan taşınırsanız en çok nelerin yokluğunu hisseder, neleri ararsınız?".

7. Hatıralar-Hatırası Olan : "Bu yere, bu mahalleye, sokağa nasıl Şeyler (oraya gelme yer- geldiğiniz, yerleştiniz, bu evi ve bah- leşme ve yaşamayla, yaşam çeyi nasıl aldınız veya yaptınız? Bu öyküleriyle ilgili ola- konuyla ilgili hatıralarınızdan bir rak) kaçını sayabilir misiniz? Buradaki bir ağaçla bir duvar parçasıyla ve- ya herhangi birşeyle ne gibi hikaye- leriniz var?".

"Burası baba evimiz. Orayla ilgili pek çok anımız var. Mesela annem der, abin şu odada doğdu, sen şu odada doğdun, mesela daha ora- dan başlamış. Orada benim için çok önemli hatıra olarak şunu söyleye- bilirim, bahçedeki havuzu, ... abimle ben kendi ellerimizle yapmış- tık. Orada o bahçede oturup o havuzu seyretmek..., kuşları severim, kuşlarımı da oraya asarım, bambaşka zevk verirdi bana..."

Şu anda ben apartman dairesinde oturuyorum. Bazen akşamları ışık- ları söndürürüm, odanın bir tarafına akvaryumu balıklarla koydum, üzeri- ne de kuşları astım, çiçeklerim var, onlara bakar dalarım, kendimi bahçede hayal ederim ...

... Sonra bahar geldi mi bizim bir setimiz vardır, onu bir neşey- le dışarı, taşlığa atarız. Soğuklar başladı mı da onu bir hüznle içe- ri alırız. Bazen kahvaltı ve akşam yemeklerini orada yaparız.", (S4).

"... Eee, hatıra vardı tabii, annem vardı, babam vardı, iki kız- kardeşim vardı. Söylememiz, gülmemiz, alemimiz yerindeydi. Hep bir a- radaydık. Kızkardeşim, o bitişiği, yanındaki evi almıştı. O da gelir giderdi bize, Onun da çocuğu vardı. Bizimkilerin de vardı. Girer çıkar- dık, gezmeler var idi, günler var idi, hepsini gezerdik. Ben böyle o- turmazdım ya gezerdim..."

... Hatırası olan şeyler tabii var. Bu ölen kardeşim bahçeye sala- talıklar, hıyarlar dikerdi, biber, marul dikerdi, ne bileyim bahçeyi- süslerdi, sonra bahçemiz hep gül idi. Güller vardı. Girerdik bahçeye ki, kokusundan, sebzesinden bayılırdık. Severdik, hıyarlar küçük küçük koparanda kardeşim, anamı da çıkarırdık oraya, kollarından tutar merdi- venleri var içerden, çıkarırdık oraya, güneşlenirdik orada. Yani güneş- lendik mi ferahlardık orada, bahçemizi de görürdük. Ferahlardık işte

öyle. Eski usül ev ne biliyim, Yenilerden değil, yenilerde hala daha rahattır, bu hanımlar daha rahattır. Yeni evleri var, bakımı da var. Çiçeklerimiz de var, karanfiller, ortancalar...", (H5).

"... Taşlıkta salıncak sallanıyorduk. Zaten en büyük zevkimiz oydu. İki kardeş içine girmek, şarkı söylemek.

İkincisi de taşlıkta eski kilimi serip ne kadar oyuncak varsa dö-küp evcilik oynamaktı.

Üçüncüsü de taşlıkta peş peşe düşüp ebecilik oynamaktı. Öyle ya-ni...", (K3).

"Bu evin her karış tahtasında bile şeyim anım vardır. Annem, ba-bam, çocukluğum... Hepsi bu evin içinde geçti... Nereye baksam, anamı babamı görürüm. Ondan sonra kardeşlerimi görürüm. Onlar çekilip git-tikten sonra kaldık biz. Biz de iki yaşlı adam, burada başbaşa verdik oturuyoruz. Ne yapalım. Allah torunlarıma, evladımıza, gençlere ömür versin. Biz zaten miyadı doldurduk, teskeremiz eskidi...", (D6).

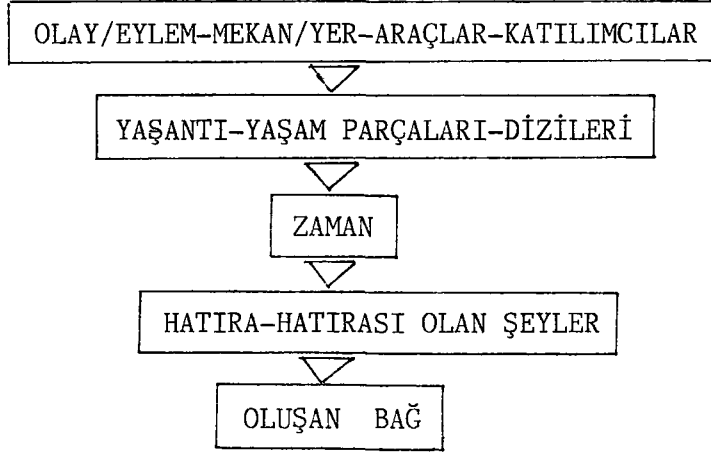
- Hatıralar, hoşta giden taraflar, taşınacak durumda aranacaklar içinde ve oradan taşınmayı düşünmeme nedenleri arasında işlenmekte ve eve, yakın çevreye, insanlara duygusal bağların oluşmasında, geliş-mesinde, sürekliliğinin sağlamasında etkili olan yaşam, yaşantı par-çaları olarak görülmektedirler.

- Yaşanan olaylar, oraya gelip yerleşme ve orada geçen yaşantıya, yaşanmışlıkla ve şimdiki anı yaşamayla ilişki içerisinde;

- . Yaşanan olaylar; Olay, Geçtiği Mekan-Yer, Araç-Kullanılan Araçlar, Katılımcılar-Kişiler

- . Yaşanan olaylarla ilgili hatıra değeri taşıyan fiziksel öğe-ler, bu öğelerin yaşanan olaylar bütününde vurgulayıcı özel-likleri

üzerinden oluşan hatıralar, hatırası olan şeyler, gerçekleşen, oluşan yaşam parçaları, dizileri ve izleri olarak görülmekte ve ilişki, ilgi, etkileşimler içinde, hatıra taşıma ve hatıra değeri olguları daha son-raki ve şimdiki yaşantı/yaşantı,zaman içinde ortaya çıkmaktadır.

Yaşanan olaylar, hatıra, anı değeri oluşturan bütünün, kişinin yaşamı içinde, gerçekleşen yaşam bölümü-dilimi içindeki yeri, zamanı, yıl zamanı-mevsimler, günler gerçekleştikleri, gerçekleştirdikleri zaman olarak önemli etkenler olmaktadır.

- Hatıralar, yaşanan mekanların, yerlerin, öğelerin ve etkinliklerin sonradan görülmesi, izlenmesi ve konuşma konusu olduğunda, eskiyi tekrar yaşatan özelliği, etkili olarak bulundurmaktadırlar.

- Hatıralar-Oluşumu-Hatırası olan şeyler:

1. Birlikte yaşanan kişiler, yaşanan yer ve o yerde geçen yaşantı-Aile-Ev-Yaşantı; Ev, anne baba, kardeşler, dedeler, kendileri ve yaşamaları, söylemeleri, gülmeleri, gidip gelmeleri, gezmeleri....
2. Çocukluk anıları (yaşam dilimi ve anılar); oyunlar, düşmeler, yaralanmalar, yaramazlıklar, arkadaşlar, arkadaşlıklar..., izleri; kale direği, "emen yeri" görevi gören elektrik direği, isimlerin-lakapların kazındığı duvar ve yazıları, futbol takımı ismi yazılan ve hala saklanan teneke levha,... ve duygular
3. İlişkiler-İlgiler, duygusal bağlar; ikramlar, hediyeler, sevgi gösterisi...

4. Yaşantının geçtiği mekanlar; sokak, yakın komşu evi, bahçesi, kapı önü, meydan
5. Birlikte üretilen-oluşturulan şeyler ve mekanı; bahçede kardeşlerin birlikte yaptıkları havuz, havuzdaki balıklar, eşlerin birlikte ilgilendiği çiçekler, saksılar, taşlık
6. Bakılan, üretilen, yetiştirilen şeyler; kuşlar, tavuklar, çiçekler...
7. Özel günler ve yaşananlar; diğer insanlarla, komşularla biraraya gelmeler-birliktelikler-birlikte yapılan şeyler; Ramazan, Bayram, Yılbaşı ve eğlenceler, kutlamalar, ziyaretler, toplanıp oturmalar, Ramazanda iftar vaktini birlikte beklemeler...
8. Yaşantıda belli bir olayın, bir dönüm noktasının simgesi olan araçlar ve mekanlar;
  - . Her ilkbahar geldiğinde, dışarıya, taşlığa-bahçeye atılan set ve ilkbaharın gelmesinin ve bahçede geçecek yaşantının simgesi olması
  - . Yaşantıda dönüm noktası olan evlilik olayında etkili mekan ve sonucu... yağmur, iri kallaslar, kitaplar-donatılar, boya kokusu, halı, soğanlar, çay içme, sohbet, müzik ve oluşturdukları sıcak atmosfer, o atmosferin sahibi ve yaratıcı kişisi...
9. Unutulmayan, kişi için değeri, anlamı olan günler ve geçtiği mekanlar;
  - . Çocukların düğünü-Oda
  - . Çocukların sünnet düğünü-Oda
  - . Kendi düğünü-Bahçe
  - . Nikah kıyılma-Balkon
  - . Ait oldukları kişi-Oda
  - . Çocuklarını büyütme-Ev,Bahçe,Oda

10. Birilerinden, yakınlarından, sevdiklerinden kalanlar ve sevdiklerinin yaptıkları;
- . Ev; baba evi, anne evi, dede evi, kayınpe-
der evi
  - . Fiziksel ögeler; Dededen kalma kuyu, ocak,
çocukların yaptığı havuz
  - . Onların diktiği ağaçlar ve adları; annenin
dikmeleri, annenin hatıraları, abinin hatı-
raları, çiçekler ve süslediği bahçe...
  - . Eşinin ilgilendiği bahçe, herşeyiyle
11. Komşular-komşuluklar ve geçtiği mekanlar;
- . Toplanma, elişi, sohbet, misafir kabulü,
yemekler, birlikte kışlık yiyecek hazırla-
ma, yardımlaşmalar; çamaşır yıkama, çeyiz
hazırlama, eğlenceler; çalma, söyleme..,
birliktelik, paylaşımlar; üzüm asması yapra-
ğı, kuyudan su, yemek...
  - . Sokak, yakın komşu evi, kapı önü, bahçe,
meydan, kır...
12. Yenileniyemekler-Özel, Yöresel yemekler; mekanı ve araçları
ve yardımlaşma, ortaklaşma, paylaşma, birlik-
te yapma;
- . Olay-Eylem : Oturma, yeme içme, birlikte
yapma, birlikte yeme
  - . Mekan-Yer : Bahçe
  - . Araçlar-Ögeler: kilim, yemekler, duvar par-
çası
  - . Katılımcılar : Komşular
13. Yaşanmış bazı olayların, yaşamının verdiği güzel duygular;
- . Olay-Eylem : Oturup çay içip seyretme
  - . Mekan-Yer : Bahçe
  - . Araçlar-Ögeler : Havuz, çiçekler, kuşlar, çay
  - . Katılımcılar : Kendi
  - . Sonuç : Güzel duygular-Rahatlama,
zevk alma, dinlenme

14. Acı olaylar
  15. Eğlenceler; Çalma, söyleme, oyanamalar, helva çekmeler
  16. Fiziksel çevre, mimari mekanlar, ögeler ve kullanımlar;
    - . Odalar, ocaklar, bahçe, mutfak
    - . Misafir ağırlama ve kişiler, kişilerin kaldıkları odalar
  17. Bahçede varolan meyveler ve unutulmayan tadları
  18. Kendi yaptığı şeyler;
    - . Dikilen çiçek, ağaçlar, çimenler
    - . Yapılan çiçeklikler
    - . Taşlık
    - . İyileştirilen, kurumaktan kurtarılan ağaçlar
  19. Çiçeklerin kokusu
  20. Oraya geliş öyküleri;
    - . Gelin olarak gelme
    - . Orada doğma büyüme
    - . Oralı olma ve orada ikamet edilen süre ve yakınlar
  21. Eğitim-Okul dönemleri
  22. Kurulan birlik-gruplar ve faaliyetler; spor faaliyetleri.
- Çocukluk ve Anılar; Oyunlar (saklambaç, futbol, evcilik, çelikçomak, yakalamacılık, körebe, misket, uçurtma, kuş lastiği ve kuş avlama), düşmeler, yaralanmalar, arkadaşlıklar, ilişkiler, çalışma (simit, sakız satma) ...

1. Olay-Eylem : Futbol oynama
Mekan-Yer : Sokak
Araçlar-Ögeler : Top, kale direği görevini gören elektrik direği ve takım adını taşıyan levha
Katılımcılar : Arkadaşlar
2. Olay-Eylem : İsimlerini, lakablarını duvara kazıma
Mekan-Yer : Sokak
Araçlar-Ögeler : Duvar
Katılımcılar : Arkadaşlar
3. Olay-Eylem : Komşu bahçesini, komşuları görme,
Kendimi gösterme çabası-fındık atma
Konuşma
Mekan-Yer : Kendi evinin çatı katı
Komşu bahçesi
Araçlar-Ögeler : Fındık, çatı katı penceresi
Katılımcılar : Kendi (çocuk) ve komşular
4. Olay-Eylem : Saklambaç oynama, gizlenme
Mekan-Yer : Sokak, bahçe, komşu bahçesi, kapı içi, merdiven altı
Araçlar : Direk-emen yeri olarak
Katılımcılar : Arkadaşlar
5. Olay-Eylem : Evcilik
Mekan-Yer : Bahçeler, sokak; merdiven başındaki düzlük, kapı önü, taşlık
Araçlar-Ögeler : Kilim, oyuncaklar, yemek malzemesi olarak yeşil
Katılımcılar : Arkadaşlar, Kardeşler
6. Olay-Eylem : Yakalamacılık, Koşma
Mekan-Yer : Sokak, bahçe
Katılımcılar : Arkadaşlar, kardeşler
7. Olay-Eylem : Düşme, yaralanma

- Mekan-Yer : Bahçe, çeşme bölgesi
 Araçlar-Ögeler : Merdiven, çeşme
 Katılımcılar : Kendi (çocuk)
8. Olay-Eylem : Oyun, sallanma
 Şarkı söyleyerek sallanma
 Şarkı söyleme
 Mekan-Yer : Bahçe, taşlık
 Araçlar-Ögeler : Salıncak; ip, bez, ağaç
 Katılımcılar : Kardeşler
9. Olay-Eylem : Sokağın adımlanması: 95 adımlık sokak
 Mekan-Yer : Sokak
 Araçlar-Ögeler : Kendi adımı
 Katılımcılar : Kendi
10. Olay-Eylem : Saz çalma, oynama, oynatma
 Mekan-Yer : Sokak-kapı önü, direk dibi
 Araçlar-Ögeler : Saz, şarkı
 Katılımcılar : Kendi, Komşu çocukları-abiler
8. Zaman içindeki değişimler: "Zamanla burada, sokağınızda, mahal-
 . Fiziksel Çevre lenizde olan değişiklikleri, komşu-
 . Sosyal Çevre luk ilişkileri, genel yaşantı açısından olsun, sokağınızın, mahallenizin görüntüsü açısından olsun, anlatır mısınız? O zamanla bu zamanı, yani eski sokağınızla şimdiki sokağınızı karşılaştırırsanız neler söylersiniz?"

Tarif-tanıtımda, hoş giden taraflar içinde, görüntü, taşınma durumunda aranacaklar içinde, hatıralar, başkalarının beğenileri içinde sosyal çevre; insanlar, komşular, komşuluklar, fiziksel çevre; mimari ögeler, özellikler, yerleşim düzeni, bakım, eskilik, koruma.. ve değişimleri değerlendirilmektedir.

Zaman içindeki değişimler, eski ve yeninin karşılaştırılması ve

değerlendirilmesinde şu başlıklarda toplanmaktadır;

- Sosyal Çevre : . Eski ve yeninin, değişiminin değerlendirilmesi
  - . İnsanların, komşuların, sakinlerin değişiminin değerlendirilmesi
  - . Komşuluk-yaşama çevresi kapsamı ve faktörler
  - . İnsanlar arası ilişkiler-komşuluk ilişkileri ve gerçekleştirici, yardımcı, destekleyici, sebep hazırlayıcı faktörler
  - . Değişimleri sebeplendirme

- Fiziksel Çevre

- Sosyal Çevre-Değişimler ve Değerlendirmeler

- Eski ve Yeninin, Değişimin Genel Değerlendirilmesi;

- Eski : . İyi güzel ilişkiler
- . Samimiyet
  - . Yakınlık
  - . Sıhhatli ilişkiler
  - . Sevimli, sıcak ilişkiler
  - . Birbirini tanıma, tanınma
  - . Birbirinin her şeyini bilme; derdini, sevincini
  - . Teklifsiz girip çıkma
  - . Samimi dostluklar
  - . İyi komşular
  - . İyi yaşantı
  - . Şenlik
  - . Cana yakın insanlar
  - . İçten insanlar
  - . İçli dışlı ilişkiler
  - . Yardımlaşma ilişkileri
  - . İyi, tatlı ilişkiler

deyimleriyle tanımlanırken, değişme ve değişiminin getirdiği değerlen-

dirmeyle,

- Yeni : . Değişti
- . Süren iyi ilişkiler
  - . Azalan ilişki ve samimiyet
  - . Eskiye göre zayıf, fakat yine de sıhhatli ilişkiler
  - . Eskilerle, taşınmalara rağmen süren iyi ilişkiler
  - . Yenilerle zayıf, olmayan ilişkiler
  - . Yabancı insanlar
  - . Olmayan komşuluk ilişkileri
  - . Herkes kendine
  - . Menfaatperest insanlar
  - . Azalan yardımlaşma

olarak tanımlanmakta ve değişimin, ilişkilere getirdiği olumsuzlukların yanında devam eden, süren olumlu ilişkilerin varlığı ifade edilmektedir.

- İnsanların, komşuların, sakinlerin değişimi ve değerlendirme;

Çevredeki insanların, komşuların taşınma, göç, ölüm, çocuklarının yanına gitme, evlerini terk etme gibi nedenlerle gitmeleri, azalmaları ve onların yerine gelen insanların değerlendirmesi;

. "Eskiler", "Yerliler", "Temelli ev sahipleri", "Eski sakinler", "Eski dostlar", "Zengin ve oturaklı kişiler-Yerliler", "Eski insanlar", "Şehirli", "Köylü", "Köyden gelenler", "Köy kökenli yerliler", "Sonradan gelenler", "Yabancılar", "Değişik insanlar", "Dışardan gelenler", "Kiracılar", "Yeniler", "Sonradan tanınan insanlar", "Dar gelirli yeniler"

deyimleriyle iki grup insan tanımlanmakta, isimlendirilmekte ve değişimle gelen, eskilerden az aile kalması ve göç eden ailelerle, eskilerle hala süren ilişkiler, sonradan gelen insanlarla zayıf, olmayan, kesilen ilişkiler şeklinde sonuçlar görülmektedir. Eskilerin sözü edilen neden-

lerle gitmelerinin, yerilerin gelmesini hazırlayan ortam, değerlendirilmesi, yenilerin değerlendirilmesi ve kabullerinde olumsuzluklar hafif veya kuvvetli olarak farklı derecelerde ifade edilmektedir.

Eskilerle hala süren iyi ilişkilerin, yeni gelenlerle az olan veya olmayan ilişkilerin ifadelerinin yanında yenilerin, sonradan gelenlerin arasında güzel bir diyalogun kurulduğu sokak sakinleri ve sonradan gelenler tarafından açıklanırken, yeni gelenlerin eskiler konusundaki değerlendirmelerde olumsuz ifadelere rastlanmamaktadır.

● Komşuluk-Yaşama çevresi kapsamı ve faktörler:

Eskiden -Yakın, Dar Komşuluk Çevresi: . Az insan, temiz insan

. Güvenilir çevre ve insanlar

. Kardeşçe yaşama

. Temelli insanlar-
Ev sahipleri

. Az insan, geniş tanıdık çevresi, herkesin tanınması

. Eski komşular hep yerli

. İnsan birbirini tanıyor

Yeni-Şimdiki değişen, kalabalıklaşan komşuluk çevresi

: . Sürekli değişen insanlar

. Artan insan sayısı, kalabalıklaşma

. Tanımadık insanlar

. Menfaate bağlı ilişkiler

. Gelip geçici insanlar

. Kalabalıklaşma ve daralan tanıdık çevresi (Kendi yakın çevre düzeyinde ve diğer mahalleler, sokaklarla olan ilişkiler çevresi düzeyinde)

- . Kiracılar, kiracı trafiği
- . Olmayan, azalan ilişkiler
- . Güvenilir çevre

deyimleriyle tanımlanırken komşuluk, ilişkiler, tanıdıklık çevresi kapsamındaki değişmeler ve sınırlamalar ortaya koyulmaktadır.

Güvenilir çevre, güvenilir insanlar tanımlamaları dört görüşmeci tarafından ortaya koyulurken, bir sokaktaki tek görüşmecinin (S5) güvenilir çevrenin varlığını sürdüremediği ifadesinin yanında, diğer sokaktaki beş görüşmecedan üçünün (H1, 4, 5) anlaşmışçasına güvenilir çevre, güvenilir insanlar kavramını-olgusunu açık, yakın ve vurgulu deyimlerle ifadeleri ilginç ve anlamlı olarak görülmektedir. Bu birinci sokakta değişme, kalabalıklaşma ve devamlılık gösteren sokağın yanında ikinci sokağın, değişmemiş, kısa-küçük ve çıkmaz sokak özelliğinde olması etkenler olarak görülmektedir.

S5, eskiden az insan temiz insan, güvenilir çevre, kardeşçe yaşama, temelli, güvenilir insanlarla ifade edilen eskinin yanında yeni sürekli değişen insanlar, artan, tanımadık insanlar ile ifade edilmekte,

H1, 4, 5, temiz mahalle, kötü bir şey yok, kavga gürültü yok, güvenilir yer, güvenilir çevre, güvenilir komşular şeklinde açıklamalar ve sokakta kendini evinde hissetme, herkesin birbirini tanınması ve sokağa gelecek yabancıların farkında olunacağı açıklamalarıyla ortaya konmaktadır.

"... Komşuluk çok güzeldi. Herkes kapısını açık bırakıp yatsa yatabilirdi. Ne hırsızlık ne yolsuzluk, çünkü herkes ev sahibi idi mahallenin. Ama şimdi çok değişti ...", (S5).

"... Şeydir tabii, temiz bir mahalledir, şu açıdan diyorum, yani herhangi bir kötü bir olay, kavgaydı, gürültüydü öyle bir olay olmaz, yani güvenilir bir yerdir. O özelliğini hala muhafaza ediyor. Yani başka bir değişiklik yok...", (H1).

"... Mesela aralığın şu dibinden yukarısı, sanki evine gelmiş gibi olursun. Aslında o şeyi uyandırır, bugün kapıları kilitledim mi,

acaba birşey olur mu diye korkmadım giderken yani. Güvenceli gittim. İlla da mahalleden, sokaktan birisi görür geleni gideni... Sokağın en iyisi, bizim sokağımız, böyle yani temiz bir sokaktır, yani korkulmaz, gece gündüz güvenerek, akşamları kapı da kapatmadan, kitlemeden yatarım yani, komşulara güveniriz...", (H4).

"... Mahallemizde bir böyle kötü insan yoktu. Yani hırsız olur, fenalık yapar, bunlar yoktu, yok mahallemizde, severiz mahallemizi..." (H5).

● İnsanlararası-komşuluk ilişkileri ve gerçekleştirici, yardımcı, destekleyici, sebep hazırlayıcı faktörler:

- . Toplanma, oturma, sohbet, elişi, çay içme, dedikodu...
- . Sabah kahveleri, kahvaltıları, akşam çayları
- . Yöresel yemekler; hazırlama, toplanma, yeme, içme
- . Gidip gelmeler, teklifsiz gidip gelmeler
- . Ziyaret, hal hatır sorma
- . Misafir ağırlama
- . Oyunlar, eğlenceler; . Helva çekme-şarkı söyleme
  - . Hikaye anlatma
  - . Tombala oynama
  - . Yüzük oyunu oynama
  - . Müzik; çalma, söyleme, dinlenme, oynama
  - . Radyo dinleme
  - . Torba atma
- . Yardımlaşmalar; hasta, cenaze/ölüm, düğün, düğüne hazırlık
- . Yardımlaşma ve ortaklaşa-birlikte yapma, iş bölümü, paylaşma; çamaşır yıkama, kışlık yiyecekleri hazırlama, su, üzüm asmasını paylaşma...
- . Özel günler; Ramazan, Bayram, Yılbaşı. Hıdırellez, Piknik, Düğün, Mevlüt; ikramlar, oyunlar, eğlenceler, gezmeler, ziyaretler...

● Yardımlaşma ve ortaklaşma, iş bölümü, paylaşma, birlikte yapma komşuluk-sosyal-insanlararası ilişkilerdeki olumlu, destekleyici,

gerçekleştirici rolü oynamakta ,yaşam biçimini oluşturmaktadır.

Bu olay, "Sokak ve Kollektif Kültür" deyimiyle çok güzel ifade edilmektedir;

" İşte ne biliyim.Birinin hastası olur ilgilenilir, cenazesi o olur ilgilenilir, düğünü olur, kızı olur, oğlu olur, evlenecek şey olacak hep ortaklaşa bir yaşantı yani. Güzel şeylerdi onlar, güzel ilişkilerdi onlar. Yani bir apartmandaki ilişkiler gibi değil. Yani her ev kendi başına şey, özgür muhtar, ama bir arada kollektif bir kültür oluşturmuşlar yani. Tabii bu sade bizim oraya has birşey değil yani, bu bizim bütün sokakların yaşadığı olaydır...", (H1)

"... Sokağımızda komşuluk ilişkileri tabii gittikçe de eskiyi arar durumuna gelmemize rağmen yine de sokağın şu anda komşuluk ilişkileri çok sıhhatlidir.Eskiden çok daha sağlıklıydı, ama şu haliyle bile zor bulunacak, yani menfaati ikinci plana atan, tam anlamıyla bir imece ilişkisi vardır. Bizim sokakta ve herkes birbirine çok sıcak, sevimlidirler. Mesela şöyle özetliyim. O sokağın sağlık bakanı benim anamdır. O başı ağrıyan ona gelir, zaten doktora, iğneciye götürür veya gereğini yapar, aklı erdiği kadar, hatta ilaç bile verir ufak tefek...", (S3).

Görüşmelerde, birlikte, birinin bahçesinde çamaşır yıkama, kışlık yiyecekleri hazırlama ve hem oradaki, komşu bahçesindeki olanaklardan-Çeşme, Kuyu,-Su, Leğen....- yararlanma, hem de birbirlerinin yardımlarıyla daha eğlenceli şekilde, işini yapma olarak örnekler görülmektedir;

"Hamsileri, bu bitişik komşunun eskiden büyük oyma ağaçtan leğen gibi, çok büyüktü, alırdık. Alırdık üç beş teneke hamsi, onun içine dökülürdü, Bütün komşular gelirdi, ayıklanırdı hamsiler, sepetlere girerdi, tuzlanırdı. Hep bizim kuyu vardı ya, eskiden buraların suyu yoktu. Kuyulardan temin edilirdi sular. İşte hamsiler yıkanırđı, tuzlanırdı.", (H4).

"... Ramazan'a üç beş gün kala bahçelerde toplanılır, imece usulü

yufka yapılır mesela. Başka apartman yerleşmelerinde olabilecek bir olayda değildir. Mesela hanımlar otururlar, işte beş aile ise beşi birden çalışırlar. Birininkini bitirirler ve çabuk bu olayı hallederler, bunun gibi bilmiyorum başka daha imece usulü yaptıkları şeyler ...", (S3).

"... Eskiden çamaşıra... çamaşır makinası yoktu ya kimsede,... bahçede kazan yakardık. Biz yıkarken ne kadar konu komşu var ise, çeşmemiz vardı, yağmur çeşmesi, gelir,... o günü akşama kadar çamaşır yıkardı.", (D4).

"... Üzüm asmaları vardı. Asma evin penceresinin önünden giderdi. Bütün mahalle yaprağı bizim bahçeden alırdı. Kuyu vardı, bütün mahalle bizden su alırdı...", (H4).

Önemli bir gereksinim olan suyun ortaklaşılmasının yanında bahçedeki meyvelerin ve sebzelerin de paylaşılması sözkonusu olmaktadır.

● Birlikte yapma, paylaşmanın rolü ve komşuluğa etkisi; birlikte yapılabilecek bazı özel yiyeceklerin, yöresel yemeklerin toplanarak, şarkı söyleyerek, bir eğlence ögesi-olayı olarak, sohbet ederek yapılması, paylaşılmasının yanında birlikte yeme, birlikte yapma ve yarından paylaşma, katılma gereksinimini açıklayan, gösteren "Toplanma-Yeme-İçme" ve bazan yan, bazan da amaç eylem amaç olan toplanma-oturma-sohbet-elışı-üretim-dedikodu'nun birlikte gerçekleştiği ilişkiler önemli bir yer tutmaktadır. Burada "Yöresel Yemekler" in ilişkilerdeki katkısı, gerçekleşmesinde yardımcı etkileri görülmektedir.

"... Boş çay içilir mi, patates kızartırsın, kaygana yaparsın, pastanı alırsın, patates haşlarsın, turşu kavurursun, herşeylen bile bahçeye masanı atarsın, içer güzel kahvaltını yaparsın. Öyle, şimdi diyelim bugün toplanıp bir yerde oturacak... ya evde oturacak, ya bahçede oturacak. Ne yapacan? Çay demlicen, sen ne? Patates haşlıcan, sen ne? Kaygana yapacan, hep habule yapar da yeruk. Bi ikisi yapmaz yaparuk ayrı ayrı, gelir masayı donatır otururuk...", (H3).

"... Güzel havalarda, baharda, yazın hemen kürt kilimleri, bahçe duvarının üzerine atılır. Komşular gelir. Patatesler, hamsiler haşla-

nır, kaygalanalar yapılır, çaylar demlenir. Orada yenilir içilir, sohbet edilir, elişiler yapılır...", (S4).

"... Eski komşuluklardan bahsediyorsunuz da hakikaten... birkaç komşumuz vardı. "Büyüklerimiz dışarı çıkmaya bile lüzum görmezlerdi. O komşularla kaynaşırlardı. Ama nerde... biri hamsikuşu yapsın, biri kaygana yapsın. Bir araya gelirlerdi, sabah çayını içerlerdi". Nerde o günler. Çok güzel günlerdi onlar, hakikaten çok güzel günlerdi. Ben köyde yaparım şimdi onu. Şimdi mesela bir şey yapsan, bir de çay yapardım yanına. Yalnız bunun içimi de, bunu iki tane ahbapla içersin. Telefon ederim birine, telefon ederim öbürüne toplarım onları, ikindide de hemen bir sofraya kurar, ee bundan sonrası size aittir, yapın şimdi hizmetini derim. Ne yapalım. Yaşamak için etrafında bir canlanma olması lazım...", (S2).

"... Öğle yemeğine bizdeyiz. Yahut bugün öğleden sonra bize gelin, bizde yiyelim davasına, bir iki şey yapalım toplarım onları, komşuları...", (S2).

"... Diyorum bak, sabah kahvaltısı, sabah çayı, kahvesi, muhakkak ben sende, sen bende...", (D4).

"... Bazan helva kavururdular. Helva kavurması da vardı ha, çekme helva, o çekme helva çok modaydı bizim burda. Bilhassa kışın, sini bakır sini, efendiim, alırdık tencerede kaynamış şekerin kamışını, un koyarız içersine, orda onu yumak yapardık, o yumağı açardılar, simit gibi yapardık, ondan sonra toplardık, çek ulan çek, bir kat, bir kat daha, ondan sonra tel gibi olur, biliy misin, tel gibi olur. Öyle helva çarşılarda satmazlar ha, belki vardır ama makine ile, bu eldeki çok enteresan olur. Ondan sonra herkes tabağına kor, lahana turşusu yanına dimi, eveet öyle yapardık...", (D5).

● Özel günlerin; Ramazan, Bayramlar, Yıl başı, Hıdırellez-Piknikler, Düğün, Mevlüt gibi farklı amaçlar (Dini aylar, günler, kutlamalar, inanış ve takvimden gelen zamanlar) gösteren günlerin ortam hazırlayıcı, bir araya getirici, yardımlaşmayı getiren olumlu, destekleyici etkisi görülmektedir. Bu özel günler; oyunlar, eğlenceler, gezmeler,

ziyaretler, yeme içmeler, ikramlar, hediyeler, törenler ile desteklenmektedir.

"... Bir kere biraraya geldik mi yerdik, içerdik, söylerdik, gülerdik. Hele "Ramazan geceleri" otuz gece gezerdik, tombala oynardık, yüzük oyunu oynardık, elişiler yapardık... "Eski Yılbaşlarımız" yine komşularla geçerdi...", (D4).

"... Sonra Ramazanlarda, bizim evin arkasında bir meydanlık vardır. Mahalleli, yaşlıcı genci orada toplanır, sohbet eder, bazan oyunlarla iftar vaktine kadar orada zaman geçirirdi...", (S4).

"... Tabii, meşela, bu "Hıdırellez" akşamı toplanılırdı. Maniler çekilirdi. Ben çocuktum. Çok iyi hatırlarım yani, bir sohbetti, bir eğlenceydi... Bu son iki senedir pek onu yapamadım da işte, sık sık mevlüt yaparım, mevlütde de sade şeker şey yapmam, yemekli yaparım. O vakit de yine aynı şey oluyor, bir toplantı gibi oluyor...", (S2).

"... Eski Hıdırellezlerde mesela buradan Trabzon'a muhakkak gidecektim. Yemeklerimizi bir gün önceden yapardık...", (D4).

"... Oyunlar oynardık, fincan oyunları, yüzük oyunları derler, bilir misin, ekseri onu oynardılar... Kalandarlarda çocuklar gelirdiler, torba atarlardı, birşeyler isterdiler. O zaman da incir kurusu, her yerde incir vardır, dizilen beraber. Torbalarına incir koyardık, portakal, birşeycik, elma falan. Böyle yapardılar. Tabii ben de giderdim, uşak işte ya... Giderdik, incir alır gelirdik, dizi incirlerden, yerdik.

Eski bayramlar da iyiydi. Bayramlarda el öpmeye giderdik. O zaman bir modaydı o, şimdi bilmem yapıyorlar mı, gider el öperdik, paracık tabii maktup ederdi, o zamanki paralarda kağıt, kırk paralar, yüzparalar vardı, o zaman kağıt. Şeker, paracık... birşeycikler alır gelirdik, çocuk dımı işte, eğlenirdik biz de. El öpmeye giderdik, çok modaydı o zaman. Ziyaret, gider gelirdik. Trabzon'dan hısım akraba şurda bizleri ziyarete gelirlerdi görüşürdük ...", (D5).

• Oyunlar-eğlencelerin gerek normal komşuluk günlerinde, gerek özel zamanlarda, günlerde ve gerek belli amaçlarla bir araya gelinen komşuluk günlerinde olumlu, destekleyici, yardımcı, bazan gerçekleştirici önemli etkileri görülmektedir. Bunlar geleneksel, yöresel yemekler (helva çekme), yöresel veya zamana has/zamanı simgeleyen oyunlar (tombala, yüzük oyunu ve yılbaşı) veya o an için getirilen çeşitli oyunlarla- eğlencelerle değerlendirmeler (çalma, söyleme, hikaye anlatma, radyo dinleme, sohbet...) şeklinde ifade edilmektedir. Eğlenceler-oyunlar, yardımlaşmalar ve özel günlerle çeşitlenmekte, ortam hazırlanmakta yoğunlaşmaktadırlar.

"... yani eskiden... oturmamız, sohbet etmelerimiz .... bir portakal ağacı vardır onların bahçesinde, onu böyle kar, kışın yağdığı zaman abimler gider onu silkelerdiler, böyle pat pat pat pat dökülürlerdi bahçeye, ordan toplanırdı, S. teyzem bir leğen soyardı, biz otururduk odanın içinde Z. abim bir yandan ud çalardı ona, ağzına böyle basardık ki (portakalı) o kesmesin çalmasını diye, öyleydi, bize çalardı. Gece sohbetlerimiz...", (S1).

"... O zaman da "Arkası yarın"...değil, ne vardı, onları dinlerdik, otururduk, konuşurduk işte. Çocuklar da bir ud çalardı, biri bir şey çalardı. Bu şekilde geçirirdik günümüzü, otururduk...", (S6).

• "Sabah kahvaltıları, kahveleri", "Akşam çayları" gibi gelenekselleşmiş alışkanlıklar, günlük yaşam akışını ve yaşantı içinde simgeselleşmiş, yaşama biçimine dönüşmüş ilişkiler ve bu ilişkilerin "teklifsiz gidip gelmeler"le olan açıklığı, komşuluk ilişkilerinde simgeselleşmiş-destekleyici özellikleri görülmektedir.

• Ziyaretler, hal hatır sorma, aramalar, yardım ve ilginin komşuluk ilişkilerine getirdiği olumlu bağların, ziyaretlerin azalması ile getirdiği zedelenmeler ve reaksiyonlar "Yaş-Yaşlanma" ile artış göstermekte, kuvvetlenmektedir. Yaşla ve hastalıklarla, rahatsızlıklarla artan, başkalarıyla konuşma, görme, derdini anlatmanın yanında birilerini görme gereksinimi aranma ve sohbet isteğiyle ve eski güzel komşuluk günlerini yaşamış kişilerin aynı şeyi beklemeleri ve ilişkilerin değişmesine duyulan üzüntüyle kendini göstermektedir.

Bu durum, komşuluk hakları ve hukuku kavramıyla açıklanmakta ve ilgilenen, ziyarete gelen birkaç komşunun olmasının mutluluk kaynağı olduğu ifade edilmektedir.

"... Eskideki komşularımız şimdi yok. Şimdi bir kaç tane var burada. M. hanım isminde bir komşumuz var. Onun gelini var, köyden kız almıştır. Onlar gelirler. O M. hanım da yaşlı kadın, sakat kadın gelemeyiz, bize gelemiyor. Gelini gelir, gelini gider. Geçen gün yine M. Hanım geldi bize, şey ismi neydi kızının ismi, büyük kızı o geldi. Beraber oturduk. Hal hatır sordular. İnsan canlıdırlar, yani öyle insanlara değer verirler, gelirler hatırımları sorarlar. Bu, şimdi ötekilerden hatırım soran yok, eden yok. Bir tane bir komşumuz var burada N. isminde gelip gider bana, bir eksikim olsa aldırırım. Ortasaray'da vardır yine bir akrabam, ona aldırırım, Hepsine eksikimi, öteberimi aldırırım. Yani parayı yolladım mı hepsini aldırıyorum onlara... Burada karşımız var iki tane gelin var, bir postanededir, biri üstündeki ev hanımıdır. İyi görüşürüz gelirler. Sonra ben birşey lazım olsa, birisi, bu gitse evine, şu aradadır evi, bun onu çağırıyorum, arzu ederim gelsin, çağırır mısın derim çağırırlar. İyidirler, gelir otururlar, halımı hatırımları sorarlar, ederler işte....", (H5).

"... Düşünün ki bir haftadan beri biz burada hastayız. İnanır mısınız? etraftakilerden birisi gelip bizi ziyaret etmemiştir. ne halımız var diye sormamıştır... Haber yolladık komşuya ki, çorba yapsın da getirsin, çorbasını içtik, daha o gün bugün görünmedi... Eski komşular birbirlerini nasıl diyim sana şöyle sarmaş dolaş severdiler. Başın ağırırsa hemen koşardılar. Onların başı ağırırsa sen koşardın. Böyle bir yakınlık, İnsanlık şeysi vardı. Maalesef şurada vardır 15-20 senedir bu gaydeler ortadan kalkmıştır. Komşu, en yakın komşun, aha işte en yakın komşunuz, öyle kabul edelim, gelip de ağzına bir dirhem su dökmeyiz, Belki ölürken seslenirsin ona. Gelir de senin cenazenin yanında bulunur. Bu kadar işte... Yok eski bizim büyüdüğümüz adamlar yok, Uuu, bana bir keresinde bir hasta olduydum, komşucuklarım hep başıma toplandıydılar. Ey gidi... Gidip gelmeler bambaşkaydı kızım, bambaşkaydı. Şimdi yok, şimdi gelirler, eğer senden bir menfaat ümidi varsa gelir... Yoksa gelmez. Çok nadir yani. Bazan yakın komşumuz vardır, bizim hasta olduğumuzu duyduğu zaman bizi ziyaret etmeden geri kalmaz, şimdi, şu

anda burada yoktur. Eli ateşte dahi olsa, bir tas çorba yapar getirir bize. Bir tek komşumuz var, odur. Daha başka komşu diye arama. Komşu hakkı, komşu hukuku yok, bunlar yok kızım, bunlar kelimedede kalmış..." (D6).

• Zaman içindeki birlikteliğin getirdiği sosyal çevre, komşuluklar, komşuların birbirlerine bağlılıkları, komşuluğun anlamları komşuların aranması, özlenmesi ve insanları ve yaşayantıyı değerlendirmede etkili faktörler;

- . Komşuluk ve hayat geçirmenin özdeşleştirilmesi (H3)
- . Eskinin tadını arama, özlem (H4),
- . Sokağın değişiminin insanların değişimiyle özdeşleştirilmesi ve pek çok şeyi paylaşan insanların eskiyi, eski komşuları araması, özlem (D4),
- . İnsanlar ve komşulukların özdeşleştirilmesi ve eski insanların aranması ve yenilerin "Hurdalar" olarak ifadesi (D6)

olarak görülmektedir.

" En çok hoşuma giden taraflar, komşularım, Evet komşularım, daa ne olacak. Önce hoşuma giden komşularım, Komşun olmazsa ne edebi bilirsin, burada başın ağırırsa, kendi adamına gidene kadar illa ki komşuna dalacaksın, o da senin yanına gelecek... Taşınırsam komşularımı ararım. Her yerde komşu. Komşusuz ne olur, hiç birşey..." (H3).

"... yani eskiden iyiydi. Şimdi kalmadı o tad. O zaman daha güzeldi..." (H4)

"... Eskiden komşuluk çok güzeldi. O kadar güzeldi ki.... Bir kere, eski komşular.... hep yerli, insan birbirini tanıyor... Şimdikiler, biriki komşumuz var girip çıkacak o kadar. Şimdi eski samimiyet yok..." (D4).

"... Eski komşuluklar kadar mübarek hiçbir komşuluk olamaz. Yok şimdi onlar yok, o insanlar yok... Sonra menfaatperest, şimdiki komşular menfaatperest kızım, yok eski adamlar gitti de yerine hurdalar geldi, anladın mı yavrum..." (D6).

• Temizlik, sokak mekanının temizliğinin komşuluk ilişkilerindeki yeri; ortak mekanın ortaklaşa temizlenmesi, birlikte temizlenmesi ve temizlemeyle oluşan olumlu mekan etkileri veya temizlenmemesiyle oluşan olumsuz mekan etkilerinin orada oturanlar hakkında verdikleri bilgi, anlattıkları;

- . Birlikte temizleme, herkesin kapısının önünü temizlemesi, (H3, H4, S5, D6)
- . Sokak temizliği ve orada oturanların temizliğinin ve sokak genel atmosferinin özdeşleştirilmesi, (H3, D6)
- . Sokağın temiz tutulmasının önemi ve bunun için çaba gösterme, (D6)

şekillerinde örneklenmektedir.

"... buranın sokağını hiç kimse beğenmez, çünkü sokağı çok pis, berbat duriy. Her zaman bakıyorlar ki, buni bi kişi temizlesin, ... Öyle daa, oraya kadar temizlerim, burdan al oni in sokağa, eee burda sade ben oturmayırım ki. Hepsi birlik olacak, temizleyi gideceksin oni. Sabahleyin diyrim ki, haburiya bak, haburiye gelen bizi hep güler. Çünkü burada hep biz oturiyruk, burayı sipirelim. Öbürü diy ki sen sipir oni, öbürü diki sen sipir ni, öbürü di bırak, boşver, dursun öyle, öyle geldi işte duriy öyle, öyle bırakalım, dursun öyle. Ama öyle olur mi? O sokak pis, ordan yukarı gelip geçen, kapısını açan der ki , burası pis olduğu için onun evi de böyle pistir. Öyle da. Ben bahçemi siler, sipirir, temizlerim...", (H3).

"... Oranın eski sakinlerini, bu sokağın çok temiz olduğunu bilirim ben... Asıl eski, o sokakta bir çöp bulamazdın, tertemiz olurdu. O aralığın başında otururduk...", (H4).

"... O zaman sokağı bile tertemiz süpürürlerdi ev sahipleri, toz toprak kalmasın diye. Şimdi bakan yok. Daha doğrusu o zaman memleket, kendi memleketi bildikleri için çalışırlardı. Şimdi yerlisi yok..." (S5).

"... Bu sokak cennet gibi bir sokaktı. Onlar süpürürdü yarıya kadar, yarıdan aşağı hanım süpürürdü, oradan aşağı onlar alırdı. Ayna gibi

pırıl pırıl bir sokaktı... Ben bu sokağı ona temizlettireceğim ve yaptırtacağım. Burada pislik görülmeyecek... Çünkü illet oldum...",(D6).

• İlişkiler mekanı, komşuluk mekanı: Komşuluklar; yardımlaşmalar, birlikte yapmalar, oturmalar, üretimler, ziyaretler, misafir kabul etmeler, yeme-içme gibi komşuluk ilişkilerinin gerçekleştiği mekanlar (kış, soğuk havalar-tüm mevsimlerde, akşamları kullanılan konutlar, bahar, yaz-güzel havalarda-kullanılan bahçeler, ağırlıklı olarak yaz, bahar mevsiminde-güzel havalarda-kullanılan sokaklar ve meydanlar olarak görülmektedir); ev, bahçe ve alt mekanlar sokak-kapı önü, meydan ve bunların yanında daha farklı sosyal ilişkiler sunan kahvehaneler, dükkanlar ve hamamlar olarak görülmektedirler.

Bahçe-taşlık,çardak, ağaç altı;

- . Toplanma, sohbet, üretim-elışı,yeme içme, yardımlaşma, paylaşma mekanı
- . Mevsimlere göre-yaz ve baharla birlikte ve güzel havalarla hemen hemen tüm yaşantının gerçekleştiği-hem ev sahipleri hem de misafirler için "aktif mekan-ana mekan"

olarak kullanımı çeşitlenmektedir.

"...Başkalrı, bazan eski evi güzel buluyorlar... bir de taşlık-ta çiçekler açtığı zaman, yazın genelde ortaya masayı atıyoruz...Yani ilginç geliyor onlara, apartman hayatı yaşayan kişi, buradaki o şeyi görünce hoşuna gidiyor, ilginç geliyor, "ay ne kadar güzel". Sabah kalkıyoruz, hamsikuşu falan yapıyoruz, dışarda oturuyoruz, yiyoruz..." (K3).

"... Yazın at yemek masasını oraya, taşlığa, bahçeye, yaz ve kış, otur ye, iç, gelenini gidenini orada ağırla, bahçeden al taze salatalıkları , domatesleri... Yazın hep taşlıklarda otururuz, içerde oturmayız...", (D4).

"... Ev oturmaları dışında, bahçelerde karı kişiler konuşurlar, toplanıp güneşte konuşurlar,bir ağacın serininde konuşurlar...",(D2).

"...Çok eğlencelidir. Bahçede masayı kurarız, içerde kimse olmaz. Bahçede taşlıkta yeriz, içeriz, gezeriz, eğlencemiz hep oradadır... Diyorlar, çok güzel köşk gibi eviniz var diyorlar, ne güzel bahçenin içinde. Yazın çok güzel oluyor, zaten yazın evde oturmuyoruz ki hep bahçedeyiz...", (S5).

"...Yani ne bileyim, yani yaz oldu mu masamız taşlıkta. Taşlıkta bir çay içmek çok güzeldir. Bunun için yazın yine öbür taşlıkta, yine akrabalar gelirler, hısım akraba, yazın yine atarım masayı taşlığa...", (K5).

"... burda bahçe var ya, hep buraya toplanuruk. Yazın zate evlerde oturulmaz, At masayı bahçeye, çek bahçeye, elinin işini yap, çayını iç.. ne yaparsan yap, hepsi senin elinde...", (H3).

"Güzel havalarda, baharda, yazın kürt kilimleri, bahçe duvarının üzerine atılır... orada yenilir, içilir, sohbet edilir, elişleri yapılır...", (S4).

"... İşte bahçelerde mesela, yazın sıcaklığında çok serin olur, o bahçelerde, yazın sıcaklığında bahçede otururlar, ikindiden başlarlar çaylarını pastalarını, kayganalarını yemeye, ondan sonra da akşamları erkekleri eve geldiğinde ev hanımları onları seyrederek, çünkü onlar doymuştur gündüz akşama kadar...", (S3).

"... O aralığın başında otururduk, toplanırdı millet, alırdı elişlerini, örgülerini alırdı, orada oturulurdu. Aşağı yukarı geçenler seyredilir, muhabbet, konuşma...", (H4).

"...Ancak şey de hoşuma gidiyor tabii, böyle çoluk çocuk kapılarda, kapının önünde, özellikle bahar geldiğinde, kadınlar kapılarda sohbet başlıyor. Yani olay hoşuma gidiyor, beraber iş yapıyorlar, işte kızlar oturuyorlar bahar aylarında, bunlar güzel...", (H2).

"...Orada Ç.ın M. efendi vardı. o M. efendi gelirdi, burada otururdu, sandalye verirdik, kapının önünde otururduk, sohbetleşirdik, konuşurduk, kalkar evçeğine giderdi. Sabah olurdu yine burda...", (D6).

"... Bir de sokağımızın ortasında büyük bir alanımızın oluşu çocuklar için, gençler için güzel bir oyun sahası oluyor. Burda herkesi görebilirsiniz yani, havanın güzel olduğu devrelerde. Az öncede bahsettiğim gibi kadınların elışı yapması, çocukların, kız çocukların erkek çocukların cıvıl cıvıl oynaması, insanların gelip geçmesi, onları seyretmesi, hatta benim çocukluğumun çoğu da o mahalle alanında geçmiştir...", (S1).

"...Ramazanlarda, bizim evin arkasında bir meydanlık vardır, mahalleli yaşlısı, genci orda toplanır, sohbet eder, bazen oyunlarla iftar vaktine kadar orada zaman geçirirdi...", (S2).

. İnsanların temizlenmeleri için kapalı bir yapı olan hamamlar getirdiği "Hamam Kültürü" (daha çok hanımlar için), haberli, toplanarak, akraba, komşu, tanıdıkların beraber gitmesi, hazırlanan yiyeceklerin orada yenmesi, sohbet ve eğlencelerle gerçekleşmektedir.

"... Çifte Hamam bizim için çok iyiydi, yakındı, annem bizi toplardı, hep beraber, komşuların çocukları, biz, gider bize banyo yaptırırıldardı. Orada bile, orayı işleten kadın çok iyi bir insandı, orada bile yani komşuluk ilişkileri, sohbetlerimiz... bir şeyler yapardılar annem onlar banyoda işte, eski hamam alemleri diye anılar vardır yani.Orada çok güzel anlar... onlar değişti zaten. Yemekli, yiyecekli sabahdan akşama kadar, sabahcıydım ben, öğlede geldim mi yemek bile yemezdim, derdiler ki, aman orda çantayı bırak git, annen seni orada bekliyor. Giderdim, banyo yaptırırıldılar bize, hemen oraya gazete kağıtları, sinibezleri, ne varsa hepimiz yerdik, gülmek, alem, sohbet...", (S1).

"... Ortahisar'da hemen Hükümet Konağı'nın karşısındaki o dükkanların önündeki hepsi bizim dostlarımızdır, komşularımızdır. Çıkıp orda hasır alçak sandalyelerde birkaç saat oturmayı çok severim ve her pazar hemen hemen bunu yaparım...", (S3).

"... Erkekler eve gitmezlerdi, kahveye çıkarlardı. Bahçeli kahve dediğimiz bir kahvemiz var. Oraya da küçükler gitmezdi, o zaman ayıp sayılırdı. Şimdi büyüklere ayıp sayılıyor. Ben de oraya giderim. Gü-

zelliği kalmadı. Kahve, o kahve yerinde ama, kahvenin güzelliği yok. Eskiden güzeldi, müşterileri olsun kahve sahibi olsun... ", (S5).

"... Çarşıya iniyorum; kahvede oturuyorum... sonra kahvede oturuyoruz.... yazın dışarda oturuyoruz, aynı arkadaşlarla sohbet ediyoruz...", (D2).

• Komşuluk ve Komşulukta zaman : Komşuluk ilişkilerinde zaman, "Gündüz ve gece birliktelik", "Akşam oturmaları", açıklamaları ile birlikte paylaşılan, birarada geçirilen zamanın genişliği ile açıklanmaktadır. Mevsimlere, hava durumuna bağlı olarak bu ilişkiler çevresi konut, bahçe, sokak, meydan olabilmekte, yazları, baharları, güzel havalarda dış mekanlara kaymaktadır.

Komşulukta zaman ; günlük zaman, mevsimlere göre zamanın dışında bir de bu iki zaman üzerine ayrılabilen zaman veya ayrılmayan zaman kavramları bulunmaktadır. Günlük yaşam akışına, bu akışı belirleyen, etkileyen eylemlere, faktörlere yani iş bölümü ve çevre kullanımına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu faktörler arasında etkili olarak sokak-konut ve çevresi dışındaki kullanımı yoğunlaştıran iş, meslek ve çalışma çevresi, süresi, evde, mahallede kalmayı getiren ev hanımlığı (erkek kadın görevleri ve paylaşma doğrultusunda) gelmektedir.

"... Hanımlar genelde evde oturuyorlar... Gündüzden erkekler giderdi işlerine-herkesin işi genelde çarşıda olur-. Mahallede daha çok hanımlar bulunurlar...", (D2).

"... Şey yani bu zaman da meselesi. Örneğin işte annelerin zamanı varsa, bizim zamanımız yok yani, o ilişkilere inecek özellikle benim yani zamanım yok. O açıdan sıcaklık da olmuyor yani, sabah çıkıyoruz evden, akşam dönüyoruz. Karanlıkta dönüyoruz. Onun için ilişkiler bizim için zayıf oluyor, olmuyor. Daha çok iş arkadaşlarıyla, iş durumundaki şeylerle sıcaklık oluyor. Mahalle olgusu bizden kalktı. Tabii ayaküstü şey de yapıyorlar, şakalaşma, konuşma, bir de biliyorlar falan bize takılıyorlar falan...", (H1).

"... Komşularla biz dışarda çalıştığımız için pek bir diyalogumuz yok. Komşuları tanımıyoruz dersek, yani gerçekten günaydın, merhaba, nasılsın iyi misin, nasıl oldu hastalığın yani, yani öyle girip çıkma olayımız yok. Özellikle benim yok komşularla ilişki-
rim...", (H2).

- Komşuluk-tanıdık çevresinin getirdiği imtiyazlar ve çocuklar;

"...Bizler çocukken bütün kapılar açık dururdu. İstedığımız bahçeye girerdik. Sağolsunlar, komşularımız birşey demezlerdi. Meyvelerden yedik. Bazan top oynarken topumuz oraya düşse rahatlıkla alırdık. Ama şimdi çocukların topu düşse alıp kesiyorlar...", (S4).

"... Eskiden çocukken giderdik işte, çıkardık, duvarlardan çıkar-
dık. Komşularımız da sağolsunlar, yani pek birşey görmezler, hor görmezler...", (K2).

- Zayıflayan, olmayan ilişkilerin nedenleri;

- . İnsanların değişimi, yenilerin gelmesi
- . Farklı yaşam biçimlerine sahip insanların bulunması
- . Eskilerle paylaşılanlar-zaman ve birliktelik-ve süren ilişkileri yanında yenilerle az, zayıf ilişkilerin bulunması, ortak konuların henüz ortaya çıkmaması
- . Kalabalıklaşmayla daralan komşuluk çevresi-tanıdık çevresi
- . Çevrede kendi yaş grubundan kişilerin olmaması (D1)
- . İletişim araçları ve komşuluktaki-insanlararası ilişkilerdeki olumsuz etkileri;
  - . Televizyon ve televizyon seyretme, (S4)
  - . İlgi çekici ve ilgi dağıtıcı olarak TV
  - . Kişi ve TV, ikinci, üçüncü kişilere, komşulara, misafire yer yok (D2)
  - . TV, evde istenmeyen misafir (S3)
- . Yaşam biçiminin değişmesi ve günlük yaşam akışı, zaman
- . Zayıflayan gelenek-görenekler; bayramlar, kutlamalar...
- . Sosyal ilişkiler-Komşuluk mekanlarının varlığı ve özellikleri

ile açıklanmaktadır.

● Fiziksel Çevre-Değişimler ve Değerlendirme

Zaman içindeki fiziksel değişmelerin şu başlıklarda toplandığı görülmektedir;

- . Eskime;. Fiziksel eskime, eskilik
  - . Fiziksel eskime nedenli bakım, onarım, yıkma,yeniden yapma
  - . İşlevsel eskimeler ve işlev değişimi nedenli yenileme, tadilat, yıkma, yeniden yapma
- . Kar amaçlı yıkıp yeniden yapma
- . Bilinçsiz, keyfi yıkma, yapma ve getirdikleri
- . Değişen, gelişen teknoloji ve getirdikleri
- . Azalan yeşil
- . Temizlik- bakım

Fiziksel çevredeki bu değişmeler, nitelik değişmesinden, doku değişimine giden derecelenmeleri ortaya koymaktadırlar.

● Değişim olarak "Eskilik"/"Zamanın getirdiği eskilik" kendi evinden, sokağından, yakın çevresine, mahallesine varan değişmeler içinde açıklanmakta ve nedenlendirilmektedir;

"... bahçelerin eski güzelliği kalmadı, "evler eski", "yaşantıya uygun olarak onarım gerekiyor...", ..."duvar üzerimize gelecek".."boş duran, yıkılmaya terk edilmiş, bakımsız evler".."bakımsız sokak"..eskiden güzel bir mahalle, şimdi sönmüş, sükut bir mahalle"..evlerimiz eski, şu anda yıkık, viran vaziyette"..mesela gün geçtikçe yaşlanıyor ev de insanlar gibi, ev deyaşlanıyor, görüntüsü de çirkinleşiyor", ..."mahallemizdeki evler hep eski...", ...

İfadeleriyle dile getirilmekte ve zorunlu veya isteğe bağlı göçler, onarım-bakım için maddi olanaklar, önemsememe, bırakıp-terkedip gitme, yeni kuşağın tutumu, yeni gelenlerin çevreye tavrı, yenileme ve koruma uygulamaları, çevrede yaşlı sayısının fazlalığı ve ilgilenmemeleri ile nedenlendirilmektedir.

• Oradan ve oraya taşınmalar, göç ile çok yönlü değişimler ortaya çıkmaktadır. Göçler, işin nedeni ile taşınmalar, yaşlanma nedeni ile çocukların yanına taşınma veya yaşlıların ölümünden sonra genç kuşağın orayı terk etmesi, satması ve boş bırakması değişimlere zemin hazırlanmaktadır:

- . Boş kalan, terk edilen evler hızla eskimekte, yıkılmakta,
- . Kiraya verilen evlerin bakımı ve yenilenmesi yapılmamakta, ucuz kira-ekonomik nedenle orayı tercih eden kiracıların kendi evleri olmayan bu eve olumlu katkıları olamamakta,
- . Satın alıp yeni gelenlerin çevreye olumsuz tavırları, kötü değişiklikleri yapmaları,
- . Kalabalıklaşma, ailede kişi sayısının artması ve kar amaçlı fazla kat bulunduracak yeni yapıların eski az katlı evlere tercih edilmesi olarak görülmektedir.

• Değişme ve çevre bozulmasında nedenlerden biri olarak değişen aile yapısı yeni ve katlı yapılaşmayı getirmektedir.

• Değişmeler ve değerlendirme-tepkiler;

- . Sokak zemin kaplamasının değişimi, yeni olması nedeniyle olumlu (S2) karşılanırken, bir koruma bölgesinde yanlış uygulama (arnavut kaldırımı şimdi beton parke) yapılmasıyla olumsuz (S3) olarak karşılanabilmektedir. (Sarayatık Sokak)
- . Sokak zemin değişimi, merdivenli sokağın yarı merdivenli yarı rampa olarak değiştirilmesi, olumsuz karşılanmakta (K1, 2, 5) ve getirdiği estetik, işlevsel sorunlar ve sokaktan soğumaya neden oluşu ile eleştirilmektedir. Sokağın uçuruma dönüştürüldüğü ve bu haliyle kayıp düşmelere, yürümede zorluklara ve yolunu değiştirmeler neden olduğu açıklanmaktadır.(Kuzgundere Sokak)
- . Çalışma yapılan tüm sokaklarda eskimenin dışında fazla değişme olmadığı, yıkma ve yapımın az olduğu, olmadığı, korunmuş ve bozulmamış çevre olduğu ifade edilmektedir.
- . Bahçeli evlerin (birkaç evin) yıkılıp yerine yeni apartmanların yapıldığı-sokak ve yakın çevresinde-, bir taraftan yapılan bu apartmanların çevrenin görüntüsünü (Sarayatık Sokak, Hasan-

- baş çıkmazı, Dutlu Sokak), koruma alanı olarak çevreyi bozdu, ğu (Sarayatik Sokak ve Dutlu Sokak-), çirkinleştirdiği nedenleriyle olumsuz karşılanmakta (S1, D1, 5), diğer taraftan koruma alanında izin verilen bu olay , kendine karşı yapılmış bir haksızlık olarak görülebilmektedir (S6). Ayrıca bu olaya koruma uygulama-yürütme politikasında açıklar ve yanlışlıklar, sürün-cemede kalan kararların yol açtığı üzerinde durulmaktadır(S3).
- Bahçeli evlerin yıkılmasına hem orada ,bahçede geçen hatıralar, güzel yaşantı, olumlu yanları, sunulan olanaklar nedenli, hem de güzel görüntünün kaybolduğu/kaybolması nedenli eleştirilmekte ve o evlere duyulan, duyulacak özlem ifade edilmektedir (H4, S1).
  - Kamu işlevli binaların yıkılması, yeniden yapılması veya hizmete kapatılması ile gelen değişiklikler-Sarayatik Sokak ve yakın çevresinde-farklı açılardan değerlendirilmektedir. Hükümet Konağı'nın yıkılması, aynı işlevli yeniden yapılması ve daha sonra da başka yere nakledilip binanın başka bir işleve terk edilmesi için uzun süre boş bırakılmasıyla gelen değişiklikler açıklanırken (S1, S5), valiliğin orda olmasıyla varolan-çevreye sunduğu yaşantının-canlılığın kaybolması, bir zamanlar canlı bir hayatı olan bölgenin sessiz duruşunun ve de bir takım hatıraları olan yerin o durumunun verdiği üzüntü de ortaya koyulmaktadır (S1). Sarayatik Sokak yakın çevresindeki, bir yaşama biçimi sunan ve anı değeri bulunan, temizlik ve sosyal mekan olan Hamamın (Çifte Hamam) hizmete kapatılması da üzüntü verici bir değişim olarak açıklanmaktadır (S1).
  - Sarayatik Sokağın ve diğer üç sokağın açıldığı meydanın ortasında her tarafından yol geçen, her mahallede olan camilerden birinin olduğu ve Rus işgali sırasında yıkıldığı ifade edilmektedir (S5). Bu değişimle,bir yıkılmayla doku değişmiş, sokak ve yakın çevre sakinleri için önemli bir aktivite yeri olan meydan ortaya çıkmıştır.
  - Zamanla değişen-gelişen teknoloji fiziksel çevredeki değişiklikleri de nedenlendirmiştir. Eskiden sokakların aydınlatılmasında kullanılan fenerlerin yerini elektrik direkleri-donanımı almıştır. Eski görüntüde yeri olan yangın amaçlı tulumbalar da İtfaiye'ye yerini bırakarak ortadan kalkmıştır (S5).

- . Sokaklardaki aydınlatma-elektrik donanımı uygulamalarında, sokaklara sokak lambası ve elektrik donanımı gelmesinin yanında hatalı düzenleme ile, konutların penceresinin önünden, çok yakınından geçmesiyle hayati tehlike oluşturabilmektedir (K2).
- . Azalan yeşil, kesilen ağaçlar (K2) ve bahçeli evlerin yıkılıp yerine yeni yapıların, apartmanların yapılmasıyla ortaya çıkmaktadır (S1, H4, H1).
- . Mülkiyetin-arsa ve konut-hatta sokak mülkiyetinin el değiştirmesi ile başlayan değişimin yıkma ve yeniden yapmayla iki yönlü (Fiziksel ve sosyal çevre-insanlar) değişimleri getirmektedir.

Hasanbaş Çıkmazı: Bir aileye, akrabalarına ait olan, onların gelerek yavaş yavaş oluşturdukları bu aile çevresi-tanıdık çevresi sokak (Çıkmaz sokak özelliği olarak) konutların, toprağın satılmasıyla kimlik değiştirmiştir.

"... Bizim burası dedemin eviydi, biz buraya çocuk geldik. Babam ilkokul öğretmeniydi, köylerdeydi. Burası bahçeli güzel bir ev vardı bunun yerinde, yıkıldı, işte bu yapıldı yerine, Beş kardeş, burada işte dede, babaanne hepsi büyüdü, yetişti, dağıldı işte. O Mürteza amca daha iyi bilir eskileri. Onun babasının yeriymiş bu evler, bu sokak onun babasınınmış yani, o satmış, bitişikte orayı da yine satmışlar. Ötede bir ev daha var, orayı şimdi kiraya verdiler..." (H4).

- . Temizlik faktörü de fiziksel çevre değişimlerinde komşularına ve yerel yönetim hizmetlerine bağlı, bakım-onarımla birlikte görülen bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Eskiden "ayna gibi", "Cennet gibi"olan, birlikte temizlenen sokakların "şimdi pislik içinde" ifadeleriyle,kişilere ve kişilerin sokak mekanına farklı bakışları ifade edilmekte ve değişen roller (yerel yönetim hizmetlerinin devreye girmesiyle) zibilcilerin yerini çöpçülere bırakmasıyla beraber verilen eksik hizmetler eleştirilmekte "Belediyeye bu sokağı temizlettireceğim, yaptıracağım" ifadeleriyle bilinçli farkındalık ortaya konmaktadır (S2,5, H1, 2, 3, D1, 6).
- . Eskime ve bakımsızlığın ve koruyamamanın-korunamamanın getirdiği fiziksel çevre değişimleri karşısında hemen tüm görüşmeciler ba-

kım, onarım, koruma, daha fazla bozulmama isteklerini belirtirken, koruma-uygulama, yürütme ve yardım-destek politikalarının eksiklikleri, aktiflikleri, ilgileri, gecikmeleri ve bilinçlenmeler, bilinçlendirmeler konusunda açıklamalar, eleştiriler yapılmaktadır.

- Fiziksel çevre değişimlerine tepki göstermede, eleştirmede veya değişim-değiştirme isteklerinde "Yaş ve Fiziksel Çevre" konusu gündemde görülmektedir. Görüşmelerde, yokuş yolun onları sıhhat, yaşlılık, artık genç olmadıkları nedenleriyle yordduğu (D3, 4,H5) ifade edilirken, merdivenler-basamaklar eğimli zemine tercih edilmekte, eğimli zeminin basamaklandırılması istenmekte (H5,K2, 5) ve orada oturan yaşlıların sokağa çıkamadığı, gelip gidemediği ve onları ziyarete gelecek yaşlı eski komşuların-dostların yokuş yüzünden gelemedikleri, yokuşu çıkamadıkları (H1, 4) anlatılırken bazıları, bir bölümü eğimli hale getirilen sokak zemininin oradan geçen, o sokağı kullanan yaşlıların terkettiği, yollarını değiştirmelerine neden olduğu (K2)ve eğimli sokak zemininin karlı, yağmurlu havalarda kaymalara, düşmelere neden olduğu dile getirilmektedir (H5, K2, 5). Yakınılan eğim % 30 ile % 100 arasında (eğimli, eğimli basamaklı ve merdivenli kullanımla) değişkenlik göstermektedir.

9. Aile fotoğrafları : "Eskiden veya yakın zamanda çekilmiş aile ve çevreyle ilgili fotoğraflarınız var mı? Gösterebilir misiniz?"

- Fotoğraflar fiziksel çevre-yaşanan çevre, yaşananlar, yaşam biçimi, değişimler ve mekan kullanımlarının somut anlatımları olarak önemli belgeler olarak görülmektedir.

- Döküman değerinin yanında, hatıraları da somutlaştıran, kaydeden fotoğraflar, hatıra ögesi olarak kişi, aileler, arkadaşlar, komşular için önem taşımaktadırlar.

- Yaşanan anlar, kişiler için önemli, özel olan anlar, günler, yaşanan yerler, önemli olan ögeler kaydedilmek istenmekte, daha sonra o günleri, anları, ögeleri tekrar görmek, hatırlamak, yaşamak isteğiyle

fotoğraflanmaktadır. O anlar, o günler, o yerler, o ögeler bir şekilde sabitleştirilmek istenmektedir.

- Döküman ve yaşananlar-hatıra değeri olan fotoğraflar, anlattıkları, taşıdıkları anlamlar, değerler, açıklamalar, ilgili kişilerden veya tanıdıklarından anlatılması istendiğinde görüldüğünden çok daha önemli , anlamlı ögeler durumuna geçmektedirler.

- Fotoğraflar çekilirken resim için seçilen köşeler, yerler, resim girmesini istedikleri arka fon,fotoğraflamada bazan amaç durumunda (oranın fotoğrafını çekme).bazan da yaşananlar,yaşayanlar amaç olduğunda ikinci amaç (yaşanan yerin ve istenilen kişilerin arka fonla birlikte fotoğraflanmaları) durumunda olabilmektedirler. Yani fotoğraf çekimi için köşe, yer, öge, fon aramak ve o aranan ögeleri, özellikleri verebilen mekan sunumları önemli olmaktadır.

- Görüşmelerde bakılabilen aile albümlerinden seçilen fotoğraflarda fotoğrafların konuları, seçilen yerler, ögeler şöylece görülmektedir;

Foto. 1, 2, 3, 4, 5, 6, : Konu: Çocukları, baba ve çocuk, dede ve torunlar, yani evde birlikte yaşayan insanlar, yakınlar, aile fertleri

Yer : Ev-Teras ve terasta seçilen pencere köşesi, pencere ve sokak fonu, sandalye, basamaklar-merdiven, yükselti ögeleri

Foto. 7

Konu: Arkadaşlar-arkadaşlık

Yer : Komşu-arkadaş evinin bahçesi,bahçe ve ev fonu

Foto. 8

Konu: Komşular, birlikte yapılan yemek (hamsikuşu)

Yer : Teras

Foto. 9

Konu: Arkadaşlar-Arkadaşlık, Kış-Kar

Yer : Mahalle içindeki yüksek bölge-Kıran,Kartopu, çiçekler ve Ortamahalle fonu

Foto. 10

Konu: Çocuk

Yer : Oda, Radyo-Sehpa-Vazo-Biblo bölgesi/köşesi

Foto. 11, 12, 13

Konu: Kendi evi, farklı zamanlar ve mevsimlerde

11 : Görüşmelerde, ilkbaharın geldiğini dışarı, taşığa çıkarılmasıyla müjdeleyen, bu olayın simgesi olan "Set" görülmektedir.

Foto. 14, 15, 16

Konu: Kendi bahçesi ve çiçekleri

Yer : Bahçe ve çiçekler, çiçeklikler

"Bu benim bahçem, çok güzel, çiçeklerim" (14)

"Evde huzur içindeyim. Yaz dedi mi evin önünde bahçem var, çiçeklerim var, onlarla meşgul olurum. Bunlar yazın bahçemin manzarası" (16)

Foto. 17

Konu: 23 Nisan Bayramı-Bayram kıyafeti-İlkokul dönemi

Yer : Fotoğrafçı, çiçek-Valiliğin bahçesinden-

"Bu da yine üçüncü sınıftayım, annem 23 Nisan kıyafetimle çektirmişti, elimdeki çiçeği de valiliğin bahçesinden almıştı bana, çiçeğin de ha tırası."

Foto. 18

Konu: Kardeşler-Kardeşlik
Yer : Bahçe, bahçe ve çiçekler
fonu

Foto. 19

Konu: Aile, Anne-Baba-Çocuklar-
Kardeşler
Yer : Bahçe, bahçe ve çiçekler
fonu, oturulan,yardımcı
bank ögesi

Foto. 20

Konu: Sunnet düğünü
Yer : Oda,hazırlanmış,süslenmiş
karyola

Foto. 21

Konu: Düğün,Arkadaşlar-Komsular
Yer : Bahçe, komşu bahçesi

Foto 22, 23

Konu: Hıdırellez günü-Piknik-Ar-
kadaşlık-Komşuluk-Eglence
Yer : Kır, yeşil alan, semaver-
çay,yiyecek-içecek

Foto 4.1.

Foto 4.2.

Foto 4.3.

Foto 4.4.

Foto 4.5.

Foto 4.6.

Foto 4.7

Foto 4.8

Foto 4.9

Foto 4.10

Foto 4.11.

Foto 4.12.

Foto 4.13.

Foto 4.14

Foto 4.15

Foto 4.16

Foto 4.17

Foto 4.18

Foto 4.19

Foto 4.20.

Foto 4.21.

Foto 4.22.

Foto 4.23.

10. Günlük yaşantı

: "Günlük yaşantınızdan bir günü anlatır mısınız? Bir gün boyunca neler yapıyor sunuz?"

"Sokakta maalesef hiçbirsey yapamıyorum artık. Sabahleyin yataktan çıkıp buralara geliyoruz, bir daha akşamleyin dönüyoruz, gece dönüyoruz. Ama pazar günleri mesela ben o sokaktan hiç ayrılmak istemem. O gün boş olurum. Çiçeklerle uğraşırım, havuzla uğraşırım, bir parça kendime bahçede oyalanma fırsatı yaratırım. Ondan sonra da ben, belli bir saatten sonra, kış sezonu ise muhakkak işte alışlagelmiş peynirlimizi, kıymalımızı yeriz. Ortahisar'da hemen Hükümet Konağı'nın karşındaki o dükkanların önündeki, onların hepsi bizim dostlarımızdır, komşularımızdır. Çıkıp orda hasır alçak sandalyelerde birkaç saat oturmayı çok severim ve her pazar hemen hemen bunu yaparım. Bazan da otururken hoşuma gider, İç Kale'den yukarıya, eski antik kenti, ta tepeye kadar dolanır inerim, bunu tek başıma yaparım ekseri ve ondan da değişik bir haz duyduğumun farkındayım yaparken", (S3).

"Sabahtan kalkar kahvaltını yaparsın, işini toplarsın, misafir gelirse ona bakarsın, gelmezse oturur elinin işini yaparsın. Öyle da. İş öyle, evin işi hergün hep aynı iş, hep onu yaparsın, çamaşırın olur, çamaşırını yıkarsın, bulaşığın olur bulaşığını yıkarsın. Daha ne olsun", (H3).

"Sabah 6'da kalkarım, 6.30' a kadar üstümü filan giyer okula giderim. Saat 12'de falan okuldan geliyorum. Belki saat 1'e kadar arkadaşlarla bahçede oturur konuşuruz. Ondan sonra derse çalışırım, kalan zamanımda bazan oturup arkadaşlarla elişi yapıyorum, bazı geziyoruz. Akşam olunca televizyon seyrediyoruz. Öyle." (K1)

"Sabahleyin kalktık mı ya o ya ben, ikimizden birimiz kalkarsak sobamızı yakarız, abdest suyunu koruz sobanın üzerine, ısındı mı kalkar abdest alırız, saban namazlarımızı kılarız. Ondan sonra Kuran okuruz. Kahvaltımızı hazırlarız, ben veya o ikimizden birisi, kahvaltımızı yaparız.

Beni bilirkşi olarak göstermişler Tabu dairesinden, eski yazı okurum, yazarım Sabahleyin 8.5, 9'da giderim tabu dairesine, vatandaşın eğer bir işi varsa onun işini yaparım...Yani esas şey odur. Ondan sonra, fırsat buldukça gazeteye haftalık yazımı yazarım. Arada şiir yazarım. Yazar atarım bir kenara, bazan gazetede yayımlarım. Bu suretle günlük hayatımızı da geçirmiş oluruz. Öğleye kadar çarşıdayım, öğleden sonra evdeyim, Günü ikiye teksim etmişim. Yarım gün öğleden sonra evde, öğleye kadar çarşıda. Hayatım böyle geçer.", (D6).

Çevreyi-konutu, konut yakın çevresini, ilgili çevreleri (İş, eğitim çevresi....) aktif kullanmada, tanımda, değerlendirmede, günün zamanlara, yerlere, amaçlara-eylemlere göre paylaşılması, ayrılmasında, ağırlıklarında önemli yer tutmaktadır. Günlük yaşantıyı belirleyen, yönlendiren eylemler/faktörler kişinin yaşına, sağlığına, işine, fiziksel çevrenin varlığına, niteliklerine, ilgilerine ve bunların zamana dağılımına göre ortaya çıkmakta ve farklılaşmaktadır. Herkes için tek-rarlanan günlük yaşam akışı yaşamayla birlikte simgeselleşmekte, kişiler

"televizyon seyretme" önemli bir belirleyici faktör olarak görülmektedir.

İşten kalan, çalışma mekanı dışındaki zamanını kişiler çocuklarıyla, kahvehanelerde, dostları-arkadaşlarıyla, komşularıyla geçirmekte ve bahçeyle uğraşmaya, el işi yapmaya, ev işi yapmaya ayırmakta ve zamanın getirdiği sınırlamalar sözkonusu edilmektedir.

- . Tatil günlerinin kullanımı bir hanım tarafından; ev işleri, çocuklara bakma, el işi, bahçeyle uğraşma, kitap okuma, misafirliğe komşuya gitmeye ayrılırken, bir erkek tarafından arkadaşları ile mahallede, kahvehanede buluşma, sohbet, bahçeyle uğraşma, yakın çevrede ve kent merkezinde geçirmeye ayrılabilir ve ya yoğun geçen bir hafta sonu aile birlikte tüm tatilini evinde geçirebilmektedir. Tatil günlerinde, o günün ve mevsimin sembolü haline gelmiş veya o günü sembolleştiren yöresel yemekler (peynirli, kıymalı pide) ve pazar günü özdeşleşebilmektedir,
- . Çocuk, çocukların bakımı; okula götürme ve okuldan alma, evde kalma gibi durumlarla günlük yaşam akışını etkileyen faktörlerden biri olmaktadır.
- . Yaşlılık, insanların hemen hemen tüm vaktini (ek bir işi yoksa) evinde geçirmeye neden olmaktadır. Belli bir yaşta emekliye ayrılma, yaşlanmayla gelen rahatsızlıklar ve sınırlanan hareketlilikleri ve zorlaştıran ve engelleyen çevre nedeniyle kişiyi eve bağlamakta, zamanın çoğu evde geçirilmektedir.
- . Emeklilik ve yaşlılıkta artık işi olmama ve evde de yapacak iş bulup bulmamaya bağlı olarak, sağlığı elverişli olma durumunda ev dışında, çarşıda arkadaşlarıyla birlikte kahvehanelerde zaman geçirilmektedir.
- . Dini ibadetler de günü etkileyen faktörlerden olmakta, günün belli zamanları ev içinde ibadet (Kuran okuma, namaz kılma) edilmekte veya namaz saatlerinde camiye gidilmekte , beklerken

ve diğ er insanlar için simgesel bir anlam taşımaktadır.

Günlük yaşam akışı: İş-mesleğe ve türüne, yaşa-yaşlılığa-hastalığa, bakımıyla uğraştıkları, baktıkları kişilerin varlığına, dini ibadetlere (Kuran okumacamiye gitme), komşu ve komşuluklara, boş zamanları değerlendirmeye; bahçeyle uğraşmaya, eliş i yapmaya, kahvehaneye gitmeye, okul ve eğitime, televizyonun varlığına, programlarına, ev işlerine; çamaşır, bulaşık, temizlik

gibi faktörlere göre belirlenmekte, sınırlanmaktadır.

Sözü edilen faktörlere göre konut, konut yakın çevresi kullanımı, komşuluklar, çalışma arkadaşlıklarına (iş çevresi kullanımı ve iş arkadaşlarına) farklı ağırlıklarda zaman ayırmakta, gün bölünmektedir;

- . Ev hanımları (ev iş i; yemek, temizlik, çamaşır... ve ev işlerinin yanında yapılan çalışmalar; dikiş, piko...), çocukların bakımıyla uğraş an bir anne, torunlarının bakımını üstlenen büyükanneler, yaşlanmanın birlikte getirdiği rahatsızlıklar, hastalıklar, zayıflayan hareket kabiliyetleriyle yaşlılar ve emekliler zamanın çoğunu konut ve konut yakın çevresinde geçirmektedir.
- . İş-Meslek günü, iş zamanı ve iş çevresi, iş arkadaşları ve konut, konut çevresindeki komşular olarak iki ana zamana bölmekte, iş ve iş arkadaşlıkları önde görülmekte , pek bulunamayan, gündüz olunamayan çevre olan konut çevresinde komşuluk olayı daralmakta ancak rastlantılar sonucu görüşmeler, konuşmalar olabilmektedir. İşin türüne göre bu yarım gün, tam gün veya haftanın altı günü tam gün olarak farklılaşmakta ve cumartesi-pazar veya yalnız pazar olarak bir tatil günü olgusunu ortaya çıkarmakta ve bir haftalık akış gündeme gelmektedir.

İş-meslek sahibi kişilerin günlük yaşam akışları bir gündüz ve bir akşam bölünmesini de getirmektedir. Günün akşam bölümünde

ve çıktıktan sonra orada bulunan kahvehanelerde, çarşıda arkadaşlarla zaman geçirilmektedir.

- . Okul ve eğitim de belli yaş grupları için günün önemli belirleyicilerindedir. Gün, okul zamanı, ders çalışma zamanı ve dışında arkadaşlarla sohbet, oturma, gezme zamanı olarak bölümlenmektedir.

11. Sokak ismi : "Sokağınızın isminin nereden geldiğini, hikayesini biliyor musunuz?"

Sokağı tanıtmada, kimliklendirmede, kimlik vermede önemli bir kimlik ögesi olarak görülen "Adlar-İsimler" önemli bir öge durumundalar. Sokak isimlerinin nereden geldiği, o ismi taşıma sebepleri, ismin hikayesi, hatırlattıkları orada yaşayanlar tarafından açıklanmakta, bazan da kendileri tarafından araştırılıp sorulmasının sonuç getirmediği ve bilinemediği durumlar görülmektedir.

Sokaklar isimlerini;	. Orada uzun süredir yaşayan, orali insanların soyadlarından	
	. Orada yaşamış ve uzun süre önemli hizmetler vermiş kişilerin soyadlarından,	Tellioğlu Sokak
	. Orada, yakında bulunan ağaçların isimlerinden,	Dutlu Sokak
	. Orada bulunan doğal öge olarak su ögesinden	Kuzgundere S.
	. Orada , o çevrede bulunan tarihi çevre-ögelere, genel kullanımlı yapılardan, buldukları bölge ve bölge özelliklerinden,	Sarayatik Sokak Çifte Hamam Sokak Cami Sokak
	. Orada yaşamış olan, tarihte tanınmış ve belirli görevler yüklenen kişilerden	Subaşı Çıkmazı

almaktadır.

Sokak isimlerinin hikayeleri,
hatırlattıkları;

- . Orada yaşamış Rumların mum yak-
tıkları bir kilise taşının bu-
lunduğu meydan, "Büyük Dut Ağacı"
ve Dutlu Sokak
- . Eski Hisar, Ortahisar, Ortasaray,
Sarayatik adıyla anılan yerin ta-
rihinin, konumunun getirdiği isim-
ler ve o tarihten kalan ögeler (Hi-
sar) ve kalamayan ögeler-Saray ve
yıkılması (duyduklarına göre Pontus
Rum Hükümeti zamanında varolan,
zinçirli kapıları olan saray S2-5)
ve o saraydan ismini alan Sarayatik
sokak, artık yaşamayan kişinin kalan
evi ve Subaşı çıkmazı, kalmayan cami
ve onun yerinde oluşan, diğer yolları
(Sarayatik sokak, Subaşı Çıkmazı, Sa-
rayatik Cami sokak ve Çifte Hamam
sokak) birleştirilen meydan-meydancık.

4.3.3.2.2. Bütünde Değerlendirmeler

- Çevreyi; konut ve konut yakın çevresini, değerlendirmede, kim-
liklendirmede olumlu-olumsuz özellikler ve getirdikleri bağ, bağlar,
benimseme, sahiplenme etkilerine göre, fiziksel ve sosyal çevre neden-
li ölçütler-kaliteler şöylece listelenebilir;

Sosyal çevre-yaşantı üzerine kaynaklı duygusal ölçütler-kaliteler;

- . Oralı olma (memleket)
- . Orada doğmuş, büyümüş olma
- . Yakın akrabaların orada olması
- . Akrabaların orada olması
- . Orada büyümüş olma-çocukluğun geçtiği yer
- . Uzun yaşama-ikamet süresi
- . Baba evi, dede evi, anne evi
- . Kendi evi

- . Komşular-komşuluklar
(Yardımlaşma, biraraya gelme-birliktelik, paylaşma, özel günler, yeme içme, eğlence, sohbet ve anlamları)
- . Alışkanlıklar-alışılmış çevre
- . Güvenilir çevre ve insanlar
- . Hatıralar-hatırası olan şeyler
- . Kişi ve grup ortaklıkları
- . Genel atmosfer
- . Yaşantı/Canlılık/Etkinlik
- . Tanıma-tanınma olayı-çevresi
- . Yaşanmış olaylar-yaşanmışlık
- . İlişkiler-İlgiler-duygusal bağlar
- . Arkadaşlıklar
- . Kişi ve kişilik özellikleri
- . Yerin tarihi-hikayesi
- . Ortak gelenekler

Fiziksel çevre üzerine kaynaklı ölçütler-kaliteler;

- . Topoğrafya-konum özellikleri
- . Manzara
- . Güneş
- . Havadarlık-ferahlık
- . Yeşil; çiçekler, ağaçlar, sebzeler, otlar
- . Bahçe; taşlık, çiçeklik, toprak alan, yeşil
- . Temizlik
- . Teknik konfor
- . Kentsel donanımların varlığı ve konumları; cami, çarşı, alışveriş
- . Konutun kentteki konumu-çevreyle ilişkilendirme; yakınlık,yeşil
- . Ulaşım-taşıtlı ulaşım
- . Gürültü/Sessizlik-Sakinlik
- . Bozulmamışlık
- . Doğallık
- . Eskiye sahip olan koruma bölgesi
- . Korunma-korunmuşluk
- . Bakım-onarım-yenileme
- . Eskilik-eskime

- . Olumsuz değişmeler ve görsel etki
- . Adlar
- . Belirleyici-tanıtıcı işaretler
- . Tanıtıcı işaretlerden tanınmış yapılar, bölgeler, etkinlikler/eylem bölgeleri
- . Yerleşme düzeni-Bahçeli evler ve boşluklu düzenleme
- . Sokağın konumu-gürültü
- . Sokak biçimlenişi
- . Sokak işlevi
- . Sokak zemini, eğimi ve basamaklar
- . Sokak zemin malzemesi
- . Sokak donatıları-mobilyaları
- . Sokak ölçüleri
- . Mimari öğeler-nitelikleri-konumları (Konut ve konumlar):
Yapı tipi, konumu, sayıları, malzeme, taşıyıcı sistem,eskilik, kapılar; sayıları, renk, malzeme, konumları, duvarlar.
- . Konutların konumları-Birbirine yakın konumları-
- . Konutun ve çevresinin mevsimlere göre kullanım olanakları
- . Konutların görünüşleri-Mimarisi-
- . Konut kullanımı-kullanışlılığı; sıhhat, geniş, rahat, özgür kullanım sunumları
- . Meydanın varlığı-meydan ve hareket/canlılık
- . Hatıra değeri olan fiziksel öğeler
- . Çocuklar için sunum olanakları: Kontrollü ve uygun çevre;
Sokak, Bahçe, Kapıönü

Görüldüğü gibi bunlar, konut ve konut yakın çevresindeki sosyal çevre, insanlar, yaşama ve yaşantı nedenli duygusal kaliteler ve bağların yanında, fiziksel çevrenin sunduğu görsel, kullanım, konfor, gereksinimler nedenli kaliteler durumundadırlar.

● Bahçe-Bahçeli Ev-Yeşil

- . Bahçe; Pek çok gereksinimleri - fiziksel ve sosyal çevre (yaşamdan) karşılayacak biçimlenişi, sınırları, alt bölgeleri, donatıları,

yeşili, fiziksel ve sosyal çevreye sunduğu kaliteler ve alternatifler ile önemli bir olanaklı fiziksel çevre olarak görülmektedir.

- . Hoşa giden taraflar, görüntü, başkalarının değerlendirmeleri, taşınma durumunda aranacaklar içinde, beğeni, estetik, görsel etkileri, anı, hatırlama, bağ oluşturan etkileri ile bahçe mekanı,
- . Yeşil; ağaç, çiçekler, sebze, otları , pek çok sosyal, fiziksel, görsel, psikolojik gereksinme konulu işlevleri-yararları olan yeşili bulunduran mekan olarak bahçe,
- . Bulundurduğu alt bölümlerle, yarı açık, açık, kapalı özellikleriyle taşlık, teras, toprak alan, çiçeklik, ağaçlar, ocak, kuyu, çeşme-su, çardak bölgeleri ile , olanaklı sunuşu veren bahçe
- . Pek çok olayların, ilişkilerin, yaşantının geçtiği mekan olarak bahçe,
- . Komşuluk mekanı; toplanma, oturma, sohbet, üretme, yeme-içme, birliktelik yapma, yardımlaşma, paylaşma, katılma yeri olarak bahçe,
- . Yaz ve bahar aylarında-mevsimlere göre yaşantının önemli bölümünün geçtiği yer olarak (ev halkı, akraba, komşular, misafirler için) ana mekan-aktif mekan durumuna geçen bahçe mekanı,
- . Farklı iklim koşullarını/konfor koşullarını; serini, güneşli bölgeleri-ağaç altı, taşlık, çardak, teras - bir arada bulunduran özellikleriyle bahçe,
- . Sınırları, duvarlarının getirdiği kapanma, korunma ve bununla birlikte farklı özel-kamusal dereceleri sunan mekan olarak bahçe,
- . Çeşitli eylemlere; katılmalı, birlikte eylemlere getirdiği olanaklarla yakınlaşma ve sosyal ilişkileri getiren bahçe,

- . Oradan, oraya seyir, bakma, oturma, yeme-içme'nin getirdiği psikolojik biyolojik rahatlama ve haz ile ferahlama yeri olarak bahçe,
  - . Görülebilir, kontrol edilebilir, güvenli çocuk oyun alanı olarak bahçe,
  - . Evin özdeşleştirildiği mekan olarak bahçe, bahçeli ev
  - . Yaşanan olayların anıların yeri olan, pek çok hatıralara, ilişkilere, duygulara mekan olan bahçeler,
  - . Çevreye sunduğu güzellik etkileriyle bahçe,
  - . Birşeyler yapabilme; üretme, yapma, yaratma etkinliklerine olanak sunan ve yaptıklarınının mekanı olarak bahçe,
  - . Bizzat üretmenin, kullanmanın, yaşamının getirdiği sahiplenme, duygusal bağlara mekan olan bahçe,
  - . Çocuklara, oyunlarına sunduğu olanaklar, alt mekanlar ile çocuk oyun alanı olarak bahçe,
  - . Hem yaşantı hem de fiziksel çevre olarak sunum olanak ve özellikleriyle, özlemler, özlenecekler içinde yer alan ve çevreye oluşturan bağlardaki yeri ile bahçe
- Apartman ve Bahçeli Ev-Bahçe ve Ev Karşılaştırması

Bahçe ve ev kavramı özdeşleştirilmekte ve özdeşleştirmenin yanında bahçeli ev apartmanla karşılaştırılarak iki yapı tipi yaşadıkları, gördükleri örnekleriyle değerlendirilmekte, bahçeli evin anlamı, değeri şu formülle vurgulanmaktadır;

BAHÇE = EV = BAHÇELİ EV APARTMAN≠EV

BAHÇE =YEŞİL + HAYAT + HAVA + GÜNEŞ

BAHÇELİ EV: İÇ AÇAN-HUZUR VEREN BAHÇE VE YEŞİL + RAHATLIK +
ÖZGÜRLÜK + SIHHAT

APARTMAN : BOĞULMA + SIKINTI

"... Bahçeli evler... Zaten ev denilince bahçe olması lazım, bahçe olmazsa serbest mapushaneye benzer. Şimdiki apartmanlar gibi. Apartmanlara ev denilemez ki, açar kapıyı girersin içeriye etrafın kapalı.

Kızı; babam apartmana diyor ki, altı başkasının üstü başkasının ortadaki boşluk sizin.

Hee, yanlar bile başkasının, ortadaki boşluk senin. Bir çivi çakamazsınız, müdahale edemezsiniz. Bahçede temiz hava alırsın, güneşi görürsün..." (S5).

"... Evde huzur içindeyim. Yaz dedi mi evin önünde bahçem var, çiçeklerim var, onlarla meşgul olurum, (resim arıyor, gösteriyor) bunlar yazın bahçenin manzarası..."

... Bana yüz tane daire verseler, şu ev benim için yüz daireden çok daha iyidir. Aynı zamanda da sakin bir hayat. Şimdi apartman daireleri, düşünün, eve girdiniz, bir hapisane adeta, sağa bakarsın duvar, sola bakarsın duvar. Tabiatıyla bu hayat başka bir evdir..." (D6).

"... gidince yine böyle bir ev ararım ki, canım rahat etsin. Böyle bir evde yaşayan biri apartmana giremez, -ama mecbur kalırsam başka- böyle bir bahçeli ev ...

... Zaten ev dediğin de mutlaka sebze, ağaç birşey olacak, olmazsa olur apartman katı gibi, kalırsın dört duvar içerisinde. Biz alışamadık çünkü apartmanlara biliyor musun, biz alıştık bu eve, böyle evlere, babam da öyle arzu etti geldi bu evi kurdu, yoksa çarşıdan da alabilirdi amma çarşıda bahçe yok. Apartmanda hayat olmaz .. hayat olmalı, biraz hava alacaksın, güneş göreceksin, dimi ya. En çok hoşuma giden bahçeli ev ki, insanın canına ve ruhuna gider, zevk alırsın, o da olmazsa mahpus gibi kalırsın..." (D5).

- Yeşil: Ağaç-Çiçekler ve Anlamları

- . Anı değeri, anı elemanı olarak yeşil; birinin, yakın birinin diktiği şey, insanın kendi diktiği, ürettiği, başkalarıyla paylaşılan şey, yenen meyvelerin tadı, çiçeklerin kokusu olarak,
- . Oyun aracı olarak yeşil; ağaçların üzerinde dolaşma, oynama, yapraklardan, otlardan yapılan yemekler (evcilik oynarken),
- . Yiyecek-beslenme gereksinimi karşılayıcı olarak yeşil; sebze, meyve...,
- . Resimsel, görsel nitelikleri, etkileri ve estetik ögesi olarak yeşil,
- . Komşularla paylaşılan araç olarak yeşil; asma yaprakları, maydanoz ...,
- . Toplanma-iletişim yeri olarak ağaç ve ağaç altı,
- . Seyretme, haz duyma, rahatlatan, ferahlatıcı özellikleri ve psikolojik yararları ile yeşil,
- . Hediye edilme özelliğiyle çiçekler,
- . Çiçek adlarınının, kokularınının, anılardaki yeriyle yeşil,
- . Yapma, üretme, sahiplenme gereksinimini karşılayan, hazırlayan araç olarak yeşil-benim ayvım, limonum, maydanozlarım, çiçeklerim, benim dikmelerim-,
- . Çiçek, ağaçların başkalarına ait olmalarıyla bıraktığı hatıra olarak yeşil; dikilen ağaçların, çiçeklerin, hatıra değeri taşımaları, hatırlattığı kişiye, zamana ilişkin hatıralardaki yerininin hatıraları, dikmeleri ... -,

- . Nirengi, tanıtıcı eleman olarak tarif ve tanıtma ve yol belirlemedeki yeri ve kimliklendirme özelliği; incirli aralık, dutlu ev....,
- . Ziyarete gelen insanların beğendiği taraflar içinde yeşil,
- . Taşınma durumunda aranacaklar içinde yeşil ,
- . Görüntü içinde yeşil, ağaçlar duvardaki otlar....,
- . Hoşa giden taraflar içinde yeşil/yeşilin her türü ; ağaç, çiçek, çim, yabancı otlar,
- . Şenlendirici öge olarak yeşil,
- . Getirdiği doğallık/doğal atmosfer ile yeşil,
- . Kişiler arası duygusal bağların-sevgi bağlarının kurulmasında hediyeler, çiçekler, ikramlar-(meyveler),
- . Çiçek ve yeşil sevgisini oluşturan ve diğer duyguları da etkileyen sevgi bağlarının kaynağı olarak yeşil.
- Manzara
  - . Görüntü, hoşa giden taraflar, taşınma durumunda aranacaklar ve başkalarının dedikleri içinde önemli bir ağırlıkta görülen manzara,
  - . Yakın çevreyi değerlendirmede ölçüt olarak manzara,
  - . Kendi evini değerlendirmede ölçüt olarak manzara,
  - . Yakın çevreyi ve kendi evini değerlendirmede; etrafın açık olması, ferahlık, havadarlık, manzaralı, güzel manzaralı olma, her yeri görme ifadeleriyle topoğrafya-doğal konumun ve yerleşme düzenin getirdiği ve görülebilir-görüş açısı içindeki tarihi-tanıtıcı değeri olan yapıların -öğelerin verdiği manzara,

- . Çevreyi kendi yaşadıkları yakın çevreyle karşılaştırmada ölçüt olarak manzara,
- . Yükseklik ve eğimin - topoğrafyanın getirdiği bir olgu olarak manzara ve eğimin, yüksekliğin manzarayı getirmesinin yanında yoran ve engelleyen (yaşlılar için) bir faktör olarak işlenmesi,
- . Sağladığı klima özellikleriyle manzara,
- . Sunduğu açıklık, ferahlık, havadarlık ve görülebilir değerler özellikleriyle, kullanıma bağlı olarak aktif ve pasif eylem mekanı içinde, biyolojik ve psikolojik rahatlama olanaklarını sunan manzara,

"... Onun yanında evimin manzarası güzeldir. Kaleye karşı, denize karşı, her tarafı açık . O yönünden memnunuz evimizden. Yazın en sıcak zamanda serin olur burası, eser..."

"... Şimdi sokağımız, eve gelenler manzarayı çok beğenir. "Ay çok güzel, deniz, kaleler görünüyor." İşte sokağı çıkarken yokuş çıkıyorlar, yol işte biraz düzensiz ondan şikayetçiler. Hatta o yüzden gelmeyenler de oluyor..." (H4).

"... yokuşundan şikayet ediyorlar , niteliği ne olursa olsun, yorğun çıkıyorlar eve. Bizim evden Trabzon'un görüntüsü çok güzeldir. Ondan sonra ona vuruluyorlar, manzarasına..."

"... Şimdi her taraf görünür benim ordan. Mesela balkona çıktın mı her tarafı görürsün, ama pek çıkıp baktığım yoktur, ama onun oradan görünebilirliğini bilmek, o yetiyor insana yani... böyle daha rahat, özgür hissediyorsun, bir ferahlık oluyor..." (H1).

" Hoşuma giden tarafları, ferahtır, manzaralıdır... bak, şu dere-den altına, aşağı olan evler manzarasızdır, burası yüksektir, evimin yolumuz uzaktır ama manzaralıdır. Dereden aşağı hem soğuk olur, hem de bir manzarası yok işte, dere bak bak dur. Dutlu sokak böyle gider, böyle yüksek olduğu için her tarafı seyret. O taraflar alçak, o karşı ki

mahalleye derler, Dürbınar mahallesi, buraya Dutlu sokak derler, Orta-mahalle derler. Dutlu sokak şöyle yukarlara kadar gider...

... Başkaları bu evimi çok beğenirler, her gelen, çok, yani evimiz çok ferah, çok manzaralı bir evimiz vardır. Her gelen, bir kişi de demedi ki yani.... Ben de tabii derim, öyle, manzaralıdır, ferahdır derim, fakat biz yaşımız ilerlediği için inip çıkamıyoruz, öyle derim, yokuşu çıkamıyoruz." (D3).

● Odak Noktası Olarak "Kendi Evi"

- . Hoşa giden taraflar, tarif-tanıtma, taşınma durumunda aranacaklar içinde ve başkalarının evi-çevresi hakkında düşündüklerinin ifadesinde övünerek ve de onaylayarak açıklanan "kendi evi olma" kavramı görülmektedir.
- . "Kendi evi olma" kavramının yanında yakın akrabaların, yapmış veya yaşamış oldukları " baba evi, anne evi, dede evi" kavramları görüşmelerde vurgulu olarak dikkat çekmektedir. Yakınlarının orada yaşamış olması, o evi yapmış olmaları ve hatıraları o eve ve çevreye bağları etkilemekte, geliştirmekte; oranın kendine ait olduğu ve kendinin de oraya ait olduğu duygusu içinde çevreyi sevmeyi, benimsemeyi getirmektedir.
- . Kendinin de orada yaşamasının, doğduğu, büyüdüğü, çocukluğunun geçtiği, birlikte yaşanan insanlar (çocuklar, anne, baba, kardeşler), yaşama süresi, hatıraların kendi evi olma kavramı ve kendi evine duygusal bağlar oluşmakta, evine ve çevresine ait olma duygusu kuvvetlenmekte, memleketim, evim, yuvam gibi tanımlamaları getirmektedir.
- . Oluşan bağlar zaman içinde süreklilik göstermekte, oradan taşınmalara ve yıllar geçmesine rağmen duygular ifade edilmekte, oraya dönüldüğünde veya herhangi bir sebepten uğranıldığında, gelip evini görmek isteme, arama, bulma, duygulanma, ağlama olayı şeklinde görülmektedir.

- . "Orada severek mi oturdukları", "Ayrılmayı düşünüyorlar mı", "Taşınma durumunda neleri ararsınız" sorularına verilen cevaplarda bilgiler kendi evi üzerinde yoğunlaşmaktadır.
- . Evini, bahçesini arama , tanıdıklarını arama, evini aynen koruma, taşınmak istememe, eğer zorunlu kalırsa gidilen yerde herşeyin şu anda olduğu gibi olmasının istenmesi gibi ifadelerle eve, evine olan bağların derecesi, kuvvetliliği görülmektedir.
- . Kendi evinin herşeyiyle; kentteki konumu, bahçesi, yeşili, havuzu, havuzundaki balıkları... ile aranacağı ifade edilirken, kendi evi "Mutlu Mekan" tanımı ile tanımlanmaktadır;

"... Ben Ortahisar'da yani Trabzon'un ortasında kalan daha bir kırsal kesimde yaşıyormuş gibi hissederim kendimi, girmişseniz yine görmüşünüzdür. Yemyeşil bahçesi, havuzundaki kırmızı balığına varıncaya kadar, eskiliği dışında ben evimi çok seviyorum ve mutlu mekan tarifine uyuyor benim evim. Bilmem daha özeline inmeye gerek yok herhalde, evimi tümüyle ararım..." (S3).

- . Kendi evinin diğer evlerden, hem görünüş hem de kullanım olarak farklılığının vurgulanması ve özelliklerinin sıralanması;

"Evimi çok severim biir", "Evim güzeldir", "...'in evi de güzeldir ama benim evim başkadır", "evim, bahçem, taşlığım"

gibi sahiplenme ifadeleriyle evini kimliklendirme, benimseme duygusu ortaya koyulmaktadır.

- . Eve, evine olan bağların kuvvetliliği, derecesi;

"Bu evin her karış tahtasında bile anım vardır. Annem, babam, çocukluğum... Hepsi bu evde geçti. Nereye baksam babamı, anamı, ondan sonrar kardeşlerimi görürüm" (D6)

ifadeleriyle dile gelmektedir.

- . Kendi evinin herkesin beğendiği manzaralı, her tarafın açık olması özelliği anlatılırken, manzara ve her tarafı açık olmanın ve ona ulaşmada yer-mekan olan balkon mekanı kendi aktif-pasif kullanımıyla ilişkilendirilerek, günlük yaşam akışından kaynaklı oraya çıkılmazsa bile, orada öyle bir imkana sahip olduğunun, gerektiğinde aktif kullanılabilecek pasif bir eylem alanının-mekanının bulunduğu bilinmesinin verdiği psikolojik rahatlık, ferahlık, özgürlük duygusu ifade edilmektedir;

"... Burda ben bir şey daha ilave edeyim., manzarada. Şimdi her taraf görünür benim oradan. Mesela balkona çıktın mı her tarafı gö, rürsün ama, pek çıkıp baktığım yoktur ama onun oradan görülebilirliğini bilmek, o yetiyor insana yani, o yani her tarafın açıklığı, öyle bir boşluktasın. O birşeyi var bende, mesela öyle kapalı bir yerde ben katiyen hiç durabileceğimi zannetmiyorum. Mesela bazı arkadaşlara gidiyoruz akşamları oturmaya, perdeler çekilmiş, böyle iki metre karşısında bir ev, zon benim için, mesela benim de orayı pek açıp baktığım yok, bakmıyorum ama oranın boş olduğunu biliyorum yani, böyle rahat, özgür hissediyorsun, bir ferahlık oluyor..." (H1).

- . Herkesin kendi evini, her tarafını, herşeyini (salonda oturmaya, taşlıkta bir çay içmeye bayılma, çiçekleri, manzarası, ferahlığı, kullanımı, genişliği, balkonu, bahçesi, evi-yapı olarak mimarisi) beğendiği, sevdiği, güzel bulduğu detaylandırılarak açıklanırken, olumsuz yönlerini, daha önce kendinin de olumsuz bulduğu yönleri (yokuş, bayır, çok iş isteyen eski ev...) örtmeye, hafifletmeye yönelen ifadeler kullanılmaktadır.

- . Kendi evine bağlılık derecesi, evinin kendi isteği dışında, zorunlu olarak olumsuz değişimleri karşısında duyulan üzüntüyle, ortaya koyulmaktadır. Çoğunluğu zamanla gelen eskime olayından kaynaklı olabildiği gibi bir hırsızlık olayından kaynaklı olarak da görülebilmektedir.

"... Aslında yani bizim ev daha değişik daha güzeldi. Fakat yıkıldı. Bir hırsızlık meselesi oldu, üç dört sene evvela. Korkumuzdan şuraya uydurma bir duvar yaptık. Tabii taşlığın güzelliği de bozuldu.

Yazın taşlık, işte, masa taşlıkta dururdu, daha güzeldi. Çiçeklerim, güllerim açardı. Daha ne bileyim, Allah, evimden memnunum...

... Diyorum ya, herkes te severdi evimi. Herkes derdi ki, eski ama yani güzel bir ev. Şimdi bozuldu tabii... amma asıl şu taşlık güzeldi, yani şurası, şu yoktu, orası yoktu, kapı falan yoktu. Yemek masam temelli orada dururdu. Çok güzeldi amma, şimdi iyice eskidi, bozuldu...

... Hırsızın yaptığı iş, çok kötü, güzel evimin şeyini bozdu, hem bizi korkuttu, çok korktuk tabii..." (K5).

● Sokak Mekanı

- . Toplanma, oturma, sohbet, elişi, seyretme yeri, komşuluk mekanı, sosyal mekan olarak sokak,
- . Tarif-tanıtma, görüntü, hoşça giden taraflar içinde, ölçüleri, malzemesi, eğimi, donatıları, evleri, tanıtıcı öğeleri, sınırları, insanlar, komşularıyla konu olan sokak mekanı,
- . Çocukların oyun; saklambaç, futbol, kovalamaca, misket, uçurtma... alanı olarak sokak,
- . Trafığe kapalı, caddeden uzak konumu, kapsamı, boyutları ve yaya yolu olama özellikleriyle çocuklara sunduğu kontrol edilebilir, güvenilir oyun mekan (çocuklar için),
- . Orada yaşamayla birlikte gelen anılar ve anı değeri olan öğeleri bulunduran sokak mekanı,
- . "Ev gibi", "eve girer gibi" deyimini kullandıran sokak mekanı,
- . Temiz tutulması-temiz olması gereken ortak alan ve bu konuda yaşayanlarıyla özdeşleştirilebilen sokak mekanı,
- . Mevsimlere göre canlanan yaşantısıyla sokak mekanı,

. "O sokakta, her yerinde bir anımız vardır..." (H1),

"... Sokak bizlen bütünleşmiştir yani, En yakınımız o sokaklardır." (S3).

"Herşeyin yokluğunu hissederim, bu sokaktan başka bir yere taşındık mı, ... Buradan başka bir yere taşındım mı, denizden balığı tut, at dışarıya, balık ölür, ben de buradan başka bir yere naklettim mi ben de ölürüm. Düşünün ki bu kadar şeyisi vardır" (D6),

"Aynı vaziyeti ararım, olduğu gibi yine ararım. Bir başka yere gidersem aynı vaziyet orda yoktur tabii. Gitmeyi düşünmedim. Aynı alıp gitmeyi düşünürüm o da mümkün değil." (D2).

"... başka yeri bugünkü vaziyette ararım" (S5),

ifadeleriyle sokağın önemi, anlamı, bağları açıklanmaktadır.

. Sokaklara getirilen tanımlama, açıklama, kimliklendirmede, Akdeniz-Antalya'daki bir sohbetten alınan bölüm, birkaç noktayı çok güzel açıklamaktadır;

" Sokaklarımız bizim yüzakımızdır, müşterek malımızdır... Sokaklarımız evimizin salonu gibidir, evimiz kadar temiz olmalıdır,... Sokaklar insanları bağlayıcı, biraraya getirici, ulaştırıcı, nefes alma yerlerimizdir... Evlerin salonları gibidir, onlar kadar güzel olmalıdır..."

● Meydan

. Hoşa giden taraflar, tarif-tanıtma, taşınma durumunda aranacaklar, yaşantı, arkadaşlıklar, hatıralar, çevreye bağların oluşumu içinde meydan mekanı,

. Oyun sahası, oturma-elişi yapma, insanların gelip geçmeleri ve oynayanları seyretme gibi çeşitli eylemlerin mekanı olarak meydan,

- . Eylemlere, sosyal ilişkilere, yaşantıya olanak sunan, anıların nedeni olan, gerçekleştiren ve anıları taşıyan mekan olarak meydan,
- . O sokak, mahalle, yakın çevre sakinleri için rahat, güvenilir bir ortam sunan konumuyla meydan,
- . Etkinliklerin sürekliliğinin korunmasıyla, seyredenlere eski anıları tazeleten meydan mekanı,
- . Mevsimlere göre farklı kullanımlara alt mekan oluşumuna olanak veren meydan mekanı,
- . Canlı, yaşayan, aktif yaşantısının hem sözlü anlatımlara hem de resimsel anlatımlarda vurgulandığı meydan mekanı,
- . Sokağın-mahallenin-konut çevresinin ortak alanı, pek çok eyleme, farklı yaş gruplarına olanak sunan ve sosyal ilişkilerin gerçekleştiği desteklendiği odak noktası olarak meydan-meydancık.
- Özellik-Kamusallık Sınırları ve Mekanların Özellikleri

Toplumsal yapı, sosyal çevre üzerine kaynaklı, kullanım ve gereksinmelerle özellik ve kamusallığın derecelendiği, ortaya çıktığı mekansal yapılar-mekanlar ve mekan parçaları; komşuluk mekanı (sosyal mekan-biraraya getirici mekanlar) konut mekanı, kişisel-aile mekanı olarak görülmekte ve açık, kapalı,yarı açık, korunmuş, serbest şekillerde olabilmektedir. Özellik ve kamusallığı ortaya koyan ve arasındaki derecelenmeyi gösteren mekanlar içinde; Konutlar, Bahçeler, Meydan, Sokak, Cami, Kahvehane, Hamam, Alışveriş gibi mekanlar bulunmaktadır.

Bu mekanlar kendi özelliklerine ve buldukları yere, yerdeki konumlarına, kullanıcılarına, kullanımlarına bağlı olarak farklılıklar göstermektedir.

Evler ve bahçeler, kullanıcılarının kontrolünde olan, özel, kişi-

sel mekanlar olmaktadır. Bahçeler genelde, konuta ait bir mekan parçası olarak dışardan görülebilir ve gözlenebilir, ev sahibi tarafından gözlenebilen, kontrol edilebilen yarıözel mekanlar olarak görülürken, örnek sokaklarda bu durum farklılaşmaktadır. Bahçeler, bahçe duvarlarıyla sınırlanmakta, korunmakta, dışardan görülmeyi, gözlemeyi sınırlamaktadırlar. Bu özellikleriyle bahçeler, bir taraftan yüksek duvarlar arkasındaki bahçeler; dışa-sokağa kapalı konumuyla her türlü eylemin rahatça, istendiği gibi gerçekleşebilecek özel mekanlar olmaktadır. Diğer taraftan komşulara, tanıdıklara, komşuluklara açık olmaları ile bazı ilişkileri kabul eden bölge ve geliştiği, gerçekleştiği mekanlar olarak (Bahçe; taşlık, toprak bölüm, ağaç altı, çeşme, kuyu...) iletişim mekanı ve de yarı özel'den ileri orada oturanlar, komşular için yarı kamusal veya ortak özel alan özelliğini bulundurmaktadırlar.

Yüksek ve sağır bahçe duvarları, sokakla bahçe arasındaki sınırı oluşturmakta ve sokaktan gelip geçen insanlara ve eylemlere-aktivitelere karşı kapanmayı, bahçe içinde özgürlüğü, etkinliği getirmektedir. Bahçe duvarları sokaktan geçenlere ve dış etkinliklere karşı getirdiği kapanma, koruma, konut bölgesi sakinleri ve komşular için bir sınır oluşturmamakta, bir taraftan istendiğinde komşu bahçesi ve evine rahatça girebilme ve kabul, görebilme, diğer taraftan topoğrafyanın, bahçeli yerleşme düzeninin, mimari biçimlenmelerin sunuluşu ile ilgili olarak konutlar ve bahçeler arası görsel-işitsel ilişkileri engellemektedirler.

Sokaklar, biçimlenmelerine, uzunluklarına, türlerine, orada oturanlara-yaşayanlara göre farklı özellik ve kamusal derecelenmesini sergilemektedirler. Konut bölgesi sokakta oturanlar için ortak, benzer anlamlar taşıyıcı sokaklar, orada oturanlar tarafından gözlenebilir, kontrol edilebilir mekanlar olarak yarı kamusal özelliği göstermektedirler. Yarı kamusal olayı da sokaktan sokağa, biçimlerine ve oturanlarına bağlı olarak farklılıklar göstermektedirler. Küçük kapsamlı, kısa ve çıkmaz sokak olan Hasanbaş Çıkmazı, iki uzun sokağı bağlayıcı sokak olan Kuzgundere Sokak, fazla uzunluğu, ara yolların, konutlara giden özel yolların (patikaların) açıldığı, ana yol özelliğini gösteren Dutlu Sokak, meydana açılan, kısa uzunluğu ve sokak sınırlarını ağırlıklı

olarak yüksek bahçe duvarlarının oluşturduğu Sarayatik Sokak farklı özellik-kamusal derecelerini sergilemektedirler.

Hasanbaş Çıkmaızı , çıkmaız özelliğiyle ve kısıalığı ile genel- de oradan gelip geöenlerin evlerine veya dışarıya (sokaktan dışarı, okul, iş çarşı...) gidenler, tanıdık kişiler olma gerçekliğinin yanında, oraya gelen yabancıların, tanınmayan kişilerin farkedilmesi ve aktif kontrolü (sorma, öğrenme) niteliğini bulundurmakta, yani "savunulabilir mekanlar" ın önemli bir örneğini oluşturmakta, güvenilir çevre ve insanlar tanımını getirmektedir. Sokak, orada oturanlar için yarı açık bir ev mekanı gibidir. Sokak kendi mekanlarıdır. Herkes birbirini tanımakta ve tanınmaktadır. Bu özellikler çeşikli kullanım olanaklarını sunmakta (sokakta ve kapı önlerinde oturma, elişi yapma, gelen geöenleri seyretme, toplanma, konuşma ...) desteklemekte ve komşuluk-iletişim mekanı oluma özelliğini kuvvetlendirmektedir. Yaya yolu olma özelliği ve konumu ile (caddeden uzak konumu) çocuklar için güvenli ve kontrol edilebilir çevre oluşturmaktadır. Komşuluk mekanı, savunulabilir mekan ve güvenilir çevre, güvenilir mekan olma özellikleri ile bu sokak yarı kamusal olmaktan "yarı özel" e yakın ve orada oturanlar için "özel mekan" özelliği göstermektedir, (çıkmaız sokağın oluşumu).

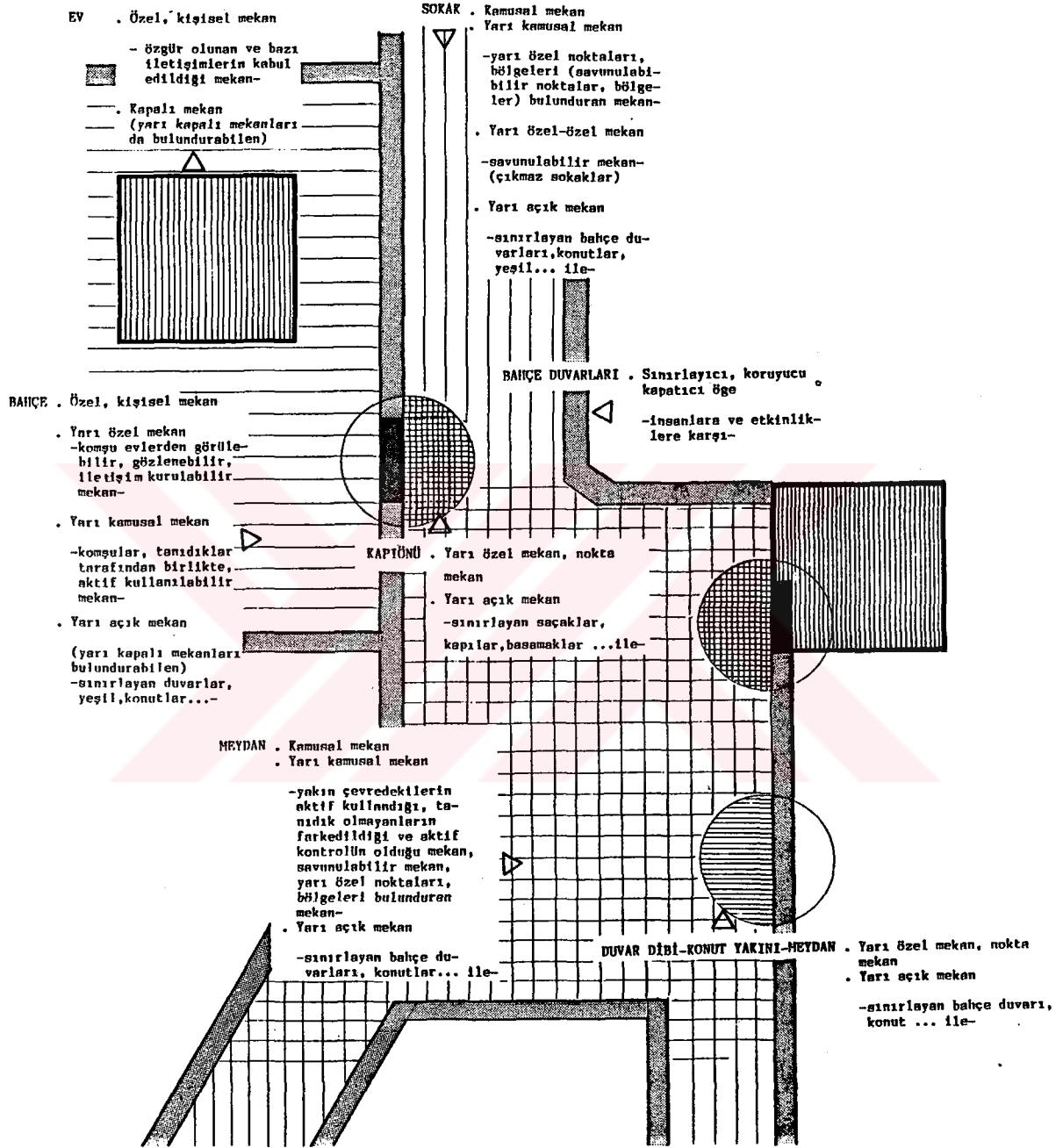
Sokak sınırını yüksek bahçe duvarlarının oluşturduğu, dar, kısa Sarayatik Sokak, bahçelerde her türlü kullanım, iletişim özgürlüğünü getirirken, sokağa kapanma kuvvetlenmekte ve sokak"kamusal mekan"a yakın bir özellik göstermektedir. Fakat Sarayatik sokağın ve biri çıkmaız diğer üç sokağın açıldığı meydan-meydancık, sokakta olmayan özellikleri ve farklı mekan türünü sergilemektedir.

Taşıtlara açık iki uzun sokağı bağlayan merdivenli ara yol olarak Kuzgundere sokak, kısıalığı, bulunan ev sayısının azlığı ve konutların sokağa konumları (pencere ve kapılar) nedeniyle, gelip geöenlerin izlenebildiği, denetlenebildiği (görme, farketme, sorma, öğrenme) ve oturanları tarafından aktif ve "kendi mekanı olarak" kullanımıyla "yarı kamusal" özelliği göstermektedir.

Dutlu sokak, uzun bir sokak olması ve ara, kısa yolların ve konutlara ulaşan özel yolların açıldığı bir sokak olması ile yarı kamusal ve kamusal arasında bir yer göstermekle beraber, bu uzunluğu yer yer kontrollü, kontaklara ve kullanımlara daha açık olan "yarı özel" e kayan noktaları bulundurmaktadır. Bu noktalar sokağı gören konut, bahçe, kapı önleri, dükkan bölgesi olarak görülmektedirler. Gelen geçenlerin görülebildiği, gerektiğinde, istendiğinde, merak edildiğinde iletişim kurulabildiği, konut, bahçe, sokak bölgeleri ile savunulabilir, "yarı kamusal mekan" özelliğini göstermekte, komşuların ağırlanabildiği veya çocukların oynadığı, oturduğu, durduğu kapı önü bölgeleri de "yarı özel" ve "özel" e kayan özellikleri ortaya koymaktadır.

Meydan, Sarayatik Sokağın ve diğer üç sokağın açıldığı, sokakları bağlayan meydan, herkese açık olma özelliğiyle kamusal, gelip geçen, tanıdık olan veya olmayanları farkındalık, aktif kontrol özelliğiyle "yarı kamusal" özelliği ve her yaştan kişinin bir araya geldiği, oynadığı, konuştuğu, birlikte olduğu, "oturma, elişi yapma, sohbet"... gibi eylemlere olanak sağlayan özelliğiyle de "iletişim mekanı" özelliğini göstermektedir. Meydan içinde bazı alt bölgeler, toplanma-oturma-elişi yapma-yeme gibi eylemlerin gerçekleştiği kapı önü, yakın duvar dibi gibi bölgeler "yarı özel" bölgeler olarak görülmektedirler.

Açık, yarı açık, yarı kapalı mekanları bulunduran bahçe, sokak, meydan yarı açık mekanlarının dışında, özellikle kamusal özelliklerini ortaya koyan kapalı, yarı açık mekanlar olarak kahvehaneler, kapalı mekanlar olarak cami, hamam, alışveriş-dükkanlar gibi yapılar, iletişim mekanları olmanın yanında kamusal mekanlar olarak da görülmektedirler. Ancak küçük çevrelerde, oraya gelen insanların o çevreden olup olmadıkları, yani tanıdık olan veya olmayan kişilerin farkedilmeleri ile bu mekanlar buldukları yere, hizmet bölgesine ve insanlarına göre kamusalılığı sınırlanan, sahiplenilen mekanlar olmaktadır.

Şekil 4.39. Özellik-Kamusalılık ve Sınırları

5. BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

● Kimlik ve kimliklendirme kavramlarının birlikteliği ve yapılanmış çevre ile sosyal çevre-yaşantı-davranışlar arasındaki etkileşim sonucu oluşumu önemli bir konu olarak ortadadır.

● Kimlik-mekan kimliği yapılanmış çevre ile sosyal çevre-yaşantı-davranışlar arasındaki etkileşimler sonucu fiziksel ve sosyal nedenli oluşmakta ve fiziksel ve sosyal çevrenin sunduğu kimlik-yaşam kimliği kişi, kişiler, gruplar tarafından öznel olarak algılanmakta ve değerlendirilmektedir.

● Bir Yerin-Mekanın, konutun, sokağın, kentsel mekanların, kentin kimliği yalnızca fiziksel oluşumlarla ortaya çıkmamakta, orada oturanlar-yaşayanların kimliği ile etkileşimli olarak birlikte ortaya çıkmaktadır ve orada oturanların-yaşayanların kimliğinin de araştırılması önemlidir.

● Bu konu disiplinlerarası bir araştırmayı ve koordineli bir çalışmayı gerektirmektedir.

● Yerinde yapılan bu tür çalışmalar; saptamalar, görüşmeler, ilgililik çevre halkının hem yakın çevrelerine hem de genelde bilinçlenmesini sağlamakta , bilinçlenmesine yardımcı olmaktadır.

● Koruma, iyileştirme, canlandırma çalışmalarından, araştırma-uygulama programlarında konunun çok yönlü, yaşayanların, yaşadıkları çevre bütününde disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınması önemlidir.

● Bu çalışmalarda, orada yaşayanların, çevrelerinin onlar için

anlam ve önemlerinin, anlamlı ve önemli şeylerin açıklanmaları, katılımları sağlanması gereken önemli bir konu olarak ortadadır. Bu katılımlar, (araştırma ve uygulama dönemlerinde farklı kontrol ve ağırlıklarda) sağlanabilir.

- Araştırma alanı ve çıkacak, elde edilecek sonuçların kullanılabilme alanı Koruma, İyileştirme, Canlandırma araştırma ve uygulama alanlarının yanında İkamet Psikolojisi/Sosyolojisi, Mimarlık Psikolojisi gibi bilim dalları içinde detaylı, kapsamlı olarak çalışılabilir.

- Gerçekleştirilen araştırma modeli bu anlamda, benzeri amaçlı çalışmalar için yol gösterici olabilir, kullanılabilir ve farklı aşamalarda kullanılan, geliştirilen yöntem ve teknikler ikamet bölgelerinde-konut bölgelerinde Konut-Bahçe-Sokak/Meydan (dış mekanlar) bağlamında yapılan analiz ve değerlendirme çalışmalarında kullanılabilir ve farklı teknik ve yöntemlerle belirlenen kriterler, değerlendirme ölçütleri olarak ele alınabilir.

- . Araştırmanın birinci bölümündeki fiziksel kimliğin belirlenmesindeki ölçütler, inceleme başlıkları analiz ve değerlendirme başlıkları olabilir ve bu başlıklarda oluşturulan katologlama yöntemi ve tekniği başka bölgelerdeki çalışmalarda yardımcı olabilir.
- . Araştırmanın ikinci bölümünde (birinci basamağında), fiziksel çevrenin yaşantıya sunduğu olası ilişkiler (analiz yöntemi) daha detaylandırılarak ve sistemleştirilerek konut bölgelerinde notasyonla analiz ve değerlendirme tekniği olarak kullanılabilir.
- . Araştırmanın ikinci bölümünde (ikinci basamağında) yerinde yapılan gözlemlerin tablolaştırma-kaydetme aracı olarak ve kullanılan kriterler gözlem çalışmalarının dökümünde yardımcı olabilir.
- . Araştırmanın ikinci bölümünde (üçüncü basamağında) pek fazla kullanılmayan sohbet (intensiv Interview) formunda gerçekleştirilen görüşmeler ve bu görüşmelerde kullanılan biyografik yöntemler araştırmalarda yol gösterici, tanıtıcı, bilgilendirici örnek

olabilir.

• Çevreyi, fiziksel çevre, sosyal çevre; yaşam çevresini (fiziksel kimlik, sosyal kimlik; yaşam-yaşantı kimliği) ve kalitesini değerlendirmede kriterler ve kaliteler birlikteliği, bazan ağırlıklı olarak fiziksel çevre, sosyal çevre üzerine oluşabilmektedir. Bu değerlendirmede konuttan başlayan, sokak, meydan, yakın çevreye giden bir kapsam ele alınmaktadır. Bu değerlendirmeler konut ve çevresinin her türlü nesnel konfor koşullarının yanında, sosyal çevre (insanlararası ilişkiler, insanlar) üzerine nedenli koşullara ve duygusal bağlara kadar gidebilmekte; konut ve ikamet bölgesine oluşan veya oluşamayan bağlar ve hoşnutluk veya hoşnutsuzlukla sonuçlanmaktadır.

. Oturanlarının-Yaşayanlarının hoşnutluk duyabileceği/hoşnut olabileceği, bağların oluşabileceği bir çevre kimliği oluşturmak önemlidir, oluşturulmalıdır.

• Gerek fiziksel kimlik, gerek sosyal kimlik öğelerinin çevreyi tanıma, tanıtma, ilişkilendirme, görüntüsünü, hoşya giden tarafları değerlendirmede (hem orada yaşayanlar hem de başkaları tarafından), taşınma durumunda aranacaklar içinde, oraya geliş öyküsü-yaşam öyküsü ve hatıralar içinde, zaman içindeki değişimler, sebeplendirmeler, değerlendirmeler içinde yeri, birlikteliği, birlikte etkileri, etkileşimleri görülmektedir.

. Çevre-Konut ve yakın çevresi-İkamet çevresi yaşayanlarına olumlu özellikleriyle değerlendirebilecek, hoşya giden taraflarını sıralayabilecek, taşınma durumunda aranabilecek, özlenebilecek şeyleri, öğeleri, özellikleri bulundurabilecek, fotoğraflayacak ve fotoğraf çekerken uygun köşeler, özellikler bulabilecek, çekebilecek, yaşam çevresini tanıyabilecek, tanıtabilecek, tarif edebilecek, tanımada, ilişkilendirmede, tanıtmada kolaylıklar sunabilecek, yaşamayla birlikte gelen olumlu, güzel, çeşitli, zengin hatıralar sunabilecek; kısacası yaşamaya, yaşayanlarına çeşitli temel ve mekana bağlı gereksinimleri sunabilecek, yaratabilecek, ilişkiler hazırlayacak, destekleyecek, kolaylaştıracak, aktif uyum ve bilinçli sahiplenmeyi getirebilecek olanaklı,

kişi ve gruplarına özgünlük, anlam, karıştırılmayacak kalite-
ler bulunduran sunumu vermelidir. .

• İnsan hayatında önemli yer tutan çocukluk anıları, ilişkileri, komşuluklar, arkadaşlıkları, aileleri, yaşanmış olaylara, hatıraların geçtiği mekanlarda (konutlar, kendi evi, bahçesi, bahçeler, meydan, sokak, kapı önlerinde yani konut ve yakın çevresi-ikamet bölgesinde) yoğunlaşmakta, bunlar anlamları ve sunum olanakları, özellikleriyle ilgili olarak önemli mekanları oluşturmakta ve alt mekanları içermektedir.

- . Yaşayanlara "Evim", "Çiçeklerim", "Bahçem", "Taşlığım", "Sokağım-Sokağımız", "Mahallemiz", "Memleket", "Yuvam", "Başka yere gitmek istemem, herşeyi aynen alıp gitmek isterim", "Herşeyi ararım" diyerek severek yaşayabileceği aktif olabileceği, sahip-lenebileceği, övünebileceği, mutlu olduğunu ifade edebileceği mekanlar, mekan strüktürleri, mekan öğeleri, olanaklı çevre sunulması önemle gerekmektedir.
- . Bu mekanlar, bulundurdıkları alt mekanlar ile daha kuvvetli, çeşitli eylem-etkinlik-yaşam yerleri, bölgeleri oluşturarak sunuşu zenginleştirmektedirler. Bu alt mekanlar, bölgeler, yerler; teras, balkon, taşlık, su (çeşme, kuyu), çiçeklik, çardaklar, toprak bölüm, kapı önleri, duvar bölgeleri... şeklinde çeşitlenebilmektedir.
- . Bu mekanlar, mekansal strüktürleri, özellikleri, öğeleri, biçimlenmeleri, konumlarıyla, sosyal çevreye, insan yaşantısına, insanlararası ilişkilere, kullanımlarına sundukları olanaklarla, birlikte yapma, kendi yapma, sevdikleriyle yapma, üretme-yapma, değiştirme, katılma, paylaşımlar, yardımlaşmalar, biraradalık sunumlarıyla; sembolleştirme, ait olma-sevgi, çevreye ait olma ve duygusal bağların gelişimi, sahiplenme-benimseme-kimliklendirmenin gelişimi, kendi gerçekleştirme, katılma, üretme, kendinden birşeyler katma, aktif olma, güvenlik, özellik ve kamusalılık gereksinmelerini karşılayan, hazırlayan, etkileyen, temellendiren mekanlar olmaktadır.

- . Bu mekanlar aynı zamanda fiziksel öğeleriyle ve özellikleriyle fiziksel kimlikleriyle kullanımları ve nitelikleriyle olumlu ya da olumsuz, anlamlı ya da anlamsız olarak oluşturulmasıyla, kendi yolunu bulmada, isteğe göre seçenekleri kullanabilme, ilişkilendirmede, kendi tanınmasının yanında başkalarına tanıtılabilmek ve bunların kullanımda sunduğu kolaylıklar, zorluklar, engellemeler getirebilecek özellikleri ve zamansal/mekansal düzenlemeleriyle önemli öğeler-özellikler-kaliteler bulundurmaktadır. Bu özellikleriyle de bilgi, değişimler, farklılıklar, düzenleme-ilişkilendirme, güvenlik (fiziksel ve psikolojik), sembolleştirme ve estetik gereksinmelerinin karşılanmasında gündeme gelmektedirler.

Bu mekanlar, yaşayanlarıyla birlikte (tek veya grup), öğeleri, özellikleri, kullanımları, sunuluşları ile ilgili olarak anlam kazanmakta, zamanla konuta, yakın çevresine, ikamet bölgesine, kente kimlik kazandırmakta, duygusal bağlar oluşturmakta, geliştirmekte, güçlendirmektedir ve çevre kimlik kazanmaktadır.

Bu kapsamda "çevre" yaşayanlarına, kişi ve gruplara, yaşamaya anlam, özgünlük, karıştırılmayacak kaliteler sunmalıdır.

Çevre, mekan sunumu hazırlama, sunma-gerçekleştirme-uygulama çalışmalarında orada yaşayanların katılımı (gerek karar gerekse uygulamalarda, farklı kontrol ve etkinlik derecelerinde) önemli bir araştırma ve uygulama politikası/yöntemi olarak ortadadır.

- Mekanlar ve alt bölgeler, toplumsal yapı/sosyal çevre üzerine kaynaklanan bir gereksinim olan özellik ve kamusallığın sunuluşunda sınırları ve yapı özellikleri ile de önemli mekanlar-bölgeler-yerler olarak ortada bulunmaktadır.

- . "Özellik" ve "Kamusal" bölgeleri, mekanlar arasında geçiş hazırlayan tampon bölgelerin oluşturulması-insanların yaşama biçimleri, isteklerine göre önemlidir.
- . Sınırlayıcı öğelerin, sınırların özellikleri, -malzeme, yükseklik-boyutlanmalar, biçimlenmeler-ve sınırların geçişe olanak

sunan bağlantı noktaları konumları ve biçimleri ile etkili ve önemlidirler.

- Çevre kullanıcılarında, eylemlerde, aktif olmada/aktif olarak kullanmada, değerlendirmede farklı yaş grubundaki kullanıcılara, kullanım şekillerine, gereksinmelerine göre ortaya çıkan, çıkacak farklılaşmaların çevreye yansması veya çevrenin bu farklılaşmaları buldurması önemlidir. Farklı gereksinim, kullanımların açıkca belirginleştiği kullanıcılar, yaş grupları aktif, hareketlilikleriyle çocuklar ve fiziksel hareket kabiliyetinin azaldığı yaşlılar olmaktadır.

- Bu araştırma farklı disiplinlerde (Koruma, canlandırma, iyileştirme çalışmaları ile Kentsel Tasarım anabilim dalında, dar kapsamlı, detayda çalışmasıyla İkamet Sosyolojisi-Psikolojisi, Mimarlık Sosyolojisi/Psikolojisi dallarında....), farklı çalışma alanlarında; Eski Doku, Yeni Doku, Düzensiz Yerleşmeler (gecekondu bölgeleri)'deki konut bölgelerinde açıklayıcı. sonuçlar getirici, uygulayıcı amaçlarla gerek bütünde, gerekse detaydaki çalışma alanlarında yinelenebilir ve geliştirilebilir. Çalışmanın devamında, çalışmada yapılanlar (yapılamayanlar da gözönüne alınarak) doğrultusunda şöylece sıralanabilir;

- . Mekanlar ve alt bölgeler, eylem ve eylem bölgelenmeleri-bölgeleri kapsamlı amaçlı olarak (Eylem yoğunlukları, sıklıkları, yoğun kullanım bölgeleri-ögelere, mevsimlere, havalara göre kullanım farklılaşmaları...) gözlemlerle çalışılabilir ve farklı bakış açılarında (Yaşama biçimi ve çevreyi yaşama, ilişkiler, gereksinmeler ve çevre...) detaylı incelenebilir, irdelenebilir.
- . Özellik ve kamusalılık olayı farklı mekan tiplerinde, strüktürlerinde kapsamlı çalışılabilir.
- . Farklı yaş gruplarının getirdiği gereksinmeler ve kullanıma göre çocuklar ve yaşlılar grubuna çevrenin sunduğu ve sunması gereken olanaklar araştırılabilir. Bu araştırma özellikle çocuklar için farklı sistem ve yöntemlerle gerçekleştirilmelidir. Onların hayatında önemli olan şeyler nelerdir, ne anlamları vardır, sevdikleri şeyler, eylemler (oyunlar), mekanlar ve gösterdikleri özellikler, kullanım, hareket özellikleri... ele alınabilir.

Yapılan bu çalışmada yaşlılar ve çocuklar grubu üzerine gözlemler ve görüşmelerle hareket türleri, hareket kabiliyeti, eylemleri, eylem için seçilen yerler gibi noktalar açıklığa kavuşturulmuştur ve devamında araştırılması gereken önemli bir nokta olarak ortaya çıkmıştır. Yaşlılar grubuyla yapılan görüşmelerle olay detaylandırılabilirken çocuklarla yapılacak görüşmelerde, hem okul öncesi ve ilkokul birinci sınıfa giden çocukların olması, hem çocuk sayısının az olması nedeniyle görüşmeler yürütülememiş, ancak kuralsız görüşmelerden anlaşıldığı üzere çocuklar için ayrı bir sistem, ayrı bir araştırma programı gerekmektedir. Ancak, diğer yaş gruplarında yapılan görüşmelerde, ağırlıklı olarak hatıralar içinde çocukluk hatıraları ile ilgili bilgiler ve görüşülen annelerin farklı soru alanlarında çocukları hakkında verdiği bilgiler ve daha önemlisi araştırma bölümünde sunulan, sokaklarda yapılan gözlemlerdeki çocukların yaşantısı, çevreyi yaşamaları ilgili-destekleyici bilgiler olarak görülmektedir. Ve hatıralar içindeki çocukluk hatıraları başlığı bu nedenle detaylı olarak verilmiştir. Böylece çocukluğunu anlatan büyüklerden önemli bilgiler alınmıştır. Bu da araştırmada bilgi edinme yollarından biri olarak ortadadır.

- Yaşayanların çevreyle ilgili kararlara, uygulamalara katılma olanağı verilmesine, verilme şekillerine göre uygulamaya dönük araştırmalar yapılabilir.

- Araştırmada "Geleneksel Kent İçi Konut Alanları"nda oturanların, bu bölgede yaşamaktan genel olarak hoşnut oldukları görülmektedir. Hoşnutluk, olumsuz yanlar ile birlikte verilmektedir. Bu hoşnutluk ve olumsuzluk ifadelerinin birlikteliği çevre-tarihi çevre bilincini göstermektedir. Bu bilinçli-bilinçlenme, çevre-tarihi çevre korunmasında büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Bu bilinci getirebilecek veya açığa çıkarabilecek, geliştirebilecek ve orada yaşayanları araştırmaların içine alabilecek, benzer kapsamlı araştırmaların yapılması ve bunun yanında orada yaşayanların araştırma ve sonuçlarından haberdar edilmesi, iletişim eksikliğinin giderilmesi önemli bir boyut olarak görülmektedir.

KAYNAKLAR

- ACAR, E., GÜVENÇ, M., Kentin Yaşayan Dokusunda Zaman, Mekan, Plan, Mimarlık Dergisi, 11-12 (1983), 22-25.
- ARBEITSGRUPPE STADTERNEUERUNG AM INSTITUT FÜR STADT-UND REGIONAL PLANUNG DER TU BERLIN, Stadterneuerung in Berlin-West: Perspektiven einer Bestandsentwicklungspolitik, Verlag für Ausbildung und Studium in der Elefanten Press, Berlin, 1989.
- ARIN, C., Analyse der Wohnverhältnisse ausländischer Arbeiter in der Bundesrepublik-mit einer Fallstudie über Türkische Arbeiterhaushalte in Berlin-Kreuzberg, Berlin, 1979.
- ARU, K. A., Şehirsel Tasarım Lisansüstü Ders Notları, MSÜ, Mimarlık Fakültesi, Şehir Planlama Bölümü, İstanbul, 1984.
- AYSU, E., Eski Kent Mekanlarını Düzenleme İlkeleri -Kent Planlama Bütünü İçinde Sistematik Bir Çözümleme-Planlama-Tasarlama Modeli, Trabzon Kenti Orta-İç Kale Tarihi Yerleşimi Üzerine Bir Deneme-, Doktora Tezi, İDMMA Mimarlık Bölümü, İstanbul, 1977.
- BECKER, H., KEIM, K.D., Wahrnehmung in der Städtischen Umwelt-Möglicher Impuls für Kollektives Handeln, Verlag Kiepert, Berlin, 1972.
- BICK, W., Lokale Identifikations-und Anpassungsprozesse und Wohnumweltbedingungen. Stadtteilverbundenheit und-zufriedenheit im Spiegel von Bürgerbefragungen, Informationen zur Raumentwicklung, 3 (1987), 119-131, Bonn.
- BODZENTA, E., Erfahrungen und Hypothesen-ein Forschungsprojekt entsteht, Wo sind Grossstädter Daheim, 11-13, Böhlau, 1981.
- BODZENTA, E., SPEISER, I., THUM, K., Wo sind Grossstädter Daheim, Böhlau, Wien, 1981.
- BOLLNOW, O.F., Mensch und Raum, W. Kohlhammer Verlag, Stuttgart, 1963.

- BÖLTKEN, F., Ortsgebundenheit und Ortsverbundenheit. Empirische Befunde im Zeit- und Regionalvergleich, Informationen zur Raumentwicklung, 3 (1987), 147-155, Bonn.
- CHOMBERT DE LAUWE, P.H., Aneignung, Eigentum, Enteignung, Architekt, 34 (1977), 2-6, Aachen.
- CLUSKEY, Mc. J., Road Form and Townscape, The Architectural Press, London, 1971.
- CULLEN, G., Notation 1, 3, 4, The Architectural Review, 844-848, (1967), London.
- CULLEN, G., The Consise Townscape, Architectural Press, London, 1971.
- CULLEN, G., Stadt als Persönlichkeit, International Kollogium über Aufgaben und Methoden der Stadtgestaltung, Ekim, 1972, Stuttgart, Mensch und Stadtgestaltung, 115-127, Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart, 1974.
- ÇEVİK, S., Sokaklarda Mekan Oluşumuna Trabzon Ölçeğinde Tipolojik Bir Yaklaşım Örneği, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), KÜ, Trabzon, 1984.
- ÇEVİK, S., Eski Sokaklardaki İlkelerin Çağdaş Sokaklarda da Kullanılabilirliğinin Araştırılması, Doktora Semineri, KÜ Mimarlık Bölümü, Trabzon, 1985.
- ÇEVİK, S., Son Yirmi Yılda Yapılan Şehircilik Araştırmaları, Doktora Semineri, KÜ Mimarlık Bölümü, Trabzon, 1985.
- ÇEVİK, S., Sokak Mekanında Devinimsel Algılamının Görsel Analiz Teknikleriyle İncelenmesi, Şehircel Tasarım ve Planlama Kuram-Teknikleri, Doktora Semineri, Yıldız Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1986.
- ÇEVİK, S., Düzensiz Kentleşmenin Sokak Mekanında İncelenmesi, Çevre-1986 Simpozyumu, Haziran, 1986, İnönü Üniversitesi, Malatya, (Basılmamış).
- ÇEVİK, S., Wechselwirkungen zwischen gebauter Umwelt und sozialem Leben-am Beispiel der Strassenräumen der Stadt Trabzon, Araştırma Raporu 1, 2 (DAAD), Berlin TÜ, Berlin, 1988, 1989.
- ÇUBUK, M., YÜKSEL, G., Şehircilikte Yeni Bir Disiplin: Kentsel Tasarım/Urban Design-Bir Yaşam Sorunu Olarak Kentsel Tasarım Gerekliliği, İDGSA Mimarlık Fakültesi.
- ÇUBUK, M., KARABEY, H., SEYMEN, Ü., Çevre Olgusu ve Çevre Düzenleme, Yapı Dergisi, 26-27, (1978),
- ÇUBUK, M., YÜKSEL, G., KARABEY, H., Yapılanmamış Kentsel-Kamusal Dış mekanlar (Kentsel Dekorasyon-Kentsel Mobilya-Kentsel Canlandırma), Yapı Dergisi, 30 (1978), 26-54.

- DAHINDEN, J., Ist Unverwechselbarkeit in der Architektur gefragt, Gestalteter Lebensraum, 151-159, Picus Verlag, Wien, 1987.
- DEILMAN, H., BICKENBACH, G., PFEIFFER, H., Wohnort Stadt-Living in Cities-Habitat Urbain, Karl Krämer Verlag, 1989.
- DENEL, S., Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da-Tasarım ve Dış Mekânlarda Değişim ve Nedenleri, ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Yayını, Ankara, 1982.
- DITTMAR, M., Geplante Aussenräume. Wahrnehmung und Gestaltung von Aussenräumen-Ein Beitrag zum Problem des städtebaulichen Entwurfs am Beispiel von Berliner Wohngebieten, Arbeitshefte des Instutus für Stadt-und Regional Planung, Berlin, 1978.
- DOWNS, R.M., STEA, D., Kognitive Karten: Die Welt in unseren Köpfen, Harper Row, Publishers, New York, 1982,
- ECO, U., Einführung in die Semiotik, München, 1972.
- EISFELD, D., Die Stadt als öffentliche Wohnung, Grosse Stadt Was nun?,105-116.
- ENÖN, Z., GÜNGÖR, B., ÖZTEKİN, K., TOSUN, V., Akçaabat-Ortamahalle'de Bir Araştırma, Kuzey Gazetecilik-Matbaacılık, Trabzon, 1984.
- ERIKSON, E.H., Identität und Lebenszyklus-Drei Aufsätze, Suhrkamp Verlag, Frankfurt, 2. Baskı, 1974.
- ERKMAN, U., Mimaride Etki ve Görsel İdrak İlişkileri, Doktora Tezi, İTÜ, İstanbul, 1973.
- ERKMAN, U., Mimari Tasarım İçin Bir Veri Üretim Yöntemi Olarak Çevre Analizi, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İTÜ Matbaası-Gümüüşsuyu, İstanbul, 1982.
- ESSER, H., Lokale Identifikation im Ruhrgebiet. Zur allgemeinen Erklärung einer speziellen Angelegenheit, Informationen zur Raumentwicklung, 3 (1987), 109-119, Bonn.
- ESSEX COUNTRY COUNSIL, A Design Guide For Residential Areas, Essex, 1973.
- FAHLE, B., SCHMIDT, A., Environmental, Perception and Behavior in A Pedestrian Area, Stuttgart University Institute of City Planning.
- FRANKE, J., Bürger und Experten-Auswertung einer Befragung in drei Wohngebieten, International Kollogium über Aufgaben und Methoden der Stadtgestaltung, Ekim, 1972, Stuttgart, Mensch und Stadtgestalt, 170-191, Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart, 1974.

- FRICK, D., (Ed.), Quality of Urban Life. Social, Psychological and Physical Conditions, Berlin (West)-New York: de Gruyter, 1986.
- FRICK, D., Einführung-Deutsche Fassung, Part A. overview: Quality of Urban Life, Quality of Urban Life. Social, Psychological and Physical Conditions, Berlin/New York, 1986.
- FRICK, D., HOEFERT, W., Einführung-Deutsche Fassung, Part D: Man-Environment Relations, Quality Urban Life, Social, Psychological and Physical Conditions, Berlin/New York, 1986.
- FRICK, D., WIEDEMANN, P., Quartierbezogene Schauplätze in städtischen Wohngebieten. Baulich-räumliche und psychosoziale Bedingungen ihrer Nutzung, Proje Önerisi, Berlin TÜ, 1987.
- FRIEDRICH, J., Methoden empirischer Sozialforschung, Reinbeck, Hamburg, 1973.
- FRIEDRICH, J., Die Analyse von Dichteeffekten/Effects of Density of Population, Stadtökologie-Bericht über ein Kolloquium, Subat, Bad Hamburg, 1977, 121-133, Deutsche UNESCO-Kommission, Bonn, Verlag Dokumentation Sour KG, München-New York-London-Paris, 1978.
- GEISLER, E., Eine Analyse psychologisch bedeutsamer Problemstellungen im Bereich der Architektur, Tübingen, 1978.
- GENÇ, A., SİPAHİOĞLU, A., Görsel Algılama "Sanatta Yaratıcı Süreç" Sergi Yayınevi, İzmir, 1990.
- GOFFMAN, E., Verhalten in sozialen Situationen. Strukturen und Regeln der Interaktion im öffentlichen Raum, Bertelsmann Fachverlag, Gütersloh, 1971.
- GOFFMAN, E., Wir alle spielen Theater, Die Selbstdarstellung im Alltag, Piper Verlag, München, 2. Baskı, 1973.
- GOFFMAN, E., Das Individuum im öffentlichen Austausch. Mikrostudien zur öffentlichen Ordnung, Suhrkamp Verlag, Frankfurt, 1974.
- GOFFMAN, E., Stigma, Suhrkamp Verlag, Frankfurt, 1977.
- GOFFMAN, E., Rahmen-Analyse, Suhrkamp Verlag, Frankfurt, 1977.
- GÖLZER, R., Gedanken zur Gestaltqualität städtischer Grünräume, Gestalteter Lebensraum, 75-78, Picus Verlag, Wien, 1987.
- GÖSCHEL, A., Lokale Identität: Hypothesen und Befunde über Stadtteilbindungen in Grossstädten, Informationen zur Raumentwicklung, 3 (1987), 91-105, Bonn.

- GRAF, D., Grossstädtische Kommunikationsmuster. Soziologische Darstellung von Kommunikationsmustern zur Kennzeichnung des Grossstädters in seiner Umwelt, Verlag J.P. Bachem, Köln, 1971.
- GREATER LONDON COUNCIL (GLC), An Introduction to Housing Layout, The Architectural Press Ltd., London, 1978.
- GREVERUS, I.-M., Auf der Suche nach Heimat, Beck, München, 1979.
- GÜR, Ş.Ö., Toplumsal İlişki ve Tasarım. Toplumsal Konumların Değerlendirilmesinde ve Tasarım İlkelerinin Araştırılmasında Kullanılabilecek Bir Yaklaşım, KÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Genel Yayın No. 85, Fakülte Yayın No. 27, KÜ Basımevi, Trabzon, 1985.
- GÜRSDORF, K., Umweltgestaltung. Einführung in ihre funktionellen und psychologischen Grundlagen, Ernst Reinhardt, Verlag, München/Basel, 1971.
- HABERMAS, J., Können komplexe Gesellschaften eine vernünftige Identität ausbilden?, in: Habermas, Jürgen: Zur rekonstruktion des historischen Materialismus, Frankfurt, 1976.
- HAEMER, N-W., Oranların Sanatı, IBA: Idae, Prozesse, Ergebnis, Katalog zur Ausstellung im Gropiusbau, 1984, Çev. N. Kavukçu, Mimarlık Dergisi, 10 (1984), 28-35.
- HANH, A., Die Konstitution sozialer Lebensformen. Der Beitrag einer "interpretativen" Soziologie zum Verständnis "regionaler" Sozialgebilde, Verlag Peter Lang, Frankfurt, 1988.
- HAMM, B., Betrifft: Nachbarschaft-Verständigung über Inhalt und Gebrauch eines Vieldeutigen Begriffs, Bertelsmann Farchverlag, Düsseldorf, 1973.
- HANSEN, T.F., ...
Karl Kramer Verlag, Stuttgart, 1977.
- HARLOFF, H.J., ARIN, C., Arbeitsmigration und Veränderung von Lebenswelten in städtischen Wohnquartieren, Araştırma Öneresi, Berlin TÜ, Berlin,
- HEHN, S., BREITHAUPT, I., Semiotik-Architektur-Stadtgestalt, Seminar zum Zusammenhang zwischen gebauter Umwelt und sozialem Verhalten, 27-46, Dermstadt TYO, Darmstadt, 1976.

- HOFFMANN-AXTHELM, D., Wie kommt die Geschichte ins Entwerfen, Aufsätze zu Architektur und Stadt, Vieweg, Braunschweig-Wiesbaden, 1987.
- JANSEN, M., Städtebau und Identität, ISR Diskussionbeiträge, Berlin TU, 1988.
- JEODICKE, J., Angewandte Entwurfsmethodik für Architekten, Karl Krämer Verlag, Stuttgart, 1976.
- JÜNGST, P., KAMPMANN, CHR., SCHULZE, göbel, H.-J., Zum Problem von Wahrnehmung und Handlungsmöglichkeiten sozialer Gruppen in altstädtischen Kernregionen am Beispiel der Marburger Oberstadt, Wahrnehmung und Nutzung Städtischer Umwelt, 1-72, Kasseler Schiften zur Geografie und Planung, URBS ET REGIO 6, Kassel, 1977.
- KARAMAN, A., Genius Loci-Kentsel Peyzajın Strüktürel Bileşenleri, Kentsel Peyzaj Ders Notları, MSÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, 1988.
- KLAGES, H., Der Nachbarschaftsgedanke und die nachbarliche Wirklichkeit in der Grossstadt, Westdeutscher Verlag, Köln-Opladen, 1958.
- KNÖTIG, H., Zum humanökologischen Begriff 'Habitat'/The Human Ecological Concept of 'Habitat', Stadtökologie-Bericht über ein Kollogium, Şubat, Bad Homburg, 1977, 19-35, Deutsche UNESCO-Kommission, Bonn, Verlag Dokumentation Sour KG, München-New York-London-Paris, 1978.
- KONAU, E., Raum und soziales Handeln. Studien zu einer vernachlässigten Dimension soziologischer Theoriebildung Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart, 1977.
- KONUK, G.Y., Kentsel Tasarıma Giriş, Lisansüstü Ders Notları, MSÜ. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, 1985.
- KORTAN, E., Le Corbusier Gözüyle Türk Mimarlığı ve Şehirciliği, ODTÜ, 1983.
- KÖHLER, C., Stadterleben. Kritische Bemerkungen zu wahrnehmungs- und verhaltenstheoretischen Ansätzen und zur Praxis der gegenwärtigen Stadtgestaltung, R.G., Fischer Verlag, Frankfurt, 1981.
- KRAPPMANN, L., Soziologische Dimensionen der Identität, 6. Baskı, Stuttgart, 1982.
- KRAUSE, K.-J., Verhaltensbezogene städtebauliche Gestaltung. Ein Beitrag zur Theoriebildung einer Metadisziplin, International Environmental Design Research Association (EDRA) Conferences, Cilt. 1, Theoriebildung, Hannover, 1976.

- KRIER, R., Stadtraum in Theorie und Praxis-an Beispielen der Innenstadt Stuttgarts, Stuttgart, 1981.
- KRUSE, L., Räumliche Umwelt. Die Phänomonologische des räumlichen Verhaltens als Beitrag zu einer psychologischen Umwelttheorie, Walter de Gruyter, Berlin, New York, 1974.
- KUBAN, D., Türk İslam Sanatı Üzerine Denemeler, Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul, 1982.
- KUNTAY, O., Yaya Mekanı, KTÜ İnşaat ve Mimarlık Fakültesi Yayını, Trabzon, 1982.
- LAMMERS, G., REICHENBACH, E., Verhalten in der Stadt, Institut für Städtebau und Landesplanung, Karlsruhe, 1977.
- LENZ-ROMEISS, F., Die Stadt-Heimat oder Durchgangsstation, München, 1970.
- LORENZER, A., Kritik des Psychologischen Symbolbegriffs, Frankfurt, 1970.
- LYNCH, K., The Image of The City, MIT Press, 1960.
- LYNCH, K., Erfahrungen und Konsequenzen, International Kolloquium über Aufgaben und Methoden der Stadtgestaltung, Ekim, 1972, Stuttgart, Mensch und Stadtgestalt, 152-165, Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart, 1974.
- MACK, J., Der Baum als Kommunikativer Ort, Projekt Stadterfahrung Stadtgestaltung Bausteine zur Humanökologie, 65-73, Deutsches Institut für Fernstudien an der Universität Tübingen, Arbeitsberichte 3, Tübingen, 1985.
- MAUER, J., Von der Schwierigkeiten zwischen Gestalten und Planern, Gestalteter Lebensraum, 21-27, Picus Verlag, Wien, 1987.
- MEAD, G.H., Geist, Identität und Gesellschaft-aus der Sicht des Sozialbehaviorismus, Suhrkamp Verlag, Frankfurt, 1968.
- MOEWES, W., Grundfragen der Lebensraumgestaltung: Raum und Mensch, Prognose, "offene" Planung und Leitbild, Walter de Gruyter, Berlin, New York, 1980.
- MUCHA, C., Stadtgestalt-Stadtgestaltung handlungstheoretischer Ansatz, Seminar zum Zusammenhang zwischen gebauter Umwelt und sozialem Leben, 48-70, Darmstadt TYO, Darmstadt, 1976.
- MUTSCHLER, M., Umbau von Wohngebieten der Fünfziger Jahre. Dargestellt an Beispielen im Raum Stuttgart, Arbeitshefte 37, Institut für Stadt-und Regional-planung der TU Berlin, 1987.

- MÜHLICH, E., Die Forschung zum Zusammenhang von gebauter Umwelt und sozialem Verhalten/Reseach on Interrelations between Built-up Environment and Social Behaviour, Stadtökologie-Bericht über ein Kollogium, Şubat, Bad Homburg, 1977, 98-114, Deutsche UNESCO-Kommission, Bonn, Verlag Dokumentation Sour KG, München-New York-London-Paris, 1978.
- MÜHLICH, E., ZINN, H., KRONING, K., MÜHLICH-KLINGER, I., Zusammenhang von gebauter Umwelt und sozialem Verhalten im Wohn-und Wohnumweltbereich, 03.062, Schriftenreihe "Städtebauliche Forschung" des Bundesministers für Raumodnung, Bauwesen und Stadtebau, Bonn-Bad Godesberg, Passavia Druckerei, Passau, 1978.
- MÜLLER, G., Semiotik der gebauten Umwelt, Über den Zusammenhang von gebauter Umwelt und Verhalten, Universität Trier, SRP9, Trier, 1983.
- ODABAŞIOĞLU, C., (Der.) Trabzon 1969-1933 Yılları Yaşantısı, İlk San Matbaası Ltd. Şti., Ankara.
- OEL, H.-U., Sozialräumliche Beziehungen und Bürgerbeteiligung in der Stadtteil-entwicklungsplanung, Beiträge des Institus für Zukunftforschung, Minerva Publikation, München, 1982.
- ÖZER, F., Çağdaş Mimari Dizaynlamada Tarihsel Sürekliliğin Değerlendirilmesi, İTÜ, İstanbul, 1982.
- ÖZERDİM, B., Kentsel Mekanların Analizinde Kullanılabilecek Bir Yöntem Üzerine, Ticaret Matbaacılık T.A.Ş., İzmir, 1983.
- ÖZTÜRK, K., Mimarlıkta-Tasarım Sürecinde- Cephelerin Estetik Ağırlıklı Sayısal/Nesnel Değerlendirilmesi İçin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, KTÜ Karadeniz Matbaacılık ve Gazetecelik AŞ., Trabzon, 1978.
- PIEPER, R., Soziologie im Städtebau. Eine Einführung für Architekten, Stadtplaner und Sozialwissenschaftler, Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart, 1979.
- RAPOPORT, A., House Form and Culture, Englewood, 1969.
- REEIKE, F., Design in the Built Environment, Edward Arnolld Ltd., London, 1972.
- RIMPLER, W., Berlin Uluslararası Yapı Sergisi, 84-87, Çev. Y. Değer, Mimarlık Dergisi, 10 (1984), 35-38.
- ROSSI, A., Die Architektur der Stadt. Skizze zu einer grundlegen-

- SCHMIDT, W., Ortverbundenheit-eine Triebkraft für die Entwicklung ländlicher Räume?, Informationen zur Raumentwicklung, 3 (1987), 131-141, Bonn.
- SCHNEIDER, M., Information über Gestalt-Textbuch für Architekten und andere Leute, 2. Baskı, Vieweg, Braunschweig, 1986.
- SCHONINGH, I.; BUSCHMANN, G., Familie und Wohnen, Seminer, TU Berlin, Institut für Stadt-und Regionalplanung, Berlin, 1989.
- SCHULZ, G.N., Genius Loci, Entwerfen in der historischen Strasse, 12-20, Abakon Verlag, Berlin, 1975.
- SCHWARZBACH, H., Die Architektur der Stadt-bewusst gewolltes Verhältnis zwischen architektonischer Individualität und städtebaulicher Gemeinsamkeit, Gestalteter Lebensraum, 133-141, Picus Verlag, Wien, 1987.
- SEIFERT, C., Politiken für die Erneuerung der Innenstädte, Band, 1, 2, Diskussionbeiträge 24-25, Institut Stadt-und Regionalplanung der Technischen Universität Berlin, 1988.
- SELLE, K., Bestandspolitik. Zehn Beiträge zu Stadterneuerung und Wohnungspolitik, Verlag für wissenschaftliche Publikationen, Darmstadt, 1986.
- SENCER, M., SENCER, Y., Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No. 172, Ankara, 1978.
- SIEVERTS, T., TRIEB, M., HAMANN, U., Der Stuttgarter Westen als Erlebnisraum, Stuttgart, 1973.
- SIEVERTS, T., Die Stadt als Erlebnisraum, Seminar zum Zusammenhang zwischen gebauter Umwelt und sozialem Verhalten, 18-27 Darmstadt TYO, Darmstadt, 1976.
- SIMMEL, G., Soziologie-Untersuchungen über die Formen der Vergesellschaftung, 5. Baskı, Dunckner-Humbolt, Berlin, 1968.
- SPEISER, I., Aktionräume und Ortbezogenheit, Wo sind Grosstädter Daheim, 109-153, Böhlau Verlag, Wien, 1981.
- STEFFEN, G., Raum für Autos, Hunde, Menschen: Die Strasse, Projekt Stadterfahrung-Stadtgestaltung Bausteine zur Humanökologie, 78-92, Deutsches Institut für Fernstudien an der Universität Tübingen, Arbeitsbericht 3, Tübingen, 1985.
- SUNKE, H., Die bauliche Umwelt im Bewusstsein der Bevölkerung, Berlin, 1973.

- THUM, K., Soziale Bindungen an das Wohnviertel, Wo sind Grossstädter Daheim, 33-109, Böhlau, Wien, 1981.
- TOSUN, Y., 17-19. Yüzyıllarda Batı Anadolu'da Osmanlı-Türk Şehir Dokuları-Bu Dokuları Oluşturan Evler ve Korunmaları, Doktora Tezi, MSÜ, İstanbul, Ticaret Matbaacılık T.A.Ş., İzmir, 1983.
- TREINEN, H., Symbolische Ortsbezogenheit. Eine soziologische Untersuchung zum Heimatproblem, Westdeutscher Verlag Köln und Opladen, 1965.
- TREINEN, H., Kulturökologische Probleme in soziologischer Sicht/ Sociological Aspects of Cultural Problems, Stadtökologie-Bericht über ein Kollogium, Şubat, Bad Homburg, 1977, 35-49, Deutsche UNESCO-Kommision, Bonn, Verlag Dokumentation Saur KG, München-New York-London-Paris, 1978.
- TRIEB, M., Stadtgestaltung Theorie und Praxis, Vieweg, Braunschweig, Stuttgart, 1974.
- TRIEB, M., Theorie der Stadtgestaltung, International Kollogium über Aufgaben und Methoden der Stadtgestaltung, Ekim, 1972, Mensch und Stadtgestalt, 54-70, Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart, 1974.
- TRIEB, M., GRAMMEL, U., SCHMİDT, A., Stadtgestaltungspolitik: Aufgaben, Instrumente, Strategien, Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart, 1979.
- TRIEB, M., HÖRNMANN, E., Grundlagen des Stadtgestalterischen Entwerfens, Arbeitsbericht 25, Städtebauliches Institut der Universität Stuttgart, Stuttgart, 1980.
- TRIEB, M., Gestaltungsprinzipien im Stadtbild, Gestalteter Lebensraum, 27-39, Picus Verlag, Wien, 1987.
- TUĞLACI, P., Okyanus, Ansiklopedik Sözlük, Cem Yayınevi.
- UNIVERSIDAD NACIONAL DE CORDOBA-ARGENTINIEN, TECHNISCHE UNIVERSITÄT BERLIN, Das Quartier als Bedingunszusammenhang Städ - tischer Lebensqualität. Eine vergleichende Untersuchung in vier Städter, Proje Önerisi, 1987.
- WAGNER, E., Identität einer Stadt, Projekt Stadterfahrung Stadtgestaltung Bausteine zur Humanökologie, 13-20, Deutsches Institut für Fernstudien an der Universität Tübingen, Arbeitsberichte 3, Tübingen, 1985.
- WATERHOUSE, A., Grundlage eines analytischen Modells zur Untersuchung visueller Veränderungen in der Stadt, Walter de Gruyter und Co Verlag, Berlin, New York, 1971.

- WEEBER, R., Eine neue Wohnumwelt. Beziehungen der Bewohner eines Neubaugebiets am Stadtrand zu ihrer sozialen und räumlichen Umwelt, Karl Krämer Verlag, Stuttgart, 1971.
- WEGENER, S., Frage nach den gesellschaftlichen Strukturen und Fähigkeiten, die in baulichen Strukturen unterschiedlicher Epochen ihren Ausdruck finden, Seminar zum Zusammenhang zwischen gebauter Umwelt und sozialem Verhalten, Darmstadt TYO, Darmstadt, 1976.
- WEIGANT, S., Familie und Wohnbereich, Seminar, TU Berlin Institut für Stadt- und Regionalplanung, Berlin, 1988.
- WENZEL, H.-J., Wohn- und Wohnumweltverhalten als sozialräumliches Problem emanzipatorischer Städtenentwicklungsplanung. Das Neubaugebiet Giessen West, Wahrnehmung und Nutzung städtischer Umwelt, 174-259, Kasseler Schriften zur Geografie and Planung, URBS ET REGIO 6, Kassel, 1977.
- WERNER, D., Die Inszenierung der Alltagswelt. Zur Kritik der Stadtgestaltung. Vieweg, Braunschweig, 1977.
- WIESSNER, R., Wohnungsmodernisierungen-Ein Behutsamer Weg der Stadterneuerung. Empirische Fallstudie in Altbauquartieren des Nürnberger Innenstadtrandgebiets, Münchener Geographische Hefte No. 54, Verlag Michael Lassleben Kallmünz, Regensburg, 1987.
- YÜCEL, A., Kentsel Çevremiz, Güzellikler, Çirkinlikler ve Mimarlık, Milliyet Sanat Dergisi, 37 (1981), 6-8.
- YÜKSEL, G., Kentsel Tasarımda Boyutlandırma Ölçütleri ve Ülkemiz İçin Geniş Kapsamlı Bir Model Önerisi, Doktora Tezi (Basılmamış), İDGSA Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1979.
- ZINN, H., Raumgebundenes "territorialen" Handeln und Verhalten. Forschungskonzepte und empirische Ergebnisse, Zusammenhang von gebauter Umwelt und sozialem Verhalten im Wohn- und Wohnumweltbereich, 23-47, 03.062, Schriftenreihe "Städtebauliche Forschung" des Bundesministers für Raumordnung, Bauwesen und Städtebau, Bonn-Bad Godesberg, Passavia Druckerei, Passau, 1978.

E K L E R

EK 1: ÇALIŞMA ALANI, SOKAKLAR VE ÖZELLİKLERİ

Tablo A.1. Çalışma Alanı Olarak Ele Alınan
Trabzon Sokakları

Tablo A.2. Sokaklar Belirleme Formu

Tablo A.1. Çalışma Alanı Olarak Ele Alınan Trabzon Sokakları

	NO	Sokak	Mahalle	İlçe- İl		
DÜZ SOKAKLAR	sürekli	1	Türkoğlu Cad.	Yalı Mah.	Sürmene-Trabzon	
		2	Hükümet Cad. 1	Yalı Mah.	Sürmene-Trabzon	
		3	Hükümet Cad. 2	Yalı Mah.	Sürmene-Trabzon	
		4	Soğuksu Cad.	Gülbaharhatun Mah.	Trabzon	
		5	1 Nolu Deniz Sok.	Kemerkaya Mah.	Trabzon	
		6	Emin Alemdar Sok.	Çarşı Mah.	Trabzon	
		7	Nemlioğlu Cemal Sok.	Cumhuriyet Mah.	Trabzon	
		8	Kenanoğlu Sok.	Pazarkapı Mah.	Trabzon	
		9	Sarayatik Sok.	Ortahisar Mah.	Trabzon	
		1	süreksiz	1	Çayır Çıkmazı	Gazipaşa Mah.
2	Nemlioğlu Çıkmazı			Çarşı Mah.	Trabzon	
EĞRİ SOKAKLAR	sürekli	1	Mütevelli Sok.	Ortahisar Mah.	Trabzon	
		2	Limonlu Sok.	Çömlekçi Mah.	Trabzon	
		3	Deniz Sok.	Kemerkaya Mah.	Trabzon	
		4	Dutlu Sok.	Ortamahalle	Akçaabat-Trabzon	
		5				
MERDİVENLİ SOKAKLAR	sürekli	1	Zeytinlik Sok.	Gazipaşa Mah.	Trabzon	
		2	Emin Alemdar Sok.	Çömlekçi Mah.	Trabzon	
		3	Kuruçeşme Sok.	Çömlekçi Mah.	Trabzon	
		4	Kuzgundere Sok.	Hacıkasım Mah.	Trabzon	
		5	Merdivenli Sok. 1	Yalı Mah.	Sürmene-Trabzon	
	3	süreksiz	1	Dervişpaşa Çıkmazı	Hacıkasım Mah.	Trabzon
			2	Soğukçeşme sok.	Gülbaharhatun Mah.	Trabzon
			3	Hasanbaş Çıkmazı	Gülbaharhatun Mah.	Trabzon
			4	Merdivenli Sok. 2	Yalı Mah.	Sürmene-Trabzon

**EK 2. GÖRÜŞME YAPILAN SOKAKLAR-PLAN, KESİT, GÖRÜNÜŞ VE
FOTOĞRAFLAR**

EK 2.B. SARAYATİK SOKAK

Şekil B.1. Vaziyet Planı

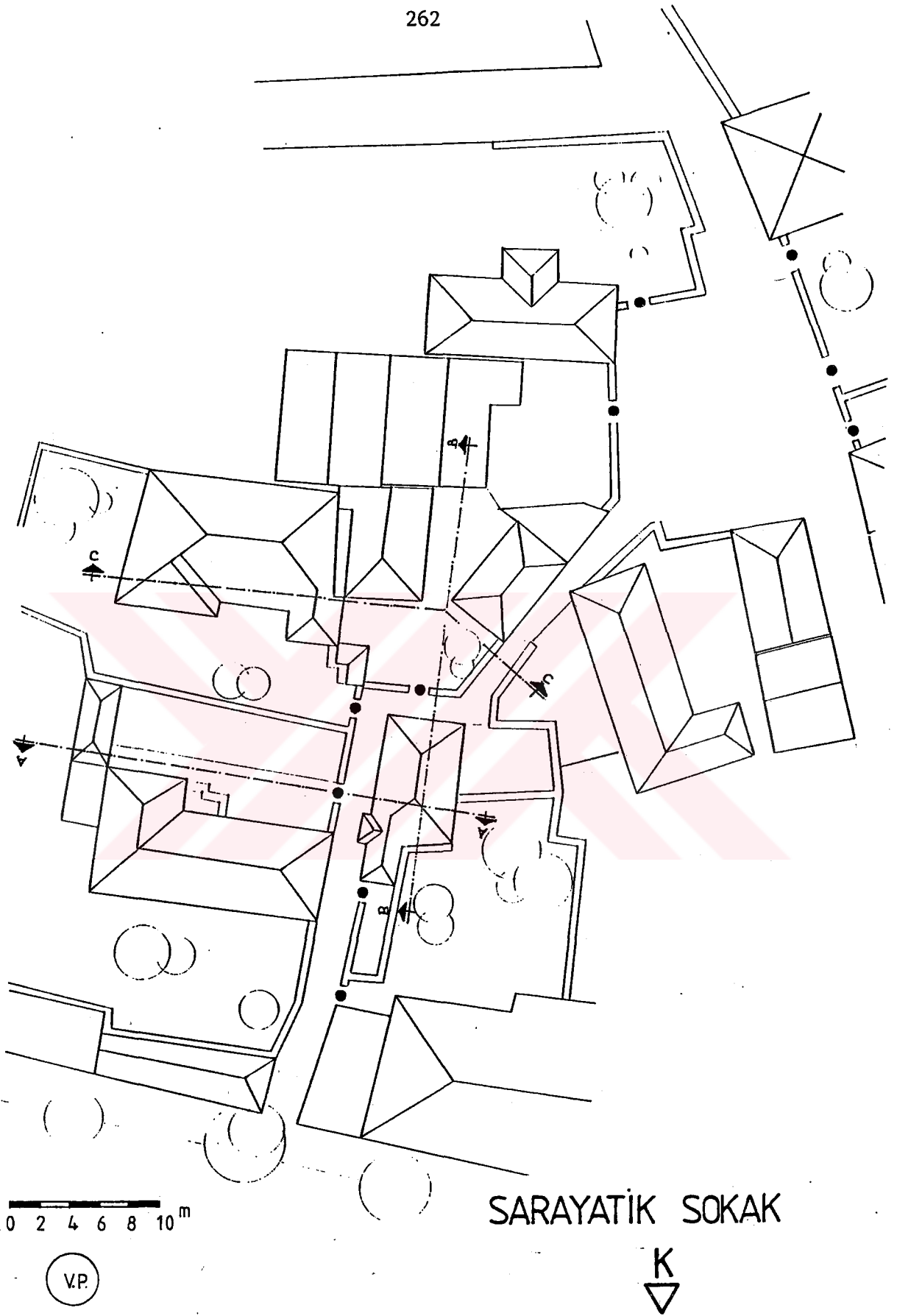
Şekil B.2. Zemin Kat Planı

Şekil B.3. 1. Kat Planı

Şekil B.4. Kesitler

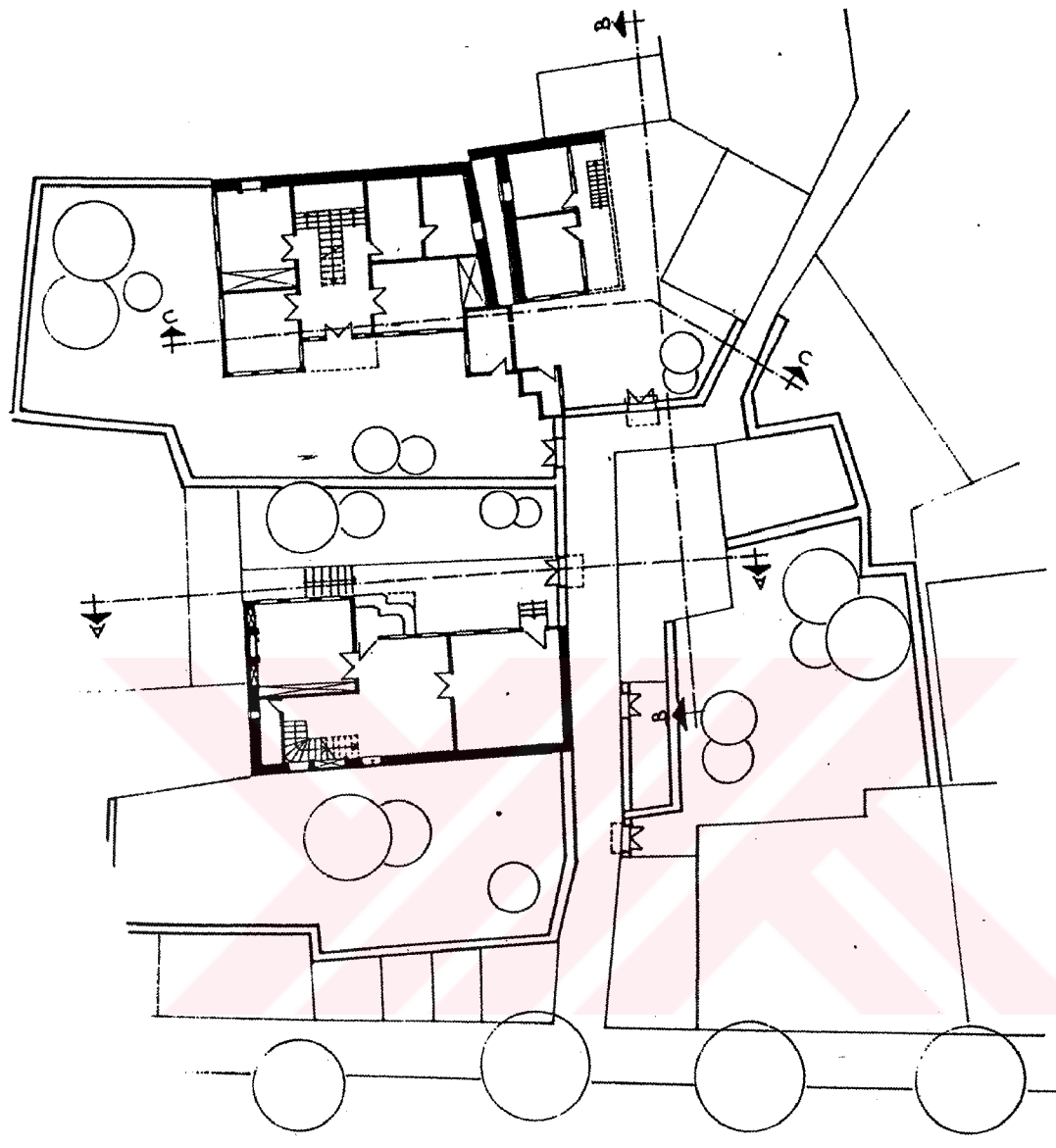
Foto B.1.-B.8.

262

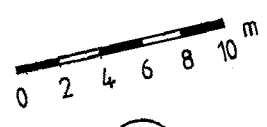

Şekil B.1

263

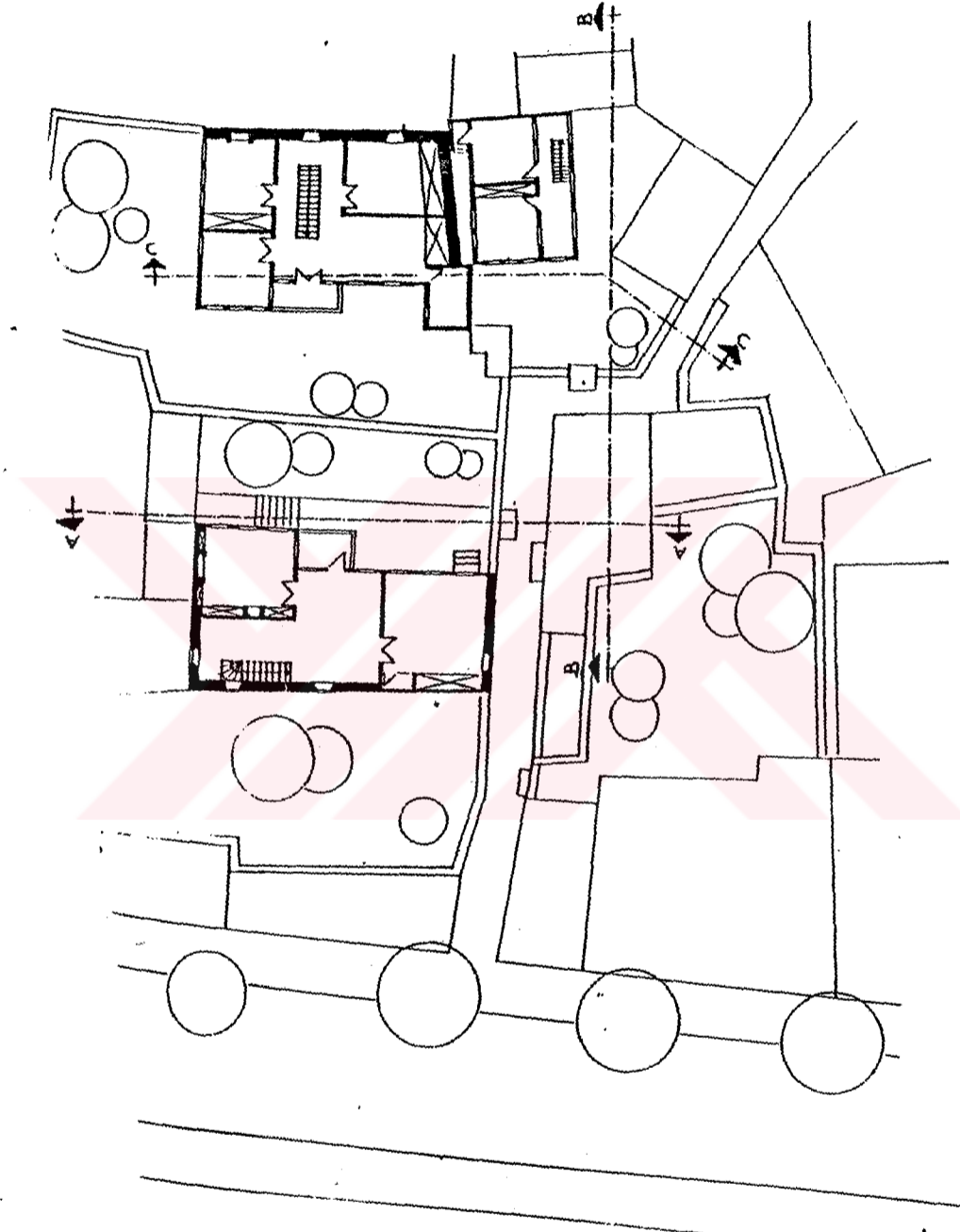

SARAYATIK SOKAK
K

Z.K.P

Şekil B.2

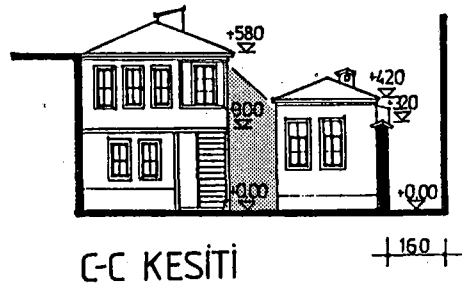
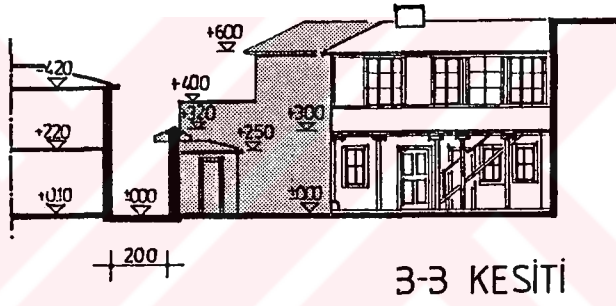
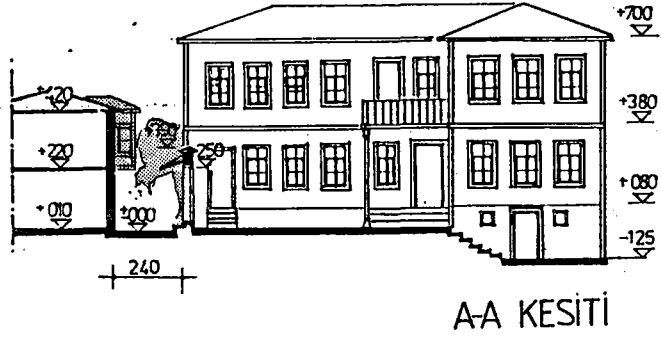

0 2 3 4 8 10 m

1.KP

Şekil B.3

SARAYATIK SOKAK

Şekil B.4

Foto B.1.

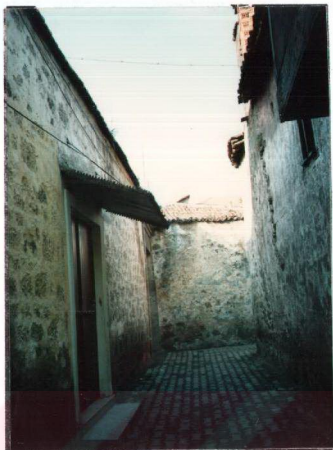

Foto B.2.

Foto B.3.

Foto B.4

Foto B.5.

Foto B.7.

Foto B.6.

Foto B.8.

.EK 2.C. HASANBAŞ ÇIKMAZI

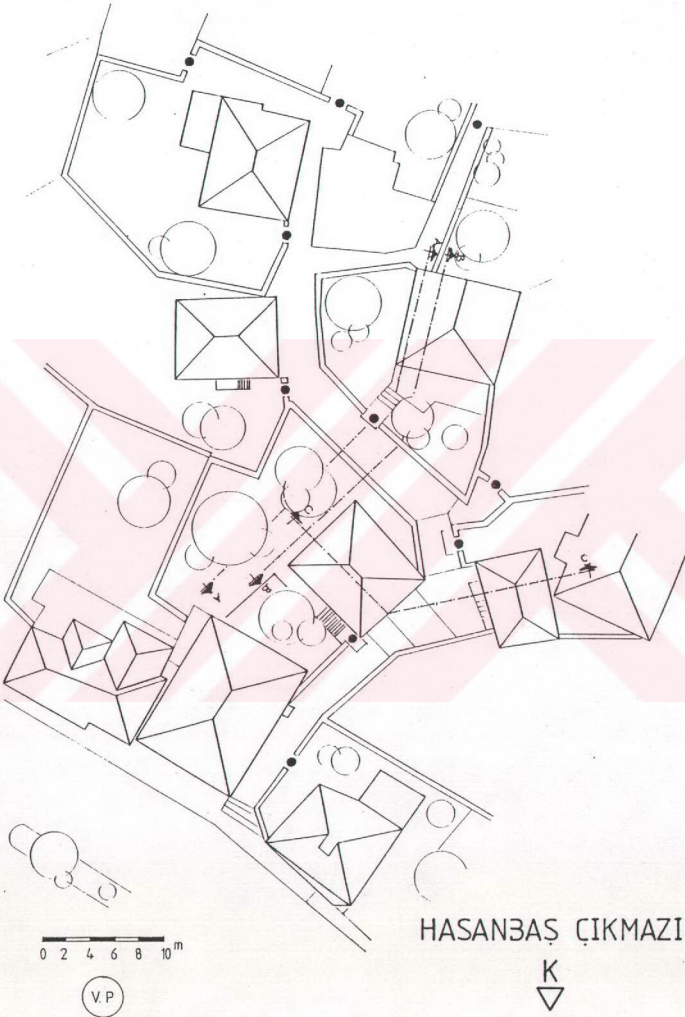
Şekil C.1. Vaziyet Planı

Şekil C.2. Zemin Kat Planı

Şekil C.3. 1. Kat Planı

Şekil C.4. Kesitler, Görünüş

Foto C.1.-C.6

Şekil C.1

0 2 4 6 8 10 m

ZKP

Şekil C.2

HASANBAŞ ÇIKMAZI

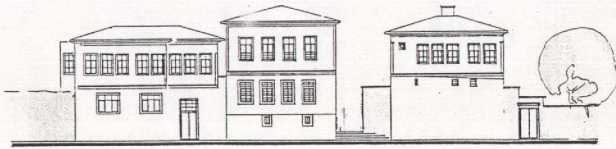
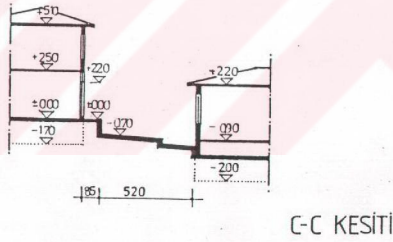
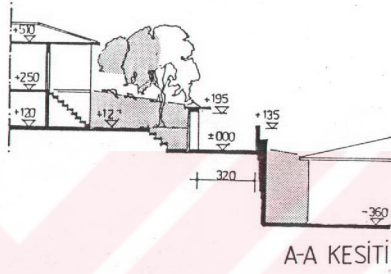
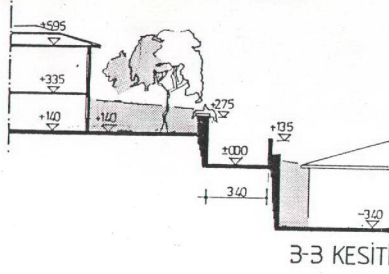
K
▽

HASANBAŞI ÇIKMAZI

Şekil C.3

HASANBAŞ ÇIKMAZI

Foto C.1.

Foto C.2.

Foto C.3

Foto C.4.

Foto C.5.

Foto C.6.

EK 2.D. KUZGUNDERE SOKAK

Şekil D.1. Vaziyet Planı

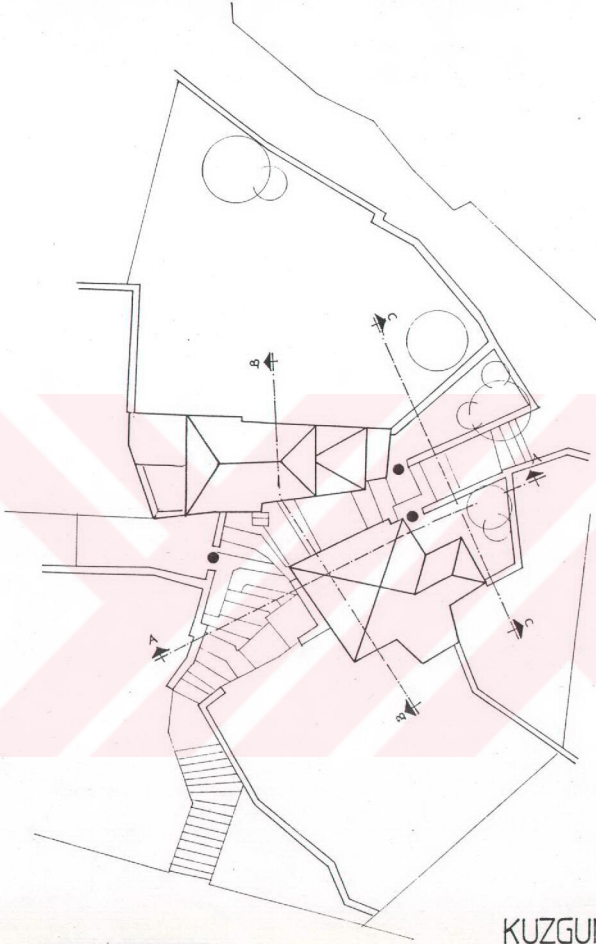
Şekil D.2. Zemin Kat Planı

Şekil D.3. 1. Kat Planı

Şekil D.4. 2. Kat Planı

Şekil D.5. Kesitler, Görünüş

Foto D.1-D.7.

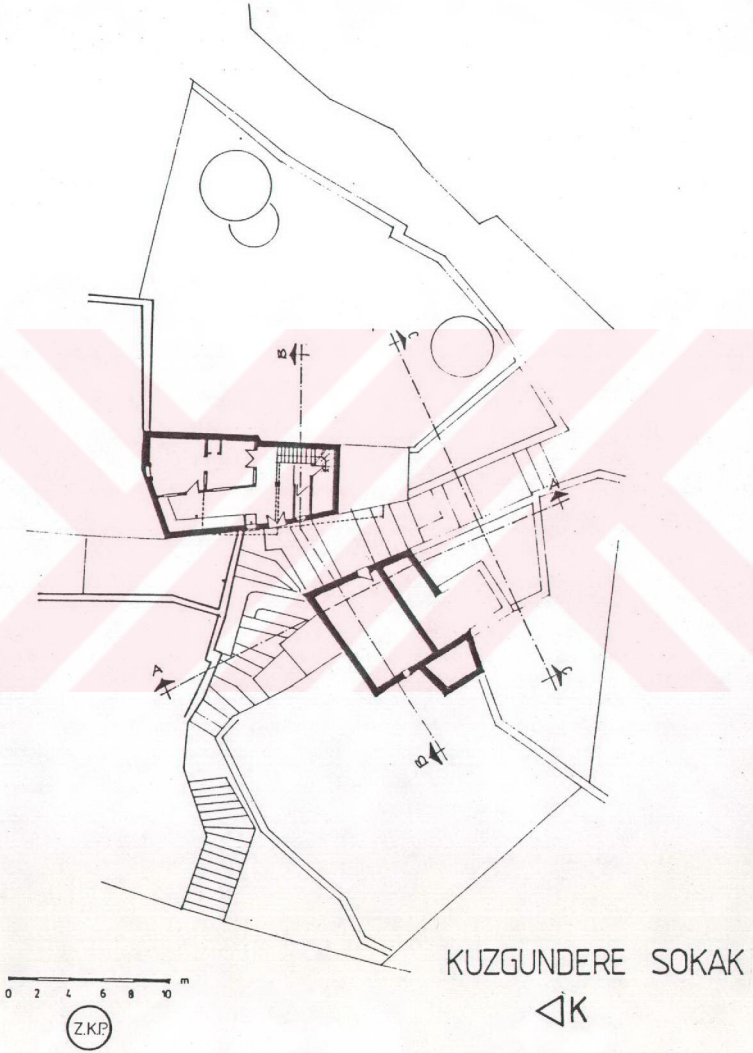
0 2 4 6 8 10 m

V.P.

KUZGUNDERE SOKAK

△K

Şekil D.1

Şekil D.2

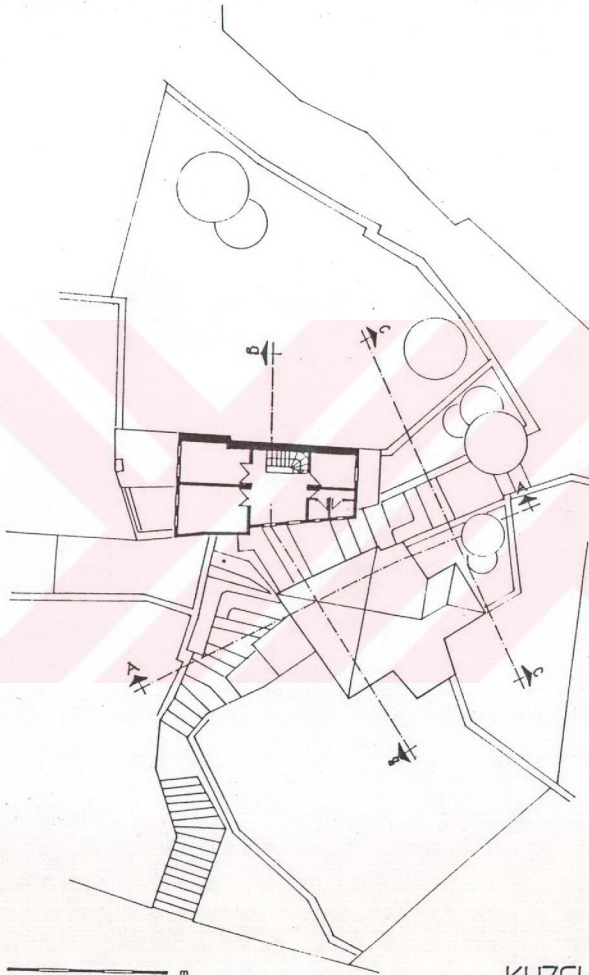
0 2 4 6 8 10 m

1KP

KUZGUNDERE SOKAK

◁K

Şekil D.3

0 2 4 6 8 10 m

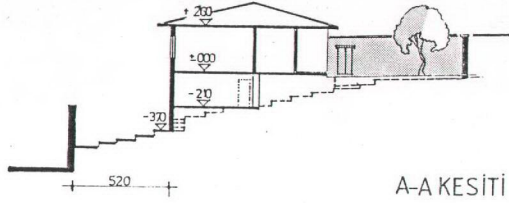
2KP

KUZGUNDERE SOKAK

◁K

Şekil D.4

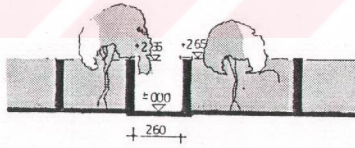

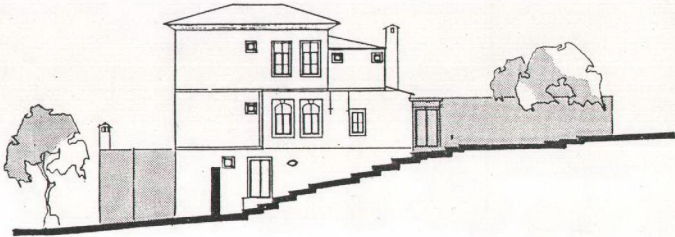
A-A KESİTİ

B-B KESİTİ

C-C KESİTİ

KUZGUNDERE SOKAK

Şekil D.5

Foto D.1.

Foto D.2.

Foto D.3.

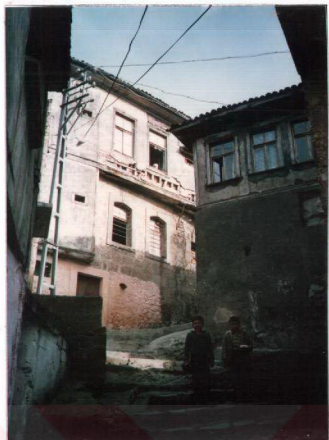

Foto D.4.

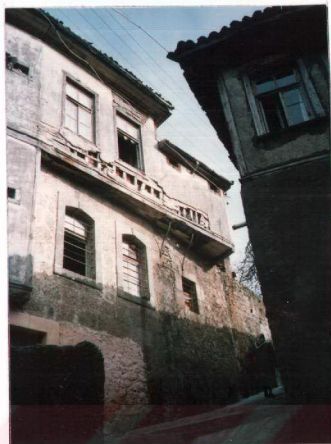

Foto D.5.

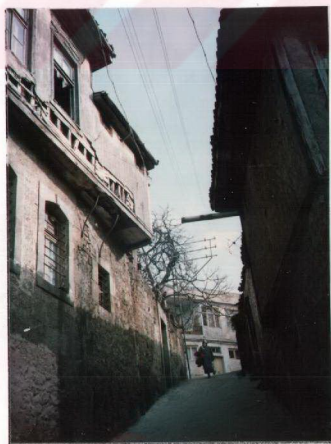

Foto D.6.

Foto D.7.

EK 2.E. DUTLU SOKAK

Şekil E.1. Vaziyet Planı

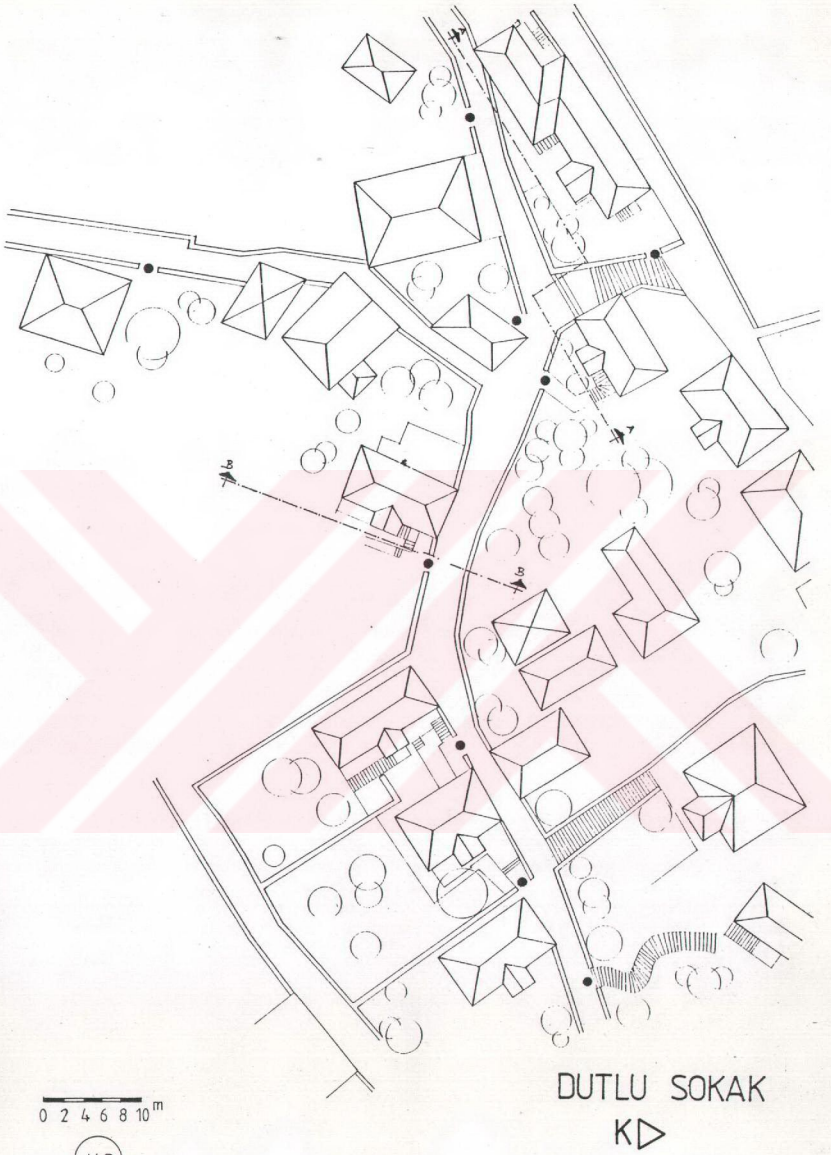
Şekil E.2. Zemin Kat Planı

Şekil E.3. 1. Kat Planı

Şekil E.4. Kesitler

Foto E.1.-E.6.

Şekil E.1

Şekil E.2

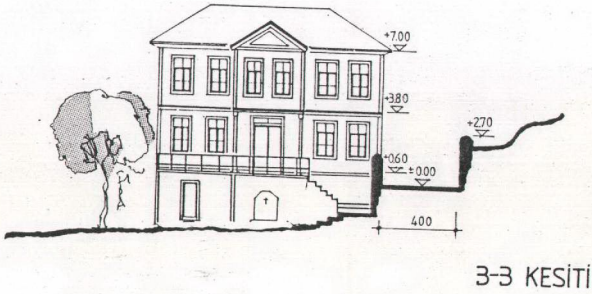

0 2 4 6 8 10 m

1.K.P.

Şekil E.3

Şekil E.4

Foto E.1. Ortamahalle Genel Görünüş

(A.C.Pepe)

Foto E.2.

Foto E.3.

Foto E.4.

Foto E.5.

Foto E.6.

EK 3. GÖRÜŞME ORTAMI

Şekil F.1. a, b, c, Görüşme Ortamı-Senaryolar

Şekil F.2. Daha Sonraki Gidişler ve Kişi-Aile
Fertlerinin Tutumu

2

GÖRÜŞME ORTAMI-SENARYOLAR		Tablo F.1b	
GÖRÜŞME NO	GÖRÜŞME MEKANI	TUTUM-DAVRANIŞLAR-İKRAMLAR	TUTUM-DAVRANIŞLAR-İKRAMLAR
K1	Komşu evi		<ul style="list-style-type: none"> • Daha önce konuşmuş, tanışmış olmanın getirdiği yakınlık • Aynı lisede okumuş olmanın sohbetine konu olması • Çay, pasta ikramı
K2	Sofa-Üst kat Anne evi		<ul style="list-style-type: none"> • Kahve ikramı • Okuldan arkadaş-sohbet • Çay, pasta, mısır ikramı • Soğuk hava, ısınma • Kahve ikramı • Tanıdık çıkma
K3	Oturma odası		<ul style="list-style-type: none"> • Kahve ikramı • Okuldan arkadaş-sohbet
K4	Oturma odası		<ul style="list-style-type: none"> • Çay, pasta, mısır ikramı • Soğuk hava, ısınma
K5	Oturma odası		<ul style="list-style-type: none"> • Kahve ikramı • Tanıdık çıkma
H1	Büro-Atölye (Resim, heykel, vitray)		<ul style="list-style-type: none"> • Tanıdık kişiler • Çay ikramı • Evde akşam yemeğine davet • Çocuğunu birlikte okuldan alma • Sevgiye gitme • Yürüyerek evlerine gitme • Yemek • Görüşme yapılacak komşu evi-ne götürme
H2			
H3	Oturma odası		<ul style="list-style-type: none"> • Soğuk hava • Görüşülecek kimse evde bulunamadı • Dönerken bahçeden-bizi görme konuşma, davet etme, onunla da bir görüşme yapma

1

GÖRÜŞME ORTAMI-SENARYOLAR		Tablo F.1 a	
GÖRÜŞME NO	GÖRÜŞME MEKANI	TUTUM-DAVRANIŞLAR-İKRAMLAR	TUTUM-DAVRANIŞLAR-İKRAMLAR
S1	Oturma odası	1. GİDİŞ <ul style="list-style-type: none"> • Arkadaş toplantısına rastlama • Davet • Çay pasta ikramı • Görüşme için sözleşme (başka bir zaman) 2. GİDİŞ <ul style="list-style-type: none"> • Öğleye doğru • Öğle yemeğini birlikte yeme • Kahve ikramı 	
S2	Oturma odası	<ul style="list-style-type: none"> • Kahve ikramı 	
S3	Büro-Mimarlık	<ul style="list-style-type: none"> • Tanıdık kişi • Çay ikramı 	
S4	Dükkan-Çerezci	<ul style="list-style-type: none"> • Çay ikramı 	
S5	Oturma odası	1. GİDİŞ <ul style="list-style-type: none"> • Çamaşır yıkamaya rastlama • Akşam için davet-sözleşme 2. GİDİŞ <ul style="list-style-type: none"> • Sıcak oda • Çay, pasta ikramı 	
S6	Oturma odası	1. GİDİŞ <ul style="list-style-type: none"> • Misafirliğe-Dışarı gidecekten rastlama • Başka zaman için davet-sözleşme 2. GİDİŞ <ul style="list-style-type: none"> • Tanıdık çıkma • Çay, börek ikramı 	

DAHA SONRAKI GİDİŞLER VE KİŞİ-AİLE FERTLERİNİN TUTUMU		Tablo F.2
S1	. Yolıda görme, selamlaşma, konuşma	
S5	. Bir sene sonra: . Bahçede oturma, su içme, dinlenme . Fındık ikramı (Fotoğraf çekimi sırasında)	
K2	. Bir sene sonra: Aile fertleri; . Görme, konuşma, davet etme (kapıdan) . Birlikte oturma . Su içme, dinlenme	
K4	. K1 ile konuşmaya gidiğinde orda olduğunu söyleme, davet etme . Ayrılan ikram etme . Bir sene sonra : . Davet etme (Fotoğraf çekimi . Sıcak hava sırasında) . Ayrılan ikramı	
D1	Hanımlar: . Görme, konuşma (pencereden) . Davet etme; çay, ısınma . Soğuk hava Kendi; . Çarşıda iken, kahveden görüp çıkma, selamlaşma, konuşma ve evlerine uğramamızı isteme Kızı; . Yolıda karşılaşma, selamlaşma, konuşma	
		• Bütün görüşmelerde, güler yüze karşılama, konuşma, tanışma, tanıdık çıkma şabaları, tekrarlanan davet, görme-görüşme istekleri-kendileri ve diğer aile fertleri tarafından karşılaşılan durumlardır.

GÖRÜŞME ORTAMI-SENARYOLAR		Tablo F.1c
GÖRÜŞME NO	GÖRÜŞME MEKANI	TUTUM-DAVRANIŞLAR-İKRAMLAR
H4	Salon-Oturma	. Kahve ikram etme isteği . Zaman azlığı nedeni ile ikramı kabul edememe . Çocuklarıyla okuldaki tanışmanın getirdiği sohbet konusu
H5	Oturma odası	. Yanımızda olan çocuğun annesine birşeyler söylediğini görünce ne olduğunu, acıkıyorsa ablasının yemek getirmesini söyleme
D1	Oturma odası	. Öğle vakti-Öğle yemeği, çay . Soğuk hava-Isınma . Tanıdık çıkma
D2	Sofa-Üst kat	. Öğleye doğru-Çay, kahvaltı . Soğuk hava-Isınma . Görüşmeler için tanımadığımız diğer evlere götürme-İlgi
D3	Sofa-Giriş katı	. Kolonya, şeker
D4	Oturma odası	. Meyve ikramı . Tanıdık çıkma
D5	Sofa-Giriş katı	. Kolonya, şeker
D6	Oturma odası	1. GİDİŞ Yardımcı olma, sokanın fotoğrafının olacağı kişiyi çağırma-fotoğraflı r...Sobayı bulaşık için yakma 2. GİDİŞ . Sobayı yakma . Meyve ikramı

EK 4. GÖRÜŞME FORMU VE YÖNLENDİRME PLANI

Şekil G.1. Görüşme Formu : Kişi-Aile-Konut-Kira
ve Gelir Durumu-İkamet Çevresine
İlişkin Bilgiler

Şekil G.2. Görüşme (Intensiv Interview)

1

Şekil G.1.1. GÖRÜŞME FORMU: Kişi-Aile-Konut-Kira ve Gelir Durumu-İkamet Çevresine İlişkin Bilgiler

A. Kişi ve İkamet Çevresine İlişkin Sorular

1. Cinsiyet : Erkek ( ) Kadın ( )
2. Yaş:
3. Medeni Durumu:
4. Meslek:
5. Öğrenim durumu, devam edilen ve bitirilen okullar:
6. Kaç yıldan beri burada oturuyorsunuz?
7. Trabzon'da mı doğdunuz, değilse nerede? Evet ( ) Hayır ( )
8. Daha önce nerede oturuyordunuz?
9. Trabzon'da, sokacağınızda severek mi oturuyorsunuz? Evet ( ) Hayır ( ) Bilmiyorum ( )
10. Burada sürekli olarak oturmayı düşünüyor musunuz? Evet ( ) Hayır ( ) Bilmiyorum ( )

B. Aileye İlişkin Sorular

1. Burada kaç kişi oturuyorsunuz, kimler var?
2. Ailedekilerin yaşları?
Eş ( )	Çocuklar	Büyük Küçük					
		1	2	3	4	5	6
( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
- Anne ( ) Baba ( ) Kardeş ( ) Diğer ( )
3. Eşinizin (evli ise) öğrenim durumu, devam ettiği ve bitirdiği okullar?
4. Eşiniz çalışıyor mu? Evet ( ) Hayır ( )
5. Çalışıyorsa hangi işte?
6. Çocuklarınız şu anda ne yapıyor?
- Büyük 1. 4.
2. 5.
3. 6.
7. Diğer aile fertlerinin öğrenim durumu, devam edilen ve bitirilen okullar ve çalışma durumları?

2

C. Konut İlişkin Sorular

1. Evinizin büyüklüğü ne kadar? (m²)
2. Mutfak da dahil olmak üzere kaç odanız var?
3. Bu odaları nasıl, hangi amaçla kullanıyor sunuz?
4. Evinizin şu anda tamir ve bakım gerektiren bölümleri var mı? Hangi tamiratların yapılması gerekiyor?

D. Kira ve Gelir Durumuna İlişkin Sorular

1. Eviniz size mi ait? Evet ( ) Hayır, Kiracıyım ( )
Hayır, ama ödemiyorum ( )
Ortak-Hisseli ( )
2. Bu evin yaklaşık aylık gelir miktarı ne kadar? (Bu evin aylık geliri nereden geliyor?)
3. Bu parayı kimler kazanıyor?

E. Görüşmecinin İzlenimleri

- Görüşme Numarası:
- Mahalle :
- Sokak :
- Ev No :
- Tarih :
- Görüşme Süresi :
- Görüşmenin Yapıldığı Mekan:
- Görüşme Sırasında Başkalarının Olup Olmadığı:
- Evet, sürekli olarak ( )
Evet, kısmen ( )
Evet, arada sırada ( )
Hayır ( )
- Notlar :

Şekil G.2. GÖRÜŞME (İNTENSİV İNTERVIEW)-YÖNLENDİRME-YÜRÜTME PLANI

SORU-İLGİ ALANI	OLANAKLI SORULAR
1. Tarif-Tanıtma	: "Sokağınızı hiç tanımayan birine, bir arkadaşınıza anlatmanız gerektiğinde nasıl anlatır, neleri sıralarsınız?"
2. Sokak Resmi	: "Sokağınızın basit çizgilerle bir resmini yapar mısınız?"
3. Görüntü	: "Sokağınızın, yakın çevrenizin, mahallenizin görüntüsüyle ilgili olarak düşünürseniz neler söylersiniz? Sokağınızda, yakın çevrenizde ve tek tek evlerde hoşunuza giden veya gitmeyen şeyler var mı, açıklar mısınız?"
4. Hoşa Giden Taraflar	: "Sokağınızın, yakın çevrenizin, mahallenizin hoşunuza giden şeyleri, tarafları nelerdir?"
5. Başkalarının Gözünden-Dilinden:	"Mahallenize, sokağınıza veya evinize gelen tanıdık, dost, akraba veya tanımadığınız kişiler, yabancılar sizlere mahalleniz, sokağınız, eviniz hakkında olumlu veya olumsuz -iyi, hoş veya kötü-eleştirdikleri şeyler oluyor mu?, Neler söylüyor, neler üzerinde duruyorlar?"
6. Taşınma (Olasılı Taşınma)	: "Şayet burdan taşınırsanız en çok nelerin yokluğunu hisseder, neleri ararsınız?"
7. Hatıralar-Hatırası Olan Şeyler: (Oraya gelme, yerleşme ve yaşamayla, yaşam öyküleriyle ilgili olarak)	: "Bu yere, bu mahalleye, sokağa nasıl geldiniz, yerleştiniz, bu evi ve bahçeyi nasıl aldınız veya yaptınız? Bu konuyla ilgili hatıralarınızdan birkaçını sayabilir misiniz? Buradaki bir ağaçla, bir duvar parçasıyla veya başka herhangi birşeyle ne gibi hikayeleriniz var?"
8. Zaman İçindeki Değişmeler	: "Zamanla burada, sokağınızda, mahallenizde olan değişiklikleri, komşuluk ilişkileri, genel yaşantı açısından olsun, anlatır mısınız? O zamanla bu zamanı, yani eski sokağınızla şimdiki sokağınızı karşılaştırırsanız neler söylersiniz?" Örneğin: Eskiden komşuluklar nasıldı, eski insanlar nasıldı, misafirlikler, eğlenceler nasıldı, neler yapılırdı, şimdi bunlar yapılıyor mu, yapılmıyorsa size göre düşüncenize göre sebepleri neler olabilir? Görüntü olarak çevrenizde
. Fiziksel Çevre	
. Sosyal Çevre	

değişen, ilave edilen veya yok olan şeyler var mı? Bu değişimleri nasıl yorumluyorsunuz, iyi ve kötü yönleriyle açıklar mısınız?

9. Aile Fotoğrafları

: "Eskiden veya yakın zamanda çekilmiş aile veya çevreyle ilgili fotoğraflarınız var mı? Gösterebilir misiniz?"

10. Günlük Yaşantı

: "Günlük yaşantınızdan bir günü anlatır mısınız? Bir gün boyunca neler yapıyorsunuz?"

11. Sokak İsmi

: "Sokağınız isminin nereden geldiğini, hikayesini biliyor musunuz?"

ÖZGEÇMİŞ

1960 yılında Trabzon'da doğdu. 1971 yılında Trabzon İsmetpaşa İlkokulu, 1974 yılında Trabzon Kanuni Ortaokulu, 1976 yılında Trabzon Affan Kitapçıoğlu Lisesi'nden mezun oldu. Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde 1977 yılında başladığı lisans öğrenimini 1981 yılında, aynı üniversitede başladığı yüksek lisans öğrenimini 1984 yılında tamamladı. 1982 yılında KTÜ Mimarlık Bölümü-Bina Bilgisi Anabilim Dalı'na araştırma görevlisi olarak atandı. 1987 yılında Federal Almanya Hükümeti'nin araştırma burslarından (DAAD) birine hak kazanarak 2.5 yıl kadar Almanya'da bulundu ve doktora çalışmasının önemli bir bölümünü orada tamamladı. Katıldığı yarışmalarda; İmar İskan Bakanlığı Gecekondü Önleme Bölgeleri ve Geri Kalmış Yörelerde Kiralık Konut Ulusal Mimari Proje Yarışması'nda 1. Mansiyon (grupla, 1982). Trabzon Sahil Şeridi Düzenleme Yarışması'nda 5. Mansiyon (grupla, 1985), Trabzon Belediyesi Şehir Anıtları Yarışması'nda 3. Ödül (Z.Enön ile, 1987) kazanmıştır. Almanca bilmektedir. Halen KTÜ Mimarlık Bölümü'nde çalışmalarını sürdürmektedir.